

Městská knihovna v Praze

Velké trápení

Helena Šmahelová

Praha

2018

e-kniha

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

41 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Velké trápení

Helena Šmahelová

Znění tohoto textu vychází z díla [Velké trápení](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Albatros v roce 1986. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Helena Šmahelová: Velké trápení), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 29. 1. 2018.

OBSAH

Tajná mikulášská	8
Třídnice.....	24
Velké trápení a Malá netečnost.....	31
Věra	35
Nový dům.....	52
Výlet do neznáma	74
Dětský domov	86
Dopis od maminky	103
Lenka	116
Vzpoura.....	132
Velké odhodlání.....	143
Srdce ve hvězdách	157
Stát Ohario	165
Zloději v zahradě.....	177
Večírek na rozloučenou.....	192
Borůvkové nebezpečí.....	208
Horké letní dny	216
Strach.....	227
Minka, Minka, maminenka.....	246

Jano Tománková,

dlouho jsem se s Tebou zabývala, neustále jsem na Tebe myslela, až ses z mé představy stala bytostí z masa a krve. Když jsme se pak spolu na poslední stránce této knihy rozcházely, bylo mi, jako by ode mne odcházel někdo blízký a milý.

Představuji si Tvou tvářičku s hustým obočím, s umíněnými a přísnými očima, s vysokým přemýšlivým čelem. Je Ti jenom třináct let – mně se to zdá příliš málo a Ty se jistě již považuješ za dospělou. A máš vlastně pravdu. Dospělí se od Tebe liší jen délkou života a množstvím zkušeností.

Nebylo snadné poznat to, co zachvívá Tvým srdcem. Nikdy jsi nebyla sdílná. Skrýváš se před lidmi a nerada prozrazuješ své city a myšlenky. Však sis nejednou stěžovala, že Ti rodiče nerozumějí, zvláště maminka, která Tě vždy srovnávala s Tvou mladší sestrou. Jenom tatínek si myslel, že Tě rázem odhadl, když Ti říkal Velké trápení; to proto, že s Tebou byla neustále nějaká nesnáze. Pokud jsi žila u rodičů, dopouštěla ses obvyklých prohřešků, málokdy jsi dbala na jejich domluvu.

Tvůj domov Ti byl – jako velké většině dětí – samozřejmým světem. Nevěděla jsi, že jsou také děti bez domova a bez rodičů, kteří by se mohli či chtěli o ně starat. Až v dětském domově se Ti otevřely oči. Prošla jsi velkou životní školou. Kromě užitečných věcí ses naučila něčemu velmi zvláštnímu; vidět sama sebe. Tví noví kamarádi, děvčata a chlapci, méně šťastní, než jsi byla Ty, naučili Tě nevědomky přemáhat vzpurnou povahu a utvrdit vůli. V novém prostředí, veselém i trudném, jsi vyrostla – a Ty o tom dobře víš – nejen několik centimetrů, ale především srdcem a novými poznatky, jež Tě postavily do nového světa.

*Loučím se s Tebou a přála bych Ti, aby si Tě děti zamilovaly,
abys jim byla tak trochu zrcadlem, jako byly Tobě děti v domově.
Aby Tvé zkušenosti, srdce i rozum nezůstaly pouze Tvým majet-
kem.*

Tvá

Helena Šmahelová

Praha 1957

Tajná mikulášská

„Povídali, že ty budeš s tatínkem a já s maminkou.“ Míšin dech voní po zubní pastě. Rozvlnil Janiny jemné kadeře kolem ucha.

Zas tu byla předzvěst něčeho tajemného, co se dělo mezi rodiči a co bylo ustavičně přítomné jako hrozba.

„To je legrace,“ chichotá se Míša. „Hruška se zamiloval do Zapletalové. Než jí hodil balón, tak ho políbil. Zapletalová je jeho ženička.“

„Neříká se ženička, ale nevěsta!“

Míša je malá hloupá holka. Není s ní žádná pořádná řeč. Jak byla Jana prozíravá, že jí nepověděla o tajné mikulášské. Jistě by to pleskla ve své třídě a hned by o tom věděla celá škola.

Jana se vysunula z Míšina klína a našla si hlavou chladné místo na polštáři, daleko od sestry. To už Míša spala. Pokaždé usne naráz, vpůli věty, zatímco Jana ještě o všelichems přemýšlí a pozoruje světla na stropě. Když jede ulicí vůz elektrické dráhy, rozběhne se stropem široký zlatý proud jako pohádkový pramen. U stěny se rozbije a zmizí v tajemných hlubinách. Občas vyděsí klidné šero oslnivé modrozelené světlo elektrického výboje jako šlehnutí biče. Pak běží po stropě tenký pramínek, lesklá šňůra, když ulicí sviští auto. Okna se lehce otřesou a vzápětí zařinčí. To se celý dům zachvěl pod nárazem tramvaje.

Bylo by to možné, abych bydlila někde jinde, bez maminky a bez Míši? uvažuje Jana a upokoženě si odpoví: To vůbec není možné.

Její domov, jediný a opravdový, byl přece odjakživa a bude trvat až do konce světa. Spíš by se zeměkoule srazila s nějakou jinou podobnou koulí, až by se slily dohromady jako dvě mýdlové bubliny v jednu jedinou, která by pak praskla, a nezbylo by po ní docela nic.

Třesky dveře.

Tlapa, řekla si Jana.

Byla to tatínkova přezdívka z dob, kdy míval dobrou náladu a byl často doma. Teď už mu děti tak neříkaly. Jana napjatě sledovala jeho opatrné pohyby tichým bytem. Nejdříve známým bouchnutím dopadly

boty na podlahu, zarachotil věšák na kalhoty. Tlapa našlapoval bos předsíní. Pak zaskřípaly kohoutky v koupelně a zasyčela voda. Nakonec zaklaply dveře u pokojíčku.

Jana sklouzla z lůžka, aniž věděla, co tatínkovi řekne.

„Copak?“ zeptal se nevlídně.

„Bolí mě zub,“ vzpomněla si. Tak trochu to byla pravda.

„Zub?“ opakoval mrzutě. „To sis nemohla vzpomenout ve dne? Počkej, podívám se, jestli není něco v koupelně. Proč jsi neřekla mamince?“ ptal se a hledal v lékárnice mezi krabičkami a sáčky.

„Maminka už spí. Bolela ji hlava.“

„Pořád samé bolesti,“ zlobil se a položil Janě na dlaň tabletku a natočil pro ni sklenici vody.

Nechtělo se jí polknout prášek, když ten zub, který jen slabounce trnul, docela přestal.

„Ráno o tom zubu řekni mamince, rozumíš?“

Byla by se ráda zeptala: Může se zeměkoule srazit s nějakou jinou, až by z obou byla jediná? A je to pravda, že maminka s Míšou budou bydlet někde jinde? Také by s chutí pověděla tatínkovi o tajné mikulášské. Tlapa měl legraci rád, na rozdíl od maminky, která se předem bála, že všechno špatně dopadne, a zvláště to, co se dělo na zapřenou.

Ale tatínek, svíraje Janě rameno, ji před sebou netrpělivě postrkoval. Neřekla mu ani dobrou noc, ani ho na rozloučenou nepolíbila.

Cítila tabletku v žaludku jako tvrdý kamínek.

Vlezla si k Míše, ta ze spánku skrčila nohy a Jana vklouzla do jejího mělkého klína. Říkaly tomu kolíbka. A také, že je nikdo nemůže ukradnout. Hlavou si vyhloubila důlek v polštáři a ihned usnula.

Maminka ráno křičí: „Děťííí, vstáááávat!“

To se však nemusí poslouchat. Když je to doopravdy, maminka přijde a vezme děvčatům peřinu.

Dříve, dokud byla spokojené mysli, zpravidla se sklonila k jejich lůžku, Míša ji popadla kolem krku a dala se kousek nést. Maminka se pak

vrátila pro Janu a hubovala: „Budu tahat takového klacka!“ I Jana se mamince pověsila na šiji a nechala se alespoň zvednout.

V poslední době maminka nežertuje. Jana nečeká, posbírání své rozházené věci po židlích a spěchá do koupelny. Každý den jde o stejnou věc: kdo bude dřív u umývadla. Míša je záludná. Tváří se, jako by něco hledala, ale najednou vyrazí před Janou a podaří se jí doběhnout k umývadlu zároveň s ní nebo o vteřinu dříve, a pak vypukne hádka.

„Jano, Jano,“ volá maminka z kuchyně.

„Já tu byla první, mami. Už jsem si natočila vodu.“

„To není vůbec žádná pravda,“ vřeští Míša a Janu odstrkuje.

„Ty protivná lhářko!“ rozčilila se Jana na nejvyšší míru, sebrala Míšin hřeben a mrštila jím do pytle špinavého prádla.

„Mamííí,“ řve Míša, jako by ji někdo napichoval na vidličku.

„Nestydíš se, Jano?“

Maminka je nezvykle mírná.

„A proč se mám já stydět?“

„Protože jsi starší. Važte si toho, že jste pohromadě, děti. Už to nebude dlouho trvat.“

Zas tu byla narážka, která ustavičně bloudila ovzduším domova jako balón naplněný neštěstím. Ale Jana byla příliš rozhněvaná, aby se jí to dotklo. Popadla svou aktovku a na maminičino volání, že „zas nechala po sobě všechno rozházené“, se ani neohlédla.

Na rohu ulice, v omítce starého domu, přečetla si čerstvý vzkaz od Věry, nehtem vyryté ✕. Znamenalo to, aby dnes nečekala! Jaká škoda! Chtěla se Věře pochlubit s tajnou mikulášskou; jaké dárky chystají děvčata chlapcům.

V budově školy se Jana na schodišti hluboce vyklonila přes široké zděné zábradlí. Přízemím, mezi posledními žáky, mihl se Míšin bledě modrý baret. Jana se ušklíbla. I když si Míša vybojovala umývadlo, Jana vyhrála závod: byla ve škole první.

O přestávce napsal Tomeček na tabuli:

Po zemáku povinná schůze.

Program: poslední porada na mikulášskou.

Neúčast se trestá vyloučením z účasti na zábavě.

Když zvonilo, stál ještě s hadrem na stupínku a křičel:

„Všichni četli? Aby se nikdo nevymlouval!“

Smazal jenom dvě první věty. Učitelka češtiny a třídní otevřela dveře.

Zastavila se před tabulí.

„Copak to bude? Kdo to psal?“

Tomeček prohlásil, že se to týká příští pionýrské schůze.

„Náhodou tam není žádná chyba,“ pravila učitelka. „Ale je to kostrbaté, až mráz běží po zádech. Kdo to řekne lépe než Tomeček?“

Zvedlo se několik rukou.

„Neúčast se trestá tím, že každý bude vyloučen z účasti na zábavě.“

„Jak vidím, mám ve třídě samé velké stylisty. Tománková,“ vyvolala třídní Janu, „pojď k tabuli a dej tu větu do pořádku.“

„Ten, kdo se nezúčastní schůze,“ psala Jana po krátké úvaze svým hranatým velkým písmem, „bude potrestán vyloučením ze zábavy.“

„Je to zbytečně rozvláčné,“ řekla učitelka. „Jako domácí úkol napíše každý tuhle větu a bude se snažit, aby byla jasná, krátká, srozumitelná, věcně správná a přitom stylisticky dokonalá.“

Děti se mohly smíchy potrhát. Byla to přece ohromná junda, dostat takový úkol, když učitelka neměla ponětí, co třída chystá. Bylo však důležité, aby se mikulášská opravdu udržela v tajnosti do posledního dne. Především před závistivou sedmou A a před povýšenci z osmých tříd, a konečně i před malými žáčky, kteří by to rozkřičeli.

Jak byla Jana ráda, že se jí podařilo před Míšou utajit i všechny domácí přípravy!

Pátého prosince nikdo ve škole nic nevěděl.

Toho dne našla Jana v omítce starého domu břichatou nulu, znamení, aby čekala Věru na známém místě. Jana však potřebovala volné od-

poledne, aby mohla na zítřejší mikulášskou dokončit dárky. Nedalo se nic dělat! Vedle Věřiny nuly vyryla nehtem zamítavé X. Tolik ji to trápilo, že se potají o hlavní přestávce rozběhla k starému domu a své znamení pečlivě odstranila.

„Kdes byla?“ vyřítíl se na ni Kubeček v prvním patře.

„Dole za sestrou.“

„To není žádná pravda. Utíkalas ulicí bez dovolení a v bačkorách.“

Všichni žáci písmene K chodili do sedmé A. Jediný Kubeček byl v B, a „jaká škoda, že si ho tam nenechali“, říkalo se o něm. Když měl ve třídě dozor tento „Zvonimír, první v abecedě“, číhal jako rys i na chodbách a hlásil hned sebemenší přestupek.

„Cos dělala na ulici?“ ptala se Jany třídní na počátku hodiny.

„Zapomněla jsem ráno hodit mamince dopis do schránky.“

Jakmile je nepravda venku, Jana má tak přesvědčivý pocit, že by se mohla s každým, i se samotnou maminkou, přít, že tomu tak bylo. Cítí ten dopis v ruce. Vidí se, jak zvedá víčko poštovní schránky, a slyší i zvuk, jímž dopis dopadl na dno.

„To je lež,“ vykřikl Kubeček. „Schránka na dopisy je na druhém konci!“

„Copak je v ulici jenom jedna schránka?“ vyjela na něho a učitelka je napomenula:

„Ticho! A tys neměla běhat po ulici v bačkorách, bez kabátu a bez ohlášení. Zas ti musím udělat poznámku v třídní knize!“

„Bude z tebe ohromný esenbák,“ povídal po hodině Kubečkovi Tomeček. „Musels to na Tománkovou říkat, když šla s dopisem?“

„Proč najednou Tománková?“ posmívá se mu Kubeček. „Všichni víme, že jí říkáš jenom Jano!“

Třída se napjatě dívala na Tomečka, co udělá.

Jana zčervenala, jako by stála na hanbě.

Tomeček se chvíli rozmýšlel. Ohlédl se kolem sebe, a když viděl, že třída čeká, mlčky se na Kubečka vrhl.

Rozdávali si rány beze slov a se vši úporností. Boj mezi vytáhlým a mrštným Tomečkem a malým, ale silným a vytrvalým Kubečkem byl nerozhodný.

Děti kolem nich utvořily kruh, který se smršťoval. Ve dveřích se objevili cizí žáci a kdosi vykřikl:

„Zavřete a nikoho sem nepouštějte!“

Zelinka, nejstarší ze třídy, a proto rozhodčí ve všech sporech, vrazil mezi hochy s takovou silou, že Kubeček odletěl a upadl. Jeho nenávistný obličej byl plný slz.

„Budete se rvát pro takovou pitomost, jestli nějaká holka házela dopis do schránky,“ řekl a na znamení opovržení kopl do židle, která mu stála v cestě.

Ostatně zvonek se už rozřinčel.

Chlapci sotva stačili urovnat rozházené stoly. Učitel zeměpisu, řečový Zemák, vešel do třídy.

Jana čekala na Věru před její jedenáctiletkou.

Jakmile se vyhrnul proud žáků, v nichž poznala tváře z desáté třídy, rychle se skryla za dveřmi nejbližšího domu. Věra nebyla ráda, když se k ní hlásila před jejími spolužáky, protože Jana byla „malá“.

Konečně vyšla v průvodu dívek i Věra. Zastavily se na okraji chodníku. Věra je převyšovala postavou, vypadala ze všech nejstarší a byla nejlépe oblečená. I na dálku bylo vidět, jak se jí děvčata obdivují. Janě tlouklo srdce rychlými nedočkavými údery. Ta hezká dívka byla její přítelkyní. Avšak nebylo to bez ustavičného napětí a strachu.

Rozběhla se k ní, teprve až byla sama.

„Ahoj!“

„Ahoj,“ odpověděla Věra mrzutě.

Dotkla se Jany zběžným, netrpělivým pohledem. Jana sklopila hlavu. Radost ze shledání v ní pak usedala na každém kroku.

Měly už své ustálené zvyky. Když se sešly odpoledne po Věřině škole, chodívaly k nedaleké Vltavě. V příční ulici směřující k nábřeží voněl silný vlhký vítr řekou. Obě mu nastavily tváře. Často mluvily o tom, jak

mají vítr rády. Zvláště takový, který vnikal do ulic jako bystrý vonící proud, vyhnal starý zatuchlý vzduch a všechno nutil k veselé změně. Co kdyby je takový vítr vynesl ruku v ruce nad město a ony s ním mohly běžet a běžet, až kam? Snad někam k moři, mínila Věra. A jak by se dostaly nazpět? Zase s větrem, až by se vydal na novou cestu. A čím by se zatím živily? Protože by se podobaly motýlům nebo pohádkovým bytostem, stačilo by jim nadýchat se nějaké vůně. A u moře jistě roste množství rozličných vonících květin.

Nejraději však měly řeku. Jistě proto, že se jí mohly dotknout, vidět ji vlastníma očima, kdežto vítr byl neuchopitelný a neviditelný, nezůstala po něm ani vzpomínka. Dokud bylo teplo, seběhly po schůdcích nábřeží a sedly si dole na kamenné vroubení. Byly docela samy, mohly mluvit hodně nahlas.

Počátkem prosince se již nedalo sedět na ledových kamenech. Opřely se o zábradlí a dívaly se na široký, pochmurně šedý proud.

Je to pyšná řeka, myslila si Jana. Co kdyby ji najednou napadlo zastavit nebo plout nazpět, odkud přišla? Je pyšná, protože je slavná. Pochází pýcha ze slávy? Věra je také pyšná, a není slavná; ale chce být slavnou spisovatelkou. Stačí jenom chtít, aby se člověk stal, čím chce?

Jindy by Jana pronášela své myšlenky nahlas.

Říkaly takovým hovorům „filozofické“. Jana nevěděla, co znamená to slovo, ale byla přesvědčena, že to, co je filozofické, stojí vysoko nad vším, i nad školou se všemi jejími učenostmi. „To je filozofické,“ říkala Věra také všemu, s čím si nevěděla rady. A Jana si představovala filozofii jako vysokánskou věž, bdící nad vším lidským, do níž by mohly s Věrou strčit všechno nepochopitelné jako šaty do nějaké obrovské skříně.

„V neděli hrají Rusalku,“ řekla Jana. V neděli odpoledne chodívaly často do divadel k stání.

Věra neodpověděla.

„Zítřka máme tajnou mikulášskou,“ prohodila Jana po chvíli a Věra jenom pohrdavě ohrnula rty.

„To je toho! My budeme mít v tanečních taky mikulášskou. Přijdou tam úplně velcí chlapi.“

Tajná mikulášská a dárky, které děvčata v Janině třídě připravovala chlapcům, byly najednou ubohé, nicotné. Jana litovala, že vynechala kvůli Věře svou hodinu rytmiky a že zas musí maminku obelhat.

„Mám vyprávět?“ zeptala se Věra s povzdechem, jako by ji i to mrzelo. Román Zelené světlo je dlouhý a vzrušující jako Monte Christo nebo Tři mušketýři. Hlavní hrdinové jsou doña Klára a rytíř Esmerald. To bylo divné jméno pro muže, Esmeraldu znala Jana z Prodané nevěsty. Často ji napadlo, zda si Věra tenhle román, který už tak dlouho vypráví na pokračování, nevymýšlí. Bylo to však příliš těžké podezření, aby se odvážila vyslovit je nahlas.

„Kde jsem skončila?“

Jana opakovala líčení o kruté době pro rytíře Esmeralda, vězněného Klářiným strašným strýcem na nepřístupném hradě, a o nešťastné doň Kláře, která se právě chystala na nucenou cestu do dalekých končin, kde měla být provdána za kohosi jiného.

„Když si česala své překrásné vlasy, černé jako havraní stříbro,“ začala Věra, „pozorovala, že každý den má o jeden šedivý vlas víc. To ze zármutku.“

„Říkala jsi,“ zamračila se Jana, „že doña Klára měla zlaté vlasy, které na slunci světélkovaly.“

„Spletl se spisovatel, já za to nemohu,“ rozzlobila se Věra. „Na počátku měla vlasy zlaté a teď je má černé.“

S vyprávěním byl asi pro dnešek konec. Věra hleděla na řeku s nasupenou tváří. Po chvíli mlčení si setřásla rukáv, obnažila zápěstí s hodinkami na lesklém černém pásku.

„Musím jít domů,“ řekla a vůbec si nepřipustila, že Jana zameškala svou hodinu rytmiky. Přesto ji Jana nepřemlouvala. Nikoli z pýchy nebo z hrdosti, ale z pouhého ostychu, který jí někdy bránil překazit přání druhých.

Daly se pak stejnou cestou k hlavní třídě, kde si Věra sedne na tramvaj. Najednou se na rohu kmitl bledě modrý baret. Jana slabě vykřikla

a stiskla Věřinu ruku. Rychle se skryly v nejbližším domě. Škvírou pootevřených dveří sledovaly ulici Míšu s nákupní taškou. Jak to bylo napínavé! Míša se zastavila zrovna před nimi, ohlédla se, pověsila si prázdnou tašku na ramena a pak se sklonila ke své přezůvce.

Jakmile zašla, vybuchly v smích. Vypadalo to, že se udobří a vrátí se k řece. Avšak Věra to s rozloučením myslila doopravdy. Ani slůvkem se nezmínila o příští schůzce a Jana zarmouceně mlčela.

„Ahoj!“ rozloučila se lhostejně, když naskočila do své električky.

„Ahoj!“ opakovala Jana neslyšně a čekala, dokud jí Věřina hlava nezmizela z očí.

Začátek mikulášské byl stanoven na čtvrtou hodinu.

Ve třídě uklízela školníková žena.

„Co je?“ zeptala se a děti odpověděly, že mají pionýrskou schůzi, a šly na svá místa.

Zanedlouho se školnice vrátila se svým mužem.

„Nemám hlášenu žádnou schůzi. A kde máte vedoucí?“

„Ta přijde později,“ pravily děti bez rozpaků, a tak školník se ženou odešli.

Tomeček si ihned stoupl k tabuli, aby napsal jako obvykle program schůze:

- 1. Zahájení – předseda*
- 2. Pohovor o chování – diskuse*
- 3. Pohovor o prospěchu – diskuse*
- 4. Volná zábava*

Začal, jakmile položil křídu:

„Zahajuji tuto tisícátou a první schůzi, na níž jsme se sešli, abychom se sešli a projednali mimořádné opatření proti nepatřičnému jednání kantorů a vytyčili naše nové požadavky.“

Burácivý smích přerušil jeho řeč.

„Jak vidím, souhlas projevený potleskem byl dostatečný. Naše požadavky jsou a budou a nakonec odhlasujeme usnesení. Návrh na usnesení je tento: celý týden budou kantoři zkoušeni z celé učební látky od začátku roku. Ti, kdo získali pětku, budou vyvoleni za zkoušející.“

„Huráááá,“ křičela celá třída.

„Jak vidím, právě jsme se jednomyslně usnesli, a tak můžeme přejít k dalšímu bodu programu. Předávám další slovo Kubečkovi, Zvonimírovi, prvnímu v abecedě, který je toho času strážcem našeho dobrého chování.“

Kubeček se urazil. Předseda proto navrhl, aby se ihned přešlo k diskusi.

Jana vyskočila za svým stolkem:

„Pokládám chování třídy za vybrané a dokonalé. Má někdo nějaké poznámky?“

Nikdo se nehlásil. Jana proto hned zahájila diskusi k dalšímu bodu programu:

„Protože prospěch celé třídy je víc než dobrý, je tak dobrý, že ani lepší být nemůže, přejdeme rychle k poslednímu bodu programu naší tisícáté a první schůze.“

„Hurááá,“ křičela zas celá třída až na Kubečka, který se ještě škaredil.

„Navrhuji,“ křičela Jana, „ať je v usnesení, že třídnice se všemi poznámkami o chování musí bezodkladně zmizet. Musí být zničena za všeobecné účasti postižených.“

„Ať kantoři ve svých blocích vymažou pořadová čísla, takže jedničkáři budou mít pětky a pětkáři jedničky!“ řval Tomeček a celá třída se otřásala smíchem.

„Tak usnesení je jednomyslně schváleno. Přikročíme teď k volné zábavě a k rozdělení dárků.“

„Hrajme si na mrkací hru,“ volala Tučková.

„Ty chytrá,“ křičeli na ni, „to je pro malé děti!“

„Žádné hloupé hry,“ snažila se všechny překřičet Jana. „K míkulášské patří tanec.“

Chlapci hned začali rovnat stolky podél stěn.

„A hudba? Kde se vezme hudba? Jak chcete tancovat?“

„Nějaká hra, třeba mrkací, by byla o moc lepší,“ volala Tučková, ale Tomeček už vybíral hochy, kteří měli obstarávat hudbu.

Ten největší hřeben, jaký se našel, nahradil housle. Saxofon si vyhradil Kubeček. Houkal do dlaní, až mu tváře zčervenaly námahou. Co s klavírem? Kdo si vezme na starost klavír? volalo se a hned bylo plno návrhů. Nejlepší klavír byl za učitelským stolkem. Když se prsty tlouklo do desky, nohy šlapaly pedály, a tělo se klátilo v rytmu zvuků, byl to klavír, jaký si jen mohli přát.

Největší potíže byly s harmonikou.

„Koukej, předsedo,“ vyskočil jeden z hochů. Předvedl všem, jak skvěle hraje na harmoniku, jako doopravdy. Prsty mu hbitě jezdily po neviditelných klávesách, tělo se naklánělo za rukou vytahující nástroj a zvuky, které vyluzoval, byly tak ohromné, že všichni uznali, že tak báječnou harmoniku ještě neslyšeli.

„Ještě zpěvák! Hledá se jeden sólista,“ křičelo se.

„Ať zpívá Peterková. Umí moc hezky Když hvězdy zhasnou.“

„Při tom se nedá tancovat. Je to tango a to se už netancuje.“

Peterková přesto zpívala a hudebníci usilovně hráli podle dirigentovy taktovky. Chlapci brali děvčata k tanci, točili se kolem nich jako medvědi. Nebrali tanec vážně, a děvčata proto raději tančila jen mezi sebou. Ostatně chlapcům se také líbilo tančit jen spolu a mnohem více tance sólové. Škoda že se hudba táhla jako sirup; pro divoký tanec břišní nebo mečový byla málo řízná.

„Přidejte, přidejte,“ povzbuzovali hudebníky. Ti zvýšili tempo, až to byla divočina a žádná pořádná hudba. Dirigent si již nevěděl rady, vedení orchestru se mu docela vymklo z ruky. Přibylo i několik nezvaných členů orchestru, kteří si mysleli, že dělat hudbu je lepší zábava. A ti si hráli po svém, každý něco jiného, a na dirigenta vůbec nedbali.

Dirigent se dopálil, praštil taktovkou a zařval, co měl sil: „Konec!“

Vtom se rozletěly dveře, a v nich ředitel se školníkem!

Rázem bylo takové ticho, že by byl slyšitelný i let mušky. Ředitel polhlédl na tabuli a pak na děti, které zůstaly jako zkamenělé.

„Kde je předseda?“

Tomeček seskočil ze svého dirigentského stupínku.

„A výbor?“

Jana, Peterková, Kubeček a ostatní se postavili před ředitele.

„Ráno do ředitelny! A teď zmizte!“

Bylo to žalostné zakončení, a to nebyly ještě rozdány dárky!

„Pojďme někam!“

„Víte co? Pojďme všichni k nám,“ navrhla Tučková. Třída ji opomíjela a tím větší byla její horlivost, aby se zalíbila. „Naše maminka je moc hodná. Kdybyste se zuli, tak by ani nic neřekla.“

„Bydlíš ve Vladislavském sále?“ vyjeli na ni. „Když je to takové, zůstaňme na ulici.“

„Ano, zůstaňme venku!“

Škola je naštěstí v tiché postranní ulici. Není tu velký provoz ani v jízdni dráze, ani na chodnících. Děvčata rozprostřela na krátkém schodišti mezi dveřmi školy igelitové pláštěnky a na ně rozložili dárky.

„Jestli si někdo myslí, že nám zkazil náladu, tak je na omylu,“ řekl Tomeček a šel si první pro dárek.

Rozbalil balíček. Byl v něm bryndáček z papíru s nápisem: „Janin miláček.“ I ostatní chlapci dostali bryndáčky s jménem dívky, na kterou si mysli.

Nebo to byl jen „Miláček maminčin“, co dostal Kubeček. K jeho velké zlosti běhala za ním maminka skoro denně do školy s nějakou zapomenutou věcí, svetrem nebo kabátem, když přšelo.

Tučková dostala velkou krabici, kterou nechtěla přijmout. Tušila, že to bude od třídy nějaký nepěkný žert. Zato Jana svou ohromnou krabici rozbalila bez obav. Nic v ní nebylo než krabice menší, a tak to šlo dál, až poslední byla prázdná krabička od zápalek.

„Dej mi ji!“ Kubeček ji vytrhl Janě z ruky. „Já je sbírám a takovou nemám.“

„Budu je také sbírat,“ rozhodla se ihned. Sebrala mu krabičku a pro jistotu si ji strčila do kalhot.

Byla to junda. Všichni si namlouvali, jak se dobře baví na studeném chodníku za ustavičného přecházení lidí a v jemném ledovém dešti. Konečně kdosi vykřikl osvobozující slovo:

„Já jdu domů. Nehraju.“

A všichni naráz nechali hry, sebrali své věci a rozběhli se všemi směry k svým blízkým i vzdálenějším domovům.

„Předseda s výborem o velké přestávce do trestného území,“ hlásil tříď Kubeček.

„Řekneme pravdu?“ dohadoval se výbor mezi sebou.

„Jsem pro to říct čistou pravdu,“ rozhodl se předseda. „Neudělali jsme podle mého nic zlého.“

Do ředitelny se chodilo jenom, když se něco shrklo. Tichá chodba v přízemí, oddělená skleněnými dveřmi a tak odlehlá školnímu ruchu, nahnala všem strach. Odvažovali kroky, našlapující na špičky. V tomto tichém světě, zdálo se, nebylo žádného života. Každý, kdo sem vkročil, měl rázem upadnout v zmrazující spánek jako v pohádce.

Když Tomeček na zvolání otevřel svému průvodu dveře do krásného pokoje s koberci, s květinami a s obrazy, nebyla v žádném velká dušička.

Ředitel ani nezvedl hlavu od svého velkého psacího stolu.

„Tak co, jaké to bylo?“ ptal se. „Copak jste to prováděli?“

„Prosím, soudruhu řediteli, my jsme pořádali mikulášskou.“

„To je zábavná věc,“ mínil ředitel, aniž na děti pohlédl. „Jenže jste měli požádat o dovolu, můžete-li zůstat po vyučování ve třídě.“

„To prosím nešlo,“ dodal si odvahy Tomeček. „Pak by to nebyla tajná mikulášská a také by to bylo asi zakázáno.“

„To máš pravdu,“ souhlasil ředitel. „Bavili jste se dobře?“

Hleděli jeden na druhého. Nevědělo se, kdy ředitel opravdu začne.

„Tak co, bavili jste se dobře?“ naléhal, stále skloněn nad svou prací.

„Prosím ano,“ řekl opět Tomeček. „Škoda, že jsme museli přestat v nejlepším.“

„A víš, že je to právě dobře?“

„Prosím ano.“

„Taková mikulášská, to může být docela dobrá zábava,“ pokračoval ředitel a konečně se podíval na děti. „Jenomže nemůžeme mít ze školy cirkus. Musíte uznat, že každý hájíme svou věc. Tak, a teď něco navrhňte.“

Děti zaraženě mlčely.

„No tak! No tak!“ povzbuzoval je. „Jak vidím, máte jinak nápadů dost a dost! Bavili jste se dobře, a teď zas do práce. Co kdybyste do Vánoc vyzdobili přízemí novými nástěnkami? Ty staré jsou už omšelé. Nikdo si jich ani nevšimne. Platí?“

„Platí,“ řekly děti tiše a udiveně.

„Tak sypte odtud a dejte si na práci záležet!“

Tichou chodbou přešli beze slova a zas po špičkách. Jakmile Tomeček zavřel skleněné dveře jako do zakletého zámku, vjel do všech život. Brali schody útokem a křičeli jeden přes druhého.

„Ticho, ticho, je už po zvonění.“

„Je to nejhodnější říďa pod sluncem,“ šeptali pak chlapci uznale.

„Do zítřka výbor vypracuje nějaké návrhy,“ rozhodl Tomeček. „Musíme se opravdu vytáhnout.“

„Mám nápad,“ volala Jana tlumeným hlasem na hochy před sebou. Ohlédli se.

„Tak ho ráno přines! A dělej, už se učí!“

Jana spěchá ze školy. Chvillemi utíká, aby byla doma co nejdříve. Ty hloupé přechody s červenými světly! Když se nepřechází křižovatka, nemusí se jich dbát, stačí se jen ohlédnout v jízdni dráze na obě strany. Jano, Jano, slyší maminku. Slib mi, že budeš přecházet ulice, jen když je dovoleno.

Copak maminka! Žije ze strachu jako ryba z vody! S tou nástěnkou, která má útočit na ranní opozdilce, to nebude žádná maličkost. Co

všechno nakreslit? Takovou Míšu, jak má modrý baret někde u školy a nohy ještě doma. Pak školníka, jak tlačí na zvonek. Jak vyjádřit ranní ruch? Napětí třídy před první hodinou? Zařinčení zvonku rázem přeruší všechn halas. Škola ztichne, jako když se na klokotající hrnec položí poklička. Prázdnými chodbami se plíží opozdilci, vznášejí se na špičkách a pak stojí s bušícím srdcem před němými, spícími dveřmi své třídy.

Jak to udělat, když nástěnka nesmí být přeplněná, aby byla výstižná? Nesvedu to, myslí si Jana malomyslně a dlouze tlačí zvonek.

„Proč zvoníš jako na poplach?“ řekla maminka. „To je dobře, že jsi přišla tak brzo. Pojedeš k tetě na Vinohrady.“

Jana se nejdříve sklonila k rohožce za dveřmi, aby se zula.

„Ať jde Míša. Já mám moc práce pro školu.“

„To se podívejme! Když po tobě něco chci, tak máš vždycky moc práce. Pojedeš ty! Míša by neunesla těžkou tašku.“

„Povídám ti, že nemám čas,“ vykřikla Jana zlostně, se slzami na krajíčku. Jak toužila převléknout se do tepláků a ve vyhřátém pokoji, v měkkém odpoledním světle si sednout k velké čtvrtce papíru a zkoušet nakreslit svou nástěnku!

Míša, které je dovoleno hovět si doma, sedí na zemi, mhouří oči a na tváři jí hraje škodolibý výraz.

„Mami, včera zas nebyla v hodině. Viděla jsem ji s tou Věrou. Schovávaly se v jednom domě a myslyly, že o nich nevím.“

„Táák? A když po ní něco chci, tak nemá čas!“ Maminka se rozzlobeně blíží k Janě a ta před ní ustupuje ke dveřím. „A to jí nevadí, kolik její hodiny stojí peněz. Klidně je vynechá a lže mi do očí.“

Maminčiny pohněvané oči sklouzly z Janiny tváře a upřely se kamsi do daleka.

„Ty lajdáku,“ vydechla nepřítomně, dopadla na židli u stolu a vypukla v prudký pláč.

Jana i Míša se dívaly na maminku s ustrašeným překvapením. Její náрек bořil všechno, co doposud bylo kolem Jany pevné a důvěryhodné. Tušila, že nemá nic společného s hádkou ani s promarněnou

hodinou. Že se to týká té nepochopitelné věci, která se dělá v skrytu a podemílala půdu jejího domova jako nějaká strašná podzemní řeka.

Míša vyskočila ze země, opřela si hlavu o mamčinu záda a její pláč se smínil s mamčiným. Jana, zahanbena a zmatena, popadla připravenou tašku pro tetu z Vinohrad a tiše za sebou zaklapla dveře.

Třídnice

Sedmá B říkala své třídní knize salátové vydání krvavé detektivky. Byla od počátku školního roku tolik opotřebovaná, že měla stránky uvolněné, s všelijak otrhanými a zohýbanými okraji. Jednou se z ní dokonce ztratily dva listy a nebyly nalezeny přes všechno přísné vyšetřování.

V týdnu po tajné mikulášské byl Kubeček za onemocnělého spolužáka třídním hospodářem. Když třída šla schodištěm z druhého poschodí do přízemí na hodinu chemie, nesl v podpaží domácí češtinářské sešity a zároveň třídní knihu.

„Kubečku,“ volal na něho Tomeček. „Neseš nebezpečný náklad. Dej pozor, aby nevybuchl!“ Kubeček se ohlédl a zašklebil se. Vmísil se pak mezi žáky, kteří byli napřed. Spěchal, aby sešity před hodinou odevzdal ve sborovně.

„Kde je třídní kniha?“ zeptal se učitel chemie. Kubeček vyletěl ze třídy. Vrátil se s nepořízenou, neboť sborovna byla už zavřená.

Hodina chemie probíhala bez přítomnosti třídnice, končila však obvykle chemikářovým úslovím: „Protože třída byla neukázněná, k pokusům nedošlo.“ Žáci sedmé B se vraceli do své třídy. Nic zvláštního nebylo ve vzduchu, byl to docela obyčejný den. Kubeček se odloučil od ostatních a běžel do sborovny „pro své oko v hlavě“, jak se mu smáli.

Třídní kniha ve sborovně nebyla. „Co si z toho děláš?“ říkaly děti zdrcenému chlapci. „Baudyšová si ji vzala do svého kabinetu.“

V přestávce mezi třetí a čtvrtou hodinou chlapci ve třídě vykřikovali: „Hledá se salátové vydání krvavé detektivky!“ a tvářili se, že usilovně hledají pod stoly.

„Kdo ji měl poslední v ruce? Kdo ji naposledy svíral, než odešla na onen svět? Kubeček! Jaká smůla, že se to muselo přihodit zrovna jemu.“

Po vyučování celá třída musela zůstat na svých místech. Třídní učitelka zahájila vyšetřování. Kubeček s pláčem vyprávěl, jak nesl češtinářské sešity a třídní knihu a jak mu Tomeček řekl: „Pozor! Neseš ne-

bezpečný náklad, ať nevybuchne!“ Protože mu sešity padaly, opřel si je o koleno a rovnal je. Třídnici si pošoupl hlouběji pod paži. U sborovny zaťukal na dveře.

„Počkej,“ přerušila ho třídní. „Jak jsi mohl zaťukat, když jsi měl plné ruce?“

To Kubeček neví, ale určitě na dveře ťukal. Potom všechno, co držel, položil na stůl soudružky učitelky a utíkal na chemii.

„Vzpomeň si na tu chvíli, kdy jsi kladl sešity na můj stůl. Vždyť třídní kniha má formát jednou tak veliký!“

Avšak tohle si Kubeček nepamatuje. Naposledy si třídnici uvědomil na schodech, když mu padaly sešity.

„A necítíš jsi, že by ti kniha vypadla nebo že by ti ji někdo vytáhl?“

Kubeček si utírá uplakané červené tváře sevřenou pěstí. Necítí do-
cela nic.

„Kdo byl kolem tebe, když jste šli schodištěm?“

Rozhlíží se po třídě a praví, že to byli chlapci. Děvčata byla někde vzadu. Ale chlapci se střídali, jak brali po dvou schody. Tomeček ho také předběhl.

„Tomečku, cos myslel tím výrokem?“

Tomeček tím nemyslel docela nic. „Nebezpečný náklad“ říká třídnici celá škola, když ji někdo nese z třídy do třídy. On si to nevymyslel.

„Upozorňuji vás, že vašich kousků máme právě dost,“ rozzlobila se učitelka Baudyšová. „Jste největší darebáci, jací se tu kdy vyskytli.“

Nakonec rozhodla, že děvčata půjdou domů, ale hoši zůstanou tak dlouho ve škole, dokud se třídní kniha nenajde.

Jak to bylo napínavé! Děvčata se shromáždila v přízemí u schodiště. Nebylo ani pomýšlení, aby se šlo domů. Kam se ta třídnice poděla? Záhadné zmizení jistě souviselo se dvěma ztracenými listy v minulém týdnu.

„Ty, Tučková, jak to bylo?“

Rezatá dívka si z rozčilení hodila na záda své těžké copy a řekla, že když nesla třídní knihu, měla pocit, jako by jí někdo zezadu listy vyta-

hoval. Děvčata se na ni chvíli mlčky dívala. Jistě si zas vymýšlela, aby byla důležitá.

Peterková s Janou byly pak vyslány do druhého patra na zvědy. Přitiskly uši až ke dveřím, ale neslyšely docela nic. Uvnitř bylo ticho tak hrobové, jako by všichni tvrdě spali či naráz pomřeli, i s třídní učitelkou.

Ve čtyři odpoledne nebylo ještě nic nového.

„Napišme chlapcům,“ napadlo dívkám.

Jana hned vytrhla ze sešitu list, sedla si na bobek a dala se do psaní na své aktovce.

Mládenci sedmé B! Vyslovujeme vám srdečnou soustrast, že jste skysli ve třídě a musíte poslouchat dojemné kázání. Jak se daří třídnici? Pravděpodobně je na onom světě.

S mnoha pozdravy děvčata sedmé B.

„Zkyslí se píše se zet,“ říkaly Janě. Ale pro hochy to bylo až moc dobré. Kdyby to psali oni, bylo by tam chyb jako máku. Kdo to doručí? Tučková hned navrhla, že se postaví do ohybu chodby, kdyby některý z hochů vyšel ze třídy na záchod.

Čekání, aniž se dobře vědělo na co, bylo najednou nudné. Chlapci mohou zůstat ve třídě až do pozdního večera, nebo třeba i do rána.

„Já jdu domů,“ prohlásila Peterková. Popadla svou aktovku. Byl to první průlom do kolektivu, stmeleného společným osudem se zavřenými hochy. Po ní se začaly vytrácet i ostatní dívky, až zůstal jenom malý hlouček.

Velké elektrické hodiny, které mají ráno přísný a neúprosný výraz, vypadaly netečně a ospale. Dám je do nástěnky, řekla si Jana. Školník místo hlavy bude mít tyhle hodiny. Ale jak to udělat, aby měly svůj raní vzhled?

I hlouček nejvytrvalejších se začal rozcházet. Jana se také shýbla pro svou tašku. Tučková se nesměle a tiše zeptala:

„Mohu jít kousek s tebou?“ Z rozpaků žmoulala koneček svého dlouhého copu.

„Ne,“ odbyla ji rázně Jana a vyběhla z budovy.

Takových rozčilených dnů není ve škole mnoho. Když se nezkouší a nepíše se písemky, jsou dni stejné, jeden je skoro jako druhý.

„Kdes byla tak dlouho?“ zeptala se maminka. „A kde máš věci z čistírny?“ Jak by si Jana mohla dnes vzpomenout na čistírnu. Kdyby maminka nebyla strašpytel, pověděla by jí o ztracené třídnici. Ale to by jistě ihned spustila: Nemáš v tom prsty? Vždyť tě znám! Po čem ti nic není, tam jsi první!

Proto raději nic neřekla a maminka chvíli uraženě mlčela. Pak prohlásila, že ji Jana jenom trápí, zatímco by měla být její oporou, když je už tak veliká. A zrovna teď by ji maminka zvlášť potřebovala!

Je také maminka mou oporou? myslila si Jana. Mohu jí všechno o sobě říci? Možná, že rozumí Míše, ale mně nikdy nerozuměla.

Maminka pak spustila proud výčitek o Janině nedbalosti, zapomnělosti a nepořádku. Jana jen zarputile hleděla do svého talíře, s rameny skleslými jako před přívalem krupobití. Copak sama dobře nevím, kdy jsem ošklivá? řkala si. Když se maminka jenom na mne podívá a nic neřekne, hrozně všeho lituji a slíbím si, že to už neudělám. Ale jakmile mi vyčítá, ihned mě zbaví viny.

„Počkej, někdo jiný tě naučí pořádku a poslušnosti a bude to pro tebe tvrdá škola,“ dodala maminka pozdviženým a významným hlasem. Tohle však Jana slyšela už bezpočtukrát. Proto jenom ohrnula rty a odstrčila od sebe nedojedený talíř.

Do sedmé B přišel vyšetřovat ztracenou třídnici sám ředitel. „Podívejte se,“ řekl vlídně, „přimhouřil jsem oči nad vaší mikulášskou. Ale nic se nesmí přehánět. Tak honem, než se pořádně rozzlobím: kdo z vás ukryl třídní knihu?“

Bylo hluboké ticho, jaké bývá ve třídě před velkými událostmi.

„Oněměli jste?“ rozkřikl se ředitel. Chlapci rozpačitě hleděli před sebe. Mrzelo je, že musí trápit nejhodnějšího člověka ze všech učitelů.

„Jste nejhorší třída, jakou jsem kdy viděl! Sebranka darebáků. Kdo měl naposledy třídní knihu v ruce?“

Kubeček vyskočil a začal znovu líčit svou cestu z druhého patra do přízemí. Od včerejška si vzpomněl na novou podrobnost: Pospíšil ho žádal, aby mu půjčil sešit, že si tam něco opraví. Ale to bylo ještě nahore. Třídnici si naposledy uvědomil v prvním patře. Nevzpomíná si na nikoho z dětí, které kolem něho běžely. Jenom Tomečka, a ten na něho křičel, aby si dal pozor.

Tomeček si hrábl do vlasů a ohlédl se po třídě, jako by hledal nějakou oporu. Privil, že neví, kam se třídní kniha poděla. Viděl Kubečka, když ji bral ve třídě ze stolu, ale na schodišti si nevšiml, zda ji ještě drží. Smál se mu jen tak, byl to jenom obvyklý žert.

„Dobrá!“ Ředitel se již trochu uklidnil, mluvil teď tichým, rozhodným hlasem. „Vyřídte si to mezi sebou. Do konce dnešního vyučování mi předseda třídy oznámí, kdo z vás knihu ukrýl nebo zničil. Jinak všichni chlapci budou mít na pololetním vysvědčení trojku z chování.“

Pak zamával Janiným listem ze sešitu. „Která z dívek psala tento dopis, který zadržela soudružka Baudyšová?“

Jana by mohla říci, že to sice psala, ale že to nebyl její nápad. Taková výpověď by však vypadala skoro jako udavačství. Statečné bylo mlčky vstát a vzít vinu jenom na sebe.

„Jak se jmenuješ?“

„Tománková,“ hlesla Jana.

„Za nadřžování a schvalování krádeže třídní knihy dostaneš trojku z chování. Přihlásíš se sama u soudružky třídní.“

Výslechem se hodina matematiky zkrátila téměř na polovinu. Jak byla dlouhá i ta půlhodina, jak nekonečné bylo vyučování proti krátkým přestávkám, v nichž se vzrušeně rokovalo! Jana se svou trojkou z chování patřila mezi hochy, do jejich hrdinného kruhu, který byl ochoten položit za ztracenou třídnici život.

V polední přestávce jako když někdo vrazí do tohoto kruhu klín.

Začal to Kubeček. Vykřikoval, že si nenechá doma namlátit. Po něm spustili druzí.

„Udělal to Tománková,“ říkali. „O mikulášské prohlásila, že třídnice musí zmizet, že musí být zničena.“

„Já třídnici neukradla, rozumíte?“ Z rozčilení se Jana dala do pláče.

„Nechte ji na pokoji! Ona to přeci nebyla! A má trojku jako my. Tak ji nechte,“ hulákal Tomeček.

„Nenechám! Budu to hlásit. Budu a budu,“ opakoval Kubeček, ustupuje před Tomečkem ke zdi, s napřaženým loktem před svým uplakaným obličejem.

Poslední hodinu byl dějepis. Zpravidla se třída při dějepisu bavila po svém. Tentokrát byla tichá, hluboce ponořená do událostí kolem francouzského krále Slunce. Když bylo po hodině, Tomeček vstal a vyšel ze třídy hned za učitelkou a všichni věděli, že jde hlásit řediteli, že třídní kniha nebyla nalezena a že se viník nepřihlásil.

„A co bylo dál?“ šeptala Míša dychtivě.

„Už nebylo nic. Všichni chlapci budou mít trojku z chování a já taky.“

„Jéé, ty budeš bita,“ vzdychá Míša a zívá. „Ty budeš hrozně bita.“

„To se neví!“

„To se ví!“

„Tak at,“ odsekla Jana zpupně. Nezlobí se však na sestru, neboť Míša není teď škodolibá, mluví z ní opravdová účast.

Během dne mohou mít jakékoli spory, večer na společném lůžku je všechno jako šlehnutím čarovného proutku nadobro zapomenuto. Chvilky ve tmě před usnutím jsou bez žárlivosti a bez hádek, prodchnuty vzájemnou důvěrností. Jana se sice příliš sestře nesvěřuje, ale cítí k ní opravdovou blízkost. Míša, třeba je menší, dělá Janě „kolíbkou“ a hláskem třesoucím se ospalostí poví na sebe všechno, i to, co vyslídila doma. Je to velká čmuchalka, jak jí říká Jana, všude má svůj všetečný nos.

„Jeden kluk u nás, když měl dostat nařezáno, dal si do kalhot polštář. To by bylo pro tebe taky moc dobré,“ radí Míša rozšafně, „kdyby sis vzala ten maličký z tatínkovy pohovky.“

„Zas se hádali,“ pravila po chvíli. „Tlapa přišel na chvílku domů vzít si něco ze stolu, a hned to začalo. ‚Už to vydržíš,‘ řekl mamince. ‚Nebude to dlouho trvat.‘ Nemám ho ráda. Nechci ho mít ráda,“ rozhořčuje se Míša a její hlas přitom padá jako do propasti.

A najednou usnula. Jana je sama, přestože leží v Míšině klíně a dotýká se jejích hubených nohou. „Nespi,“ zaprosí tiše, ale nedostane žádnou odpověď. Míša je už kdesi daleko, v lhostejném vzdáleném světě.

Jana je bdělá, jako by byl den. Ztracená třídnice a trojka z chování není nic veselého. Naštěstí je pololetí ještě tuze daleko. Třeba se do té doby něco stane! Třeba maminka umře!

Leknutím se posadila na posteli. Jak ji mohla napadnout tak hrůzná myšlenka? Ne, to nebyla ona, která vyslovila tak strašné přání. Ale ano, byla jsi to ty, řekla si s krutou neúprosností, ač se chvěla strachem.

Musela maminku vidět. Toužila vklouznout do její postele, ve tmě se k ní přitisknout a všechno jí povědět. O tajné mikulášské, kdy pronesla tu hloupou řeč o třídnici, a že proto na ni chtěli svést krádež. A snad, snad bude moci říci i o té trojce za dopis pro kluky.

Maminka seděla u stolu a psala.

„Copak?“ ohlédla se mrzutě. Byla nerada, když ji při psaní děti rušily.

„Jsi bosa!“ pravila pohoršeně. „Nastydneš a zašpiníš mi peřiny a dnes jsem je povlékla.“

„Mám žízeň,“ řekla Jana. „Chtěla bych trochu šťávy.“

„Je ve spíži na zemi,“ odpověděla maminka a sklonila se k svému dopisu. „Stačí, když si dáš do sklenice jenom trochu.“

Jana maličko otálela, ale maminka se už neohlédla. V kuchyni otevřela kohoutek, chvíli čekala a zas jej zavřela. Ledové dlaždice pálily do chodidel, jako by byly rozžhaveny. Její místo ve společné posteli zatím vychladlo. Přikrčila se k Míše, studené nohy si zastrčila pod její a tvář se přitiskla k Míšiným hubeným a netečným zádům.

Velké trápení a Malá netečnost

Za lesklými okny, čistými jako voda, padá lehký sníh. Padá tak řídko, jako by někdo z hořejšího patra vyprašoval povlaky z peřin. V sobotním odpoledni, kdy je opravdové prázdno, mělo by sněhu napadat alespoň po kolena, aby byla nějaká zábava. A co kdyby si sníh vzpomněl a vytrvale padal a padal po mnoho dní a nocí, až by v ulicích zasypal přízemí domů? Paní Suchardová by si musela v té tlusté sněhové zdi vyhrabat díry pro svá okna. Z ulic by byly sněhové tunely. Celé město by se proměnilo v ledové království z pohádky.

To by byla krása, myslí si Jana. Hoví si v ušáku a pozoruje drobné vložky, jak krouží vzduchem. Je tuze ráda, že je sobotní odpoledne, trochu se však nudí. Každá sobota, která se pozná hned od dveří podle zvláštní vůně, z níž nejvíce vyniká pasta na parkety a vůně čerstvých koláčů, napíná Janě mysl čekáním na něco mimořádného.

„Třebas k nám někdo přijde!“

„Kdo?“ ptá se Míša. „To by mohla být teta z Kralovic s dětmi.“

Tahle Míša! Všechno vezme doopravdy.

„Proč by to musela být teta z Kralovic?“

„A kdo jiný?“ odpoví Míša nevinně a Jana na ni vrhne opovržlivý pohled.

„Taky by to mohl být někdo, koho vůbec neznáme!“

„Pojď si hrát,“ navrhone Jana po chvíli, ale Míša zarputile mlčí. „Mami, ať si Míša hraje!“

„My odcházíme, Honzíčku,“ praví maminka.

„Vy odcházíte?“ slabikuje Jana s úžasem. Bylo to řečeno tak slavnostně, tak neobvykle, jako by maminka oznamovala cestu, z níž se už s Míšou nevrátí.

„Jdu koupit Míše nové boty,“ dodala maminka prostě.

„Já chci taky,“ škaredí se Jana.

„Ty žádné nepotřebuješ! Jenom žádné závidění. Míša má málokdy něco nového, když musí po tobě všechno dotrhat. Ty bys to nesnesla,“ řekla maminka s důrazem.

„Pojď s námi,“ navrhla po chvíli vlídně a Jana nerozhodně mlčí. Chodit s maminkou po nákupech je sice zábavné, ale zůstat sama doma láká víc. Je to skoro jako vzrušující výzva k tajnému dobrodružství. V tichém opuštěném bytě jsou všechny sny na dosah ruky. Kromě toho si může svobodně prohlédnout Míšiny věci, prohrabat se v její školní aktovce a vzít si nějakou knihu z tatínkovy knihovny.

Jakmile za Míšou a maminkou zaklaply dveře, šla si Jana pro své „hadříky“ – pro maminčinu spodničku z bálových šatů, starou záclonu a kus květovaného kretonu. Pustila si gramofon. V dlouhé růžové sukni se záclonou kolem ramen tančila nejdříve jako sólistka baletu Národního divadla. Pak hrála v rozličných rolích, které si v úryvcích pamatovala. Divadlo bylo naplněno až do posledního místa. V oslepujícím světle reflektorů recitovala šerému hledišti jako Ifigenie:

*„Když slyším tě, tu obrací se, drahý,
tak jako svět se točí za sluncem, má duše, jata
paprskem tvých slov...
Bud' kdokoliv, cizince, jen mluv...“*

Se spuštěným závojem jako s rozpletenými dlouhými vlasy, na opěradle ušáku jako na břehu jezera zpívala pak árii Rusalky Měsíčku na nebi hlubokém.

Jana nebude tanečnicí ani operní zpěvačkou, ale slavnou herečkou. Kdyby ji maminka viděla, jistě by řekla: Ty chceš být herečkou? A k tomu slavnou? Pane, k tomu je dlouhá cesta! Ty nemáš trpělivost, a proto z tebe nic nebude. Jsi třtina větrem se klátící!

Maminka uznává jen drobnou mravenčí píli a žádné snění. Nejdříve se uč a potom teprve myslí na to, co bude dál. Avšak učitelka Baudyšová řekla jednou při nějaké příležitosti třídě čísi citát: Bud'te králi ve svých snech a hledejte místa svá na vrcholu.

V pokoji se najednou rozsvětlo. Červený oblak, který visel nad střechou protějšího domu, vrhl okny dovnitř své růžové světlo. Stříbrná cukřenka po babičce se octla jako v rudém plameni. Bylo to divukrásné a tak zvláštní, jako by se sám obláček posadil doprostřed jejich stolu. Janě to připadalo jako tajemná výzva, jako slib, že její sny budou jednou naplněny.

Klaply dveře. Maminka s Míšou se už vrátily. Jana rychle ze sebe shodila svůj úbor tanečnice a herečky. Míša se objevila v pokoji a Jana si ihned všimla jejích plných úst.

„Mamíííí, ať mi dá!“

Maminka volá z předsíně: „Michaelo, buď tak hodná, dej jí, ať je pokoj!“

Míša si v ústech přehodí bombón na druhou stranu, slavnostním krokem jde k Janě, vyjme ze sáčku tři velké zlaté včely a položí je na opěradlo ušáku.

Cucavé bombóny! Ty nestojíš za to, aby Jana Míšu donutila rozdělit se spravedlivou polovičkou. „Ty jsi moje hodná děvečka,“ chválí maminka Míšu, když neslyší žádný odpor. A Míša potěšena mhouří své hezké tmavohnědé oči – oči maminčiny – a tváří se jako opravdový andílek, jako by Janě darovala království.

Všichni jsou u vytržení nad Míšinou milou a hodnou povahou i nad její pěknou tvářičkou. Teta z Vinohrad prohlašuje, že všechno bude mít v životě snadné, avšak Jana si všechno „pokazí“. I maminčina sestra v Kralovicích neustále opakuje, že má Míšu raději než své vlastní děti, protože je ideální dítě.

Jana si však o tom myslí tolik, že nikdo nevidí Míše do její hry. Je vždycky ochotná, ale vpravdě udělá jenom to, co se jí líbí, a jinak se umí z všelijakých úkolů vytočit chytrým mazlíčkováním. Jana zpříma odpoví: Já nechci; kdežto Míša se pověsí mamince nebo komukoli jinému na krk a čeká, až se na věc trochu zapomene.

Je to taková objímánda a chechtánda a všechno je jí jedno. O prázdninách v Kralovicích, když děti tety Pavly odmítnou jít nakupovat, ač jsou na řadě, Míša se nehádá, klidně si vezme tašku a jde za nákupy, zatímco Jana je rozčilením bez sebe. To je sprostá lež. Je jejich den, křičí

na maminku a ta jen důrazně šeptá: Nedá se nic dělat. Jsme tady na návštěvě. Míša to pochopila, ale ty ne. Tak tu nebudme, když jsou děti takové. To není žádná spravedlnost. Ty bojovnice za pravdu, rozzlobí se maminka a vystrčí Janu ze dveří. –

Míše nejde o spravedlivou věc. Je jí lhostejné, zda si bude hrát, nebo bloumat s taškou z obchodu do obchodu. Ale maminka s tetou Pavlou jsou přesvědčeny, že je to nový důkaz její andělské dobroty. Jen tatínek Míšu dobře vystihl. Říká jí Malá netečnost – skoro nic, kdežto Jana je u něho Velké trápení – pořád něco. Jak by však mohl volat na děti tak dlouhými jmény? Tlapa, který má tolik veselých nápadů, jména jednoduše zkrátil, takže Jana je jenom Tapi a Míša Neta.

Dřív sotva otočil klíčem, už volal z předsíně: „Tapi, Neto, kde jste, opičky?“ Nebo na maminku: „Minko, Minko, maminenko, stroj se, mám lístky do biografu.“

Děti nyní tatínka skoro ani nevidí. Chodí domů pozdě a tichounce, aby nikoho nevzbudil. Ale Janu vždycky probudí jeho věšák na kalhoty. A teprve pak doopravdy usne, když ví, že Tlapa je doma.

V sobotních večerech bývalo veselé plavčení – jak Tlapa říkával koupání – a v neděli dopoledne chodívaly děti s tatínkem po všelijakých pamětihodnostech. Jak to bylo veselé a zábavné. Pokaždé se něco přihodilo, čemu se dlouho smáli.

Teď je se vším konec. Tlapa v neděli dlouho spí a pak beze slova odejde.

„Jdi říci tatínkovi, aby s námi zůstal na oběd,“ nařídila Janě maminka.

Tatínek do půl těla svlečený se v koupelně holil. Ani se neohlédl a nepromluvil. Jejich tváře se octly v zrcadle a chvíli se mlčky na sebe dívaly. Jak zvláštní to byl pohled. Byly to dvě neživé hlavy, jako na obraze, s pohledem upřeným do neurčita.

Jana vytušila, že tatínek nechce zůstat, a proto mu nic neřekla. Když odešel, byla by mohla mamince zalhat, ale cítila, jak si maminka přeje vědět pravdu, a proto raději svedla na sebe, že to tatínkovi zapomněla povědět.

„S tebou je velké trápení, děvče,“ povzdechla si maminka. „Nikdy mi v ničem nevyhovíš.“

Věra

Kdysi dávno, někdy předloni, bydlila Věra u nich v domě u své babičky. Do jejího bytu se vcházelo ze dvora malou zahrádkou, zarostlou divoce křovím s velkým javorem uprostřed. Děti z domu se tuze bály mrzuté stařeny, která někdy za teplých dnů sedávala venku. „To je naše zahrádka, nikdo sem nesmí,“ křičela Věra na děti, avšak žádné z nich se nikdy neodvážilo přes nízký plot.

Jen Jana směla dovnitř, ale i ona měla strach ze staré paní, a proto se snažila na ni nedívat. Náhle stará paní zemřela, Věru si odvedli rodiče, a když se Jana vrátila z prázdnin, všechno bylo změněno, jen javor zůstal a pod ním stál dětský kočárek. Zeď svítila jasnou žlutí, natřená okna byla dokořán a ve vzduchu vlálo čisté prádlo. Všechno mělo nový veselý ráz. Jana by se už nebála vynést smetí do popelnic ani v noci.

Věra bydlila s rodiči až na začátku Letné, chodila však dál s Janou do stejné školy. Když je jedenáctiletka rozloučila, navykly si dávat znamení do omítky starého domu, kolem něhož obě procházely. Ta znamení byla důležitá, neboť neměly žádnou možnost se spolu dorozumět. Jana nikdy nechodila do Věřina vzdáleného domova, Věra zas nemohla za Janou a kolem Janiny školy mohla slídit Míša. Maminka se tuze zlobila, kdykoli se dozvěděla, že Jana zas byla „s tou velkou, která na ni měla jenom špatný vliv“. Dokonce si došla do školy a požádala třídní, aby Janě domluvila a našla jí přítelkyni.

Jak si to maminka představovala? Že si Jana dívku, kterou jí učitelka přivede za ruku, ihned oblíbí a na Věru zapomene? Jako kdyby to bylo jen tak, mít opravdovou kamarádku!

Učitelka Baudyšová si Janu vskutku zavolala a žádala ji, aby od Věry upustila.

„Bude jí šestnáct let. Má už jiné myšlenky. Nehodí se k tobě.“

Jak to mohla třídní vědět? Nikdo netušil, jakými cíli jsou spjaty, že Věra bude velkou spisovatelkou a Jana herečkou. Nikdo neměl ponětí,

jaké vrcholné stavy blaženosti prožívají, když spolu stojí v divadle, když sedí u řeky a mluví o velkých a vznešených věcech.

„Najdi si přítelkyni u nás ve třídě,“ radila Janě učitelka. „Třebas Tučkovou. Nevidíš, jak ti nadbíhá? Sama jsem si toho všimla.“

„Já ji nechci,“ škaredila se Jana.

„A proč?“ naléhala třídní.

Nechci takovou, o kterou nikdo nestojí, když ji nemám ráda a nic jí o sobě nemohu povídat, myslila si, ale nahlas řekla: „Protože je rezatá a samá piha.“

„Nemůže za to, že má rezaté vlasy,“ pravila učitelka. „A je to vlastně velmi hezké. Jen si všimni naporáděných žen. Schválně se barví na rezato. Tučková je docela vzhledné děvče a má tě ráda.“

Tak ať, řekla si Jana, ale mě to nebaví.

Učitelka asi také promluvila s Tučkovou. Napsala Janě psaníčko, které Jana bez přečtení roztrhala na samé kousíčky a poslala nazpět.

„Nemusí dolízat,“ řekla děvčatům ve třídě. „Já bych to nikdy neudělala!“

Opravdu bys to neudělala, kdyby tě Věra nechtěla? zeptala se sama sebe se zachvěním.

O vánočních prázdninách měly s Věrou schůzku u vchodu do Kinského zahrady. Málem se už stmívalo a Věra nešla a nešla. V poslední době často nechávala na sebe čekat a ještě se osopila: „Jak si to představuješ? Myslíš si, že chodit do jedenáctiletky je jenom tak?“

Avšak teď nebyla škola! Vanul ledový vítr. Janě bylo zima v lehkém hubertusu. Postavila se za telefonní budku, kde byla chráněna a odkud byl rozhled na všechny strany.

Konečně Věru uviděla. Mířila k ní s dvěma děvčaty, asi z její třídy. Tvářila se, že nevidí Janinu zlost a žárlivost, a dávala před svými spolužačkami okázale najevo, že k „té malé“ nemá žádný zvláštní vztah.

Navrhla, aby šly do cukrárny, a na Janinu námitku, že je po Vánocích, řekla: „Co na tom? Já mám na cukroví pořád chuť.“ Všechny tři si vybraly několik kousků, kdežto Jana si mohla koupit jenom lízátko za šedesát

haléřů, které ušetřila za tramvaj k tetě na Vinohrady. To lízátko jí v očích dívek udělalo ještě menší a ubožejší.

„Tak ahoj, tak ahoj,“ loučila se děvčata s Věrou a Jany si vůbec nevšimla. Jak se jí ulevilo. Avšak radost ze schůzky byla už nenapravitelně zkažena.

Stoupaly do kopce Kinského zahrady. Věře jistě bylo teplo v dlouhých vlněných kalhotách a v kožíšku, který nosila po matce. Tváře měla růžové, zatímco Jana cítila svou bledost.

Stáhla si rukavici a ukázala Janě nový prstýnek s modrým kamenem.

„K Vánocům! Dostala jsem spoustu dárků. Silonové prádlo ani nepočítám. Tenhle prstýnek, dvě kabelky, bílou na léto a černou do divadla, a několik knih.“

Maminka se dřív smávala, že s Věrou zacházejí doma jako s dospělou. Ale Jana nebyla o to méně zahanbena.

Jak bylo nepříjemné vzpomínat si na Vánoce! Tlapa nestrojil s dětmi ani stromeček. Když nemohly upevnit hvězdu až na vrcholek stromu, Míša šla za tatínkem, ačkoliv s nikým nemluvil. Hvězdu pověsil, ale na stromeček se ani nepodíval. U večeře nepromluvil ani slovo a Janě bylo, jako by jí v hrdle vězelo ohromné sousto. Jen Míša švitořila, třebaže jí nikdo neodpovídal. Pod stromečkem byly pro tatínka a pro maminku jen maličkosti, které tam položily s Míšou. Od tatínka dostaly po knížce a od maminky takové věci, které vlastně žádnými dárky nebyly.

„Kdybys viděla, co všechno dostala mamka od taťky,“ chlubila se Věra a začala vypočítávat na prstech.

To bylo příliš. Jana už nemohla snést takové pokoření. Proto si honem vymyslela řadu dárků, které mamince daroval Tlapa. Dokonce přidala o dva více, než kolik jich měla Věřina matka.

„Nelžeš?“ zeptala se Věra s potutelným úsměvem, „Moje maminka byla u vás v domě. Měla tam cosi na půdě po babičce. Domovnice jí říkala, že tvoji rodiče stojí před rozvodem.“

Co je to? myslila si Jana. Nechtěla se před Věrou ukázat tak nevědomou, aby se zeptala. Jistě to však souviselo s tím vším, co se dělo doma a co bylo tajemné a hrozivé jako zemětřesení.

„Nic si z toho nedělej,“ pravila jemně. „Moji rodiče se také chtěli rozvádět, proto jsem byla u babičky. A už je zase všechno v pořádku. O to se opravdu nestarej,“ domlouvala Janě. „Všechno může dobře dopadnout. Kdyby se ale skutečně rozvedli, dej si pozor, abys nebyla poškozená. Chceš přece studovat? Chceš být herečkou?“

„Ty budeš herečkou,“ dodala s důrazem, ale Jana cítila, že ji chtěla jenom potěšit, že snad tomu ani nevěřila.

Zastavily se na svém místě a dívaly se na město. Leželo před nimi v široké hloubce, obaleno špinavě růžovou mlhou. Studená obloha vysoko nad městem byla jasná. Zdálo se, že soumrak vystupuje ze země, z kamenné dlažby nescísných ulic. Řeka vypadala jako nehybná, ocelově třpytná silnice, po níž by se pěkně ujíždělo na kole k šerým obrysům Vyšehradu a ještě dál k temnému obzoru, až tam, kam se skláněla jasná obloha. Najednou se rozzžala světla, nekonečné množství matně se lesknoucích hvězd, osaměle zářících v temně růžových hustých párách.

Věra si ulomila z keře kousek holé zmrzlé větvičky a navíjela ji na prst v tlusté pletené rukavici.

„Mám vyprávět?“ ptala se a Jana jenom pokrčila rameny.

„Rytíř Esmerald se rozlítíl a doňu Kláru probodl dlouhým mečem a hned po ní nabodl toho malého cizího vyslance.“

„To není pravda,“ vybuchla Jana. „Jak to mohl udělat, když ji miloval? A ten vyslanec byl dávno mrtev.“

„Jak to, že byl mrtvý, když ho rytíř zrovna v té chvílce probodl?“

„Byl mrtvý, víš? A ty sis to všechno vymyslíla, žádný takový román jsi nečetla.“

„Cože? Že jsem si to vymyslíla?“ rozzlobila se Věra. „Když je to takové, tak spolu nemusíme kamarádit. Nenechám se urážet.“

Vztekle se otočila a utíkala dolů po kluzké cestě.

Janě škubalo celým tělem. Chtělo se jí za Věrou běžet, až by ji dostihla, a pak by se od ní nehnula, dokud by nedosáhla smíru. Jak to, že tentokrát nepodlehla své prudké žádostivosti, za níž se pokaždé hnala jako za tajemným pohádkovým hřebcem, který vodil lidi, kam chtěl, i do jejich vlastní záhuby?

Rozběhla se za Věrou jen v představách. Ulomila si větvičku z téhož keře, co Věra, navíjela si ji na prst jako ona a naslouchala úderům svého srdce. Pak se jala proutek žvýkat. Chutnal hořce jako pelyněk, který maminka vařila, když Janu bolel žaludek.

Věra to myslela s rozchodem doopravdy. Chodilo se už do školy a v omítce na starém domě byla jen stará znamení, nuly a X přetržené tužkou nebo nehtem, že neplatí, důrazné vykřičníky a netrpělivé otazníky jako stopy ztracených radostí. Jana tajně hlídkovala před jedenáctiletkou, před domem, kam Věra chodila na hodiny klavíru. K mamčinu údivu brzo vstávala, aby na Věru počkala na stanici električky.

Dvanáctky z Letné přijížděly jedna za druhou a všechny bez Věry. Dalo se o tom říci, že stonala. Pak ovšem všechno čekání bylo marné.

Než Jana doběhla do své školy, bylo skoro půl deváté. Ciferník elektrických hodin se díval udiveně a výhružně. Odvrátila oči. Po špičkách spěchala kolem vývěsky pranýřující špatnou docházku do školy a pak nerozhodně stála za dveřmi sedmé B.

Byla hodina češtiny. Baudyšová se zlobila na tichou třídu, odkud neunikal ani ten nejmenší šelest. Že jsou však všichni na svých místech, cítila Jana ze zvláštního napětí.

Konečně se odhodlala a stiskla kliku. Tučková stála u tabule nad větou: „Děti pomáhaly o prázdninách ochotně na poli.“ Nedovedla určit rozšířené příslovečné určení.

„Proč jsi zase přišla pozdě?“ zeptala se učitelka Jany.

„Prosím, musela jsem mamince obstarat něco důležitého,“ lhala Jana. Viděla maminku, jak jí svěřuje dopis, který měla dovézt do vnitřního města. V té krátké nepozornosti někdo Tučkové napověděl. Prohlásila, že příslovečné určení způsobu je slovo „ochotně“.

„No, tak!“ povzdechla si Baudyšová a obrátila se znovu k Janě.

„Prosím, opravdu to bylo důležité,“ opakovala Jana s tichým důrazem. „Moji rodiče stojí před rozvodem.“

„Co to mluvíš?“ okřikla ji šeptem učitelka. Tučková položila křídou na roh učitelského stolku, hodila si copy na záda a vrhla na Janu zvědavý pohled.

Jana čekala, zatímco učitelka listovala v nové třídní knize. „Musím ti udělat poznámku,“ řekla před celou třídou. „Tvoji rodiče budou mít z tebe malou radost. A dej mi svou žákovskou knížku. Pozvu si tvou matku.“

„Podívejme se, mám přijít do školy a ty mlčíš?“ pravila maminka u oběda. „Měla bych tam poslat tatínka. Potřebuješ jeho silnou ruku.“

Jak to bylo divné, že tohle říkala o Tlapovi, který děvčata nikdy nebil a teď, co byl mrzutý, ani si jich nevšiml.

„To je kvůli té trojce z chování?“ ptala se Míša dychtivě, ale Jana se k ní otočila zády. „Kdybys mi to řekla, tak bych ti něco pověděla o Hruškovi.“

„Jenom si to pěkně nech,“ odbyla ji. „Mně takové pitominky o malých dětech nezajímají.“

Maminka s Janou a s Míšou prošla v zástupu dětí dveřmi školy. Najednou vypadala tak nezvykle a cize, že i Jana na ni pohlédla se zvědavostí jako na neznámou paní. Žáci ze sedmé se za nimi ohlíželi a Jana se styděla. V polovině schodiště se na maminku naposledy podívala.

Chodila kolem sborovny a zdálky se podobala nové žačce, která má veliký strach.

„Proč volali tvoji maminku?“ ptala se děvčata. „Jen proto, že jsi přišla párkrát pozdě?“

„To nevím,“ odbyla je a raději s nikým nemluvila.

Ustavičně měla maminku před očima. Viděla ji, jak jde sama domů, sklíčená pro tu Věřinu větu, že „stojí s tatínkem před rozvodem“.

„Jéé, ty dostaneš,“ šeptala Míša Janě po škole v předsíni a na zname- ní úzkosti si přikrývala ústa dlaní.

Jana pokrčila rameny. Strach, který sídlil kdesi v žaludku, stoupal jí hrdlem jako nevolnost. Pověsila si pečlivě kabát, aby nebyl „jako oběšený“. Bez reptání snědla plný talíř rajské polévky. Maminka mlčela a střežila se na Janu pohlédnout.

Nebudu bita, myslila si Jana. Maminka se bude jenom hněvat a přestane mluvit. Avšak to byl pro Janu ten největší trest. Když maminka „nemluví“, Janě se zdá, že by mohl doma napětím i strop spadnout a rázem je všechny pohřbít nebo že jí uletí hlava, protože maminčino mlčení nebude moci déle snášet. Přesto Jana nedokáže, aby se pověsila mamince na šíji jako Míša a prosila ji za odpuštění. Hněv se musí také v mamince usadit a ona pak sama vyjde Janě vstříc. Zvláštním hlasem, v němž se třese výčitka a lítost, zavolá: Jano, nemáš mi co říci? Teprve pak Jana popadne maminku kolem pasu a hlavou se jí zavrtá pod paži. Maminka, která Janu v tomhle zná, jenom řekne: Tak co, podruhé se to již nestane, že? A Jana maminku jen mocněji stiskne, a to je slib, po němž následuje sladké smíření a doma se opět radostně a lehko dýchá.

Ale prozatím se nedá nic dělat. Jakmile Jana dojedla, bez pobízení umyla nádobí a pak se dala do velkého úklidu svých věcí. Maminka jenom povytáhla obočí. Jistě si pomyslíla: Takhle mě nezískáš. Taky to s tou prací nemyslíš doopravdy. A Jana mamince v duchu odpověděla: Nechci tě získat zrovna dnes, mami! A opravdu za to nemohu, že mě nebaví ustavičně pracovat, udělám všechno, ale jenom tehdy, když mě to popadne. A maminka by jistě odvětila: A to je právě to špatné. Budeš-li taková, nic z tebe nebude. Žádná herečka, to vypusť z hlavy! Jedině tak se člověk dopracuje nějakých výsledků, pracuje-li usilovně a bez přestání, jako když se vleče vůz do velikánského kopce.

Ráno si maminka pověsí nákupní tašku na ruku a čeká na děti. Vyprovází je pak ke škole a neodejde, dokud děvčata nezmizí v chodbě.

„Proč s námi chodíš?“ škaredí se Jana.

„Mám stejnou cestu,“ odpoví maminka s potutelným úsměvem. „Je to dobré, obstarat si nákupy hned zrána.“

Maminka už „mluví“, ale i po slavném usmíření mezi nimi cosi z toho „mlčení“ zůstalo. Často pozoruje Janu zvláštním pronikavým pohledem a Jana si všimla, že si dává velký pozor, aby jí nějaká stížnost na tatínka neskouzla ze rtů. Proč? uvažuje Jana. Stala se ostražitější, málem slídí jako Míša. Když přišla teta z Vinohrad, podívaly se s maminkou vý-

znamně na Janu a začaly šeptat, aniž se staraly o Míšu, která jim stála za zády a poslouchala.

Pomlouvají tatínka, řekla si Jana a v tom okamžiku se cítila spíše jeho spojencem.

Škola trvá už deset dní a od Věry dosud žádná zpráva! Na ranní cestě do školy předstírá Jana v blízkosti starého domu, že jí padá punčocha. Maminka s Míšou ji předejdou a ona si zatím může prohlédnout starou zed'.

„Co tam děláš?“ obrátila se maminka a čekala. Přitom se ohlížela ulicí s napjatou a nepřátelskou tváří, jako by někoho vyhlížela. Vypadala, jako by stála na nějaké pustině a bedlivě pátrala, neblíží-li se k dětem nějaké nebezpečí. Kdyby se tu najednou octla Věra a zamířila k nám! Co by maminka udělala? pomyslila si Jana nikoli bez úzkosti.

Každodenního Janina doprovodu si ve třídě všimla nejdříve děvčata a upozornila hochy. Ti pak čekali jako posměšný špalír, který se ihned rozprchl, jakmile Jana s maminkou a Míšou došly ke škole. Někdy byl mezi nimi i Tomeček, což bylo zvlášť pokořující.

„Tománková, když jsi tak maličká,“ smáli se chlapci, „proč tě maminka nevodí do školky?“

„Maminka chodí do zaměstnání a máme společnou cestu,“ křičela Jana.

„A jak to, že s tebou chodí bez tvé sestry i ve středu, kdy máme od devíti?“

Na okamžik byla Jana v koncích. Octla se sama proti celé posmívající se třídě.

„Maminka si chodí do práce, kdy chce. A s nikým nemluví!“ dodala rozčileně. Týkalo se to i Tomečka. Umínla si, až na ni „udělá oči“, že na něho vyplázne jazyk a tím mu dá najevo, že už ho nechce.

Maminka mohla Janu hlídat jak chtěla, na cestách ze školy, na hodinu klavíru a rytmiky měla úplnou svobodu. Zdržení mohla pak vysvětlit desaterým způsobem, co ji právě napadlo.

Co kdybych šla za Věrou? pomyslila si znenadání. Bylo to odvážné a tak vzrušující, že se musela na okamžik zastavit před výkladem. Vidě-

la se, jak stoupá bělostným schodištěm po tlustém červeném koberci – tak jak to Věra líčila –, jak stojí s tlukoucím srdcem za mlčenlivými dveřmi Věřina domova. Zazvonění, a Jana se octla v krásném bytě s drahocenným nábytkem, s obrazy a koberci. Věra je v posteli, nemoc ji trápí od toho dne, co byly spolu v Kinského zahradě. Má radost, že Janu vidí, ale trochu se škaredí, že přišla bez pozvání.

Ano, Věra se bude zlobit, soudí Jana. Avšak když už ten nápad zde je, nedá se nic dělat. Jana neví, jak se před ním ochránit, aby si jej nepřála provést za každou cenu.

Ve Věřině ulici je několik moderních domů s širokými okny, s balkóny a vchody se skleněnými dveřmi. Ale ani jediný nemá číslo 38. Jak by to však mohl být starý a sešlý dům, v jakém bydlí také Jana? A přece našla Jana na poštovní schránce v přízemí jméno Věřina otce. Plna údivu stoupá po otlučeném schodišti. U nás je aspoň čisto, myslí si. A kde je ten červený koberec? Na dveřích jsou kromě jejich jména ještě další dvě jiná. Tak, rozdělený byt, řekne si v největším překvapení. Teď už nečeká krásné pokoje, o nichž hovořila Věra s takovým nadšením. Má chuť utéci. Přesto tiskne zvonek podle návodu *Zvoňte 2x!*

Nikdo nepřichází a Jana si ulehčeně oddychne. Ještě jednou zmáčkne zvonek a je ráda, že může odejít. Vtom však jdou předsíní šoupavé kroky.

„Zvoníš k Jechovům?“ zeptala se stará žena. Jana vidí šerou předsíň přeplněnou starým nábytkem bez ladu a skladu. Na křivém věšáku visí Věřin kabát do deště, který Věra nosila celý podzim. Dívá se maminciňma přísnýma očima. To by maminka nesnesla. Šatstvo a kabáty, které se nenosily, vždycky vyčistila a uložila do skříní.

Nepořádek, který Jana spatřila, pokračoval jistě i za dveřmi, u nichž stará žena naslouchala. Teď už Jana chápala maminciňnu nechut' k paní Jechové, vždycky naparáděné a navoněné, ale jistě nedbalé hospodyně.

„Nejsou doma,“ řekla stařena a Jana se dala nazpět schodištěm.

Jak byla ráda, že se s Věrou nesešla! Nepřála si přivést ji do rozpaků a krom toho byla sama silně zmatena. Věřina lež otřásla všemi sny, které ji s Věrou spojovaly. Nejasně tušila, že sen, aby se stal skutečnos-

tí, musí vyrůstat z bytosti, která je ve své hloubce pravdivá a ve všem spořádaná.

Vždycky Věře záviděla její oblečení, prstýnky a náramky, její kabelky, všechno, co ji dělalo proti Věře maličkou a ubohou. Teď si pomyslela, není-li to jenom zlatý nátěr na špinavém podkladě? Nechtěla by mít tolik věcí jako ona a pak se vracet do tak ošklivého domova.

Na hlavní třídě za Letenskou plání najednou uviděla maminku. Byla tak překvapena, jako by ji spatřila snést se rovnou z oblak.

„Kde se tu bereš?“ I maminka se divila. Jak to bylo nepříjemné zrovna teď lhát! Ale nezřetelnou výmluvu o nemocné spolužačce maminka přeslechla nebo o ni nedbala. Jana si všimla, že maminka zase plakala. To ji tak sklíčilo, že skoro litovala, že maminku potkala.

„Honzíku,“ řekla tiše maminka a vzala Janu kolem ramen, „když jsme se tak setkaly, hned ti povím, jaké budou u nás změny. Já se s Míšou odstěhuji k tetě Pavle do Kralovic a ty zůstaneš s tatínkem.“

Už je to tady, řekla si Jana a nahlas vyhrkla:

„Já nechci!“ Nemohla strpět, aby se jí maminka tak lehce vzdávala, ačkoliv by nechtěla do Kralovic.

„Jinak to nejde,“ pokračovala maminka mírně. „Jsi starší, spíše se bez tebe obejdeš než Míša. Tatínek si také vybral tebe. Myslí si, že patříš více jemu než mně. V mnohém se mu podobáš.“

Poslední maminčina slova mizela v pláči. Lidé se jí dívali do tváře a ohlíželi se. Jana z rozpačitosti přehazovala aktovku z ruky do ruky a říkala si, jako by někoho volala na pomoc: ať maminka nepláče, jenom ať nepláče!

Ale maminka plakala a plakala a Jana, aby odvrátila pozornost kolemjdoucích, hlasitě jí vyprávěla o škole, smála se, jako by měla tu nejlepší náladu, a přitom se klouzala na umrzlém chodníku.

Jsem opravdu podobná Tlapovi?

Jana stojí v koupelně před zrcadlem a upřeně se na sebe dívá.

Nejsem moc hezká, myslí si s lítostí. Z Míši prý vyroste krasavice. Alespoň to ustavičně opakuje teta z Vinohrad a paní Suchardová. Ze mne žádná krasavice nebude. Mám jako Tlapa hrozně veliký nos. Míša

má jenom takový frfánek. Pusu mám taky strašně širokou. Jenom oči by ušly, ale velká škoda, že nemám dlouhé černé řasy, jako má Tučková rezaté. Ale až budu herečka, mohu si dát řasy obarvit.

Čím déle Jana na sebe upřeně hleděla, tvář v zrcadle se obalovala mlhami, až to byl obraz cizí dívky, na něž se dívala se vzrůstajícím zalíbením. „Není to tak zlé,“ řekla si polohlasem. „Jsi docela hezká.“

Maminka přišla do koupelny v široké zástěře na praní, s hlavou v šátku. „Co tu děláš? Proč tu zbytečně svítíš?“

Doma to vypadalo jako při jarním úklidu. Téměř nic už nebylo na svém místě. Maminka balila sklo a porcelán do beden, třídila věci, které se postěhují do Kralovic a jež zůstanou s tatínkem a Janou v Praze.

Přes všechny přípravy se nezdálo možné, aby opravdu všichni opusili starý domov. Vždyť všechno, až na ten nepořádek, bylo takové jako dříve. Jana vyběhla do schodů stejným způsobem, jako běhala od nepaměti, v prvním patře se zhoupala na pilíři zábradlí, jedním pohledem přehlédla všechny odřeniny a skvrny na zdech, rohožky u dveří, všechno, co by mohla z paměti věrně nakreslit. Nalehla na dveře, stiskla známým pohybem zvonek – a předsíň byla beze změny.

I javor na dvoře tu stál s neochvějnou jistotou, že se nic nemůže přihodit.

Co se doma balilo, každou chvíli vyplula na povrch nějaká zapomenutá věc. Najednou Jana uviděla, že Míša má její malou starou panenku.

„Dej mi ji, je moje!“

Protože se Míša zdráhala, snažila se vykrotit jí panenku z ruky.

„Nestydíš se?“ volala maminka. „Třináctileté děvče a bude se prát o hračku.“

„Tak ať mi ji dobrovolně dá,“ trvala na svém Jana. „Já jí panenku pak půjčím.“

„Spíš dostaneš pohlavek,“ rozzlobila se maminka.

Když to bylo takové, Jana uraženě třeskla dveřmi a sedla si do velkého pokoje, kde se v zimě netopilo. Skříň a příborník byly již vyprázdněné a odstavené od zdi. Vypadalo to, jako by si vykročily k tanci,

ale na jejich zarmouceném a znepokojeném vzezření bylo vidět, že jim není do tancování.

Na zdi chyběly také čtyři obrazy, Jaro, Léto, Podzim, Zima. Zbyly po nich jen temně žluté obdélníky nevyrudlé pokojové malby. V Janě hrklo, jako kdyby ji opustili opravdoví lidé, které měla ráda. Odmalička se obdivovala krásným paním v bohatých šatech, Létu, Podzimu a Zimě. Jaro, mladičkou dívku s něžnou tváří, s bohatými vlasy a věncem jarních květin, tu nadevšecko milovala.

Co kdyby řekla mamince, aby alespoň Jaro nechala tatínkovi? Jak by však mohla připravit tu krásnou dívku o její družky?

Opravdu, to by byl krutý čin. Jaro si jistě přálo, ať už kdekoli, zůstat se svými přítelkyněmi pohromadě.

Poslední den před pololetními prázdninami šla celá škola na filmové představení. Když vcházela sedmá B do budovy kina, sunul se vedle nich zvolna proud vycházejících žáků z jedenáctiletky.

Jana nejdříve poznala Věřiny spolužáky a pak uviděla Věru. V tom nečekaném setkání zapomněla na své zklamání a bez rozmyšlení se pustila za její mizející hlavou. Slyšela svou třídní, jak ji volá, ale ani se neohlédla, posedlá touhou Věru dostihnout.

„Věro, Věro,“ křičela ze všech sil a prodírala se dětmi, které do ní strkaly a šlapaly jí na nohy.

Dostihla Věru až před vchodem.

„Věro!“

„Copak?“ škaredila se.

„Jdu do kina se školou,“ odpověděla z rozpaků.

„Jejda, to je novina,“ smáli se Věřini spolužáci.

„Počkej na mne zítra po klavíru,“ řekla rychle Věra a Jana spěchala nazpět.

Dveře kina zatím zavřeli. Co teď? Těšila se na film a ke všemu bude potrestána, že opustila povinné představení. Naštěstí zítra začínaly prázdniny.

Doma byla návštěva. To jsou ti, kteří budou u nás bydlet, pomyslela si Jana, plná nepřátelství. Žena běhala s metrem po bytě a vykřikovala plna radosti na svého muže: „Podívej se, docela se nám sem vejde náš gauč. I dětskou postýlku sem umístíme.“ Maminka měla asi stejné pocity. Stála vprostřed pokoje nemluvná a zarmoucená.

„Mami, mami, vysvědčení,“ připomínala jí Míša tiše a naléhavě. Ale maminka Míšu odstrčila a šla poradit té paní s policemi do spíže.

„Tak jestli chcete, Tománková,“ řekl muž, „můžeme vás tam dovézt.“

„Budu vám velmi vděčna,“ odpověděla maminka zdvořile a s opravdovou vlídností.

Zatímco se maminka oblékala, muž se ženou čekali. Paní se zadívala na děti zvláštním pohledem, v němž Jana ihned vyčetla, „že už o nich všechno ví“. Obrátila se k oknu. Ale Míša nejenže ten pohled vydržela, hleděla na ženu se stejnou zvědavostí.

Když všichni odešli, Míša se chlubně natřásala:

„Já vím, kam maminku dovezli autem, já to vím!“

„Tak ať,“ odbyla ji Jana.

„A ráno přijede stěhovací vůz a my odpoledne pojedeme do Kralovic.“

„To vím taky,“ odsekla Jana a rozběhla se k ušáku, aby jí tam Míša nevezla.

Nebyl však už na svém místě u kamen. Stál v koutě mezi tatínkovými věcmi, obrácen zády do pokoje, plný všelijakých krabic.

„Děťííí, vstáááávat!“

Jak to? Vždyť jsou přece prázdniny? Od večera do rána se všechno zapomene, ale to, že se nejde do školy, rozprostře se v polospící mysli jako ohromné blaženství.

„Spěchejte, za hodinu tu bude stěhovací vůz!“

Míša sklouzla z postele a lomcovala Janou. „Pojd' honem, budeme se dívat!“

V koupelně na skleněné desce pod zrcadlem jsou už jenom věci Tlapy a Jany. Velký zubní kartáček a Janin maličký s růžovým držadlem.

Štětka na holení, kolínská voda a žínky, které maminka opatřila monogramy, aby si je s Tlapou nepopletli.

„Už jsou tady,“ poskakovala Míša plna radostného rozčilení. Pyšnila se před dětmi z domu, protože stěhovací vůz a předměty, které začali vynášet, patřily jim, byla to jejich událost.

Muži hubovali na ložnicovou skříň, jak je těžká. Vypadalo to, že se skříň tuze diví, že se octla na ulici, kde ještě nebyla. Její dveře se otevřely údivem jako ohromná ústa.

„Jak je tohle možné?“ divila se maminka. „Zavřela jsem skříň na klíč.“

„To je vždycky tak, paní,“ odpověděli muži. „Když skříň nakloníte, tak se otevře sama.“

Vynášeli nábytek s velkým spěchem. A všechno, co bylo doma hezké a milé, vyhlíželo na ulici odřeně a opuštěně. Míše asi nic takového nenapadlo. Pobíhala rozjařené sem a tam, z ulice domů a nazpět, šťastná, že ke všemu ještě odpoledne pojede vlakem.

Nábytek, kufry a bedny byly už ve voze. Jana se naposledy rozběhla za Míšou. Brala jako vždy dva schody najednou a v prvním patře se zhoupla na pilíři zábradlí. Kdyby nalehla na dveře, stiskla zvonek a octla se doma, kde se nic nezměnilo, nebyla by ani v nejmenším překvapena.

Ale dveře bytu byly dokořán a poloprázdné místnosti byly najednou úplně cizí. Jana by je skoro ani nepoznala. I ten pokojíček, kde s Míšou spaly od nepaměti. Avšak na dveřích byly ještě silné čáry tatínkovou tužkou, jak je obě měřival.

Vtom se dole na ulici rozhučel mohutný motor stěhovacího vozu. Ohlušující hřmot byl jako předzvěst nějakého neštěstí. Janu přepadla velická úzkost. Srdce se jí mocně rozbušilo zároveň se zlověstným rachotem.

Maminka procházela bytem, v němž kroky divně duněly, není-li někde něco zapomenuto. Najednou klesla na tatínkův psací stůl a její ramena se otřásala prudkým pláčem.

„Lído, Lído,“ konejšila maminku teta z Vinohrad.

„Neplačte, jenom to ne!“ pravila paní Suchardová.

Míša, která do té chvíle vesele pobíhala po poloprázdném bytě, byla už u maminky, opřela se hlavou o její záda a pustila se také do hlasitého nářku. To byla Míša! Smích a pláč, obojí měla v jednom kbelíčku!

Maminka zvedla hlavu a přitiskla si Míšu k sobě. Zadívala se na Janu u okna.

„Můj bože, Jano,“ vzdychla. „V tobě není trocha citu. Jsi celý on, jsi celý otec!“

To neměla maminka říkat. Zvláště před tetou a paní Suchardovou. Jana se vytrvale dívala na protější dům, do oken paní Drdolové, jak s Mísou říkaly staré paní, kterou znaly odpradávná. Šerá, neumytá okna jejího bytu byla dnes prázdná.

Už ji neuvidím, říkala si Jana zvolna a plna úžasu. Už ji nikdy neuvidím.

Odpoledne vyprovázela maminku a Míšu na nádraží. Od stanice električky nesla maminčinu naplněnou tašku. Každou chvíli ji musela položit na zem a chvílku odpočívat.

„Je ti to těžké, Honzíčku?“

Ujistila maminku, že ji jenom držadla řezou do dlaní. „Obal si je kapesníkem,“ radila maminka. „A pospěš si!“

V ruchu nádražní haly je obě na chvíli ztratila. Stály u nízkého zábradlí oddělujícího nástupiště od haly. Kolem budek železničních zřízenců procházely nepřetržité zástupy lidí, kteří se pak za zábradlím rozcházeli k připraveným vlakům. Janě připadalo, že mají na tvářích cosi zvláštního, něco jako tajemství dále. I Míša k nim patřila. Jak jí Jana záviděla! Bude si sedět ve vlaku, pozorovat ubíhající krajinu, neznámé vesnice a města, a ona musela zůstat s těmi, kteří nikam nejeli, za zábradlím jako na neradostném všedním břehu.

Maminka se bála, že nedostanou místa. Přitáhla si kabelu, kterou Jana nesla, k nohám a sevřela Janu do náručí.

„Doufám, že mi zůstaneš věrná a že mě ničím nezarmoutíš,“ řekla chvějícím hlasem. Jana hluboce vzdychla a nastavila k polibkům obě tváře i ústa. Nebyla smutná. Vypadalo to, že maminka odjíždí na kratič-

kou dobu, na den nebo na dva dny, a že se pak všichni sejdou ve starém domově, který je všechny věrně a spolehlivě očekává.

Míšiny rty byly lepkavé od bonbónů. Jana si otřela ústa a ještě jednou políbila maminku a pak se za nimi dívala. Když prošly budkou, dav lidí je sevřel jako proud nějaké řeky. Míšin bledě modrý baret ihned zmizel. Ale maminčin kávově hnědý plul dlouho na té neklidné hladině, až se také ztratil, jako by jej vody pohltily.

Jana se prudce otočila a vyběhla z nádražní budovy.

Byl už nejvyšší čas, aby nepropásla Věru. Co všechno jí poví po tak dlouhé době? Měla pro ni tolik novinek a takové, jakými by se Věra, která ráda udivovala, nemohla pochlubit. Nejdříve jí řekne o novém domově, v němž budou s tatínkem prvními nájemníky. Mohla by s důrazem podotknout, že tam sice nejsou na schodišti červené koberce, ale zato jsou schody jako z alabastru. A moc se po nich nebude chodit, protože zdviž jezdí ustavičně nahoru a dolů.

Věra má hodinu na klavír v Šeříkové ulici. Jak krásné jméno pro ulici tak prázdnou a skoro ponurou. Měly by tu stát jen nízké domky obklopené zahradami ze samých šeříků. Možná že kdysi dávno tomu tak bylo. Nebo tu byly jen keře šeříků a od těch dob má ulice své jméno.

Na rohu hlavní třídy je dostatek zábavy pro dlouhé čekání. Když se maličko přimhouří oči, je z vysoké petřínské stráně veliká zelená hora, k níž se konečně došlo po dlouhé túře. Na protilehlé straně končí třída v širokém prostranství nad řekou jako nějaký veletok v moři. Kdyby se Jana nebála, že Věru propásne, běžela by se podívat na sochu Vltavy. Jistě jí zas sedí na hlavě divoký holub nebo racek a to je tak legrační, jako by Vltava byla ustrojená do nějakého maškarního plesu s fantastickým živým kloboukem.

Jana přešla okraj chodníku jako po provaze a otočila se. Na druhém konci krátké ulice vyšla z domu Věra. Jana zadržela výkřik. K Věře se přidal mladík v plášti do deště, s kožešinovým límcem. Teprve teď si Jana uvědomila, že tu také dlouho přecházel. Věra s ním pak spěšně bez ohlédnutí odcházela.

„Bum,“ vyhrkla Jana se smíchem. „To se povedlo!“

Věra, opovrhující všemi dívkami, které chodily s chlapci! Zapřísahala se, že ona nikdy „nebude taková“. Ani se provdat nechtěla pro svůj velký cíl stát se spisovatelkou.

Tak to jsou ty „jiné myšlenky“, o nichž se zmiňovala Baudyšová! Proto ten chlad od podzimu, kdy Věra začala chodit do tanečních a na jednu měla málo času a nestála ani o jejich schůzky, ani o nedělní divadlo. Tak proto, říká si Jana zarmouceně.

Zlomyslná radost v ní zvolna usedá. Nehněvá se však na Věru, jak by si přála. Nejasně tuší, že Věra je bez zvláštní viny. Že ji uchvátilo něco mocného a silnějšího, než je ona sama, a že ji to odnáší na svém proudu jako větvičku, kterou spolu házely Vltavě.

Kam jdu? zarazila se. Ze zvyku šla směrem k starému domovu, *kde už nebyla doma*. Chvilku stála nerozhodně uprostřed chodníku a lidé do ní vráželi.

Pak se obrátila nazpět ke středu města, kde ji večer bude Tlapa očekávat v hotelové hale.

Nový dům

„Tady máš klíče od pokoje,“ řekl vrátný v hotelu. „Číslo osmdesát pět. Ve druhém poschodí ti to pokojská ukáže. Tvůj tatínek telefonoval, že přijde později.“

Jana si představovala hotelovou ložnici, jakou vídala v kinech. Ale pokoj byl obyčejný a skoro ošklivý. Bílé železné postele, odřený koberec a proleželá pohovka. Jen lampy na nočních stolcích se stínítky z růžového hedvábí poněkud odpovídaly filmové představě.

Škoda, jedna z nich nesvítla. Hned se rozhodla, že si lehne do postele k svítící lampě a druhou nechá Tlapovi. Překvapil ji maličký psací stolek. Kdo asi píše v hotelovém pokoji? Když tu byl stůl, měla by toho využít a napsat mamince a Míše. Jenže chyběl inkoust, pero i papír. Janina školní aktovka byla i s věcmi pro psaní ještě ve starém domově nebo kdesi v nábytkovém voze.

Jak to bylo zvláštní octnout se v cizím pokoji a nemít s sebou nic svého. Jana si připadala, jako by byla v neznámém městě, kde se ztratila, a teď tu jen čekala, až pro ni přijdou a dovezou ji domů. V pokoji bylo chladno. Vlezla si proto do postele a umínila si nespát, dokud Tlapa nepřijde. Ale usnula, a když ji Tlapa probudil, byla už hluboká noc.

„Jedla jsi něco? Pojd' se trochu najíst!“

Žaludek se jí zvedl nevolností. Maminka by asi řekla, že sotva je opustila, už je všechno vzhůru nohama. Jana v posteli neumytá, bez noční košile, a jí s Tlapou z papíru uprostřed noci ruská vajíčka a salám!

„Tak a spíme,“ vykřikl Tlapa a s chutí natřásl peřinu, která byla pro něho tuze krátká. Hotel zřejmě nepočítal s tak dlouhým hostem. Když si peřinu přitáhl k bradě, koukaly mu nahé nohy. Posadil se a uvažoval, co podniknout. „Jediná rada je odmontovat nohy,“ povídal a Jana se smíchem div nezalkla.

Nemohla pak usnout.

„Já se bojím, tati!“

„A čeho?“ divil se.

„Nevím!“

„A jeжда! Ty se bojíš paní Nevím! Chtěl bych také vědět, jak taková paní vypadá! Ale teď už opravdu spi, Tapi! Jak jsi hloupá! Budeš se bát v hotelu, kde je tolik lidí! Mysli si, že jsi takový malý mraveneček vedle velikánského starého mravence v ohromném mraveništi, a hned bude po strachu.“

Bylo to poprvé po velmi dlouhé době, kdy ji tatínek nazval starou milou přezdívkou. Blaženě vydechla a podala mu ruku. Leželi pak obráceni k sobě tvářemi jako v dávných časech, kdy byla Jana docela maličká a někdy usínala v jeho posteli.

To je událostí! Janě hoří hlava jako v horečce.

V novém domě si mohla vybrat ze dvou malých místností, která bude její. Hned se rozhodla, aby ji Tlapa nepředěšel, že chce tu, která má balkón.

„To jsem si mohl myslet,“ bědoval, „to jsem si mohl myslet, že mě ošidíš.“

Když rozestavili nábytek, prohlásila, že by chtěla psací stůl, jaký viděla v hotelu, a lehátko na balkón. „Lehátko dostaneš, až bude teplo,“ povídal Tlapa. „A psací stůl musí zatím počkat.“

V Kovomatě si vybrali nádobí pro maličkou kuchyň, kterou chtěl tatínek zařídit v koupelně.

„Klofáček na brambory? Máme si to vzít? Co myslíš?“ Tatínek na pultě dělal, jako když mačká brambory, a Jana s prodavačkou se mu smály.

„Vypadáte jako novomanžel. Škoda že máte tak mladou nevěstu,“ řekla prodavačka.

„Opravdu, Tapi, škoda že nejsi o něco starší,“ pravil Tlapa a pro ten klofáček se rozhodl.

Měli tolik všelijakých balíčků, že je sotva nesli. Tatínek držel ještě v objetí velkou roli linolea, která mu ustavičně klouzala. „Potvora, jako kdybych držel hada,“ křičel se smíchem. Zastavil drožku s veselým

mrknutím na Janu, jako by chtěl říci: Tohle by maminka nedovolila, abychom tak utráceli.

Jana jela v drožce jen jednou, když na Vinohradech zemřel tetě její muž a všichni museli na kremaci. Jak to bylo vznešené. Škoda že ji nikdo ze třídy neviděl! Přála Míše, že musí být v Kralovicích, kde nebylo žádných radostí, kdežto ona tu měla tolik dobré zábavy.

Tatínek byl veselý jako za starých dob. Klečel na podlaze, přitloukal linoleum a přitom si prozpěvoval. Sotva však začal nějakou písničku, nevěděl, jak dál, a Jana ji musela dokončit a tatínek ji jenom doprovázel samým tralala a lalala.

Vylepovala v koupelně pěkným zeleným papírem skříňku na nádobí.

„Koupím ti kuchařskou knihu,“ křičel Tlapa. „Budeš se učit vařit! Když jsme si koupili nádobí, tak je musíme také používat!“

„Ano, ano, ano,“ výskala Jana radostí. Zdálo se jí to nadmíru zábavné, hospodařit sama v maličké kuchyňce, kterou pomáhala zařizovat

„Tak, a už toho mám dost,“ praštil tatínek kladívkem. „Pojď, někde se navečeříme a pak půjdeme do biografu. Musíš se natahovat, abys vypadala, že je ti patnáct.“

To byl Tlapa! Nikdy se nevědělo, co ho napadne a za čím se hned s velkou chutí rozběhne. Maminka by nepřipustila, aby se odešlo od nedokončené práce.

„Ještě bych měl zatlouct aspoň jednu stranu,“ pravil s povzdechem, jako by si i on vzpomněl na maminku. Klekl si zas na zem a vzápětí se silně uhodil kladívkem do prstu. Zkřivil obličej, třepal rukou a úpěl. Jejda, jejda, jejda! Jana se rozesmála, až si sedla na bobek.

„Ty jsi divná,“ řekl uraženě. „Já mám takovou bolest a tobě je to k smíchu.“

Ne, proto se nesmála. Nemohla však přestat, jako by se za ni smál někdo jiný.

V novém bytě byl také telefon. Zpočátku Jana nerozeznávala zvonek telefonu a dveří. Řiňčely stejnými hlasy. Když se tatínek oblékal, byl to však telefon, který zvonil jako na poplach. Tlapa ve spodkách a v košili se s někým dlouho dohadoval. Položil zamyšleně sluchátko.

„Z naší vycházky nebude nic,“ pravil. „Musím odejít. Dej to tady do pořádku a kup dole nějakou večeři. Na mne ale nečekej!“

To od něho nebylo hezké, že ji tak zklamal a nechal ji ke všemu samotnou. Všechna práce ji přestala těšit. Najednou pocítila únavu z dlouhého rozčilujícího dne. Dívala se balkónovými dveřmi na prostranství smíchovského nádraží s nekonečnou spoustou kolejnic. Matně se leskly jako tenké stužky. Kdyby aspoň tady jezdily vlaky, myslila si. Ale nádraží bylo kdesi daleko v husté šedé mlze.

Byla to hloupá vyhlídka do prázdnoty bez života. Kdyby byla *doma*, viděla by ulici a lidem v protějších oknech do domácností. Co asi dělá paní Drdolová? Už rozsvítila a sedí u svého stolu s hlavou skloněnou nad něčím, co nikdy s Míšou nespatriily a o čem se mohly jenom dohadovat.

Jana zapadla do ušáku. Teď se už nemusela starat, že ji Míša předejde a bude se hádat. Avšak nebyla z toho žádná radost. Pokojíky byly už šeré, bez veselých světél, jaká bývala doma. Seděla bez hnutí. Pod jejím nehybným pohledem nabývaly všechny předměty nových chmurných tvarů. Tatínkův stůl, knihovna a skříň, doma tak veselé a přívětivé, zdály se zarmouceny, v těžkomyslných úvahách o svém stesku.

Z dlouhé chvíle vytáčela na telefonním ciferníku rozličná čísla. Když se ozval hlas, sluchátko položila a nazdařbůh volila jiné. Pak i to ji omrzelo. Napustila si v koupelně teplou vodu až po bradu. To by maminka nedovolila, myslila si. Doma se topilo v koupelně jen jednou za týden a vodou se muselo šetřit, aby zůstala pro všechny.

Mohl by se člověk utopit žaludkem? napadlo ji. Pil by a pil, až by se utopil?

Tlapa nařídil, aby šla nakoupit. V představách běhala z obchodu do obchodu, jak to s nadšením dělala v prvních dnech. Ale teď si vlezla do postele a k večeři snědla všechn cukr, který byl v sáčku, nic jiného doma neměli.

Za zdí bylo slyšet tlumený hovor ze sousedního bytu. Zezdola pronikala nahoru hudba rádia. Starý dům měl silné zdi, které zadržely

všechno, co se dělo v domácnostech. Tady je to jako v mraveništi, řekla si, a já jsem takový malý smutný mraveneček.

K čemu byla krása a všechny vymoženosti nového domu? To bylo jen pro druhé, aby se Jana měla čím chlubit. Pro ni to už neznamenal docela nic. Protože se neměla ani komu vychloubat, bylo to vlastně všechno nadarmo.

Jana slyší maminku. „Dětíííí, vstááááávat!“

Otevřela oči plna radosti. Avšak byl to jenom sen. Je v novém bytě, pootevřenými dveřmi vidí v koupelně Tlapu, jak se holí, obnažen do půl těla.

„Vstávej,“ zlobí se, „přijdeš pozdě do školy. Podívej se, jak sis hodila šaty! Budeš je mít celé pomačkané. Na punčoše jsi měla včera díru. Vsa-dím se, že sis to nezašila. Nemůžeš po mně chtít, abych se ti staral o pun-čochy. Měla bys naopak prohlédnout moje ponožky. Jsi dost veliká.“

Tlapa už vyčítal jako maminka.

„Myslíl jsem si, že budeš trochu pečovat o naši domácnost. To jsem si dal! Nádobí jsi neumyla, kostka cukru není k snídani. To byla výcho-va,“ povzdychne si, čímž obviňuje maminku.

Ne, ne, vykřikne Jana v duchu. Ona za to nemůže, víš? Něco se mi nadomlouvala!

„Najež se dole v automatě a nezapomeň si předplatit obědy. Peníze máš na stole. A dělej!“ dodal mrzutě.

Na počátku Janu těšilo chodit na obědy do družiny. Bylo to nové a zábavné sedět s dětmi u dlouhých stolů, čekat s nimi u výdejového okénka ve frontě za všeobecného křiku a veselí. Ale pak se jí to zne-chutilo. Začalo to tím, že do ní jeden chlapec vrazil a ona se polila hor-kou polévkou. Jídla jí přestala chutnat a omrzelo ji vracet se do stejných míst. Byla přece docela samostatná. Peněz využije lépe, když si místo obědů v družině, které nechávala nedojedené na talíři, koupí podle své vrtkavé chuti každý den něco jiného. Jednou se posadí do cukrárny, podruhé si zajde do mléčného baru nebo do automatu na polévku a bramborák.

Škola končí v jednu nebo ve dvě. Před Janou leží dlouhé odpoledne, zvláště teď, co dny jsou už tak světlé. Dříve nikdy neuvažovala, co dělat, protože musela domů. Když se chtěla sejít s Věrou nebo potají zaběhnout do biografu, bylo nutno si něco vymyslet, jak by omluvila své zdržení. Tatínek se jí nikdy nezeptá, jak strávila den. Často se také stane, že spolu ani nemluví, protože se vrátí domů pozdě, když už Jana dávno spí.

Avšak volnost, kterou dříve tolik postrádala, najednou není k ničemu a vlastně je Janě na obtíž. Loudá se ulicemi, jezdí tramvajemi až na konečnou stanici a zpět, aby využila měsíční jízdenku, kterou jí tatínek pořídil, co bydlí dál od školy, jenom aby nějak utratila čas. Oddaluje, jak jen může, návrat do nového domu, do těch dvou pokojíků, kde je tak sama. Vrací se tam jenom proto, že neví, co jiného dělat.

„Jano, Jano, Jano!“ Tučková utíká, až jí copy poletují kolem hlavy jako dva biče. „Proč jsi nebyla včera v Pionýru?“

„Musela jsem být doma,“ odpoví Jana a doufá, že Tučková tím myslí Janin starý domov. Byla by ráda, kdyby Tučková řekla: Děti litovaly, že jsi zase chyběla. Ale ona mlčí a Jana se na nic neptá.

Do Pionýra nešla, protože není na výši, jak se ve třídě říká. Když už ztratila své místo mezi prvními a neoslňuje třídu svými nápady, je lépe se raději všemu vyhnout. Něco ji od třídy vzdálilo. Začalo to maminci-nými doprovody do školy před pololetními prázdninami. Sestup z první řady, sestup ze slávy, byl pak den ze dne znatelnější.

Vím, co to je, řekla si Jana, zarputile kráčejíci vedle své spolužačky. Zavínil to její nedbalý zevnějšek, upadající prospěch a kromě toho i to, „že s ní nebylo všechno v pořádku“. Nikdo sice ve třídě nic neřekl, otevřeně proti ní nevystoupil, ale Jana bezpečně cítila, že se už ví, že její maminka není u tatínka a dokonce že nežije v Praze. Tučková se teď drží Jany jako klíště. Jsou si rovny. Jana se octla mezi těmi, kteří jsou ve stínu, s nimiž se mluví jen to, co se musí.

„Kam jdeš?“ zeptala se a Jana odpověděla, že se přestěhovali.

„A tvoje maminka tam bydlí také?“

„Kde by podle tebe měla bydlet?“ vyjela na ni.

Tučková vzdychla a hodila si copy na záda. Jana je nakonec ráda, že není sama. Nechtěla by jít do biografu? Počkala by na ni u družiny. Tučková je plna radosti. Aby stihly představení od tří, slibuje, že se v rychlosti nají a pak budou utíkat.

Jana si postavila aktovku v chodbě družiny a vyšla ven. Výpary jídel jí působily nevolnost. Je teplo, jako by už začínalo jaro. Chodník je suchý a čistý. V prohlubinách dlažby v jízdni dráze se drží kaluže vody, modré oblohou a lesklé oslnivým sluncem.

Najednou Jana uviděla maminku v jejím tmavomodrém kabátě a hnědém baretu. Vyšla z boční ulice, vzdálené asi třicet metrů. Jana se radostí nemohla ani pohnout. Pak vykřikla z plných plic: „Mamíí!“ a pustila se za ní dlouhou rovnou ulicí. Maminka spěchala bez ohlednutí, jako by pozbyla sluchu.

„Mami,“ zvolala Jana pohoršeně, když už byla u ní a chtěla ji obejmout. Maminka se obrátila – a nebyla to maminka.

Neznámá mladá žena se dívala na Janu mrzutě, asi proto, že si ji spletla se svou matkou. Beze slova se otočila a pospíchala dál, zatímco Jana stála jako přimražená a chvěla se po celém těle. Ve dveřích družiny byla klidná, skoro spokojená. Těšila se na kino. Teď se jí zmocnil stesk tak prudký, že nevěděla, co počít.

Půjdu jako domů, rozhodla se, aniž si vzpomněla na Tučkovou. Byla v tom okamžitá úleva, jako by ji maminka očekávala, jako by ji tam s jistotou měla potkat.

Ulice, v níž byl Janin domov, je rajská končina. Jana se s potěšením dívá na známé domy, obchody, zvedne hlavu, aby uviděla do oken paní Drdolové. Proč sem nechodím? řekne si plna údivu. Proč jsem tu ještě nebyla?

Avšak do starého domu vešla bojácně. Vdechla jeho pach a rozvázně stoupala schodištěm. Teď by už nemohla vletět do domu jako velká voda, vzít schody útokem a zhoupnout se po svém zvyku na pilíři zábradlí.

Před dveřmi domova byla nová rohožka. A tam, kde stávalo jméno *Jan Tománek*, byl *Antonín Pivoňka*. Jana jej měla dobře v paměti, i jeho

ženu. Byli to největší nepřátelé a ona je vášnivě nenáviděla i s jejich dětmi, jejichž bezstarostný a sebevědomý křik bylo slyšet až na chodbě.

Kéž by se před Janou po stisknutí zvonku otevřely dveře do předsíni s rákosovou stěnou! Pověsila by kabát pořádně na vysoký věšák, zběžně by pohlédla na sebe do zrcadla, jak to dělávala, a pak a pak – Jana v duchu proběhla celým bytem, viděla všechny věci, každou maličkost na svém místě. I malou čínskou krabičku od čaje, která dlouhá léta byla pod zrcadlem v předsíni.

Kam se to všechno ztratilo? Jak to, že se to propadlo do neznáma, *když to byl můj domov?*

Obrátila se a pomalu sestupovala nazpět. Oknem se ještě podívala na dvůr na starý javor. Ale ten se tvářil, jako by ji už neznal.

„Pročpak pláčeš, holčičko?“ zastavila Janu na ulici stará žena. „Ztratila jsi něco?“

Zavrtěla hlavou a dala se do běhu. Na rohu skorém vrazila do paní Suchardové. Na útěk nebylo ani pomyslení.

„Ale Jano, proč jsi ke mně ještě nepřišla? Byla jsem nakoupit, vidíš, málem bych tě propásla. To je od tebe hezké, žes mě přišla navštívit. Víš o tom, že jsi zhubla? Psala mi tvoje maminka. Bude zaměstnána v mlékárně a hledá si byt. Kdepak, já jí to povídala, to nedělá dobrotu s příbuznými. Nic neříkáš, mluv! Jak se máš?“

Jana odpoví, že dobře, a paní Suchardová je tomu ráda.

Jak je to milé, octnout se v jejím bytě, kam s Míšou chodily odmalička. Hle, nepropadl se, všechno je tu, jak bývalo. Jana se rozběhla pro svou stoličku a je blažená, že je tady a že neutekla.

„Počkej, mám něco od oběda. Třeba ti to přijde vhod. Jsi tak hubená. Ani to mamince nenapišu, měla by o tebe starost!“

Paní Suchardová je Janě dvojnásob milá, protože je najednou pojítkem s maminkou. Cezené nudle doma Jana nikdy nejedla, ale tady jí chutnají, snad proto, že je uvařila paní Suchardová v tomhle milém známém prostředí.

„Chodíš k tetě na Vinohrady? Nechodíš? To se ví! Tvůj tatínek ji nemůže vystát, protože drží s tvou maminkou.“

Jana spolkla příliš velké sousto. Tlačí a bolí, dokud není v žaludku. Mrzí se, že se hovor octl v blízkosti té hrozné věci „stát před rozvozem“, což znamená, že se na úřadě z rodičů stanou cizí lidé.

Jak to může nějaký úřad nařídít, myslí si Jana, když je maminka pořád maminkou a tatínek pořád tatínkem?

„Já už musím jít,“ pravila a paní Suchardová naštěstí nic nenamítala. „Neříkej nic tatínkovi, žes tady byla,“ pravila Janě na rozloučenou. „To víš, já patřím do stejného pytle s tvou vinohradskou tetou.“

Kdo neměl češtinářskou úlohu, musel zůstat stát. Učitelka nejdříve od všech sebrala domácí sešity a teprve pak se obrátila k „stojícím Pilátům“. Byly to většinou „známé firmy“, nedbalci a pětkáři. Jana byla mezi nimi.

„Tománková,“ zvolala Baudyšová pohoršeně. „Proč ty nemáš úlohu?“

„Prosím, já jsem ztratila aktovku.“

„Jak jsi mohla ztratit aktovku?“

Jana popisuje tu chvíli, kdy stála ve dveřích družiny a aktovku měla opřenou o zeď. Najednou uviděla na ulici někoho známého.

„Koho?“ ptá se učitelka, ale Jana neodpoví.

„A co dál?“

Jana si vymýšlí. Jak se vrátila, ale aktovka byla pryč. Nemohla se nikoho zeptat, protože jídelna i kuchyně byly zavřené.

„Tos tam přišla brzo,“ míní učitelka. „Kdo chodí do té družiny?“

Tučková hledí zarytě do stolku a z rozčilení si žmoulá konečky copů.

„Prosím,“ křičí někdo zezadu, „Tománková už tam nechodí.“

„A jak by tam nechala aktovku?“ Téhle výpovědi Baudyšová nevěří. „Mluv, Tománková! Jak to, že necháváš své věci bez dozoru? Velmi ses pohoršila! Co se to s tebou děje? Musím si pozvat tvé rodiče. Budou mít z tebe malou radost.“

Děvčata v první lavici si šuškala.

Vědí to, řekla si Jana. I Tučková to ví. Je hodná, že mě neprozradila.

„Tak, Tománková! Když jsi měla svou domácí úlohu vypracovanu, pojď k tabuli a pověz nám, čím jsou určeny přívlastky shodné a neshodné. Uveď nějaký příklad a napiš jej na tabuli.“

„Přívlastky jsou shodné a neshodné.“

„To už víme. Pověz, kde stojí přívlastek shodný a čím je vyjádřen. A kde stojí přívlastek neshodný a čím je ten určen.“

„Přívlastek shodný stojí za přídavným jménem a bývá určen přidav... ne, podstatným jménem.“

Třída se chichotá a učitelka řekne:

„Napiš na tabuli: Přívlastek shodný, rovnítko a před. Přívlastek neshodný, rovnítko a za. Uvědom si, co je podstatné jméno vzhledem k přívlastku a co je jméno přídavné. Za čím může stát přívlastek neshodný a před čím přívlastek shodný. Nejlépe bude, když uvedeš nějaký příklad.“

Baudyšová chce Janě pomoci. Jana byla mezi prvními češtináři ve třídě, především svými slohovými úkoly, které jako vzory visely na nástěnkách. Jana se chvěje rozčilením. Ráda by ukázala třídě, že neklesla tak hluboko. Trápí se a stydí, že všichni i s Baudyšovou mohou vidět její sukni plnou skvrn. V hlavě má podivné prázdno, nemůže si vzpomenout ani na příklad z učebnice, který tak dlouho probírali.

Najednou se jí odněkud z hlubin vyhoupla na povrch ostrá bolest v týle.

„Tománková,“ slyší jako ve snu, „vzpamatuj se.“

„Shodný přívlastek,“ odříkává lehce Peterková místo ní, „je před určovaným podstatným jménem a bývá vyjádřen přídavným jménem. Neshodný přívlastek stojí za určovaným podstatným jménem a bývá vyjádřen podstatným jménem.“

„Opakuj to! Shodný přívlastek je – před čím?“ křičí učitelka.

„Shodný přívlastek je, stojí...,“ koktá Jana v největším zmatku.

Obličej Baudyšové je rudý zlostí. Jana plete přívlastky shodné a neshodné a jejich závislost čím dále beznadějněji.

„Jdi se sednout,“ slyší konečně osvobozující větu. Jako v polospánku dopadne na židli a těžkou hlavu si položí na stůl. Třída si jistě myslí,

že pláče, ale Janě je to lhostejné. Všechno, co se kolem ní děje, je velmi daleko, jako na vzdáleném břehu, kam už Jana nebude moci vstoupit.

Teď je přestávka, myslí si. Kdosi se k ní naklonil, teplý dech jí dolehl na tvář. „Nic si z toho nedělej,“ šeptá Tučková. „Pomůžu ti aktovku hledat. Mám tam plno známých dětí.“

Jdi pryč! vykřikla v duchu. Nebudu s tebou kamarádit. Nebudu kamarádit s nikým!

Položila si hlavu na druhou ruku a Tučkovou jen odstrčila loktem.

Nikdy by si Jana nemyslila, že by navléknutí jedné punčochy mohlo být tak únavné. Musela si chvilku odpočinout v posteli.

„Dělej,“ zlobil se tatínek. „Přijdeš pozdě.“

Jakmile se zvedla, bylo jí na zvracení.

„Co je ti? Co jsi zas snědla? Lehni si! Zatelefonuji do školy.“

Bylo slastné vrátit se do teplých peřin. Jektala zuby zimou.

„Ty máš horečku,“ řekl tatínek znepokojeně. „To je pořád s tebou trápení a já mám tolik práce!“

Zanedlouho za ním zaklaply dveře. Nikdy však Jana nebyla méně sama. Horečnaté snění ji ihned obklopilo dětmi ze školy, všelijakými lidmi, které znala jen z ulice, rozličnými ději. Tučková jí přinesla nalezenou aktovku, ta se však podobala mamčině nákupní tašce. Šla na návštěvu k paní Suchardové, která bydlila na půdě. Vylezla nejdřív na vysokou zeď a odtud se měla protáhnout na půdu úzkým otvorem jako pro kočky. Jana se o to – pokouší. Hlavu s námahou prostrčila, ale hrudník jí díra sevřela jako do železných obručí. Jana se dusí, křičí a procitne.

Nový sen ji přenesl do domova. Jak je tomu ráda! Maminka sedí u kuchyňského stolu a šije a Míša poskakuje kolem. Je to maličká holčička s cizí tvářičkou, ale Jana ví, že je to Míša, a není proto znepokojená. Maminka se najednou ztratila a Jana ji hledá se vším úsilím. Nechala jsem maminku čekat, řekne s lítostí a se špatným svědomím. Vtom ji vidí před sebou ve veliké dálce. Chce za ní běžet, ale nohy má těžké, jako vrostlé do země. Namáhá se ze všech sil, sotva dech popadá, chce volat, ale z úst jí nevyjde ani hlásek.

Nad jejím lůžkem se sklání tvář mladé neznámé ženy. Tentokrát je to doopravdy. V pokoji je i tatínek. Podle světla Jana poznala, že je už odpoledne. Jak mohl čas od rána tak rychle uběhnout? Zavřela oči, ale okolí k ní už pronikalo.

„Kam mám dát její věci?“ ptala se žena šeptem.

Uklízeli spolu a povídali si.

Tatínkův hlas byl zřetelnější. Jana zaslechla slova: družina, obědy, špatné chování. Dokonce cosi vyprávěl o ztracené třídní knize.

Copak já mám se ztracenou třídnicí? myslila si a usnula.

Když procitla, byl u ní lékař. Teď již byla bdělá.

„Silné nastuzení a pokažené zažívání,“ řekl, „je velice hubená. Nezapomeňte, že je v nebezpečném věku.“

Dospělí považují všechno za nebezpečné, řekne si Jana. Ve třídě je nás dvaadvacet. Znamená to dvaadvacet nebezpečí? To je legrační.

Tatínek se posadil na okraj její postele a přátelsky se usmíval.

„To je naše Tapi – pořád něco. Kdepak jsme se tak nastydli, co?“

To mám od toho sezení u řeky, vzpomněla si Jana. Musela jsem Vltavu vidět, když jsem šla od paní Suchardové.

„A kde jsme si předplatili obědy, když nás nikdo v té družině nezná, co?“

Jana mlčí a dívá se na plavovlasou ženu, která si u okna čistí nehty. Tatínek si toho všiml.

„To je slečna Věra od nás ze závodu. Říkej jí třeba Věro a mějte se, děvčata, rády.“

Zase jedna Věra, myslí si Jana. A proč bych jí měla mít ráda?

Něco bylo na ní nepříjemného. Přinesla čaj a div jí nedala hubičku. Jana se zamračila a odvrátila.

„Necháme ji v klidu,“ řekl rychle tatínek. „Hezky spi a buď klidná.“

Podle zvláštního ticha poznala, že je sama. To by maminka nikdy neudělala, aby odešla, když Jana nebo Míša onemocněly. Naopak, ani se z domova a od dětí nehnula a nikdy nenařikala, že něco zamešká.

„Tak tvá aktovka je na světě,“ povídal tatínek zvesela. „Dám ti telefon k posteli, a když budeš něco potřebovat, tak zavolej. Přijdu nebo pošlu Věru.“

„Nechci, aby sem chodila,“ řekla Jana a tatínek se zeptal ostře:

„Proč? Co ti udělala? Až budeš zdráva,“ pokračoval přísně po krátkém odmlčení, „musíme si promluvit o všelijakých věcech. O toulání, promlsání peněz na obědy, o špatném prospěchu. Je toho víc než dost!“

Oblékl si v předsíni kabát a vrátil se: „Přijde sem tvá třídní. Ráda by si s tebou pohovořila. Otevři jí!“

Janu už horečky netrápí. Den je teď nekonečně dlouhý. U knihovny je klíč, mohla by si vzít některou tatínkovu knihu. Maminka Janě zabráňovala číst romány pro dospělé. Budeš brzy stará. Připravuješ se o příští radosti, když se honem všechno dozvíš, čemu nerozumíš. Zůstaň si raději ve svém blaženém dětském věku.

Nepřítomná maminka má mnohem větší moc. Jana se bez váhání rozhodla pro starou, mnohokrát čtenou knihu pohádek. Na první stránce o Zlatovlásce je velká skvrna. Tu udělala Míša. Četla Janě přes rameno a kousala přitom do krajíce se sádlem. Celé sousto jí vypadlo na čistý list. Jana se rozkřičela a maminka tehdy řekla: Dávejte si na knihy pozor, děti! Jak zacházíš s knihou, tak zacházíš s lidmi. Jana zamhouřila oči, aby maminku v té chvíli lépe viděla. Stála u stolku a kropila prádlo. Jak to, že si uchovala v paměti právě ten okamžik, ač to bylo tak obyčejné, že tomu nevěnovala nejmenší pozornost?

Kdosi zazvonil. Nehýbala se a zvonek zněl bez ustání. Věra, řekla si Jana. Neotevřu a pak se vymluvím, že jsem spala. Vzpomněla si na třídní. Proč ta sem leze? Nejsem zvědavá na nějaké vyčítání.

Ale byla to Věra.

„Nesu ti jídlo! Probudila jsem tě, že? Jen hodně spi!“

Sotva si svlékla plášť, zvonek se ozval znovu, a tentokrát to byla Baudyšová. Jakmile byly s Janou samy, zeptala se:

„Kdo je ta paní či slečna?“

„Někdo z tatínkovy kanceláře.“

„Nosí ti jídlo? Stará se o tebe?“

„Já o to nestojím,“ řekla Jana. „Přesto sem pořád chodí.“

Baudyšová mlčela. Rozbalila drobný balíček s dvěma smetanovými trubičkami.

„Maličkost,“ pravila, „nevěděla jsem, můžeš-li vůbec jíst.“

Sedla si k posteli a Janinu ruku vzala do své. Teď to začne, řekla si Jana a napjala všechny svaly jako na křesle u zubního lékaře. Ale Baudyšová s pohledem upřeným k oknu poznamenala, že je to moc hezké, když se před pražskými okny vidí jenom nebe, a Jana v duchu odpověděla, že jí doma nikterak nevadily protějščí domy. Naopak, ráda se dívala do cizích oken.

Proč přišla? přemítá Jana. Kdyby ve třídě věděli, že sedí u mé postele a drží mě za ruku a že se na ni mohu zblízka dívat! Co by za to dala Peterková! A nejen ona! Všechna děvčata i chlapi. A proč zrovna mne vyznamenala, když jsem na tom ve škole tak špatně?

Baudyšové se všichni ve škole báli, ale zároveň si jí vážili. Jediná z učitelů neměla žádnou přezdívkou.

Jana opatrně zvedla oči. Učitelka se stále ještě dívala k oknu. Pravila, že bydlí ve Střešovicích ve vile a že má dovoleno používat zahrady. Až bude jaro, snad by ji Jana mohla navštívit?

„Až začnou stromy kvést, je tam moc krásně.“

„Ano,“ přisvědčuje Jana a myslí si: Povídá mi samé hlouposti; kdy začne doopravdy?

„Třída si na tebe ptala, chybíš v Pionýru. Tomeček i ostatní říkali, že bez tebe nestojí schůze za nic.“

Jana pohlédla na učitelku zpříma, nedůvěřivým pohledem. Lže! Nikdo se na mne neptal. A co když je to přece jenom pravda? zakolísala. Jak se vlastně obešli bez mých veselých nápadů? Teď se mne zeptá, proč jsem vynechala všechny schůze od pololetních prázdnin!

Ale Baudyšová mlčí a listuje ve školních sešitech, které tatínek vynadal z nalezené aktovky. Jana čeká. Učitelka položila sešit a beze slova vzala druhý. Na obalu desek si všimla čar, řazených po sedmi a vodorovně přeškrtnutých.

„Na co se těšíš?“

Jana zápasí. Jakmile někdo z dospělých chce vniknout do jejích vnitřních věcí, jako by jí jazyk zdřevěněl, nemůže ani promluvit. Ale učitelka nenaléhá, zběžně prohlíží už další sešit. A tu Jana s velkým přemáháním řekne: „Ty čárky, to jsou dny, kdy jsem neviděla maminku.“

Třídní se tomu nepodivila a Jana si oddychla. Obyčejným hlasem se zeptala, kdy asi přijde do školy, a Jana odpověděla, že snad pozítří, to se jí už jistě nebudou chvět nohy.

„Musíš se dát do jídla,“ mínila učitelka. „Velice jsi zhubla.“

„Honzíku, nemáte tady nějaký kartáč?“ Věra stojí ve dveřích koupelny v široké zástěře, kterou si sem přinesla. Pere tatínkovy ponožky, kapesníky i Janino prádlo. „Nemáte žádný kartáč, Honzíku?“

„Neříkejte mi tak,“ pravila Jana nevlídně. „Tak mi může říkat jenom moje maminka,“ dodá s důrazem a je ráda, že se hezká tvář slečny Věry chmuří, až je rázem ošklivá. „Vůbec, jděte odtud. Já si prádlo vyperu sama.“

„No tohle, ty jsi ale drzá! To jsem si o tobě nemyslila!“ Rozzlobeně si odvázala zástěru, ale pověsila ji opět do koupelny, jako by chtěla ještě přijít.

Teď poběží za tatínkem, řekla si Jana. Potají pozoruje, jak si mladá žena červení rty, barvu se rtů malíčkem přenáší na tváře a chvatně ji roztírá.

Jakmile odešla, Jana vyskočila z postele. Venku je opravdu jarní den. Zářivým sluncem byt zešedl, všechno je omšelé a uprášené. Janě se chce skákat, běžet někam daleko, dýchat čerstvý vzduch, nejraději by skočila do vody, aby se ochladila. Avšak na ulici je všechna svěžest a touha po pohybu tatam. Najednou má nohy těžké, kabát jí připadá jako ze železa.

Půjdu pomalu k řece, myslí si. Musím se jí ukázat, že jsem zase zdravá.

Z mostu duje prudký studený vítr. Vniká Janě až na tělo jako ledová voda. Jana se rychle obrátí k nábřeží, kde se zdá, že je zvětví.

Kdo to jde proti ní? Jana poznává obrysy známé postavy. Hned si představí světlé vlasy po ramena, úzkou tvář s poněkud vystouplýma

modrýma očima, orlí nos v kořenu poněkud zlomený – ten pyšný nos a ještě pyšnější plné krásné rty.

Věra, Věra! Janě buší srdce, div jí hrudník neprorazí. A to si myslila, že na Věru zapomněla, že už ji nemá ráda! I Věra se raduje ze shledání.

„Jak se máš?“

A Jana odpoví, že dobře.

„Jsi nějaká jiná,“ soudí Věra. „Asi jsi hodně vyrostla.“

Daly se po nábřeží k Smíchovu, jako by se domluvily.

„A co je nového?“

„Nic!“

Věra se zastaví a hledí na Janu.

„Nic? Tvoje maminka přece už nežije v Praze?“

„To není nové,“ praví Janě mrzutě. „To je už staré.“

Schody u řeky jsou jako z ledu. Abych zas onemocněla, lekne se Jana. Pro jistotu sedí jenom na patách. Na šedo zelené hladině zapaluje slunce drobné jiskřivé hvězdičky. Prudce vzplanou, chvíli se třepotají a pak zhasnou.

Vzpomene si Věra ještě na Zelené světlo? Co se mezi nimi změnilo? přemítá Jana. Když se potkaly, měla opravdovou radost jako kdysi. Zdálo se, jako když se včera rozešly a tuhle schůzku si umluvily.

Věra se tajuplně usmívá.

„Máš novou kamarádku?“ zeptala se žárlivě a Jana prudce odpoví:

„Ne, nemám!“

Teď je už přesvědčena, že není v její moci. Čím se stala na Věře nezávislou? Je to skoro jako v pohádce; Jana je tím princem, který si nabral hrníček moci, aby se obrnil proti zlé, pyšné princezně. Aby Věru potrápila, vzpomněla si:

„Chodí k nám také jedna Věra. Je dost stará. Já ji nemohu ani vystát, ale ona pořád dolízá. Dnes přišla vyprat prádlo, a tak jsem ji vyhodila.“

„Snad si nemyslíš, že chodí za tebou?“ směje se Věra chytrácky. „Dej si pozor! Já bych se k ní tak nechovala! Co když je to tvoje příští matka?“

„Cože?“ vykřikla Jana a vyskočila. Věra s týmž potutelným úsměvem praví: „Na mne se nezlob! Radím ti, aby sis dala pozor! Nejsi už přece děťátko, máš oči!“

Jana už nemá u řeky stání.

„Je mi zima. Jsem poprvé venku a mohla bych se zase nastydnout.“ Dříve nebyl žádný důvod dostatečně mocný, aby od Věry dobrovolně odešla. I kdyby měla zmrznout, na smrt onemocnět. I to je nové, že Věra doprovází Janu. Mohla bych ji pozvat nahoru, myslí si Jana, ale nemá už nejmenší chuť chlubit se novým bytem. Chce být sama, aby mohla přemýšlet o Věřiných slovech.

„Ahoj!“

„Tak ahoj!“

Tentokrát je to Věra, která jako by čekala na úmluvu další schůzky. Ale Jana otevřela klíčem domovní dveře a beze slova zmizela.

Tlapa byl doma a pln dobrého rozmaru. Měl na sobě Věřinu zástěru, máchal vyprané ponožky a rozvěšoval je kolem vany. Když je ždímal, kroutil je, jako by to byl provaz, který by rád přetrhl, a šklebil se přitom tak, že se Jana rozesmála.

„Honzíku, pojd' mi trochu pomoci!“

Prali spolu a máchali jako dvě pradelny. Bylo to zábavné.

„Víš, co je nového?“ povídá najednou Tlapa. „Sejdeš se s maminkou. Poslala ti dopis. Je v náprsní kapse v kabátě.“

Janě hned napadlo, že tatínkovo žertování asi souvisí s maminčiným příjezdem. Ani slůvkem se nezmínil o příhodě s Věrou! Ale na to neměla čas! Popadla maminčin dopis a radostí jej div nesnědla. Maminka ji zvala na zítřek k paní Suchardové. Proč maminka nepřijde sem? Proč nechce přijít sem, aby viděla, jak si to s Tlapou zařídili?

I Míša vyplnila jednu stránku řídkými řádky a velkým písmem.

Jak se máš? Já se mám dobře. Ale chtěla bych chodit do školy v Praze a vydět holky a chlapce a taky Hrušku. (Maminka chybně y

přetrhla jako učitelka a napsala měkké.) *Posílám ti padesát hubiček. Všechny jsou na rohu, kde jsem udělala kolečko.*

Míša.

Jaké šaty si vezmu? Kostkovanou sukni, ta je ze všeho nejpěknější! A svetřík, ten nový, který jí Tlapa koupil.

Jak to bylo podivné, strojit se pro maminku jak pro nějakou návštěvu. Koupím mamince kytku, jako by měla svátek, rozhodla se Jana. Co si však s ní počne, když tu nikde nebydlí?

Maminka už čekala, třebaže Jana přišla hodně brzo. Rozběhla se k ní a křičela, až se lidé ohlíželi. Sevřela maminku kolem pasu a obličejem se zavrtila pod její paži. Ulice s kolemjdoucími se propadla. Jana je s maminkou sama jako na pustém ostrově. Maminka se usmívá, pokrývá Janiny tváře polibky, ani místečko nevynechá.

Pak Janu odstrčila a zkoumavě si ji prohlíží.

„Jak to vypadáš! Ty vlasy! Ihned musíš k holiči, ale okamžitě! Jsi nějak zpustlá, Jano,“ pravila mrzutě. „Podívej se, na sukni máš odtrženou lemovku, pod kabátem ti visí cíp. Takové věci bys měla vidět! Jsi už dost velká!“

To nebylo od maminky hezké, že zas začala s vyčítáním. Co záleží na dlouhých vlasech, na odpárané obrubě, když mohou být spolu? I maminka vypadala trochu jinak, než si Jana představovala. Neměla svůj modrý plášť a na její tváři byl nový výraz. Zhubla, vypadala ustaraně.

„Vypadáš špatně,“ řekla maminka, „a to mne znepokojuje. Jíš pořádně? Vždyť tě znám! Pro lajdáctví se ani nenajíš! Kam chodíš na obědy?“

Co na tom záleží? zlobí se Jana v duchu. O takových zbytečnostech si nechtěla s maminkou povídat.

„Je tak krásně,“ pravila maminka s pohledem na jasnou oblohu. „Budeme se raději *tu chvíli* procházet venku, aspoň budeme déle samy.“

„Jak to, tu chvíli?“ ptá se Jana znepokojeně. Inu, je to takové, že se musí brzo rozejít. Maminka si vyzvedne věci u Suchardů, které si tam už připravila, a poběží na nádraží.

Maminka byla v Praze dříve, než se s Janou sešla! Jak to mohla udělat? Mohla by Jana přijet do Kralovic a maminku uvidět až naposled? A proč spěchat na vlak? Protože ještě dnes musí být v Kralovicích, aby ráno před šestou byla v mlékárně, kde je teď zaměstnána. A proč je v té mlékárně?

„Copak to nechápeš? Jsi děťátko? To je samé proč a proč! Vezmi to takové, jaké to je, Honzíčku,“ vzdychla maminka malomyslně a objala Janu kolem ramen.

Chodily ulicí zvolna a mlčely. Jana toho chtěla mamince tolik povědět a dozvědět se také všechno o Míše, o dětech tety Pavly a o mamince samotné. Najednou se neodváží pronést ani slovo, které by pohltilo drahocenný vyměřený čas. V mlčení, zdá se, jsou s maminkou spojeny úžeji, skoro jako by měly jedno srdce a jednu mysl.

„Musím už jít,“ vzdychla maminka a Jana navrhla:

„Půjdu s tebou k paní Suchardové a pak na nádraží.“

„Ne, ne, to nejde!“

„A proč? Proč bych s tebou nemohla jít?“ trvá Jana umíněně na svém a slzy má už na krajíčku.

„Jano, Jano,“ běduje maminka. „Neprosazuj vždycky svou! Povídám ti, že to nejde, protože to *nebylo smluveno*.“

„A co nebylo smluveno?“

„Tatínek! Už na tebe čeká!“

„Kde?“

„Teď zašel za roh! Kdybych udělala něco proti úmluvě, možná že bychom se podruhé nesměly sejít. Zakázal by ti třeba prázdniny v Kralovicích.“

Jak by tatínek mohl zakázat, aby se sešla s maminkou? Takový tatínek by nebyl ani žádný tatínek!

„Jano,“ sténá maminka. „Podřid' se, prosím tě! To je tvé neštěstí, že se neumíš a nechceš podřídít!“

Maminka se vyprostila z Janina objetí, chvatně ji políbila a zmizela v chodbě starého domu. Jana vběhla za ní. Podle jejích schoulených ramen a skloněné hlavy poznala, že pláče.

Vrátila se proto na ulici. Tatínek stál už před domem, jako by chtěl něčemu zabránit. Vsunul ruku pod Janinu paži a nutil ji tak k rychlé chůzi. Sotva mu stačila. Musela vedle jeho dlouhých kroků chvílemi běžet.

„Víš co?“ pravil rozjařen, jako by nic neviděl. „Půjdeme do kavárny. A pak na večeri do jednoho krásného a drahého hotelu. Uvidíš tam cizince, Číňany, Korejce, třebaš i Indy. Jistě bys ráda uviděla Indku v jejím tradičním kroji? Vypadá, jako kdyby byla obalená šálou.“

Jana vyprostila svou ruku. Hned se jí lépe šlo a běželo. Už mu nikdy neřeknu Tlapo, umínila si. Už nikdy! Ať si mluví, co chce! Mně je to jedno, jedno!

U brašnářského výkladu se zastavil a Janu k sobě přitáhl. Zamyšleně prohlížel vystavené zboží a jeho prsty se prohrabovaly v jejích vlasech.

„Možná že by se ti líbila nějaká kabelka,“ pravil. „Pojď, nějakou si koupíme.“

Mlčky ho následovala.

Byl zřejmě rád, že je tak povolná. Jistě to považoval za poslušnost a smíření.

Můžeš mi koupit, co chceš, myslila si. Třebaš celé království jako v pohádce. Mne tím nezískáš!

Kdyby Jana kamarádila s Věrou, co všechno by jí mohla vyprávět! O skvělé jídelně s tlustými koberci, po nichž se neslyšně pohybují číšníci, jako by neměli nohy. Neodvážila se na ně ani pohlédnout, takovou jí naháněli úctu a strach. Hned poznali, že sedí poprvé u blahobytně prostřeného stolu s pravými květinami ve váze, v místnosti tlumeného hovoru, krásných zrcadel, světel a obrazů.

Škoda že se Jana nemá komu pochlubit!

Kolem jsou sami cizinci a tatínek upozorňuje, jakou řečí hovoří.

„Podívej se na třetí stůl v naší řadě! To jsou Egypťané! Ale nenápadně, Honzíku! Ne, abys na ně koukala jako telátko na nová vrata.“

Jana se smíchem zakuckala. Měla aspoň důvod znovu otevřít svou novou zářivě červenou kabelku, která jí leží na klíně.

„Neutírej si pusku do kapesníku,“ upozornil ji tiše tatínek. „Tady je tvůj ubrousek.“

„Musíš se učit vybraně jíst,“ přidala se Věra. „Držíš vidličku jako koště.“

Nemyslíla to zle, nechtěla Janu pokořit. Byla naopak samá laskavost, na toaletě přišpendlila Janě odpáraný podlem u sukně a pěkně ji učesala. Jana ani neuvažuje, jak to, že se Věra octla mezi nimi, neparáděná, krásná a vonící. V tomhle výjimečném prostředí se mohou asi přihodit všelijaké zvláštnosti. Jsem šťastná, jsem ukrutně šťastná, myslí si Jana a usrkne trochu vína, které jí tatínek odlil do sklenice po šťávě, a hluboce vzdychne samou radostí.

Najednou uviděla maminku smutnou a zarmoucenou ve vlaku uhánějícím temnotami.

Zradila jsem ji, vykřikla v duchu polekaně. Zradila jsem maminku, opakovala si zdrceně. Jak jsem to mohla udělat?

„Chci domů,“ řekla a vstala.

„Co je to?“ zlobil se tiše tatínek. „Zas nějaké vzdory a pitominky?“

„Je mi špatně, chci domů,“ trvala na svém neústupně, „Budu zvracet.“

Tatínek s Věrou mají hned naspěch. Věra běží do šatny, tatínek vyrovnává účet a pak jde před hotel sehnat taxíka.

„Je ti už lépe?“ ptá se Věra účastně. „Máme jít na toaletu? Je to asi po tom víně. Neměla to pít,“ praví tatínkovi. „Také jídlo bylo pro příliš těžké. Myslím, že je vůbec podvyživená.“

„Co mám dělat, aby nebyla podvyživená?“ vybuchl tatínek. „Mám snad nechat závod závodem a běhat za ní a koukat jí do talíře?“

V drožce sedí Jana mezi nimi s hlavou opřenou a se zavřenýma očima. Hádají se kvůli mně, myslí si se zadostiučiněním. Co to o mně maminka říká? Že jsem třtina větrem se klátící; že každý, kdo si vzpomene, by mne odvedl na hedvábné nitce.

Nechci být taková, nechci, nechci!

Jestli to myslíš doopravdy, říkala si zvolna, jako by nad sebou vyslovovala ortel smrti, pak necháš v autě svou novou červenou kabelku.

„Tady je to,“ zvolal tatínek na šoféra a ten prudce zbrzdil před novým domem. Jana rychle vstala. Kabelka se jí svezla z klína. Nenápadně ji nohou odstrčila, aby Věra o ni nezakopla.

Všichni tři pak stáli u otevřeného vozu. Tatínek platil. Byl ještě čas. Jana se chvěla rozčilením.

„Jdeme,“ pravil tatínek.

Dvířka vozu třeskla a auto se rozjelo i s kabelkou, první, jakou Jana měla.

Ať, řekla si s ulehčením. Maminka je pomstěna! A hlavní je, že jsem to opravdu dokázala.

Výlet do neznáma

Sedmá A a obě třídy osmé odjely na týden na hory. Kdo by si z toho něco dělal? říkalo se v sedmé B, která pro ztracenou třídní knihu zůstala doma. Na horách je místo sněhu břevka. Protože do hor odjelo i několik učitelů, téměř se nevyučuje. Žáci sedmé B mají však nařídáno se v prázdných hodinách rozdělit do zájmových kroužků a probírat učební látku.

„Ticho, něco se ví,“ křičel Zvonimír, první v abecedě. „Hodina občanské výchovy také odpadne, takže je dnes prázdná!“

Není to hloupé, chodit do školy pro nic a za nic? Dopoledne se vleče neuvěřitelně dlouho. A jaké pomyšlení, že sedmá A a obě osmé se prohánějí po horách!

„Udělejme si taky nějaký výlet,“ volalo se.

„Snad tajný? Aby to dopadlo jako s mikulášskou?“

„Udělejme si výlet do neznáma,“ vykřikla Jana a všichni se na ni podívali.

„Ty myslíš, že se může škola opustit jen tak?“ křičel Kubeček.

„Tak pojďme na výlet v neděli. Proti tomu nikdo nic nemůže mít.“

Všichni jsou nadšeni. Třídní výbor honem zasedal u zadních stolků, aby vypracoval plány. Pro jistotu, kdyby snad někdo vrazil do třídy, dali si před sebe matematickou cvičebnici a byl to jako kroužek matematický.

Kam by se mělo jet?

Peterková navrhuje lesy ve Lhotce. Tomeček si vzpomněl na kopec v Horní Krči, kde jednou, když byl mladší, pouštěl draky. Kopec je na dvou místech přetátný tratí. Vypadá jako hora Nikoho. Je to tam osamělé a ohromně tajemné. Kubeček byl proti tomu. Chtěl do Tróje a dál do Bohnic.

„Tam si jed' sám,“ řekl mu výbor. „Krč je od nás ze Smíchova nejbližší.“

Kubeček se urazil a odešel. Na jeho prázdnou židli si hned sedl Zelinka. Nebyl sice ve výboru, ale jako nejstarší ve třídě si to mohl dovolit.

Pravil, že náhodou ta místa v Krči dobře zná, protože tam chodíval s rodiči na procházku. Kopec je dobrý akorát na pouštění draků a jinak není k ničemu. Ale nedaleko je slepé rameno potoka, které tam tvoří záliv tak zelený, že to vypadá, jako by na vodě ležela zelená deska. Mohli by ten výlet nazvat k Zelenému jezeru a aspoň by to nějak vypadalo.

Výbor byl zlákán. Jenže má to být přece výlet do neznáma. Co na tom? Nikomu se nic neřekne, cíl se napíše v nějaké zkratce. Třeba J. Z., což bude znamenat právě to jezero. Cesta se vypracuje na jednotlivé úseky. Každý bude znát jen ten svůj a nakonec se všichni sejdou jako když jeden druhému předává štafetu. Pojede se autobusem. Kdo má kolo, mohl by na kole.

„Bylo by ohromně zábavné, kdyby někdo jel do Krče vlakem. Někteřím úsekářům by se jednoduše nařídilo, aby čekali na nádraží, a oni by nevěděli, na koho a co bude dál. Pokračování cesty by znal ten, který by byl ve vlaku.“

„To je všechno hezké, Peterková, ale výlet by stál o jízdenku na vlak víc. Nezapomeň, že tramvajový lístek platí i na autobus a že se za šedesát haléřů dostaneš až na místo.“

„Nejdřív se musí zjistit, kdo pojede na kole.“

„Ať zvednou ruku, kteří mají kolo nebo si ho mohou vypůjčit!“

Janino kolo chtěla Míša do Kralovic. I maminka Janu přemlouvala, že přece jezdí jen o prázdninách, a až přijede, bude mít alespoň kolo na místě. Avšak Jana nemohla připustit, aby na něm jezdily kralovické děti, a proto se s ní kolo stěhovalo do nového domu a pro nedostatek místa bylo uskladněno u domovnice.

Výbor začal vypracovávat jednotlivé úseky cesty.

„Ticho,“ rozkřikl se Tomeček na třídu. „Je tu řev jako ve zvěřinci. Neslyším ani vlastní slovo. Jestli si někdo myslí, že je to maličkost, co tu děláme, tak ať to dělá za nás.“

To si věru nikdo nemyslí. Třída ztichla jako při nejnepříjemnější hodině matematiky nebo češtiny.

„Potřebuje se papír,“ volala Jana a hned se sebralo dostatek čistých stránek ze sešitů.

Peterková je složila, naslinila hrany a roztrhala na pravidelné čtvrtky. Pro každého účastníka výletu pak napsali úsek jeho cesty, papír složili na tři díly, okraje zasunuli dovnitř. Nakonec rozdali psaníčka s adresami a s poučením, aby je děti rozbaly až v předvečer výletu.

Jak to bylo zábavné a napínavé!

Jana se nemohla dočkat nedělního jitra. Tatínek tvrdě spal. Vytratila se potichu i s jeho fotografickým aparátem, který si už večer zastrčila pod postel.

Byl mrazivý den. Na studené obloze stálo jiskřivé chladné slunce. Vyskočila na kolo, na němž neseděla od loňských prázdnin. Však mezi dráty byly ještě zbytky kralovického bláta!

Jak byla ráda, že vyjela o celou půlhodinu dříve! Trvalo to, než se vyprostila z ulic a octla se za Braníkem na volné budějovické silnici. Teď se musel vyšlapat táhlý kopec do Hodkoviček. Když kolem projel autobus linky 121, nazvedla se na pedálech. V poloprázdném voze uviděla Tučkovou v lyžařské čepici. Před stanovištěm úseku, odbočka Krč – nádraží, nikdo nebyl. Děvčata šla naproti Peterkové, myslila si. Viděla je v duchu, jak čekají na vlak, aniž mají potuchy, kdo z něho vyleze.

Pod železničním mostem, kde byl Janin cíl, měl čekat Tomeček se Zelinkou. Asi jsem tu moc brzo, utěšovala se. Ale jak to, že celou cestu nikoho nepotkala? Vždyť se měla úsekáři jenom hemžit? To by tak bylo, aby si byla udělala výlet jen s Tučkovou, kterou autobus vyklopil nahoře u nemocnice.

Jana opřela kolo o zed' mostu a běhala kolem, aby se zahřála. Dole se vynořil ze záhybu silnice autobus a supěl nahoru. Na stanici vypustil jenom dvě dívky, Jana v nich poznala své spolužačky.

„Sem, sem,“ křičela na ně ze všech sil. Ohlížely se a pak se daly do běhu.

Vzápětí se v hloubce objevila dvě kola. Leskla se v slunci jako z čistého stříbra. Jejich jezdci se podobali, jak usilovně šlapali na vršek, temným pytlům klátícím se sem a tam. Děvčata sledovala kola napjatě.

„Jsou to naši chlapci,“ vykřikla naráz. Jeden z nich je Tomeček a druhý Zvonimír, první v abecedě.

„Ahóóój,“ volají dívky, ale hoši projeli kolem nevšímavě.

„Já si myslila, že jsi v Bohnicích,“ křičí Jana na Kubečka. Ten se otočí a zahuláká pln dobrého rozmaru:

„Tam si jed' sama.“

Když přijeli chlapci, hned je všechno veselejší. Děvčata se rázně dala silnicí, až narazila na Tučkovou. Chtěla se už vrátit, povídala vyčítavě, ale uviděla v posledním okamžiku hochy, a tak zas vylezla z autobusu.

„A kdo je tohle?“ ukazují bradou na děvče vedle ní.

„To je moje sestra. Chodila s vaší Michaelou do školy, Jano. Musela jsem ji vzít, jinak to nešlo. Ale ona je hodná, nebude nic dělat.“

„My nemůžeme o ničem rozhodovat,“ míní děvčata. „Až co řeknou chlapci.“

Na křižovatce má čekat další úsekář. Silnice odtud stoupá rovně ke Kačerovu. Odbočka se točí vlevo kolem vysokého dřevěného plotu. Za plotem je už jenom široká polní cesta běžící do dálky k borovému lesu.

„Kam teď?“ praví Jana. „Já nevím, kudy se jde k cíli.“

„Tamhle někdo sedí,“ ukáže nesměle sestra Tučkové.

Po levé straně polní cesty je malý kopec s průrvou plnou drobného kamení. Kdyby byl padesátkrát či stokrát vyšší, byla by to opravdová hora a kamenité koryto by bylo strmé horské sedlo. Na úpatí této velehory poznaly sedícího Zelinku.

„Div jsem nezmrzl,“ volá. „Dělejte, ať už jste tady!“

Všichni se dali příkrým sedlem nahoru. Jana tlačí po drobných kamenech kolo. Kopec je vlastně okraj dlouhého náspu. Nahoře rostou keřovité olše a mladičké břízy. Oba břehy náspu spadají srážně dolů. Na pravé straně stojí v dolíku rozložitý dům, obklopený holými vysokými stromy.

„Co je to tady?“

„To je domov,“ odpověděl Janě Zelinka.

„Jaký domov?“

„To je pro děti, které nemají rodiče, nebo mají takové, co se o ně nemohou starat.“

Jana se dívá na tichý dům bez života. Jsou tam opravdu nějaké děti? myslí si. Prázdná okna, modře se lesknoucí oblohou, ztemněla najednou těžkým mrakem.

Tomeček s Kubečkem, kteří byli schováni pod břehem na druhé straně, kde bylo rozlito slepé rameno potoka, vyrazili s jásavým pokřikem:

„Cíl, cíl, díl!“

Tohle je jezero, o němž Zelinka tolik horoval? Děvčata, která znala jen značku cíle, se dohadují, že J. znamená jezero, co však je to Z.?

„Hádejte, to musíte uhodnout!“

„Tak je to jméno toho jezera.“

„Jmenuje se Zrádné, Zabloudilé, Zahoustlé plechovkami, pekáči, nočníky a jinou vzácnou keramikou,“ řve Kubeček.

„Jezero Zájem – vlastně Zájmiček, když z celé třídy přišlo nás jen sedm. Jezero Zálíbné, nebo Záliby, Zachmuřené, Zaprodané, Zlostné, Zamodralé...“

„Hoří,“ vykřikl Tomeček a sestra Tučkové dodala:

„Zazelenalé.“

Všichni se na ni udiveně podívali. Polekala se, jako by se dopustila něčeho, co jí nebylo dovoleno.

„Tak tedy, je to jezero Zelené.“

„A kde je jeho proslulá zelená barva?“ volá Kubeček.

„Ta bude až v létě a na podzim. To je pak jezero plné žabince,“ praví Zelinka.

„Dejme mu tedy jméno Žabí.“

„Ne, ne,“ křičelo se. „Když je tak černé, ať se jmenuje Zakaboňák!“

„Zakabonín je hezčí! Pokřtíme to jezero, jako se křtí nová loď nebo nově objevená končina. Honem nějakou láhev a kmotru, která by pronesla řeč.“

„Hledá se nějaká láhev!“

„Já už jednu mám,“ volala Tučková. „Něco v ní je! Pozor, aby v tom nebyl jed.“

„Jed? Ty chytrá! Kde by se tam vzal?“ Tomeček vylil špinavou vodu, láhev opláchl a utřel o trávu. „Kdo bude kmotr?“

Všichni se podívali na Janu. V duchu poskočila radostí. Na výletě se vrátily staré doby. Pustila se hned do slavnostní řeči o znamenitém jezeru, které bylo nalezeno po dlouhém bloudění a útrapách v nekonečných pustinách. První objevitelé dávají mu jméno Zakabonín, ač jsou si dobře vědomi, že dalším cestovatelům, kteří dorazí k jezeru podle nově nakreslených map, bude se zdát jeho jméno nepatřičné. Neboť v příznivější roční době se jezero bude lesknout v slunci, za jásavého zpěvu nádherného zeleného ptactva, které nelétá jenom v povětří jako obyčejní ptáci, ale skáče i po zemi. Jeho břehy rozkvetou prudce a omamně vonícími květy, i hladina jezera se zaskví nádhernými vodními rozkvetlými rostlinami, jako jsou dřeváky a staré škrpály.

„Sláva, sláva,“ vykřikli sborem nadšení objevitelé a řeč kmotry odměnili potleskem. Láhev se však nedala rozbít jediným rozmachem, jak se patřilo, a proto ji Tomeček hodil daleko do kalné vody.

Byla to pěkná zábava. Vypadalo to vsuktu, jako by se děti octly v tajemné, neznámé a pusté krajině. Vzdálený Kačerov nevadil, ostatně se tam nikdo nemusel dívat. Dům v dolíku pod druhým břehem byl rovněž skoro neviditelný. Škoda jen, že obloha se pokryla těžkými mračny a že dětí přišlo tak málo.

„Ti zrádci a zbabělci,“ křičel Tomeček. „Dřeli jsme se s vypracováním úseků jako mezci.“

Chlapci se pak vypravili na horu Nikoho a děvčata zatím snášela suchou trávu a loňské listí na rozdělání ohně.

Zanedlouho utíkali chlapci nazpět a někomu mávali. Byla to Peterková, na niž si nikdo nevzpomněl.

„Takové sprostáctví se hned tak neuvidí,“ křičela celou cestu po náspu. „Nechat mě čekat na tom pitomém nádraží.“

„Proč jsi tam stála?“ volali jí v ústrety. „Kdo za to může, že tvoji úsekáři nepřišli? Podívej, kolik nás je! Jenom sedm, protože tuhle malou Tučkovou nemůžeme počítat.“

„Vůbec jsem vás nemohla najít. Objevila jsem vás jenom čistou náhodou,“ vztekala se.

„Tak jsi tady a je to,“ odpověděli jí hoši. „Zrovna budem opékat buřty, přišla jsi akorát. Jenom je škoda, že jsi tu nebyla, když jsme křtili tohle jezero.“

„Tuhle odpornou louží? To je nějaké jezero?“

„Když se ti nelíbí, tak se na ně nekoukej a vůbec tady nebud!“

Březové větvičky nešly ulomit, tolik měly v sobě života. Chlapci na ně napíchlí naříznuté buřty. Ale oheň hořel špatně, protože tráva i listí byly vlhké.

„Potřebovali bychom nějaký papír,“ říkalo se a Tučková hned rozbalila svůj balíček s moučníkem.

Jak je to dávno, co jsem nejedla teplé koláče, hned jak je maminka vyndala z trouby? pomyslila si Jana, a Tučková, která si všimla jejího pohledu, jí nabídla:

„Vezmi si!“

„Kdepak,“ odvrátila se rychle. „Já koláče vůbec nerada.“

Začal padat drobný sníh s deštěm.

„To přejde,“ povídalo se. „Zatím se budem fotit. Jano, kde máš aparát?“

„Kde je?“ rozkřičela se poděšeně.

„Co řveš?“ osopili se chlapci. „Tady klidně leží.“

Koženě pouzdro bylo promočené a od bláta.

„Z toho si nic nedělej,“ těšila Janu Tučková. „Dej ho doma uschnout a potom bláto vyčistíš kartáčem na žluté boty.“

Děvčata si sedla na bobek a chlapci se postavili za ně. Peterková s aparátem před nimi skupinu rovnala.

„Má se také fotografovat malá Tučková?“

„Když už je s námi, tak může,“ svolili hoši a děvčátko si rychle přisedlo na okraj.

„Tak honem, nás už brní nohy,“ křičely dívky.

„Mohu snad za to?“ zlobila se Peterková. Chlapci fotografování nebrali vážně. Postrkovali se a všelijak se pitvořili.

„Ted‘,“ vzkřikla Peterková. V tom okamžiku Kubeček vrazil do Tomečka a ten s napřaženýma rukama padl Janě na záda.

„Byl zvěčněn ženich s nevěstou,“ řehtali se chlapci.

Je to takové, jak to bylo, radovala se Jana. Ted‘ se začnu učit a vrátí se zas staré doby.

Pod zamračenou oblohou všechno zčernalo. Zakabonín byl jako rozlitý inkoust. Mrholení se proměnilo v dešť a dětem nezbylo než se dát na zpáteční cestu.

Jana sešla z náspu poslední a znovu se ohlédla na dům v proláclině. Zdál se ještě tišší a ponuřejší. Okenní tabule byly ted‘ potaženy černým sametem. Holé, mokré koruny stromů, smutných strážců domu, ztrácely se v šedivé mlze deště.

Děvčata se Zelinkou se dala bez ohlednutí vzhůru silnicí k autobusu. Jana s hochy nasedla na kolo.

„Jééé,“ vykřikla. „Mám prázdnou přední duši.“

„Jak to, že máš píchnuto?“ rozvzteklil se Kubeček. „To by žádný kluk nesnesl, aby jel na výlet s takovým kolem!“

„Copak za to mohu? Beztak se mi to stalo v tom kamení.“

„Nemůžeme ji v tom nechat,“ řekl Tomeček. „Pěšky by šla až do zítřka. Vezmi ji na rám a já jí povedu kolo.“

„Vezmi si ji sám,“ odsekl Kubeček se zvláštním důrazem.

„Zbláznil ses? Mohu ji posadit na závodní kolo? Povídám, abys ji vzal,“ poručil svým způsobem, před nímž ve škole všichni ustupovali.

„Nasedni,“ škaredí se Kubeček. „Natáhni nohy, abych mohl šlapat!“

Avšak silnice běží z vršku a Kubeček jenom brzdí. Předjeli Tomečka, který jel s Janiným kolem opatrně na okraji silnice. Před bránickým nádražím rázně řekl: „Dolů!“

Čekala na Tomečka. Chránil se před deštěm chlebníkem důmyslně uvázaným na hlavě. Ani nesesedl, předal jí kolo a zmizel pak za Kubečkem v ohbí ulice.

Jana vede kolo po liduprázdném nábřeží, podél šedé nevlídné řeky. V mlžné dálce se rýsuje vyšehradská skála, jen temnější masív mlhy. Město na druhém břehu nadobro zmizelo v hustém dešti.

Půjdu domů aspoň hodinu, povzdechla si. Ale zanedlouho není cesta v studeném lijáku nepříjemná. Janě planou tváře. Opírá se o kolo jako o živou bytost a zdá se jí, že kráčí jako ve snu. Svět se před ní vynořuje a zas zapadá. Svět, to jest rovná cesta nábřežím, pak železniční most jako výkres z temných čar na šedivém papíře. Všechno je nové a zvláštní a Jana se z toho raduje.

Stejně nemá kam spěchat. Kdyby mohla domů, do starého domova, utíkala by asi bez zastavení. Maminka by sice spustila křik, kde se v dešti potuluje, ale to by Janě nevadilo. Nejdřív by se rozběhla do kuchyně, co měli k obědu, a pak honem do připravených tepláků a s knihou do ušáku.

Kolem dokola byl by lahodný domov se svou vůní a se svými milými zvuky. Hodiny by tikaly přátelsky a pokojně a mamčinu pletací dráty by občas o sebe kleply, aby daly pyšně najevo, že pletou stálou spokojenost. V koutě u kamen by občas zašustily přečtené stránky. Jana by zaslechla vzápětí známý povzdech a mlasknutí a hned by věděla, že Míša obrátila v pohádce list. Kdyby se chtěla ponořit do vzpomínek ještě hlouběji, pak by uviděla i tatínka u jeho psacího stolu a slyšela by zvuk kapesního nože, jež tatínek při čtení rád otvíral a zavíral.

Taková bývala zimní nedělní odpoledne ve starém domově, v němž žila Tapi – pořád něco a Neta – skoro nic, Tlapa a Minka-Minka-maminenka.

Jana se vrátila z cesty do školy pro bolest hlavy. Chvatně se svlékla a ulehla do nevychládlé postele. Za okny hučel ještě včerejší déšť, který však z lůžka nebyl nepřátelský. Vítr lomcoval otevřeným okénkem v koupelně. Pokojíky byly studené a šeré. Abych byla zase nastydlá a musela tu zůstat celé dny sama, polekala se.

Doma se stonalo docela jinak. I když Janu bolela jen hlava, pečovala o ni maminka se vši starostlivostí. Stáhla rolety, aby ji neobtěžovalo

světlo, a hlavu jí zavinula do obkladu. Každou chvíli se přesvědčovala škvírou ve dveřích, jak je to s bolestí daleko. Konečně zamávala Jana na maminku obkladem jako praporem, že je vyhráno. Bolest jí ještě zpravidla seděla jako pichlavý hrot v místech, kde se téměř stýká její husté obočí. Maminka tam přitiskla své pevné, trochu tvrdé rty a bolestivý hrot se pojednou zlomil jako pod kouzelným dotekem.

Kdosi prudce vešel do bytu. Jana se vyděsila. Byl to jenom tatínek. Díval se na Janu s největším překvapením a zlostí.

„Proč nejsi ve škole?“

„Bolela mě hlava,“ řekla rychle. „Ještě mě bolí.“

„Táák! Zas tě bolí hlava,“ posmíval se. „Kdes byla včera? Uteklas, v lijáku a v zimě jsi jezdila na kole. A kdo ti dovolil vzít mi ze stolu aparát? Mám už toho s tebou dost, rozumíš?“ křičel. „Touláš se, neučíš se, namísto abys byla ve škole, válíš se v posteli, jsi drzá na lidi, kteří nám chtějí pomoci.“

Věra, pomyslíla si Jana. Přece jenom žalovala!

„Já už si s tebou poradím! Všemu lajdáctví bude konec!“

Tatínek hledal v psacím stole. Pak jej poprvé s významným bouchnutím zavřel na klíč. Janě tlouklo srdce rychlými hlasitými údery. Když dveře bytu třeskly, dívala se chvíli do stropu. Pak si přetáhla polštář přes obličej. Čelo a spánky měla sevřeny úpornou bolestí.

Rozplakala se. Nejdříve tichými vzdornými vzlyky. Čím déle plakala, tím víc si připomínala, co se všechno událo, s čím byla nespokojená, a pláč sílil, jako když se tenké praménky spojí v jednu jedinou řeku žalosti.

Janu zavolali do kabinetu třídní učitelky. Překvapilo ji, že tam byl i tatínek. Ohlédl se a řekl, aby šla ještě za dveře.

„Ne, pojď dál,“ pravila třídní. „Jedná se o ni, ať je tady.“

„Nemohu dál odpovídat za její výchovu,“ obrátil se tatínek k Baudyšové. „Myslil jsem si, že to s tak velkým děvčetem půjde, ale je to s ním čím dál horší. Jak mám dohlížet na každý její krok při svém enormním zaměstnání?“

Co je to enormní? zeptala se Jana v duchu a pohlédla na učitelku.

Seděla u stolu se skloněnou tváří, jako když se hněvala na třídu.

„Jen si to, prosím, představte,“ pokračoval tatínek. „Promlsala peníze na obědy, až si zkazila zažívání a onemocněla. Podívejte se na ni, jak vypadá. Dnes nesnese pořádné jídlo, hned zvrací. Je to snad moje vina? Chodí špinavá a roztrhaná. O nic nedbá! Všechno je jí jedno. Jednou ztratí školní aktovku a podruhé novou kabelku, kterou jsem jí koupil za sto korun.“

„Prosím, sto korun,“ klepal rozčileně kloubem prstu o učitelčin stůl. „Prospěch má čím dál horší, dokonce přinesla trojku z chování, že ukradla a zničila třídní knihu.“

„To neudělala ona,“ řekla mrzutě učitelka. „Trojkou z chování byli potrestáni všichni, protože se viník nevyšetřil.“

„Jako její otec, který ji moc dobře zná,“ horlil tatínek a naklonil se k Baudyšové, „skoro bych přísahal, že to byl její kousek. A pak to její toulání. Nikdy ji nenajdu doma.“

Jak to? řekla si Jana. Já ho nikdy nenajdu, protože chodí domů obvykle až v noci.

„Prosím, vypravím ji ráno do školy, pak se náhodou vrátím a ona je v posteli. Co mám dělat? Nevím si rady!“

Jana se třásla jako v zimnici. Jak to bylo od tatínka nehezké, že ve všem tolik přeháněl, že spojoval věci, které k sobě nepatřily, že to, co bylo dávné, líčil, jako by se událo včera.

„Vybral jsem pro ni dětský domov ve zdravé lesnaté krajině,“ pravil už klidně. „Dalo mi to moc práce, protože je tam stále přeplněno a kromě toho je mimo pražský kraj. Bylo mi to povoleno vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu.“

„Promiňte,“ přerušila ho učitelka, „školní rok by měla dochodit raději zde. A nebylo by jí lépe u její matky?“

„To nejde,“ odpověděl rázně tatínek. „Její matka má u sebe mou mladší dcerku, a pokud vím, bydlí dosud stísněně u své sestry. Jano,“ poručil, „jdi na chvílku za dveře!“

„Ne,“ zvolala opět Baudyšová. Jana si všimla, že se jí chvěly ruce jako vždy, kdykoli byla rozčilená. „Odpusťte,“ blýskly za skly její oči, „ale tady rozhodujeme my učitelé. Jana je už velká dívka. Ať nám poví, co si sama o tom myslí. Možná,“ dodala tišeji, „že by slíbila se polepšit.“

„Bohužel, je to již rozhodnuto!“

Baudyšová rychle vstala a chopila se dvou stohů sešitů na stole. „Pak nevím, proč jste se přišel se mnou radit. Formality o přestupu na jinou školu vám dají v ředitelně.“

Tatínek byl najednou rozpačitý a jako zahanbený. Otevřel učitelce dveře a ona kolem něho prošla s pouhou úklonou, neboť její ruce byly plné sešitů.

„Pamatuj si, že chci jenom tvé dobro,“ pravil Janě s důrazem a zamířil ke schodišti. Jana stoupala nahoru do třídy. Naklonila se přes široké zábradlí. Tatínek byl už v přízemí.

Poprvé se na něho dívala z výšky.

Podivila se, jak řídké má vlasy! Tvořily mu na temeni velké světlé kolečko.

Domov, řekla si plna úžasu. Hned si vzpomněla na tichý a tajemný dům, který viděla na výletě do neznáma.

Dětský domov

Tatínek odcházel cestou vysypanou pískem. U železné branky se obrátil a kynul Janě rukou. Jeho pohled bloudil. Nemohl uhodnout, v kterém okně stojí, a Jana nemusela odpovědět.

Za tatínkem vyběhla vychovatelka v modře pruhovaných šatech, v široké bílé zástěře a v černém svetru. Branku zavřela na klíč, který si strčila do kapsy.

„Pojď se převléknout,“ volala na Janu, když se vrátila. Janiny věci byly všechny na kupě, jak je před tatínkem sepisovaly. „Tepláky nemáš žádné? Tak dobrá, dáme ti ústavní.“

Vedla pak Janu klenutou, čistě vybělenou chodbou. Na jednom místě ucítla Jana známý pach školy.

Ředitelna byla až na samém konci. Vychovatelka klepla do dveří, a postrkujíc Janu před sebou, vešla s ní dovnitř.

Od stolku se zvedla drobná žena velmi bledých tváří. Byla tak malá, že ji Jana převyšovala. Dopadala na jednu nohu. Vzala Janu za netečnou ruku. Bledě modré oči s teplým měkkým svitem si Janu zkoumavě prohlížely.

„Vítám tě, Tománková. Přeji ti ze srdce, aby se ti u nás líbilo. Přijď mi říci, kdybys měla nějaké potíže! Přijdeš? Jmenuješ se Jana! Náhodou nemáme žádnou, a tak ti tvé jméno necháme.“ Na stole zařinčel telefon. „Meziměstská,“ vzkřikla vedoucí a rukou dávala znamení, aby ji nechaly samotnou.

„Děti jsou v pracovnách,“ řekla Janě na chodbě vychovatelka. „Nejdříve tě trochu seznámím s naším pořádkem. Pamatuj si číslo dvaadvacet. Budeš je mít na všech svých věcech.“

„Tady jsou koupelny,“ ťukla kotníkem na dveře, kolem nichž procházely. „Tady máme převlékárnu. Každý tu má svou skříňku na šaty a věci a zvláště na obuv. Je zakázáno chodit v budově v botách, všechny

děti se hned přezouvají. Vedle je knihovna. Na druhé straně je jídelna, na konci chodby máme letní jídelnu, ale ta je teď zavřena.“

Vychovatelka vedla Janu do prvního patra. Nad schodištěm na bílé zdi jsou namalovány obrazy ze života dětí. Dlouhá chodba je již šerá.

„Zde jsou pracovny a ložnice dívek i chlapců.“

Vychovatelka uchopila Janu za loket a hned proti schodům stiskla kliku dveří a vtáhla Janu dovnitř.

Děti zvedly hlavy. Provrtávaly Janu zvědavýma očima. Rychlým pohledem přeběhla místnost se skříněmi podél stěn, s nástěnkami a stolky. Sklopila zrak.

„To je tvoje třetí oddělení,“ pravila vychovatelka. „Aničko! Ty máš službu? Pomoz Janě Tománkové urovnat její skřínku a projdi s ní domácí řád.“

Od stolku čiperně vyskočilo malé děvče s hezounkou veselou tváří. Uchopila Janu za ruku a vedla ji dolů. Jakmile vychovatelka zašla, rozběhla se napřed. „To je skřínka Jarmily Plaché,“ řekla Janě v převlékárně. „Její maminka si ji vzala domů.“

Klekla si na zem a začala třídit Janiny věci. Tmavé jiskrné oči byly plné chtivosti. Kdykoliv otevřela ústa, ukázala prázdné díry mezi zčernalými zuby.

„Jéé, ty máš pěkné šaty!“ Položila si je před sebe. „Slušely by mi? Jsou tak hezké jako kostelní. Ty je nosíš do školy?“

Co je to kostelní? myslila si Jana. Copak tady děti chodí do kostela?

„Jééé, panenka! Ty si ještě hraješ?“

Jana zavrtěla hlavou. Byla to maličká stará panenka, která se objevila při stěhování. Jana ji tehdy, aby se jí Míša nezmocnila, schovala mezi své věci, a tak se panenka dostala do nového domu. V odjezdovém zmatku se pak octla v jejím kufříku.

Skřínka byla urovnána. Anička vsunula ruku pod papír na jejím dně a tiše se zeptala:

„Máš nějaké peníze? Děti si je sem schovávají, aby je nemusely odevzat.“

Jana měla od tatínka deset korun. Anička desetikorunu popadla a zastrčila ji hbitě až k zadní stěně skříňky.

Dovedla pak Janu před vývěsku s nadpisem *Pracovní řád*.

„Čti,“ nařídila a plna dobré nálady skákala po jedné noze po černých a šedých dlaždicích chodby.

Jana nesoustředěnými očima klouzá po čtvercích s krasopisným písmem: *První, druhý, třetí oddíl. Rozcvička, stlaní, nástup do školy, hlášení, volná četba, program podle plánu oddílové vychovatelky.*

Z prvního patra sem doléhá hluk z pracoven. Odněkud znedaleka je slyšet řinčení nádobí.

„Čti,“ poroučí Anička. Jana znovu zvedla zrak k pracovnímu řádu. Oddychuje mělkými a krátkými výdechy, aby se ubránila pláči. *Poslouchání rozhlasu, četba, psaní dopisů, příprava k spánku.*

„Hotovo? Ještě tohle!“ Anička postrkuje Janu k *Týdennímu plánu práce třetí skupiny*. Vtom se rozsvítily malé žárovky u vysokého stropu. Janu přepadla veliká úzkost před večerem a nocí. Dokud byl den, měla nejasnou naději, že se odtud dostane.

Přinutila se číst dál. *Heslo týdne od 15. do 23. března. Gorkij. Za vše, co je ve mně dobrého, vděčím knize. Píseň týdne: Přijde jaro, přijde.*

Copak se celý týden zpívá stejná písnička? myslí si Jana a na Aniččinu novou pobídku obrátí se znovu k plánu práce: *Školní vyučování. Odpoledne: Pionýrský kroužek, vycházky, pobyt na dvoře, prospěšná práce, branná výchova a branná procházka, organizované volno.* Co je to organizované volno? řekne si s údivem, ale bez zvědavosti. Přála by si vyrazit prvními pootevřenými dveřmi a utíkat a utíkat, lhostejno kam. Všechno její úsilí směřuje jen k tomu, aby se před tím škodolibým a sebejistým děvčetem nerozplakala.

Hry v místnosti, sprchování v teplé vodě. Neděle: osobní volno, program od 12 do 13 hodin dle režimu dne.

„Už to máš přečteno?“ ptá se Anička vesele a Jana si umiňuje: Nebudu tady. Nevydržím to. Jen se tu jednou vyspím. Jak už to vypadá, musím tu zůstat do zítřka a pak se něco stane!

„Kdyby s tebou chtěla kamarádit Julka, taková velká černá holka, tak si jí moc nevšimej. Je to zlodějka.“

V pracovně se už také svítí. Vychovatelka chodí od stolku ke stolku a prohlíží dětem úlohy v sešitech. Anička se rozběhla k svému místu a Jana zůstala u dveří.

„Julko, ty jsi knihovnice?“ zeptala se vychovatelka. „Doved' Janu do knihovny, ať si vybere nějakou knížku.“

To je ona, řekla si Jana. Pohlédla rychle do nehezské, hrubé tváře snědé pleti. Dívka byla silná a vyvinutá, stejně vysoká jako Jana. Šly vedle sebe mlčky do přízemí. Otevřela před Janou zasklené dveře velké skříně.

„Spěchej,“ pobídla Janu nevlídně. „Už se půjde k večeři.“ Jana bez rozmýšlení sáhla po knize a Julka zavřela pečlivě skřín na klíč. „Kdyby s tebou chtěla kamarádit Anička Strnadová,“ řekla, „dej si pozor. Je to taková falešná ještěrka.“

Děti byly už na schodišti. „Jde se k večeři,“ pravila Julka a její hlas jako by si výskl. „Dej sem tu knížku, zatím ti ji schovám. Půjdem si s nimi umýt ruce a pak do jídelny.“

Byla to velká místnost s vysokým stropem a s obrazy na bělostných stěnách. První i druhé oddělení dětí sedělo už za dlouhými stoly. Sum jako ve třídě při nepozorné hodině. Výpary jídel sevřely Janě žaludek nevolností. Její místo je po Jarmilce Plaché. Po pravé straně má Julku a Aničku Strnadovou proti sobě. Vprostřed dlouhého stolu stojí polévková mísa a Julka jako rozšafná matka dohlíží při nalévání do talířů.

„Dnes je bramborová,“ vykřikl radostně tlustý ruměný chlapec. Pro hlavní jídlo si musel každý ke kuchyňskému okénku. Jana spatřila nejdříve baculaté ruce, pak rozložitě tělo. Z široké masité tváře se na Janu smějí dobrácké oči.

„Ale božítku! Podívejme se! Nová Jarmilka!“ Jana rychle sklopila zrak k talíři. Dušená mrkev! Doma patřila mezi nenáviděná jídla, která nejedla.

„Proč nejíš?“ ťukla vychovatelka Janu prstem do ramene. Neбудu tady! řekla si pevně a prudce vydechla. Nedívala se na nikoho, ale tušila pohledy všech.

„Kdybys něco nesnědla,“ pravilo jí děvče naproti ní, „tak to Žrout dojí.“

„On sní všechno,“ chechtají se chlapci. „Má pořád hlad. Někdy okouše i nohy od stolu.“

„Nechte si to,“ zlobil se tlustý ruměný hoch.

Po večeři sklízela kuchyňská služba talíře do košů. Na schodišti se děti smály, že Žrout zmizel se službou v kuchyni, aby vymetl, co zbylo.

„On nesmí tolik jíst,“ pravil důležitý jemný hlásek blízko Jany a zřejmě jen pro ni. „Lékař to přísně zakázal, ale Tony mu v kuchyni dá všechno.“

V pracovně je na programu vlastní četba a pak psaní dopisů. Jana rozevřela knihu. Čte roztržitě, aniž chápe smysl jediné věty. Cítí, jak ji všechny děti od svých knih sledují, jak střeží každyčkový její pohyb, že vědí i o každém neslyšném povzdechu. Napětím jí div nepraskne hlava.

Vychovatelka sedí pod světlem vprostřed místnosti. Jana ji potají pozoruje. Malá hlava s úzkou tváří nějak nepatří k statnému vysokému tělu. Ruce v klíně jsou červené, jako opařené. Prozrazují velitelskou moc. Každou chvíli přeběhne vychovatelka pracovnu hledajícím pohledem:

„Děti, tomu říkáte četba? Když ustavičně vyrušujete?“ Najednou se zvedla a odešla. Děti ihned položily své knihy a dívají se na Janu bezostyšnými očima.

„Ty, nová, proč jsi tady?“

Jana mlčí.

Útlý hoch s hustými černými vlasy, které mu stojí na hlavě jako smeták, postavil se před Janou a naléhal: „Odpověz, proč jsi tady?“

„Dej pokoj, Jožine,“ okřikl ho silný chlapec s širokou pihovatou tváří a s krátkým nazrzlým ježkem. „Co na ni tak troubíte?“ obrátil se na celou pracovnu. „Ničeho se neboj,“ řekl Janě. „Každému se koukni do očí, a když se ti něco nebude zdát, tak mu dej do zubů.“

Ozval se krátký smích, který rychle umkl, protože vychovatelka byla už nazpět. Rozdávala dětem dopisní papír. „Ty chceš taky?“ podivila se nad Janou. „Zapomněla jsi snad něco?“

V místnosti je teď takové ticho, že je slyšet i skřípot per, zašustění papíru a lehké povzdechy. Ti, co nepíší, hrají šachy nebo jiné tiché společenské hry.

Drahý tatínku, píše Jana. Prosím tě, vezmi mě odtud. Hrozně se mi tady nelíbí. Jsou tu hrubé, sprosté děti, moc protivné a zlodějky. Buď tak hodný a přijed' pro mne, hned jak dostaneš tento dopis.

„Nezalepuj obálku,“ ozval se úzkostlivý jemný hlásek, který už slyšela na schodišti. „Tady se musí dopisy odevzdat soudružce vedoucí a ona je sama pošle.“ Vedle Jany stojí slabounká dívenka. Z úzké bledé tváře se na Janu dívají krásné velké šedé oči. Dlouhé černé řasy se chvějí rozpaky.

Od protějšího stolu se k Janě zhoupł na židli Jožin:

„Soudružka vedoucí,“ pošklebuje se šeptem po dívce, „dopis přečte, a když to uzná za vhodné, tak ho hodí do koše. Kdyby ti na tom dopise opravdu záleželo, tak se obrať na naši poštu. Ale musíš dát dvě koruny.“

„Neposlouchej ho! Je to zakázáno,“ praví úzkostně tichý hlas.

„A ty zas neposlouchej Jeptišku,“ šeptá Jožin.

„Ticho,“ volá vychovatelka. „Aničko, seber napsané dopisy.“ Vychovatelka znovu vyšla a za ní pihovatý silný chlapec.

„Chcete slyšet, co Vojta napsal?“ vykřikla Anička. „Buďte potichu, já to přečtu.“

„Milá maminko! Předem mého dopisu ti zasílám srdečný pozdrav a stálou vzpomínku na tebe. Předem ti píšu, že odtud neuteču, jak jsem myslel, protože se mi tu už líbí. Ve škole však naopak! Hádám, že budu mít trojku z ruštiny a z matematiky takovou dvojku, možná taky trojku, to podle toho, jakou budu mít písemku. Chodím k zubaři, to je můj největší nepřítel. Mám jen dva zuby, a to dvě stoličky k vytržení. Mami, pošli mi fotky, ať mi není smutno. Mami, přijed' určitě v návštěvní neděli. Když bude tatík chtít, ať přijede taky. Přijed'! Tvůj Vojtěch.“

Pihovatý chlapec zprudka otevřel. Okamžik stál překvapeně ve dveřích a pak se rozehnal za Aničkou, která se před ním chránila stolem, kolem něhož hbitě běhala.

„Chyťte mi ji,“ křičel. „Zmaluju ji na modro!“

„Vojto!“ zvolala vychovatelka, která vešla, aniž ji děti slyšely.

Anička se k ní rozběhla. „Ať mě nechá,“ fňukala. „Nic jsem mu, sou-družko, neudělala!“

To jsou strašné děti, řekla si Jana. Nikdy jsem mezi takovými dětmi nebyla a nebudu.

Vychovatelka tleskala, všichni se řadili k odchodu.

„Tady,“ strčila vychovatelka Janu do dvojstupu. Každý tu asi měl pro všechno své stálé místo, i při odchodech z jednotlivých místností. Jak to mohou děti vydržet? pomyslila si Jana v největším údivu. Octla se opět vedle Julky.

Pod schodištěm, ve chvíli, kdy se dvojstupy rozběhly, vsunula se do její dlaně malá drsná ruka děvčete s krásnýma šedýma očima. Byl to první projev přátelství v tomto chmurném prostředí. Jana ručku prudce stiskla. Dívka se polekaně vytrhla a běžela na své místo.

V koupelně jde všechno ráz na ráz, s vypočítanými a navyklými pohyby. Děvčata se střídají u šesti umývadel. Jana s mokrou tváří sáhla po ručníku na očíslovaném věšáku. „Neber mi můj,“ zaječelo jedno z děvčat a vytrhlo Janě ručník z ruky.

„Co na ni tak řveš?“ okřikla ji Julka. „Je tady první den, tak se může splést!“

Chci odtud, chci odtud, volá v duchu Jana a dusí zoufalý vzlyk, až ztrácí dech.

Ložnice dívek z třetího oddělení je až na konci chodby v prvním patře. Janina postel po dívce, která odešla, je poslední v řadě u okna. Vychovatelka zhasla a nařídila ticho. Děvčata vskutku zmlkla. Zanedlouho Jana uslyšela jejich oddechování ve spánku.

Konečně byla sama. Sama mezi spícími dětmi, které už na ni nehleděly zvědavýma očima, pohledy potměšilými, jak se jí zdálo, které jen

chtivě číhaly na sebemenší projev slabosti. V měsíčním světle viděla na postelích jen obrysy jejich těl.

Posadila se.

Na čisté šedomodré obloze visel veliký žlutý měsíc. Temná obruba lesů dosahovala v dolině daleko k obzoru. Les na jednom místě sestupoval až k rybníku, k široké, matně zářící hladině. Vzpomněla si na výlet do neznáma, na jezero Zakabonín a na mlčenlivý dům pro děti bez domova.

Jaká zvláštní náhoda! Avšak jako kdyby byl od výletu uplynul rok, tak hluboko byl zasut v paměti.

V celém domě i v nehybné krajině v hloubce za oknem je veliké a obludné ticho. To ticho „je slyšet“ a Janě připadá hrůzné, plné neznámých a číhavých nebezpečí. Jak bylo veselo a bezpečno v hřmotu tramvají, ve svištění aut, v hukotu velkoměsta. Když Jana usínala, město ještě žilo svými tisíci životy a projevy života, takže Jana mohla beze strachu zavřít oči k spánku.

Maminko, vydechla polohlasem. Myslíla na maminku nikoli v Kralovicích, ale na maminku doma, v starém domově, v ztraceném ráji. Maminko, kde jsi? Maminko, proč nejsme doma? šeptala a s tváří obrácenou do polštáře usedavě tiše plakala.

„Koukej, takhle se stele!“

Julka uchopila oslí uši prostěradla a obratně je zasunula pod zíněnkou. Pak natrásla polštář a urovnala pokrývku, aby běžela podle postele rovně jako šňůra. „Dávej přece pozor,“ napomenula Janinu roztržitost. „Zítra si už musíš ustlat sama!“

Anička, dozorce ranního pořádku, se u nich zastavila s prstem na rtech.

„Co tu troubíš,“ vyjela na ni Julka hrubě. „Náhodou jsem to stlala sama. Bojančin miláček,“ usklíbla se za Aničkou. „Od vychovatelky můžeš mít, co chceš, jen když začneš jako tahle. Bojanová by tuze ráda viděla, aby se na ni děti věšely a říkaly jí, že ona je nejhodnější. To je celá pryč; zapomene i na přísnost.“

V půl osmé vyšel z domova průvod dětí. Ale cestou dolů do vesnice šly děti už v hloučcích nebo po dvou. Jana se ohlédla. Šedivá dvouposchod'ová budova stála na kopci osamocena.

„Dříve to byl klášter,“ vysvětlovala Julka. „V druhém poschodí bydlily jeptišky, proto tam jsou tak malá okna. Teď tam bydlí vychovatelky a vedoucí a jsou tam všelijaká skladiště. Všimla sis kaple?“

Jana se znovu obrátila. Mezi holými větvemi vysokých stromů v průčelí vystupovala nad střechou malá věž. „Jde se tam z prvního patra,“ vysvětlovala Julka. „Ale teď už tam nic není. Klíč od kaple visí u Tony v kuchyni.“

Vpředu mezi prvním oddělením byla dívka s šedýma očima. Za ruku vedla drobnou holčičku. Od včerejšího stisku ruky na Janu ani nepohlédla, jako by se jí vyhýbala. Proč? uvažuje Jana.

„Ty se ptáš na Boženku?“ pravila Julka. „Říkají jí Jeptiška, protože je taková svatá. Nikdy nedělá nic, co se nesmí, co je zakázáno. Nejraději si hraje s mou malou sestrou, to je naše Liduška, co ji vede za ruku. Dělá jí takovou maminku.“

„Hraje si s malými dětmi?“ opakovala Jana zklamaně. Škola byla na kraji vesnice. Na druhé straně silnice je rybník. Taková škola, myslí si Jana s největším pohrdáním. Chodby a místnosti jsou těsné. Ve třídách mají dokonce ještě lavice! Venkovské děti civí na Janu, jako by ji chtěly spolknout. Naštěstí její místo po Jarmilce, kam ji posadila Julka, je u okna a Jana může třídně utéci tak, že se vytrvale dívá na rybník.

„Tománková,“ zvolala učitelka. „Bude dobře, když si sedneš k Julii Kratochvílové. Alespoň budete obě z domova vedle sebe. Budeš také lépe sledovat vyučování. Takto tě to láká dívat se z okna.“

Jana uhodla, že poslední lavice patří žákům, kteří neprospívají. I to „obě z domova“ cítí jako pokoření před ostatními dětmi. S velkým úsilím přemáhá pláč. To si dovolí ke mně, taková hloupá učitelka! Chci do Prahy! Chci do své školy! Nebudu tu mezi těmi venkovskými dětmi!

Sotva přenesla své věci, je vyvolána k tabuli. Zlomky, to toho je, řekne se, avšak rozčilením nemůže najít společného jmenovatele.

„Myslila jsem si,“ praví učitelka, „že v Praze umíte víc. U nás už zlomky opakujeme. Kdo to půjde dokončit?“ Několik žáků se hlásí, ale učitelka si vybírá, chce se pochlubit nejlepším počtářem. To je mi jedno, myslí si Jana. Stejně tady nezůstanu.

O velké přestávce rozbalily děti z domova své chleby.

„Proč nejíš?“ zeptala se Julka Jany plnými ústy a běžela za ostatními na chodbu. Děti, které zůstaly ve třídě, seděly na lavicích nebo stály u oken a vytrvale a mlčky hleděly na Janu. Snažila se ze všech sil dávat najevo, že se jí to nedotýká. Listovala zvolna v dějepise se stopami pražského školního života, které se teď zdály stopami ztracených radostí.

Kéž by se tam mohla vrátit už zítra!

Tvrdě uhnětená papírová kulička zasáhla Janu do tváře.

„Ty z Prahy,“ ušklíbl se kluk v první lavici a znovu mířil.

Vtom se ve dveřích objevil Vojta. Skočil po chlapci, popadl ho za hlavu a čelo mu otloukal o lavici. Pak se rozhlédl po třídě. Všichni už seděli na svých místech a přihlíželi.

„Jestli se někdo na naši Janu opováží, kluk nebo holka, to je jedno, tak ho zmaluju, že ho doma nikdo nepozná.“

Šel pak nedbale na své místo do poslední lavice, vědom si své moci. Zvonek už řinčel a chlapec v první lavici usedavě vzlykal.

„Už ti dají pokoj,“ šeptala Julka Janě. „Našeho Vojty se každý bojí. Už mockrát na něho přišly do domova stížnosti, ale on podruhé namlátí dětem zas. Nebojí se nikoho.“

„Proč je v domově?“ zeptala se Jana.

Julka se zamračila.

„Měl cosi, ale to se mu nesmí říkat. On je moc správný kluk,“ dodala s důrazem a dospěle potřásla hlavou.

„Tomu ty říkáš pověšené šaty?“ Vychovatelka Bojanová ťukla tvrdým prstem Janu do ramene.

Jana se zaškaredila. Co je tohle za zvyk? Nesnáším to její bodání prstem!

„My jsme tady zvyklí pořádku! Rozumíš? Příští týden se už možná dostaneš do plánu práce jako dozorkyně nad pořádkem. To bude pěkná služba! Až si uklidíš skříňku,“ dodala, „máš jít k soudružce vedoucí.“

Jana se podruhé octla před tou malou kulhavou ženou. Se sklopenými víčky naslouchá líbeznému měkkému hlasu.

„Tos psala ty, Jano? Máš tam tři chyby. Co by tomu tatínek řekl! A jak ošklivě jsi to nadržovala! Když člověk píše dopis, tak si přeci dává záležet! A pak – proč tatínka tolik plašíš? Chceš už domů, a ještě ses na nás pořádně nepodívala. Píšeš, že jsou tu hrozné děti, hrubé a protivné, a dokonce zloději! Copak ti ukradly? A opravdu byly na tebe takové?“

Vedoucí se odmlčela a uchopila Janu za ruku.

„Milá dívkenko, tady jsou děti, které měly smůlu. Byly by patrně tuze nešťastné, kdyby se musely vrátit k svým rodičům; nebo ty, co rodiče nemají, aby měly žít všelijak, odkázány na milost a nemilost. Ty jsi, tuším, taky něco měla, a proto jsi mezi nás přišla. Tak proč jimi tolik opovrhuješ?“

Jana zvedla oči a opět je sklopila.

„Vidíš! U nás se mnoho nemluví o té smůle, kterou děti měly. Každý na ni hledí honem zapomenout. A všichni se snaží, aby nám tu bylo dobře, protože pro mnohé děti je tento domov jediným domovem, který mají.“

Vedoucí nadzvedla stoh desek na stole a dopis vložila dospod.

„Podívej se, tvůj dopis zatím položím sem. Po nějakém čase mi přijdeš říci, jak ses rozhodla. Když budeš trvat na svém, tak jej tatínkovi pošleme, ale musíš dopis napřed přepsat. Děláš chyby jako malá školáčka.“

Ozval se telefon a Jana vyšla z místnosti. To nevádí, řekla si, pošlu tatínkovi psaní „vzduchovkou“. Dám tomu klukovi dvě koruny a on to zařídí. Pocit vězení byl hned mírnější. Převlékárna byla naštěstí otevřená a nikdo tam nebyl. Šla po špičkách ke své skřínce a sáhla pod papír, až k zadní stěně.

Desetikoruna byla pryč.

Tak vida! řekla si s posměchem. A to vedoucí mluvila, jako by tu byli sami andělé! Julka, zlodějka! napadlo ji hned. Neodbytně se však musela vracet k hezké potměšilé tváři s bezzubými ústy naditými bonbóny po celé školní dopoledne.

V teplém týdnu, kdy se zpívala píseň Přijde jaro, přijde, chlapci pečlivě umetli rozsáhlý dvůr za budovou domova a těšili se, že začnou s kopacím míčem. Děvčata z třetího oddělení vydrhla nános zimní špíny na houpačce malých dětí. Za tyčkovým plotem byla zeleninová zahrada, které děti říkaly „kolchoz“. Záhony byly rozděleny mezi druhé a třetí oddělení a děti o ně pečovaly od jara až do podzimu. Jakmile začalo jarní počasí, vypukly o ně spory. Ti, co byli v domově nejdéle, považovali za spravedlivé popadnout nejlepší nebo si své loňské záhonky vyměnit za ty, které patřily dětem, co během zimy z domova odešly.

Za zeleninovou zahradou byl veliký sad, který běžel po kopci až k lukám svažujícím se k rybníku a končil vysokou zdí. V slunečných odpoledních přišli do domova muži ze vsi a prořezávali v zahradě ovocné stromy. Jak černé byly holé koruny hrušní a jabloní proti modravému vzduchu! Rezaté nabobtnalé trávničky se bořily pod kročeji, až vystřikovala voda.

„Ze zahrady, ze zahrady,“ křičela vychovatelka Bojanová. „Promočíte si boty a nastydnete se!“

Ale nikdo ji neposlouchal. Všechny děti byly v prudkém vanu jara jako u vytržení. I Jana, která se poprvé octla pod opravdovou venkovskou oblohou v tak časně době, v těžké vůni země, lesů, v syrové vůni nového života, již všechny ostatní děti dobře znaly.

Avšak po jarních dnech začal padat nový sníh a tak vydatně, že zůstal ležet na zemi. V pracovní je šero. Za okny krouží vzduchem těžké sněhové vločky. Třetí oddělení dokončilo přebalování školních knih a sešitů do nových papírů a má teď osobní volno.

„Zpívá se Bude zima, bude, zase bude mráz,“ volal Vojta. „Nápěv jako Přijde jaro!“

Bojanová náhle otevřela dveře, třebaže neslyšeli její kroky chodbou.

„Co tu hulákáš?“

„Já nehulákám, ale zpívám. Máme volno,“ podotkl Vojta.

„To však neznamená kravál, ale ušlechtilou zábavu.“

„To bysem rád věděl, proč ta sem leze, když máme volno,“ řekl Vojta s pohledem na dveře. „Julko, máme přece samosprávu! A ta může sama dohlížet, když je osobní volno?“

Aničkiny oči se potměšile zaleskly. Popadla svou aktovku s přebalenými knihami a sešity a mířila ven.

„Kam jdeš? Žalovat, co jsem řekl?“ křikl na ni Vojta a popadl ji za ruku. Aktovka jí vypadla, dopadem se otevřela a celý obsah se rozsypal po podlaze.

„Moje panenka,“ vykřikla Jana s údivem. Julka se pro ni rychle shýbla a Vojta nalehl na dveře.

„Tak ty tak! Není dost, že pořád donášíš. Ještě budeš krást!“

„Takový zloděj, jako jsi ty, který vykradl chatu, mi nebude nic vykládat,“ ječela Anička. „Ona mi ji sama dala. Povídala: Vezmi si ji, já si s ní už nehraju!“

„To je lež, lež, lež,“ křičela Jana rozčileně a všechny děti se s překvapením dívají jenom na ni. Poprvé vidí její vzplanutí a pořádně slyší její hlas.

„Ticho,“ volá Julka. „Jinak tu bude Bojanka co by dup. To by bylo něco pro ni.“

Z Vojtovy tváře sršely blesky. Pustil dveře a rozehnal se za Aničkou. Jožin ihned přiskočil na jeho místo. Sotva se však chopil kliky, odletěl od dveří rázným otevřením.

Nebyla to však Bojanová, ale vedoucí.

„Co je to za rámus?“

Děti zaraženě mlčely.

„Mlátí mě tady,“ plakala Anička s vášnivými vzlyky.

„To není žádná pravda, soudružko,“ řekla Julka. „Nikdo ji nemlátí. Ona ukradla Janě panenku a Vojtovi vyčetla, že vykradl chatu.“

„Aničko, co to je?“ vzkřikla vedoucí. Bledé tváře jí zrudověly. „Víte, že si nesmíte nic vyčítat a připomínat, co se komu stalo. Aničko, okamžitě se Vojtovi omluvíš!“

Anička si utřela rukávem tváře a vzlykajíc šla ochotně Vojtovi vstříc.

„To je pěkné,“ potřásá pohoršeně vedoucí hlavou. „Mám z vás moc malou radost.“

Anička napřáhla k Vojtovi ruku. Ale ten se prudce obrátil, zlostně odstrčil židli, která mu stála v cestě, a vyšel z pracovny.

U večere jedl Vojta mlčky a nikoho si nevšímal. Aniččiny oči a tváře byly opuchlé a zrudlé pláčem. Vychovatelka Bojanová obcházela stůl třetího oddělení s kamenným obličejem, v němž byla uražená lítost, že ji děti zklamaly. Avšak v jejích malých zapadlých očích byl i vítězný třpyt, že ona má vždycky pravdu, že na její slova dojde a že nikterak není možné ponechat samosprávě dozor nad pořádkem.

K večeri je vařený květák politý máslem. Maminka nikdy nemohla Janu donutit, aby snědla jedinou květákovou růžičku v polévce. Nerozhodně se rýpala vidličkou v plném talíři, zatímco ji Bojanová sledovala pohoršenými pohledy.

Najednou uviděla malou bledou housenku. Odporem odstrčila talíř od sebe, až zazvonil o polévkovou mísu.

Bojanová jako kdyby čekala na tento okamžik.

„Co je?“ vybuchla hlasem, v němž se třáslo zadostiučinění.

„Já to nechci,“ řekla Jana. Hráz vzpoury, uvolněná už výstupem v pracovně, byla protržena.

„Cože, že to nechceš, a proč?“

„Je v tom housenka,“ vykřikla a vstala od stolu.

I Jana tomu rozumí, že nejde o květák. Bojanová, která od první chvíle narážela ve všem na Janino trpné a pyšné odmítání, může dát konečně průchod své zlosti. Popadla talíř a strká Janu s pocitem nepopsatelné hrůzy dlouhou chodbou.

V kuchyni položila talíř zprudka na dlouhý, čistě vydrhnutý stůl. „Tady to odmítla jíst, protože je v tom housenka.“

„Ale bóóožinku, co se tak rozčilujete?“

Kuchařka Tony se pomalu k nim kolíbá na tlustých nohou.

„Ukaž mi sama tu housenku,“ praví Janě laskavě. „Tahle? Taková maličká! Chudinka! Kdyby vyrostla a mohla se zakuklit, byl by z ní krásný motýlek. A ona, hloupoučká, schová se do květáku a myslí si: panečku, to mám schovávačku! A oni ji v mrazírně nechali zmrznout. No, polituj ji také trošku.“

Jana propuká v tichý vzlykot. Je to jen uvolnění z velkého strachu a rozrušení, stejně dobře by se mohla dát do smíchu. Obojí, pláč a smích, má najednou v jednom hrníčku, jako Míša.

Tony utřela Janě tvář svou širokou bílou zástěrou, jak se to dělá malým umazaným dětem.

„Jaroušku, chceš dojíst ten květák?“ Tlustý chlapec ochotně přiskočil.

„Co ty tu děláš?“ obořila se na něho Bojanová ve dveřích.

„Bude umývat nádobí,“ řekla za něho Tony.

„Nemá službu!“

„Nechte ho! Co proti tomu máte? Dělá to místo zábavy!“

Jakmile byla Bojanová pryč, Tony nabrala pro Janu silný masový vývar a pustila do kouřícího se talíře vajíčko. Žrout se na polévku lačně díval.

„Ale jdi,“ pravila Tony. „Kdybys to sněd, tak už by tě nohy neunesly. Musel by ses odtud odkulit jako jablíčko. To je jenom pro ni, že je tak hubená. Copak to vyvádíš, maličká, že jsi takový hubeňour?“

„Ona moc pláče,“ žalují děvčata u dřezu. „Jak si lehne do postele a zhasneme, tak pláče.“

„Táák? Ty pláčeš?“ diví se Tony. „A proč? Copak jsi sama? Kdybych to řekla já! Mám kolem sebe jenom samé kočičky. Nebudeš hezká, budeš-li plakat! Podívej se na mne, taky hodně pláču!“

Děvčata se Žroutem se div smíchy nezalknou.

„Smějí se mi, ale ty ne,“ povídá Tony. „Nevědí, jak je to hloupé, když člověk není ani trochu hezký.“

Strohost klášterní budovy se všemi místnostmi, s ložnicemi jako nemocničními pokoji, s pracovnami, kde to vypadá jako ve školní třídě,

i s jídelnou, která Janě připomíná družinu, je tady, v té velké kuchyni s temnými okny do dvora, nadobro zapomenuta. Velké hrnce na kamnech vypadají jako přátelé. Na oknech, v křesle, u kamen, všude spí Toniny kočky. Jak zívají, otvírají zeširoka své růžové pusy, jako by se smály. Pak si důkladně a zvolna čistí kožichy, olizujíce vlastní spokojenost. A Tony se batolí kolem sporáku a dlouhého stolu a z jejího širokého a tučného obličejce vane srdečnost a vlídnost. Nevnucuje se Janě, nesnaží se ji získat přesvědčivými krásnými řečmi, ani jí nelichotí, nedomlouvá, nehartusí na ni. Všechno, co říká, je náramně obyčejné, ani se to Jany netýká, a přesto musí poslouchat, jako by měla Tonina slova pro ni nějaký zvláštní vnitřní smysl.

„Když se mi chce plakat,“ povídá najednou, „já se vám dám do zpěvu. Zpívám a zpívám, ale to vlastně pláču.“ Děti se chechtají, i Jana se poprvé, co je v domově, od plic směje.

„Bóžinku, ty jsi hezká, když se směješ!“ Tony si údivem založila ruce v bok. „Dělají se ti dolíčky v tvářích, víš to? Jenže skoro nemají z čeho. Musíš se trochu vykrmit! Zaběhni sem občas, abych viděla, jak se dolíčky spravují. Kdyby se mně takové dělaly!“ Tony se píchla tlustým prstem do tváří. „Ty by byly hluboké jako studna! A jak bych byla krásná,“ dodala s povzdechem a děti smíchy až výskají.

Jakmile však Jana vkročila do studené a slabě osvětlené chodby, kouzlo Toniny kuchyně zmizelo. Večer v pracovně nad knihou, kdy opět předstírala, že čte, byl stejně dlouhý jako v minulých dnech. Všechny děti byly však nezvykle tiché, jako ospalé. Bojanová proto mohla s dobrým svědomím napsat do svých každodenních záznamů, že „kázeň byla dokonalá“.

Ani v ložnici nebylo žádného smíchu a povídání. Když Bojanová zhasla, zakrátko oddechovala děvčata v spánku. Jana prudce vydechla a vyrazila v dušený vzlyk. Najednou zaslechla vzdálený tichý zpěv. Nadzvedla hlavu. Prodíral se z hloubky přízemí, nesl se dlouhými kleknutými chodbami, stoupal temným schodištěm až k ní, jako přátelské objetí na dobrou noc.

Tony plakala svým způsobem! Teď už to nebylo směšné. Jen trochu zvláštní; i to, že staří lidé mají také důvod být smutní. Jana zavřela oči. Skrčila nohy jako v Míšině klíně. Nebyla už sama, když na své posteli za kuchyní bděla také Tony a možná že myslila zrovna na ni, zda také pláče.

Ale Jana neplakala. Naslouchala tichouнкé táhlé melodii, až usnula.

Dopis od maminky

V sobotu večer přišla k nástupu dětí vedoucí. Dlouho mluvila o kázni v uplynulém týdnu. Pravila, že se v domově staly politováníhodné věci, a přitom upřeně hleděla na Aničku. Zmínila se o nedbalcích, kteří se pozdě vraceli ze školy a měli své věci v nepořádku, až se octli na nástěnce, a její pohled se lehce dotkl Jany. Doufala, že v příštím týdnu ty děti na trestné tabuli nebudou, ani žádná nová jména.

Všechny děti se zdály pozorné, hleděly však upřeně vedoucí na kapsu, odkud čouhaly obálky dopisů. I ti, kteří nikdy žádný dopis nedostali a neměli jej také od koho očekávat. Nejčastěji dostával poštu Zdeněk, útlý černovlasý hoch. Jana už věděla, proč byl v domově: jeho maminka by chlapce svou potřeštěnou láskou nadobro zkazila. Psala mu prý den co den, a jak Julka říkala, dlouhé dopisy, plné stesku a výčitek a žalob na vedení domova. Jen málokterý z těchto listů Zdeněk dostal, a přesto byl při vydávání pošty on jediný pokaždé vyvolán. Někdy měla vedoucí lístek i pro Vojtu a občas také pro Františka, malého drobného hochu, který byl však jen o rok mladší než ostatní chlapci. Popadl jej s velkým nadšením a jen čekal, až bude po nástupu, a pak běžel až někam k půdě, kde byla jistota, že bude sám.

Konečně vedoucí sáhla pro dopisy. Bylo napjaté ticho. Vyňala jen lístek a dvě obálky, ač se zdálo, že má naditou kapsu.

„Vojta!“ zvolala a ten rychle přiskočil. Vrátil se do řady vítězoslavně, rudý radostí. „Zdeňku!“ Chlapec nedbale přijal obálku, kterou děti už dobře znaly, a lhostejně ji zastrčil do kapsy.

Děti strnule čekaly. Vedoucí držela v ruce ještě jeden dopis.

„Jana Tománková,“ přečetla posléze jeho adresu a tvářemi všech proběhla závist a zklamání.

Jana netrpělivě roztrhla obálku.

Maminka psala, jak je ráda, že se tatínek rozhodl dát ji do domova, kde má pořádek a péči a kde se také témuž naučí. *Spadl mi kámen ze*

srdce, Jano, podtrhla větu dvakrát. Jak marně hledá byt a má velké starosti o nábytek, který je složen, tak jak přišel z Prahy, v bývalé zámečnické dílně. Protože se v mlékárně, kde byla zaměstnána, stala vedoucí, má mnoho práce a nemůže se vzdálit, aby se vypravila tak daleko za Janou. Ani slovíčkem nenaznačila, že je jí po Janě teskno; jen o Míše se zmínila, jaká je hodná a že jí pomáhá všemi svými malými silami. Nakonec prosila, jen aby Jana nezačala svou a podřídila se, neboť je to takové, že se musíme novému podřídít všechny tři.

A byl konec radosti. Jako kdyby hladovějící Jana spolkla malé sousto a její hlad se jenom zvětšil.

Poslední stránku vyplnila Míša svými klikyháky.

Jak se máš, Jano? Maminka říkala, že v domově, kde jsi, se děti nesmí bít, a to se mi moc líbí. Včera jsme byli v aleji a nanosili jsme si půlky kaštanových slupek. Jsou hnědé. Skoro jako ježci. Tak vypadají. Posílám ti sto padesát hubiček. Jsou všechny (maminka tedy udělala Míše z měkkého i tvrdé) v rohu v tom kolečku. Je jich akorát sto padesát. Počítala jsem je.

Ta hubičkovanda! Nakreslila si kostrbatý kroužek a tam pečlivě násázela odpočítané hubičky. Vypadá to, jako by se jí také stýskalo. A snad není Míša často bita, když se jí tolik líbí, že v domově nesmí nikdo děti tlouci?

„Píše ti maminka?“ Boženka se zarmouceně dívá na rozevřený dopis, který Jana čte už po několikáté. Jana vložila list pečlivě do obálky, pokukuje přitom po Božence. Má tisíc chutí konečně říci tomu ostýchavému děvčeti: Budeme kamarádky, chceš? Doposud ji zdržovalo, že se jí smějí s tou jeptiškou, a pak, že je ráda mezi malými dětmi.

„Tobě maminka nepíše?“ zeptá se ledabyle.

Husté černé řasy na krásných očích se poděšeně zachvěly.

„Ne,“ řekne neslyšně.

„A proč?“

„Nevím,“ vyrazila Boženka s nezvyklou prudkostí. „Máš si jít pro osušku,“ pravila a rozběhla se chodbou ke koupelnám.

Tady jsou divné děti, myslí si Jana mrzutě. Nedá se s nimi o ničem mluvit. Ani o maminkách.

Doma, když se Jana koupala, nedovolila mamince a Míše vejít do koupelny. Teď se měla svléci před vychovatelkou a ostatními děvčaty a čekat, až přijde na ni řada pod horkou sprchou.

„Žádné stydění,“ řekla rázně Bojanová a vytrhla Janě osušku z ruky. „Nejsi jiná než ty druhé.“

Avšak v tom to právě spočívalo, že *byla jiná*. Hanbila se za svůj hubený plochý hrudník před vyspělými dívkami, které na ni hleděly se zvědavostí a s pohrdáním. Pod přívalem vody se krčila, jak mohla, kdežto ty druhé, a zvláště Julka, se pyšně a samolibě protahovaly a kroutily.

Bojanová však spustila na děti vlašnou a nakonec studenou sprchu. Jana poděšeně uskočila.

„Honem nazpět, nebo nastyďneš,“ poručila Bojanová a násilím přidržela Janu pod proudem vody. Nedovolila dívkám, aby odešly z koupelny rozpálené. Hřbetem ruky zkoušela na jejich tvářích žhavost těl. Klášterní budova byla zvláště v této předjarní době jako z ledu. Na dlouhou cestu studenými chodbami přinesla dětem kabáty a donutila je, aby si je oblékly přes noční košile. Ty jediné z ústavního prádla nebyly očíslovány, a proto se při vyměňování stalo, že některým dívkám dosahovala košile jen do půl lýtek, kdežto druhé o ni klopýtaly.

Po koupeli se do prvního patra utíká, aby se děvčata dostala co nejdříve do postelí, z čehož je zpravidla nějaká švanda.

Ložnice dívek třetího oddělení je poslední v řadě vedle vchodu do kaple, v čele chodby. Anička před ložnicí zakopla o košili a upadla. Dovnitř vpadla s výkřikem:

„V kapli je světlo.“

„Žádné světlo tam není,“ prohlásila Julka a vyšla na chodbu. Děvčata zatím naskákala do postelí a ustrašeně si přetáhla pokrývky přes hlavu.

„Podruhé, až zas budeš něco vidět, tak si promni pořádně oči.“ Julka rozzlobeně třeskla dveřmi a zamířila k vypínači.

„Nezhasínej,“ vřeštěla Anička. „Já se strašně bojím. Bylo tam určitě světlo, třeba zrovna zhaslo.“

„Tys také zhasla,“ odsekla Julka, ale nechala rozsvíceno a šla si leh-
nout.

„Já jsem to světlo také viděla.“ Milena se posadila na lůžku a všechny hlavy vylezly z pokrývek. „V tuhle dobu se chodí mrtvé jeptišky z krypty do kaple modlit.“

„Ty buď raději zticha,“ okřikla ji Julka. „Snad jí budete věřit?“ obrátila se ke všem. „Kde by ta krypta byla, co? Ve sklepě jsou brambory, jablka a uhlí. Mrtvé jeptišky jsou na hřbitově v Dubí.“

„Náhodou tu krypta je. Vedou k ní tajné dveře, víš?“ trvala na svém Milena. „Sama Tony mi je ukazovala.“

„Nelži! Tony vůbec do sklepa nechodí, protože by nevylezla do schodů!“ Julka se naklonila do uličky mezi postelemi. „Neboj se!“ šeptala Janě. „Vůbec ji neposlouchej! Ona pořád lže, protože je tak nemocná. Půjde od nás pryč do takové zvláštní nemocnice, kde budou léčit to její lhaní. Přečetla jsem si to v kanceláři, když jsem tam utírala prach.“ Pak ještě jednou křikla na celou ložnici: „Žádná krypta tam není, a kdyby byla, tak by na tom nic nebylo. Mrtvý člověk nemůže vstát a chodit si po domě, zvláště když je z něho jenom troška kostí. A dost!“

„Ty by ses těch kostí nebála?“ ptaly se dívky a Julka rázně odpověděla: „Ani trochu.“

„A vzala bys je do ruky?“

„To se ví, že vzala. Když u nás ve vsi kopali hrob, tak jsme vždycky byli při tom a takové kosti jsme měli párkrát v ruce.“

„A když ti umřela maminka, tak ses jí také nebála?“

„Vůbec ne! Náš Karel se bál a nechtěl ji pohladit na dobrou noc.“

„Co je to?“ ozvala se bázlivě Boženka.

„Naše babička tehdy řekla: ‚Pohlad’te maminku na dobrou noc, ať se jí dobře spí.‘ Ale Karel měl strach a nechtěl to udělat.“

„A vaše Liduška?“ vydechla Boženka stísněně.

„Ta byla tehdy malá. Nebyla ani doma,“ odpověděla Julka.

Jindy v sobotu je večer plno smíchu a nespoutané veselosti. Děvčata mohou dovádět podle libosti, protože vychovatelka Bojanová je dole v koupelnách a pro hukot vody neuslyší žádný hluk. Tentokrát je v ložnici strašidelné ticho. Děvčata si šeptají o mrtvých. Každá viděla nějakého člověka po smrti, blízkého či známého, jenom já jsem neviděla nikoho, díví se Jana. Zdá se, že všechny děti v domově toho viděly za života víc než ona a také toho mnohem více umějí, třebaže nežily ve velkém městě, neučily se hrát na klavír a nechodily na rytmiku. Doveudou si poradit ve všech pracích jako dospělí. Jsou to docela jiné děti, s jakými se Jana doposud nestýkala, skoro jako by dětmi ani nebyly.

Co by tomu řekla maminka? pomyslila si. Maminka, která se ustavičně bála, aby se Jana nedozvěděla něco, co by bylo pro ni příliš brzo?

Chodbou jdou lehké nepravidelné kroky. Jedna noha dopadá na dlaždice pádněji než druhá. Pak se tichounce otevřely dveře, jen škvírou, jako by chtěl projít vánek. Ložnice poděšeně zmlkla.

„Slyším vás štěbetat, a je už tak pozdě. Pročpak nespíte, děti?“ ptá se lahodný hlas.

„My se prosím bojíme,“ odpoví prostoduše Anička.

„A čeho se bojíte? Bubáka?“

„Ony jsou pitomé, soudružko. Bojí se mrtvých jeptišek.“

„Neměla bys tak ošklivě mluvit, Julinko! Jeptišky tu žádné nejsou. A kdyby i byly, nevím, proč byste se jich měly bát!“

Vedoucí zřídka přichází do ložnic. Teď jde od lůžka k lůžku a děvčata si sednou jako na povel. Mluví s ní jako s učitelkou ve škole. Nikdo z dětí se vedoucí nebojí tak jako Bojanové, všimla si Jana – ale váží si jí a úcta je činí zdrženlivými stejně jako strach. Vedoucí každou pohladila po tváři. Není to však pohlázení mamincino, ale hodné učitelky; vzruší jenom pýchu, ale nedotkne se srdce.

Nejdéle se zdržela u Janiny postele. Položila Janě ruku na rameno. Byla to jen malá a lehká ruka, přesto tížila jako závaží. Jana seděla strnule, dotčena úctou jako ty druhé.

Vedoucí řekla, že v příštím týdnu půjdou do kina, a děvčata uctivě pištěla radostí.

„Ty se netěšíš?“ zeptala se Jany.

Odpověděla, že už film viděla v Praze, a konečně se něčím dostala nad ty zkušené děti.

„Jistě ho ráda uvidíš podruhé. A vůbec – až budeme mít pionýrskou besedu, musíš dětem vyprávět o Praze, vždyť tam nikdo z nich ještě nebyl.“

Vedoucí zhasla a přála všem dobrou noc. Když její kroky zapadly do ticha, Anička škemrala:

„Julko, rozsviť, já se bojím.“

„Když se bojíš, tak se boj!“ Julka sebou hodila na posteli a pokrývku si přitáhla až k bradě.

„Julko, šla bys sama do kaple?“ ptaly se dívky a Julka ospale řekla:

„Nešla, protože se mi chce spát. A nevím, co bych tam dělala.“

Pak se už v ložnici nikdo neozval. Jana uslyšela nejdříve spící dech Julčin a po ní usínala jedna za druhou. Dole v koupelnách syčely sprchy. Teď se už koupaly jenom vychovatelky. Jana zvedla hlavu a bedlivě naslouchala. Avšak kuchyně na druhé straně přízemí byla tichá. Tony dnes neplakala tím svým zvláštním způsobem.

Jana sáhla pod polštář, kam si schovala mamčin dopis. Položila naň tvář a zavřela oči.

V nedělním jitru je budíček o půl hodiny později, avšak rozcvička jako v každém všedním dni. Zato jsou k snídani čerstvé buchty s nedělní příchutí. Vypadají sice navlas stejně jako buchty páteční, ale chutnají docela jinak. Tony se tváří tajemně a říká, že je to proto, že do těchto namíchala zvláštního koření, kterým jinak musí šetřit, neboť je vzácné a jmenuje se nedělníček.

Velké děti se tomu jenom usmívají. Dozvěděly se i to, že pro nedělní buchty byly mrzutosti. Vedoucí si přála, aby si Tony v neděli odpočinula a nevstávala tak brzy jako ve všedních dnech, že děti mohou mít k snídani chléb s máslem. Ale Tony trvala na svém. Prohlásila, že by se

asi něco stalo, kdyby nepekla v neděli ráno buchty, jak je tomu zvyklá od svého mládí.

Vedoucí si jistě o Tony myslela, že je starodávná, ale děti, které vycítí všechno – ač to z dospělých skoro nikdo nepředpokládá –, věděly dobře, že jim Tony chce udělat každou neděli radost.

Však také všechny děti mají Tony rády. Když na ni vychovatelky, a dokonce i sama vedoucí žárlí, je tu patrně dobrý důvod. Děti také se vším, co se jim přihodí, přijdou jen za Tony. Snad proto, že ji vždycky najdou v kuchyni. Vedoucí, ač jim klade na srdce a neustále připomíná, aby k ní přišly, kdykoliv je něco trápí, je málokdy ve své kanceláři nebo nemá čas, zatímco Tony může u svého kuchyňského krájení a míchání pokaždé děti vyslechnout.

Dnešní neděle je mimořádná, jaká bývá jednou za měsíc. Za dětmi mohou přijet rodiče, příbuzní nebo přátelé. Děti byly od rána rozčilené a netrpělivé, i ty, za nimiž nikdo nikdy ještě nepřišel a ony samy nevěděly, kdo by je měl navštívit.

Janu popadla stejná naděje. Co kdyby najednou uviděla maminku, jak s Míšou stoupají do kopce? Co by udělala? Pověsila by se mamince na šíji a už by ji snad nepustila. A Míše by vrátila všechny ty hubičky na papíře. A pane, to je co říci, takový počet!

„Za mnou přijedou naši autem,“ řekla Janě Milena.

„S trakařovým?“ zasmála se Julka, která to zaslechla. Proč jí nedají pokoj, když je tak nemocná! myslila si Jana. Ať si mluví co chce! Dívala se za tou vysokou dívkou na tenkých nohou, s vysedlými lícními kostmi a s vlasy plavými jako sláma se strachem. Z čeho se asi taková nemoc dostane? Když se hodně a ustavičně lže?

„Hledá se dobrovolná brigáda do kuchyně, aby byl oběd dřív než jindy,“ volala Julka na děvčata.

„Ať jdou kluci,“ říkalo se. „Nemusí hrát kopanou.“

„Náhodou mě vedoucí poslala pro vás.“

Boženka nechala hry člověče, nezlob se a Jana se k ní přidala spolu s dvěma dívkami.

„Tak to stačí,“ řekla Julka a drsně odstrčila Milenu. „Ty ne! Buď si tady. My tě nechcem.“

V kuchyni je jako v peci. Otevřenými okny proudí dovnitř studený vzduch a teplé zářící slunce. Tony obaluje řízký a Žrout v utěrce kolem tlustých boků pomáhá.

„Dnes se půjde na výlet,“ povídá pln radosti dívkám a tluče paličkou do masa. Vychovatelka Marie pořádá s prvním oddělením vycházku do lesa. Kdo chce a nikoho odpoledne nečeká, může se přidat.

„Je to brzy,“ míní Tony. „V lese bude ještě mokro.“

„Náhodou je tam hrozné sucho, že by se les mohl sám od sebe vznítit!“

„I ty plesko,“ řekla Tony. „A netluč tolik do toho masa. Protože se těšíš, nebudou jíst děti jenom škraloupy míst řízků.“

Jana se už dozvěděla, že Žrout je sirotek a že se k němu jeho příbuzní nehlásí. Avšak on není nešťastný. Jen nedočkavě čeká, až vyhodí školu a bude se učit kuchařem. Chtěl by být zaměstnán ve velkých hotelových kuchyních. Stane se tak proslulým, že ho přijmou na ohromnou loď, která pluje jen po velkých mořích.

„Budeš muset trochu zhubnout,“ povídá Tony. „Tomu věř, že tloušťka náramně vadí běhání kolem hrnců.“

„Loď by se s ním potopila,“ chechtají se děvčata. „Jen by si na ni stoupl, už by byla na dně.“

To je prima, usmívá se v duchu Jana. Chce být slavným kuchařem a já zase slavnou herečkou.

Než oloupe jediný brambor, děvčata jich mají několik. Dívají se pohrdavě na její neobratné ruce, ale Tony se Jany ihned zastane:

„Však ji nechte! Až se naučí pořádně a rychle jíst, tak se také naučí rychle a pořádně pracovat.“

„Copak je tohle nějaká práce?“ praví Julka s posměchem. „To jsem dělala odmalička, sotva jsem začala chodit. Ale prát prádlo, to je něco! Jednou mě stáhla peřina do potoka.“

„Já jsem taky mockrát sama prala,“ řekla Boženka a Jana pohlédla na její malé hbité ruce a připomněla si jejich drsnost. Jak takové malé děvče pralo velké prádlo? Jana nikdy nevyprala ani kapesník.

Vychovatelka Bojanová si přišla do kuchyně pro teplou vodu. Má dnes volno, chystá se odjet. Jana ji poprvé vidí bez stejnokroje a čepce. Její vypouklé, nazad ubíhající čelo více vyniklo. Řídké vlasy má natočeny na kovové trubičky. Je to vskutku hadí hlava s prapodivnou korunou.

„Co ty tu děláš?“ řekla Janě. „Jdi raději na dvůr mezi chlapce, abys měla chuť k jídlu. Tady dýcháš jenom kuchyňské výpary.“

„Jen ji nechte,“ mračí se Tony a potřásá hlavou. „Podívejte se na mne! Jsem jako bečka, a přitom celý život dýchám výpary ze všech možných hrnců.“

Život z kuchyně nevyprchá ani odpoledne, třebaš veliká kamna vyhasnou a ohromné vymyté hrnce se suší dny vzhůru na teplých plátech plotny. Ve všedních dnech chystá Tony u dlouhého stolu příští den, nejčastěji krájí na drobné kostky rohlíky do knedlíků. Jen v neděli odpoledne odpočívá a podřimuje ve svém křesle u okna a klín a ramena má plny spících koček.

Děvčata Janě vyprávěla, že pro ty kočky má Tony často mrzutost s vedoucí. Ta připouští, že jsou užitečné, aby proháněly myši ve staré klášterní budově; ale Tony prý přehání, když je těch koček tolik. Hrozí se, co vypijí mléka a snědí i jiného jídla. Spor pokaždé vypukne o nový kočičí přírůstek.

„Věřte,“ volá Tony a je opravdu rozčilena, což je u ní vzácné, „že žádné z dětí nebude ošizeno, když tohle maličké ubožátko zůstane naživu.“

Tony vezme koťátko do ochrany na svá široká prsa a vedoucí raději rychle odejde z kuchyně. A kotě zůstane k velké radosti dětí.

Kočky lnou jen k Tony. Jako kdyby věděly, že jsou vedoucí trnem v oku, raději se jí vyhnou. Vychovatele si nevšímají, ať se s nimi setkají kdekoliv; skoro jako kdyby jim někdo pověděl, že vychovatelky drží s vedoucí. K dětem se kočky nechovají ani tak, ani onak. Nechají se sice

hladit, ale jsou asi toho názoru, že se nesmí nic přehánět. Mají rády ticho a klid; dávají najevo, jakmile je nádobí umyté, ať jdou děti co nejrychleji z kuchyně. Žádné z dětí kočkám neublíží, ani ty, co by na to měly chuť, protože by tím ublížily i Tony.

Jen Zdeněk jednou uvázal jedné mladé kočce na ocas starý kastrol. Kočka se z toho úplně pominula, utekla a domů se už nevrátila. Tony tehdy popadla velkou vařečku na knedlíky a nic nedbala, že je zakázáno děti bít. Zdeňkovi natloukla, až měl nohy i záda pruhované jako zebra.

„Ten ti vřískal,“ líčí Julka Janě příhodu a na znamení úžasu si klade ruku na tvář.

Sedí spolu v průčelí budovy na lavičce, kterou teprve včera vynesli z kůlny. Julka chová na klíně svou malou šestiletou sestru jako ve všech nedělních odpoledních. Lavička je přímo proti železné brance. Odtud je vidět na cestu běžící po kopci až dolů k silnici, kudy přicházejí návštěvy od železniční stanice Dubí nebo od autobusu.

Julka s Janou sledovaly zářícího Vojtu, jak si vedl svou maminku s proutěnou taškou přikrytou utěrkou.

„Ten se zas nacpe,“ poznamenala Julka. „U nich si myslí, že tady máme hlad.“

Za nimi šla malá paní Pospíšilová obklopená čtyřmi dětmi, které na ni čekaly v polovině kopce.

„Zdeňkova maminka nepřišla,“ pravila Julka. „Beztak to má zakázáno.“

O první dubnové neděli přijelo málo návštěvníků. Julka vzdychla.

„Na polích je moc práce. Nikdo nemá čas se meškat s dětmi.“

„Za vámi nepřijde nikdo?“ zeptala se Jana a Julka drsně vyhrkla:

„A kdo, nevíš? Babička je moc stará, nemůže na nohy,“ dodala zachmuřeně.

„A váš tatínek?“

Julka, jako kdyby čekala tuto otázku, vykřikla s hlubokým opovržením a nenávisť:

„Ten ochlasta! To bys ho musela napřed vidět, pak by tě už nenapadlo se zeptat. Maminku utrápil k smrti a my bychom byli pomřeli. Naštěstí ho dali do léčebny a nás sem do domova.“

Jana se upřeně dívá na světlou cestu mezi hnědými břehy staré trávy. Vypadá jako pramen, který se zužuje, až se nakonec tenoučký vleje do širokého toku silnice. Zdráhá se pohlédnout na Julku. Maličko, nenápadně si odsedla. Celá se třese, jako by odkryla nějaké hrůzné tajemství. Nikdy neslyšela, že by nějaké dítě tak ošklivě mluvilo o svém otci, aby je vzápětí neměl stihnout nějaký trest.

„Někdy se mi zdá, že jsem zase doma,“ svěřuje se Julka. „Kdybys viděla, jak to tam vypadá! Všechno, co mohl, prodal a propil. Nezbylo tam docela nic než holé postele. Já se ničeho nebojím, ničeho, jen toho, že bych se tam někdy musela vrátit. A ten náš Karel, hloupý kluk, jednou odtud utekl. Našli ho u nás. Před dveře si dal stůl, aby k němu nikdo nemohl. Asi se mu stýskalo po hladu,“ řekla s posměchem, „asi chtěl, aby mu táta zlomil ještě i druhou ruku. On ho totiž tak ztřískal, až mu ruku zlomil. Tady, koukni, tady,“ ukazuje Janě na své paži. „Když jsme sem přišli, tak měl ruku ještě v sádře.“

Jana zdrceně mlčí. K jejímu velkému překvapení začla si Julka spokojeně prozpěvovat.

„Kde je Božka?“ vzpomněla si najednou. „Kde je?“ zeptala se své malé sestry na klíně.

„Možná že za ní někdo přijel,“ pravila Jana a Julka vybuchla v pohrdavý smích.

„A kdo? Tátu nezná a maminku má zavřenou na moc roků. Než ji pustí, Boženka bude dávno veliká.“

„Jdu se za ní podívat,“ řekla Jana rychle a vběhla do budovy. Otevřenými dveřmi hovorny zahlédla, jak se děti paní Pospíšilové svorně dělají, aby ji mohly najednou objímat, držet za ruce nebo se jí alespoň opírat o tělo. Vždyť svou maminku měly jen jednou do měsíce na několik hodin! Jana se prudce odvrátila. Na prázdné chodbě v prvním patře vyrazila hlasitý vzlyk. Dolehla na zavřené dveře ložnice. Klíč visí na veřejích.

Je sice zakázáno vstupovat během dne do ložnic, ale vždyť Bojanová odjela!

Vrhla se na svou postel a pod polštářem nahmátla mamčin dopis. Přitiskla si jej na rty a obličej si zabořila do polštáře. Nechce jej číst, ani nemusí, zná dopis nazpaměť, větu za větou, jako báseň pro školu. Nejde jí o mamčina slova, o žádná slova, ale o *jistotu*, že maminka doopravdy žije, třebaže se domov kamsi navždycky propadl.

Rozbouřená mysl se zvolna uklidňuje, Jana začíná střízlivě uvažovat. Co by tomu maminka řekla, kdyby věděla, mezi jakými dětmi žije? Maminka, která se tolik bála, aby Jana nenarazila na nějaké špatné vlivy, a zakazovala jí Věru, o níž se domnívala, že toho ví o životě příliš mnoho? A to ve škole zapírala a styděla se, že maminka nebydlí s tatínkem v Praze! Co to však bylo proti osudu dětí, které jsou tady?

Půjdu za Tony, rozhodla se. Třeba něco řekne, co bude sice vzdálené, ale přece to bude mít nějakou souvislost s tím, jak je možné, že některé děti mají takové trápení s rodiči.

Tony není sama. V šeré kuchyni, neboť slunce se již opírá o druhou stranu budovy, sedí na malé stoličce Boženka a chová kotě, které zabalila jako miminko.

Je hloupá, myslí si Jana s nelibostí. Hraje si jako maličká. Nechci se s ní kamarádit. Od malých rukou, které balí kotě do kousku hadříku, zvedla oči k skloněné tváři. Teprve teď si všimla dvou hlubokých rýh, táhnoucích se od kořene nosu kolem něžných úst, rýh jako vyrytých ostrým rysovadlem, jež dělaly tento obličej tak smutný a vážný.

„Počkej,“ řekla Boženka a vyběhla z kuchyně. Za chvíli byla nazpět se starou panenkou.

„Jééé,“ vykřikla Boženka a hned postavila koťátko na podlahu. „Ty mi ji půjčíš, nebo dáš?“ zeptala se nesměle a Jana kývla.

„Jééé,“ vydechla radostně. „Já jsem ještě žádnou panenku neměla.“

Jak je to možné? myslí si Jana. Co měly s Míšou panen, a ani neví, kam se poděly.

Jana si sedla vedle Boženky na podlahu a zády se opřela o teplá kamna. Drobné kotě, které Boženka chovala, položila si do klína. Matka

koťátka hned přišla, stočila se kolem kotěte, takže mu. koukala jenom hlavička jako z obrovského kožešinového límce.

Aby kočku netlačila složená obálka s maminciným dopisem, přendala ji Jana z pasu pod teplákovou blůzou do výstřihu.

„Co to máš?“ zeptala se Boženka.

„Dopis od maminky,“ odpověděla bez uvážení a ihned toho litovala. To by asi Boženka neudělala, řekla si zahanbeně, kdybych byla já na jejím místě.

Lenka

„Pospěšte si, pospěšte si,“ tleskala Bojanová na děvčata, která se vrátila ze školy.

„Co zas?“ zeptala se Jana mrzutě. Julka na jedné noze, jak si stahovala punčochu, zavrávala a přidržela se Janiných skloněných zad.

„Budeme převlékat postele prvnímú oddělení.“

„Proč se tady musí ustavičně pracovat? Proč to neudělají vychovatelky nebo proč tu není víc uklízeček?“

„Vedoucí chce, abychom se naučily všechny domácí práce, protože jsme už velké,“ odpověděla Julka vážně. „Co máš proti tomu? Vždyť to nic není. U nás na vesnici musí děti pořád něco dělat, ani chvilku nemají pro sebe.“ Když šla děvčata s čistým prádlem nahoru do ložnic, třetí oddělení chlapců běželo s košťaty na dvůr.

„Dnes ráno odvezli Milenu,“ volali na dívky.

„Taková novina,“ odsekla Julka. „Víme to už od včerejška!“

„To jsem moc zvědavá, kdo místo ní přijde,“ povídala dívkám. „Mileny není žádná škoda.“

„Ona byla taková,“ říkají děvčata pohrdavě. „Nejlépe by bylo, kdyby se vrátila Jarmilka. Slíbila, že napíše, ale nenapsala docela nic.“

Mne také nemají rády, pomyslíla si Jana. Kdybych se ztratila jako Milena od večera do rána, také by nelitovaly. Míša na mém místě už by si tu kdekoho koupila, jak říkává maminka. Jedním okem by plakala steskem a druhým by se na každého smála, švitořila a švitořila, a všichni by si ji zamilovali. Co se mi navyčítali, že nejsem jako ona! Copak za to mohu? Míša je taková asi od narození!

Převlékat postele je nuda. Trochu zábavné jsou oslí uši, které se udělají na prostěradle a pak zastrčí pod žíněнку. Polštář a pokrývka s čistými povlaky se natřesou a urovnají jako při ranním stlaní. Když Jana odhodila Liduščinu podušku, s překvapením našla svou panen-

ku. Jak zvláštní děvče byla ta Boženka! Takovou měla z panenky radost, a přece ji darovala své malé přítelkyni!

Vychovatelka Bojanová, která právě vkročila do ložnice, aby přehlédla práci děvčat, zastihla Janu s panenkou v ruce.

„Podívej se, všechny jsou už hotové a ty máš jenom polovinu postelí. Co děláš? Snad si nehraješ?“ a vytrhla Janě panenku z ruky.

„Já si nehraju. To je Liduščina. Ona by ji chtěla mít u sebe pod polštářem.“

„Hračky nepatří do postelí. To je zakázáno. A ty spěchej! Máš ještě pomáhat v jídelně a pak se honem učit.“

Jana myslí na Boženčinu radost a její sebezapření, a také na Liduščino zklamání, až panenku večer nenalezne. Považuje rovněž vychovatelčino počínání za krutou svévolnost. Komu může vadit panenka v posteli? Dívá se upřeně na kapsu Bojanové a rozčilením koktá:

„Ona by tu panenku chtěla mít u sebe. Prosím, dejte mi ji!“

„Bude dobře, když se budeš starat jenom o sebe,“ praví rázným způsobem vychovatelka. „Povídám ti, že hračky se po posteli nesmějí roztažovat.“

V Janě vzrůstá hněv jako divoký plamen. Pocit bezmoci jí napíná mysl k prasknutí.

„Dělej,“ napomene ji vychovatelka a chystá se odejít. Jana odhodí čisté prostěradlo pohybem, jako by skákala do propasti. „Nebudu nic dělat,“ vykřikne. „Nejsem tady zaměstnaná. Můj tatínek na mne platí.“

„Cože? Ty drzá! Ty nafoukaná!“ Bojanová je zlostí bez sebe. „Takových jsme tu měly! Takových jsme už zkrotily! Když odmítáš pracovat, nedostaneš žádnou večeři.“

„Ani žádnou nechci!“

Jana vyběhla z ložnice odhodlána vyrazit všechny dveře, utíkat a utíkat, až by někde padla a zahynula.

U kuchyně vrazila do Tony, která ji popadla kolem pasu.

„Kam se tak ženeš? Hoří? Co se ti stalo? Mluv přece! Pojď mi to říci do kuchyně, kočička by to také rády slyšely.“

Bojanová se k nim hnala v bílé vlající zástěře a v zježeném bělostném čepci jako zuřivá labuť.

„Nechte ji,“ volala. „Musí být přísně potrestána. Byla drzá a zpupná.“

„No, no,“ řekla Tony.

„Okamžitě půjde nahoru do druhého patra.“

„Není tam zatopeno,“ pravila suše Tony.

„Dobrá, půjde do své ložnice a nedostane večeři.“

„Tak jdi, panenke, tak jdi,“ vzdychla Tony. „A neplač tak moc!“

„Jenom děti kazíte, slyšíte? Jenom je kazíte,“ soptila Bojanová a Tony jenom bručela:

„No, no!“

„Počkej, to si odneseš, až se soudružka vedoucí vrátí,“ řekla Bojanová, zavřela za Janou zprudka dveře ložnice a klíč pověsila na veřeje. Jana se vrhla na svou čistě povlečenou postel. Klíč se rozčileně houpal a tloukl do dřeva. Jeho výkyvy byly kratší a kratší, nárazy na dřevo jemnější, až docela umlkly.

Jana ustala v pláči a naslouchala. Z pracoven, z přízemí, z druhého křídla budovy k ní pronikaly hlasy a rozčilené zvuky jako ze vzdálené zakázané země.

Jano, Jano, řekla s povzdechem maminka, která si sedla na okraj lůžka. Tohle bylo zbytečné. A já tě tolik prosila, abys neodmlouvala a podřídila se. Musíš důvěřovat tomu, že dospělí mají pravdu a že to s tebou myslí dobře.

Kdepak, musela mamince odporovat. Nakonec jí ani o tu panenku nešlo, třebaš je na všechny předpisy jako čert. Ona mě nenávidí a chtěla mi ukázat.

Nemáš se s ní pouštět do sporu, šeptala maminka. Míša by to neudělala. Je mladší a přitom rozumnější.

Naší Míše by to také asi bylo jedno, že Bojanová vzala malé Lidušce tu panenku. Usmívala by se na ni dál, až by se Bojanová rozpustila samou radostí. Jenže já to, mami, nesnesu.

Ty jsi zkrátka bojovnice za pravdu, řekla maminka s lehkým posměchem, sklonila se k Janě a políbila ji na uplakaná víčka, jak to někdy

dělávala, když se udobřovaly. Pak prošla zavřenými dveřmi a Jana přitiskla oči s maminčiným políbením.

Procitla kradnými kroky za dveřmi. Byla už úplná tma. Někdo otvíral a Jana hned věděla, že je to na zapřenou, a proto se nepohnula.

„Myslela jsem, že má Bojanka klíč v kapse,“ šeptala Julka. „Nesu ti od Tony chleba s masem. Papír někam schovej! A hlavně ti jdu říct, že přivezli tu novou. Ale vedoucí se nevrátila a tak nevím! Sněž to!“ řekla a balíček položila Janě na prsa.

Zanedlouho někdo otvíral sebejistými pohyby. Jana rychle zastrčila nedojedený chleba pod polštář a postavila se čelem k oknu. Bojanová rozžala světla a poručila: „Do koupelny!“

Jana stála nehnutě, dokud za Bojanovou nezapadly dveře. Pak se obrátila. U Mileniny postele byla neznámá dívka snědé pleti, s bohatými dlouhými vlasy, které měla v týle svázané tenkou stuhou. Ústavní noční košile, tak ošklivá na druhých dětech, slušela jí jako zvláštní úbor.

Dívaly se na sebe. Dívka se odvrátila první, vklouzla do postele a pokrývkou si přitáhla až k bradě.

„Viděla jsem ji,“ vykřikla Jana a opřela se udýchaně o dveře koupelny. Děvčata, už v nočních košilích, ji obsypala.

„Povídej! Honem! Jaká je?“

„Je prima, prima! Ohromně hezká! Vlasy má až sem,“ ukazuje Jana do půl zad.

„A jaké?“

„Černé jako uhel.“

„Mluvila jsi s ní?“

„Víš, odkud je? A jak se jmenuje?“

„Neřekla ani nejmenší slovíčko.“

„Já ji viděla zezadu. Měla na sobě úplně nový kabát, docela moderní,“ vřískala nadšeně Anička.

„Ticho,“ okřikla všechny Julka. „Bojanová tu ještě nebyla.“

„Už jde!“

Děvčata se rozběhla k svým úkonům. Vychovatelka vešla a po svém zvyku se nejdříve rozhlédla pátravě celou místností. Po Janě loupla

očima, že ještě nezačala s mytím. Přesvědčila se, jsou-li dlaždice utřené a zda visí všechny ručníky jako zmoklé prapory na svých místech,

„Počkáte na Janu a pak v tichosti do ložnice a hned zhasnout a spát.“

Jakmile byla venku, popadla Julka Janin ručník a ovinula si jej kolem hlavy jako vychovatelčin čepec. Sehnula se a usilovně hledala po zemi rozlitou vodu, zkoumala prstem každou skvrnku, není-li to snad kapka vody, prst bedlivě prohlížela, není-li přece jenom vlhký, a nakonec jej pro jistotu olízla.

Děvčata se ohýbají dušeným smíchem.

„Dej mi honem můj ručník,“ žadoní Jana s rozesmátou tváří plnou mýdlové pěny.

„Kapeš, kapeš,“ volá zděšeně vychovatelka, skáče rozčilením po jedné noze a děvčata jsou smíchy bez sebe.

„Tak a dost,“ Julka si strhla čepec a hodila ručník Janě.

„Ty, Jano, bila tě, nebo ne? Holky říkaly, že tě třískala.“

„Ne,“ musí Jana říci podle pravdy. „Jenom do mne vrazila.“

„No proto,“ řekla Julka významně a nařídila děvčatům, aby se seřadila.

V ložnici se dívky ohlédly na Milenino lůžko s tmavým temenem hlavy a pak se beze slova rozešly do svých postelí. Poslední zhasla. Jakmile byla tma, posadily se jako na povel.

„Spíš?“ zeptala se tiše Anička.

„Ty jsi hloupá,“ okřikly ji. „Copak si myslíš, že když někdo doopravdy spí, že ti odpoví: Ano, já spím!“

Ale Anička, jako kdyby neslyšela, se znovu ptala:

„Spíš? Řekni nám, jak se jmenuješ!“

Avšak postel v rohu byla jako bez života.

Nespí, myslila si Jana. Ať jí dají pokoj! Mně také nebylo do řeči, když jsem tu byla první noc.

„Spěte!“ nařídila Julka. „Ráno ji beztak uvidíme.“

Ložnice byla chvíli tichá. Najednou bylo slyšet lehké opatrné kroky. Občas klapl pantofel. Kdosi jej ztratil a bos se pro něj vracel.

„Mrtvé jeptišky jdou do kaple,“ vypískla Anička a vlezla pod příkrývkou.

„Nebav se!“ okřikla ji Julka. „Myslíš, že jeptišky nosily pantofle?“

Kroky utichly za ložnicí. Ozval se tlumený smích a šepot. Pak se otevřely tichounce dveře a zas se stejně tiše zavřely. To už všechna děvčata, až na tu novou, vřeštěla strachy.

„Co je to?“ vykřikla Julka a neohroženě spustila nohy na podlahu.

Vtom se dveře otevřely dokořán. V nočním slabém světle chodby se objevilo šest chlapců v nočních košilích do půl lýtek.

„My se jdeme podívat na tu novou,“ povídají.

„No tohle! To se řekne, to se řekne,“ výská radostí Anička.

„Anka, jestli cekneš, tak ti nařežu,“ slibuje Vojta. „Dobře víš, že jsem na holky jako křemen.“

Jožin pátrá baterkou po dívčích tvářích. Světlo každou zašimrá a hned uteče.

„Tohle se řekne,“ smějí se děvčata. „Kdyby to věděla Bojanka, tak je načisto po ní.“

V koutě se světlo baterky zastavilo. Ozařuje nehybné temeno tmavé hlavy.

„Ty nová, jak se jmenuješ? Ukaž se nám!“

Dívka vyrazila v hlasitý dlouhý vzlyk.

„Tak a ven!“ vykřikla Julka a sjela z postele. „Honem na ně!“

Z kluků je teď bojovné klubko. Avšak děvčat je víc. Jde to zvolna, přesto však hochy vytlačují ke dveřím.

„Jano, Jano, otevři,“ volají dívky. Jana se vzepřela, snaží se vší silou dveře otevřít, ale už je tu Vojta a tlačí je zase nazpět a s nimi Janu.

Zaúpěla bolestí. Vojta ihned povolil. Byl to jen trik. V nestřeženém okamžiku se jí podařilo otevřít dokořán a teď už děvčata sunou chlapce nezadržitelně ven.

Dívky nalehly na dveře, na něž tlačí z chodby chlapci jako tvrdošíjní berani.

„Ty nová,“ volají šeptem na děvče, které už sedí na posteli, „pojď nám taky pomoci.“

Co to? Najednou se vysoké těžké dveře kácejí na dívky. Tlumeně vykřikly leknutím.

„Holky, držte,“ šeptají úzkostlivě chlapci. „Vysadili jsme dveře.“ Děvčata je drží na vzepřených rukou a na hlavách. Chlapci jsou už zase všichni v ložnici a společně s děvčaty je opřeli o veřeje.

„Co teď?“

„Co teď?“ praví Vojta pohrdavě k dívkám. „Copak si myslíte, že tohle jsou první dveře, které posadím do pantů jako nic? Rozsviňte na chvíli, ať vidíme na panty!“

„To nejde! Světlo by bylo venku vidět, a co kdyby se Bojanová zrovna koukla z okna?“

„Tak aspoň sviťte pořádně baterkou a říkejte, jestli se dobře strefujeme.“

Děvčata jen přihlížejí, jak se chlapci lopotí. Dveře už málem seděly, když zarachotily domovní dveře a nestejněměrné kroky stoupaly schodištěm. Chlapci se poschovávali, kam se dalo, a dívky naskákaly do postelí.

Vojta se krčil za Aniččiným lůžkem.

„Jdi pryč, honem jdi pryč,“ pištěla, „nebo budu křičet.“

„Anka,“ varoval ji zdušeným hlasem, „dobře si to spočítej, jestli nebudeš potichu.“

„Vedoucí se vrátila,“ šeptají děti. Sledují napjatě její cestu z přízemí až do druhého patra. Noha, která pádněji dopadá na dlaždice, zdá se mnohem unavenější. Jak dlouhé jsou ty chodby a jak nekonečná jsou schodiště, jako by vedla někam k oblakům.

Konečně je ticho.

Chlapci vylezli z úkrytu. Ale jsou už jenom tři, ostatní, zrádci, utekli nazpět do ložnice.

„Ty jdi pryč!“ obořil se Vojta na Frantíka. „Jenom se tu zbytečně pleteš! Julko, sviť, a my s Jožinem je zvednem.“

Po několika marných pokusech pískly v druhém poschodí dveře a tytéž unavené kroky jdou nazpět.

„Soudružka si jde do kuchyně pro teplou vodu,“ řekla Julka.

„Víte co? Nechte to na ráno,“ radí děvčata chlapcům ospalým šepotem.

„Jste tak hloupé nebo co?“ obrátila se Julka na dívky. „Víte, co by z toho bylo, kdyby na to Bojanová přišla?“

„To mají kluci z toho, že jsou takoví darebáci,“ pravila Boženka a Vojta ji okřikl:

„Jenom bud' potichu, Jeptiško, už mám beztak pořádný vztek.“

Kroky z kuchyně šly opět nahoru. Když byl dům tichý, zvedli Vojta s Jožinem znovu těžké dveře a Julka chlapcům svítí a diktuje:

„Kousek napravo, ještě kousek a teď' výš, to je zase moc, to je moc dole –“ a hup – dveře najednou sedí, jako kdyby věděly, že chlapci by byli tuze rádi v posteli a že by už mělo být legraci konec.

Dívčí a chlapecké ložnice se ráno probouzejí pronikavým drnčením zvonku nad dveřmi. Jaký byl údiv vychovatelky Bojanové, když vešla k dívkám třetího oddělení a našla je všechny na lůžku v hlubokém spánku, ačkoli měla být ložnice už uklizená a děvčata se měla připravovat do koupelny. Bylo to tak neobvyklé, že stanula jako přimrazena strašnou úzkostí, že se dětem něco přihodilo.

„Co je? Co se to děje? Julko!“ vykřikla poděšeně hromovým hlasem, jako by přivolávala mrtvé.

Dívky se posadily na postelích téměř naráz, omámené spánkem příliš krátkým. Vychovatelka se vzpamatovala z velkého leknutí a svým podrážděným a panovačným tónem zvolala: „Co si to dovolujete?“

„Soudružko, zvonek nezvonil.“

„Docela jistě nezvonil,“ ujist'ovala Julka. „Já ho slyším každý den, hned jak začne.“

„Co je to zase za odpornou lež? Zvonky byly slyšet až v druhém patře. Všechny budete zapsány. Celá ložnice bude na vývěsce.“

Děti uklízejí ložnici mlčky, v tupé rozespalosti, rychlými navyklými pohyby.

„Jééé,“ vykřikla Boženka. Všechny se ohlédly, kam ukazovala. Nad dveřmi se houpal utržený zvonek.

„A já pitomá Bojanku ujišťuju, že nezvonil,“ povídá Julka.

„A teď to praskne,“ vydechla Anička s vítěznou tváří.

„To by ti padlo, že?“ osopily se na ni. „Abys měla legraci a nikdo ti nemohl nic dokázat!“

Nic praskat nebude, říkalo se. František rozumí elektrice, a tak si také poradí se zvonkem. Jenže jak ho dostaneme do ložnice? Nějak se to udělá, nějak se to musí udělat!

Jen aby Bojanovou nenapadlo se kouknout nad dveře, staraly se dívky a Julka jim odpověděla:

„Tam se ona nedívá, protože musí hledět na nás!“

Dozorkyně pořádku se ještě v rychlosti rozběhla kolem ustlaných lůžek.

„Kde je ta nová?“

„Opravdu, kde je?“

Nikdo ji neviděl a ve zmatku se na ni zapomnělo.

„Kde by byla?“ řekla Julka. „Šla tam, kam se chodí pěšky! A honem! Musím ustlat její postel!“

Avšak nová dívka se v koupelně neobjevila a v jídelně taky nebyla.

„Utekla, když přivezli rohlíky a byl otevřený dům,“ řekla Anička s vyjevenou tváří.

„Není to tvůj typ?“ volali na ni hoši z druhého konce stolu. „Nechtěla jsi utíkat zrovna v tu chvíli?“

Dveře jídelny se zeširoka otevřely a děti zmlkly. Všichni znali způsob vedoucí, která takto vstupovala do místnosti, aby měla dost místa pro zmrzačenou nohu. Před sebou tlačila dívku, s níž se už Jana setkala tváří v tvář. Stůl třetího oddělení postavil své hrnky s kávou a díval se jenom na ni. Ale ona, zatímco je vedoucí představovala, stála s očima vytrvale sklopenýma.

„Máme tady už jednu Alenku, a proto jsem navrhla naší nové dívence, že jí budeme říkat jenom Lenka, a ona s tím souhlasí. Tak tady ji máte a mějte ji rádi.“

Vedoucí se usmívala, držíc Lenku kolem pasu. Na tenkých rtech Bojanové byl po celou dobu stejný úsměv. Zmizel okamžitě, jakmile vedoucí odešla.

„Kdes byla?“ zeptala se Lenky. „Jak to, že jsi vstala dříve než ostatní děti? Slyšela jsi budíček? Podruhé musíš vstávat s ložnicí a zúčastnit se našeho ranního pořádku.“ Dotkla se bohatého proudu dlouhých vlasů svázaných stuhou na Lenčiných zádech. „To chceš u nás nosit? Bude ti to překážet. Musíš si vlasy splést v copy!“

„A proč, soudružko? Nikde není žádný příkaz o vlasech,“ pravila Julka. „Soudružka vedoucí také nic neříkala.“

Bojanová se zprudka obrátila.

„Tak se mi zdá, že tady kdosi narušil kázeň. Kdosi, kdo je drzý a dovolený, a druzí jej chtějí napodobovat.“

„Posbírej si to, patří to tobě,“ zašeptala Julka Janě. A Lence, která seděla na Milenině místě, pravila polohlasem: „Ničeho se neboj! Máme žákovskou samosprávu. Kdyby ti chtěla o vlasech ještě něco vykládat, tak mi to řekni. Půjdu za vedoucí a ta nikdy neudělá proti nám nic, co nemusí.“

„Ona měla zlost, když viděla tak krásné vlasy,“ říkaly si dívky mezi sebou. „Sama jich má tolik, že by je mohla počítat.“

„Náhodou je to pro něco jiného. Nemá ráda u dětí parádění. Myslí si, že se učí špatnosti.“

Lenka zvedla hlavu a naslouchala. Děvčata zmlkla a hleděla na ni se zalíbením. Všechny jí o překot pomáhaly, radily, poučovaly, vedly řeči jenom pro ni, a když se usmála, zazářily, jako by je někdo obdaroval. Učitelku ve škole ani nenapadlo, aby Lenku vyvolala hned v první hodině nebo ji posadila až do poslední lavice. Naopak kvůli ní přestěhovala dívku ze vsi, aby Lenčinu pěknou hlavu měla na očích. I Bojanová hleděla na ni s libostí, přes všechnu nechuť k jejímu úcesu.

To všechno proto, že byla tak hezká. Je to spravedlivé? Se mnou nenadělaly tolik orací! A ke všemu už nejsem „nová“, pomyslela si Jana skoro se žárlivostí.

Julka je také posedlá po Lenčině přízni. Zarazila proud veškerého vyptávání, proč přišla do domova.

„O tom se těžko mluví. Copak to samy dobře nevíte? Až to řekne sama, tak to řekne. A když to neřekne, tak taky tolik.“

Začátek dubna je teplý a zářivý. Děti, sotva se převléknou ze školních šatů, spěchají do zahrady k svým záhonům. Deště udupaly již načechranou a připravenou půdu. Musí se znovu uhrabat, než se do ní vloží sazenice. Špenát je už venku a letní cibule má dlouhé výhonky. A tady něco klíčí, co to může být? Vítr odvál papírek na dřívku, kde si to František poznamenal.

Julka s Vojtou si sedli na bobek a uvažují. Vojta opatrně dlabá prstem kolem něžného výhonku rostlinky.

„Kdyby se tě někdo zeptal, co ti tu roste, tak mu řekni, že je to tráva! Rozumíš? Vždyť jsme přece kromě špenátu nic neseli? Ledaže by sis tu tajně pěstoval dračí semínko!“

Vojta i Julka platí za odborníky na slovo vzaté. Patří jim také vedení celé zeleninové zahrady. Oba odmalička pracovali na polích, vyznají se i ve všech zahradnických pracích. Radí se jen spolu, kdežto ostatní čekají na příkazy, kam co zasít, který záhon bude nejlepší pro tu či onu zeleninu, pro ten či onen druh květin. Vzniknou ovšem i prudké hádky, protože držitel záhonu odmítne pěstovat zeleninu a chce jenom květiny. Nebo jen kvěťák, který mu lahodí, protože se podobá květině. Ale žádnou mrkev, která je obyčejná a již nenávidí ze všech sil v polévce.

„Povídám,“ křičí Julka, „že zrovna tady bude mrkev, protože jí tady bude dobře a dost!“ Držitel záhonu už nic nenamítá a se zuřivou tváří seje tu prokletou mrkev. „No proto,“ řekne Julka, ohlédne se velitelsky po všech a skloní se k své práci. Ohromně se těší, nemůže se už dočkat, až vyjde školu a bude někde v zemědělství.

„To si nemysli,“ říkají děti, „i pak budeš muset chodit do nějaké školy.“

„Kdo by si lámal hlavu?“ povídá vesele. „To se nějak udělá. A jistě nebudu sedět ve škole každý den tolik hodin!“

Bojanová se přišla podívat na své oddělení. Založila si ruce jako ve chvílích mlčenlivého soustředění. Hovor nad záhony rázem ustal. Zanedlouho se znovu rozproudil, ale bez živé bezprostřednosti.

Vychovatelka se ohlédla na Janu, která seděla na kamenném okraji malého zpustlého bazénu.

„Proč tam sedíš? Nastydneš se!“ pravila hlasem mírným, až sladkým.

„Soudružko, ona zatím nechce dělat tuhle práci, protože je z velkého města a není zvyklá,“ přispěchal Janě na pomoc Vojta.

Bojanová neodpověděla a Jana vstala. Opřela se o rýč zabořený do půdy a dívala se na Vojtu. V celém obličejí mu vyrazilo sluncem spousta červenohnědých pih. Jak byly ošklivé u Tučkové, Vojtovi neobyčejně slušely. Bez nich by to nebyl ani on. Patřily k jeho široké, otevřené a veselé tváři.

„Jano,“ obrátila se k ní znovu vychovatelka. „Ty máš dozor? Však tu stojíš jako pravý dozorce,“ dodala s pousmáním. „Jdu počítat špinavé prádlo. Ať je tu pořádek!“

Julka zvedla hlavu a čekala, dokud nezašla za tyčkový plot.

„Víš, Jano, proč byla k tobě tak roztomilá? Slyšela jsem, jak dostala od vedoucí. Soudružko Bojanová, máte s dětmi ustavičné výstupy. Neumíte jim zabránit. Jsme rády, že Jana přibyla na váze pár dek, a vy ji trestáte tím, že jí odejmete večeri. To je krajně nevhodné! Dej si pozor, Jano! Ona je jako had! To ti nezapomene, že kvůli tobě dostala!“

„Honem, honem, teď můžeme dát do pořádku ten zvonek. Když počítá prádlo, tak od té práce nepůjde, i kdyby jí hořelo nad hlavou.“

„Dáme si boty ke sklepu a nahoru půjdeme bosí!“

„Máte všechno připraveno?“ ptal se František důležitě. „Můžu si být jistej, že budu mít všechno pohromadě?“

„Ty, Jano! Kdyby něco bylo, tak dej znamení!“ volala Julka na útěku. „Mávej hráběmi! Budu se občas koukat z okna.“

Jana zabořila rýč hlouběji do půdy a usedla na bobek vedle Lenky. Začala jako ona hloubit prstem dlouhý mělký kanálek pro semeno petržele. Jejich prsty se sešly a narazily na sebe.

Lenka zvedla hlavu a usmála se. Tiše se zeptala:

„Už jsi tady dlouho?“

„Ne, teprve od března.“

„A jak tu dlouho zůstaneš?“

„Asi až do prázdnin. A ty?“

„Nevím,“ odpověděla Lenka zatvrzele a odmítavě.

„Jano, Jano, rychle, tatínek tě volá telefonem,“ křičela vychovatelka prvního oddělení ze dvora. Všechny děti plny údivu se vzrušeně napřímily. Jana si rychle omočila prst od hlíny v kropicí konvi a běžela.

Byl to jeho hlas. Třásla se po celém těle. Chtěla mu toho tolik říci, ale nevěděla co dříve.

„Jak se máš, tati?“ a tatínek se stejně ptal jako ona a hned odpověděl, že už slyšel od vedoucí, že se má dobře, že přibývá na váze a že si už zvykla.

„Jenom ta škola, Jano, ta mi dělá ještě velké starosti.“

Najednou je konec, sluchátko klidně leží na přístroji. Jana se nic nezvěděla a sama skoro nemluvila.

„Uklidni se, mé dítě,“ domlouvá jí vedoucí laskavě a drží Janu za ruku. „Měla bys tatínkovi napsat. Volal proto, že nemá od tebe žádné zprávy. Ani mamince nepíšeš. Copak na ni nemyslíš?“

Jak to, že na maminku nemyslím? Jana se dívá nepřítomně do tváře vedoucí. Myslím na ni ustavičně, jako kdyby byla vedle mne, a proto jsem jí snad nepsala.

„Také tvá sestřička by jistě chtěla od tebe nějaké psaníčko. Tak hezky ti sama psala!“

Ted' se přiznala, že to četla, myslí si Jana. Takové dopisy, které kdekdo čte, vychovatelka, vedoucí i děti, když je sbírají, takové já nechci posílat. To, co bych mamince a Míše napsala, přála bych si, aby četly jenom ony dvě a nikdo jiný.

„Potěšila jsem tatínka, že se to s tebou už podstatně lepší. Že se ted' vracíš ze školy včas se všemi dětmi a že svoje věci ses naučila držet v pořádku. Ani slovíčkem jsem se nezmínila, že jsi měla nepřijemnost se soudružkou vychovatelkou.“

Lže, řekla si Jana, pověděla mu to.

Vtom se zprudka otevřely dveře. Dovnitř vrazila žena s rozrušenou uplakanou tváří, s rozčuchanými vlasy, jako by s někým zápasila. Vrhla se vedoucí k nohám.

„Paní Kutilová,“ vykřikla vedoucí a vstala. „Jak jste se sem dostala? Kdo vám to dovolil? Máte zakázaný přístup. Dostala jste vyrozumění od úřadu.“

Odpověď ženy zaniká v hlasitém vášnivém pláči. Hlas vedoucí, před chvílí lahodný, píská a poskakuje rozčilením.

„Chcete toho hochu, který je s dětmi na zahradě, klidný a veselý, zase pobláznit? Já to nedovolím!“

Vedoucí vyvádí ženu z kanceláře. Mluví s ní jako s malým dítětem a ona opakuje v usedavém nářku stále totéž, že chce vidět jen své dítě a nic jiného.

Zdeňkova matka, vzpomene si Jana. Julka vyprávěla, jak v zimě seděla ve velikém mrazu před budovou, aby dosáhla svého, a Zdeněk v rozčilení málem skočil z okna.

Pláč na chodbě se vzdaluje. Jana bloudí očima po kanceláři. Velká skříň je dokořán. Uvnitř jsou dva stohy pečlivě urovnaných desek, žlutých a růžových. Žluté jsou chlapců a růžové děvčat. Tak tady si Julka přečte všechno o dětech, když sem přijde utírat prach!

Lenka bude skoro až poslední. Jana chvíli odolává. Pak rychle přiskočí a nadzvedne kupu až k písmenu Z. Avšak desky s Lenčíným jménem chybějí.

„Tady budu asi já!“

Chodba je tichá. Vedoucí se Zdeňkovou matkou jsou buď v hovorně na druhé straně budovy, nebo přece jenom zašly na zahradu. Jana nerozhodně přejíždí dlaní po stohu růžových desek. Pak odhodlaně, s bušícím srdcem, jej znovu zvedne až k T a hledá.

Tváře jí hoří. První stránka jsou jen data jejího narození, tatínkovo zaměstnání a výpočet měsíčního poplatku. Pak list s prázdnými rubrikami:

Přijat. Propuštěn. Uprchl. Vrácen z útěku. V domácím ošetřování. Odešel do nemocnice. Vrátil se z nemocnice. Na dovolené. Vrátil se z dovolené. Disciplinárně hlášen. Pochvala. Tresty. Návštěva rodičů. Zjištěné závady.

Na vloženém listě je stránka psaná na stroji:

Jana Tománková je neobyčejně inteligentní a nadaná, ale líná, bez jakéhokoliv morálního závazku učit se a pracovat. Otec udal, že se ve školním prospěchu pohoršila od té doby, co se udál rodinný rozvrat, a proto žádal o ústavní výchovu. U nás je vzpurná, odmoulovavá až drzá. Nesnáší přímé napomenutí. Má domýšlivou povahu, pohrdá ostatními dětmi, s nikým se nepřátelí, ke kolektivu se chová odmítavě. Své věci má v nepořádku, musí být ustavičně kárána. Nezdá se, že by trpěla proto, že nemá své domácí prostředí. S nikým nemluví o své matce ani o otci, ani o své mladší sestře. Zdá se, že v ní není mnoho citovosti.

Chodbou spěchají kroky. Jana sotva stačila zasunout desky na jejich místo. Dveře se zešíroka otevřely.

„Ty jsi tady?“ podivila se vedoucí. „Chtěly jsme si spolu ještě něco říci?“

Proč je ke mně vždycky tak laskavá, když o mně napsala takové věci? myslí si Jana.

„Uf,“ vedoucí zapadla vyčerpaně do křesla. „Tos viděla maminku! Svou chorobnou láskou by chlapce úplně zničila. Co je horší? Takováto láska nebo úplná neláska?“ vzdychla jako pro sebe a Jana v rozpacích tiše zamířila ke dveřím.

„Počkej! Tvůj tatínek by si přál, abys někde přehrávala na klavír. Ale o tom může být řeč, až se zlepší tvůj prospěch ve škole. Máš hodného tatínka, Jano!“ pravila vedoucí s důrazem a potřásala hlavou.

Jak to mohla vědět? Tatínek byl hodný, dokud jsme bydlili ve starém domě.

Jana se zastavila u okna, odkud byl vidět dvůr a část zeleninové zahrady. Chlapci s Julkou byli už nazpět, asi se jim podařilo spravit zvoněk. Julka byla skloněna nad Lenčíným záhonem a cosi jí vysvětlovala. Ví to o mně! Přečetla si to, pomyslí si Jana. Jenže Julka, třeba byla tak rozšafná jako velká, nebyla dospělá, aby tomu opravdu věřila. Jenom dospělí věří tomu, co o dětech napíší. Ale děti dobře vědí, že to není vždycky pravda.

Chtěla bych mít přítelkyni. Od těch dob, co jsme se rozešly s Věrou, nemám nikoho. Chtěla bych Lenku, řekla si Jana s jistotou. Ale všichni jí tolik nadbíhají a to já dělat nebudu.

Bojanová vyšla z jedněch dveří s náručí špinavého prádla.

„Co tu stojíš na té studené chodbě? Proč nejsi mezi dětmi?“

Pořád s tím jejím nastydnutím. To je její hlavní starost, zaškaredila se Jana a schválně šla pomalu chodbou ke dvoru.

Vzpoura

V neděli je loutkový film. Kulturní referent žákovské samosprávy počítal účastníky, aby se předem zajistily vstupenky, a zároveň zaznamenával ty, kteří nemají peníze. Pro tyto případy má vedoucí „tajný fond“, o němž děti dobře vědí, že převážně pramení jen z její kapsy. Říká se, že přispívá i vychovatelka Bojanová, která „je docela sama a nemá se o koho starat“.

„Copak ty, Jano, taky nemáš peníze?“ divil se referent. „Tatínek jí telefonuje až z Prahy, a na útratu jí nedá nic.“

„Když soudružce vedoucí řeknu, tak mi půjčí a tatínek jí to vrátí.“

„Snad nechceš do biografu?“ pravila v líčeném údivu Bojanová. „V jakém stavu byla dnes koupelna? Jsi dozorce pořádku, a nechala jsi pohozený ručník na umývadle!“

„Hlásila jsem vám, že se tam vrátím, že si chci ještě umýt ruce. Byla jsem bezprávně zapsána.“

„Zkrátka, tobě se děje samé bezpráví,“ pravila studeně Bojanová. „Abychom to bezpráví ještě zvětšily, nepůjdeš do biografu a budeš se odpoledne učit.“

„To mi vůbec nevadí,“ musela Jana odpovědět, protože jí slova překážela v hrdle. „Ten film jsem v Praze viděla třikrát.“

„Proč nejsi potichu,“ zlobila se šeptem Julka. „Povídám ti, že si na tebe zasedla! Jednak má na tebe vztek, a pak si umínila, že tě musí přivést na dobrou cestu. Do toho je celá blázen!“

„Jdi ji poprosit, abys mohla s námi,“ přemlouvaly Janu dívky.

„Ale to musíš kolem ní tancovat a pěkně se usmívat, jak to dělá Anička,“ pošklebovala se Julka a Jana jen odmítavě hodila hlavou.

Jak smutno je v nedělním odpoledni. Jana si navlékla školní kabát a sedla si se zeměpisem na lavičku před budovou. Dopolední déšť rozmočil krajinu do nevlídné černě. Temné mraky plují tak nízko, jako by chtěly spadnout do rybníka. Ve vsi nedělně zpívají kohouti. Ve všedních

dnech jsou neslyšitelní, ale v neděli odpoledne se pokaždé pustí do zpěvu.

Snad je jim také smutno, myslí si Jana. Třebas je to u nich takový zpěvopláč jako u Tony. Co kdyby se najednou objevila na cestě maminka? Mohla se třeba ráno rozhodnout: dnes pojedou za Janou. Co bych udělala? Radostí by mi možná puklo srdce.

Těch řek co je v Jižní Americe! V zeměpise by mělo stát: řek je tolik a tolik a největší je veletok Orinoko.

Jana zvedla hlavu od knihy a dívá se na cestu. Někdo stoupá nahoru. Kdo to je? Někdo, kdo neví, že dnes není návštěvní neděle.

Nějaká paní!

„Baudyšová,“ vydechne Jana s úžasem. Je to tak neuvěřitelné, že se to spíše podobá snu. Jana je radostí bez sebe. Odhodí knihu a z největšího rozčilení i kabát. Vrací se k ní starý svět, který není zapomenut. Milá, drahá škola! Děvčata, konečně i ta Tučková, Tomeček, Zelinka a všichni ostatní!

Křičí ze všech sil a visí na zavřené brance. Učitelka ji už vidí a mává na ni šálou. Jak je to veselé a nádherné a povzbuzující, že přijela jenom za ní! Z takové dálky! Milá, drahá Baudyšová! To by se děti v Praze divily, to by Janě záviděly!

Kopec Baudyšovou trochu zadýchchal. Janina ústa jsou v drátěném čtverci vrátek, aby své učitelce byla co nejbližší. Baudyšová se vesele usmála, maličko se sklonila a přitiskla na její rty polibek.

Jana se začervenala radostí a pýchou.

„Paní učitelko, dnes není návštěvní neděle, ale já jdu hned pro vychovatelku a povím jí, že jste přijela až z Prahy.“

Bojanová stála už ve dveřích. Seběhla rozhodnými kroky z několika schodů a volala k brance zdálky:

„Je mi líto, ale dnes není návštěvní neděle. Máme přísné předpisy.“

„Chápu,“ řekla Baudyšová, „já však přijela schválně až z Prahy. Jděte, prosím, požádat vedoucí domova.“

„Vedoucí domova není přítomna,“ pokrčila rameny vychovatelka. Na její odmítavé tváři bylo vidět, jakou má radost, že může trvat na svém.

Obrátila se, jako by už chtěla odejít: „Ani vedoucí by tu nic nepořídila. K výjimečným návštěvám dává souhlas okresní národní výbor.“

„Uznejte,“ pravila se vši naléhavostí Baudyšová, „že se musí dělat nějaké rozdíly, kdo za dítětem přijede. Já jsem její učitelka.“

„Její učitelka je dole ve vsi,“ řekla nepřátelsky Bojanová. „A tady za ni odpovídáme jenom my.“

„Jste si jista, že jste na svém místě?“ vykřikla již rozčileně Baudyšová. „Tady jsou, doufám, děti a žádní trestanci.“

„Když jste učitelka,“ obrátila se znovu Bojanová s urážlivým a podrážděným tónem, „pak asi víte, co jsou to předpisy. Já jsem si je nevymyslila.“

„Otevřte, prosím, otevřte,“ žadoní Jana a snaží se zabránit vychovatelce v odchodu. Byla by ochotná před ní kleknout nebo i políbit tu nenáviděnou tvář, cokoliv, aby ji obměkčila.

„Tak dost!“ Bojanová Janu odstrčila. „Buď ráda, že ti nenařídím, abys šla do budovy. Víš dobře, že máš trest a žádné volno.“

„Otevřte, otevřte,“ vykřikovala Jana už v pláči a pokoušela se dostat do její kapsy s klíči.

Bojanová do ní strčila a uhodila ji přes ruku. Jana se vteřinu rozmýšlela, hlasitě oddechujíc. Rozběhla se a pěstí udeřila vychovatelku do prsou.

„Jano, Jano, Jano,“ slyšela svou učitelku.

Bojanová ji popadla za zápěstí železným sevřením a dala jí mocnou ránu do zad. Jana se sklonila k její ruce a vši silou zaťala zuby.

Vychovatelka vyjekla a Janu pustila. Jana běžela k brance jako k své záchraně.

„Jestli se mě ještě dotknete, tak vás možná i zabiju!“

„Jano, Jano, uklidni se, uklidni se,“ volá Baudyšová, ale Jana vykřikuje v zoufalém nářku.

„Každý ji tady nenávidí, každý, každý, každý!“

„Napíšeš vedoucí dopis! Zůstanu tady třebas do rána. Napřed se však musíš uklidnit! Slyšíš mě? Musíš se úplně uklidnit!“

Za brankou stojí zástup dětí z biografu. Vyděšeně přihlížejí celému výstupu. Bojanová si v rozčilení dětí nevšimla. Vyběhla do schodů v rozpacích, jež svědčily o tom, že by už ráda ustoupila.

Vojta rozhodnými kroky přistoupil a zazvonil. Bojanová ihned vyšla, jako by čekala za dveřmi. Nechala za dětmi branku i domovní dveře dokořán, aby Baudyšová mohla vejít.

Jana se mlčky vrhla do náruče učitelky a ta ji zpola nesla k lavičce.

Po večeři v pracovně ukázala Julka Vojtovi dopis pro vedoucí, který jí dala Janina učitelka. Vložila jej pak do knihy a tvářila se dál, že horlivě čte.

Zanedlouho se výbor samosprávy nenápadně sesedl k jednomu stolu. Šeptali si o velkých událostech dnešního dne. František utekl z domova. Byl v biografu; před koncem představení vyšel ze sálu a už si nikdo na něj nevzpomínal, zda se vrátil a šel s dětmi domů. Protože občas míval záchvaty stesku po své mamince, a to se zpravidla někam schoval, nejdříve na něho čekali a pak ho hledali po celém domě a zahradě.

Avšak František nebyl k nalezení. Kam mohl takový malý kluk utéci? Děti věděly, že měl jenom maminku, která byla zaměstnána daleko v horském hotelu. Jak by se mohl za ní vypravit?

O Janě se šeptalo, že je zavřená v místnosti v druhém patře, kam se ukládalo čisté prádlo.

„Jana půjde do zvláštničky,“ roztrušovala Anička.

„Ty půjdeš do zvláštničky,“ utrhł se na ni Vojta. „A nepotloukej se kolem našeho stolu. Tady zasedá výbor.“

Když se vrátila kuchyňská služba z večerního umývání nádobí, chodila Boženka od stolu ke stolu a šeptem svěřovala, že Jana je na marodce, protože ji bolí hlava.

Jana ležela v druhém patře v místnosti, kde stálo sedm prázdných lůžek, jež svítila ve tmě jako plochy sněhu. Když procitla ze spánku, byla okna tmavomodrá a nemocniční pokoj šerý. Pokoj pak ztemněl, zatímco tabule skla světlely večerní, už jasnou oblohou.

Silná bolest hlavy ustávala a rozčilená mysl za tlustým obvazem v tichu usedala. Uvažovala o všem, co se událo, jako kdyby četla v nějaké knize na přeskáčku. Jak jí Tony myla obličej pod kuchyňskou výlevkou. Malá kočka, která seděla nedaleko, dívala se na Janu modrozeleným okem, v němž byla jakási účast.

Ten ručník není moc čistý, povídala Tony nahoře na marodce, když Janě obvazovala hlavu, popadla jsem, co bylo.

Seděla znovu s Baudyšovou na lavičce, takřka v jejím náručí.

Jano, Jano, vzdychala učitelka, kdy přestaneš tlouci hlavou o zed'?' Nejlepší žáci třídy pojedou letos k moři. Tomeček, Peterková, celkem deset chlapců a dívek. Tys mohla být mezi nimi.

Kdepak, nebyla bych, teprve teď, po několika hodinách, Baudyšové v duchu odpověděla. Mohla s ní bez obtíží na dálku rozmlouvat, neboť věděla, co učitelka asi řekne, stejně jako to bylo s maminkou. Ztratila jsem svůj kurs, jak jsme ve třídě říkali, když někomu něco nešlo a zhoršila se mu známka.

Jen chtít, jen chtít, šeptá Baudyšová. Když se do toho dáš, uvidíš, jak se tvá loď požehe dopředu všemi silami – a těch máš dost, až tu školu ve vsi porazíš pouhým údivem.

Maminka o mně tvrdí, že nemám žádnou vůli, že jsem třtina větrem se klátící.

A je to pravda? ptá se učitelka s potutelným úsměvem.

Není, musí Jana přiznat. Maminka mě vždycky soudila podle činů, které k sobě nepatřily. Měřila mě vždycky jenom Míšou, do které viděla líp, ale to mně nesesdělo.

Slibuješ, Jano?

Nevím, řekla polohlasem. A slovy Vojtovými dodala: Musím ještě o tom kapánek přemýšlet. Až jak to tedy dopadne.

A co chceš, aby dopadlo? zeptala se ostře Baudyšová. Bojanová je vychovatelka a tobě je jenom třináct let. Je to také tvoje vina, od počátku jsi ji dráždila svým chováním. Možná že kdyby šlo o někoho jiného, zamhouřila by oči nad předpisy.

Já vím, kdy dělám chyby a nemám pravdu a kdy jsem protivná, jak mi říkávala maminka. Dospělí mi nemusí nic říkat. Stačí se na mne jenom podívat a hned toho lituji a chci se polepšit. Ale to není pravda, že by ona udělala něco jiného. Je živa z předpisů jako ryba z vody. Nejraději by děti nastrkala do rubrik řádu domova a držela je tam násilím tak dlouho, pokud by neměla jistotu, že neudělají v ničem nejmenší chybičku. Ona je strašně zlá.

Zlá? A nedává snad dětem své vlastní peníze?

Dává! A také když někdo stůně, sedí prý u jeho postele celou noc. Zkrátka, ona je na nemoci a na předpisy, a to děti nemohou vystát. Nikdo ji nemá rád.

Jana nadzvedla těžkou hlavu. Ohromný obvaz z Tonina velkého ručníku byl už suchý. Odhodila jej a pozorně naslouchala. Děti šly z pracoven dolů do koupelen. Kohoutky vody se rozhučely. Třetí oddělení se vracelo nahoru do ložnice. Poznala Aniččin vysoký hlas. U dveří musela být nějaká švanda, protože slyšela dušený smích. Připadala si vyloučená ze života, právě jako ta loď vyhozená bouří na opuštěný břeh.

V domově bylo pak už naprosté ticho, jen venku křičely kočky, jako by nařkaly malé děti. Kdyby přišla Tony, myslila si Jana. Nebo kdyby aspoň zpívala!

Výbor žákovské samosprávy se sešel v kanceláři vedoucí.

„Copak je to za slavnostní, deputaci?“ zažertovala vedoucí, ale kolmá vráska na jejím čele svědčila, že je mrzutá a že má starosti. „Tak co?“ zeptala se netrpělivě, když děti mlčely.

Vojta vystoupil, a podáváje vedoucí obálku, pravil obřadným vážným hlasem:

„Soudružko vedoucí, my jsme přinesli tenhle dopis od té paní učitelky, co tu byla za Janou. Kromě toho se žákovská samospráva rozhodla, že už nechceme soudružku Bojanovou. My ji jednoduše nechceme,“ vzdychl hluboce.

„Co je to? Co si to dovolujete? Jak můžete vy o takové věci rozhodovat! Vždyť to není ani moje, ani vaše věc. Ale nadřízených úřadů. Já jsem tady zaměstnanec stejně jako ona.“

„To prosím není vůbec žádná pravda,“ skočil jí rychle Vojta do řeči. „Vy nejste žádný zaměstnanec. Aspoň my to tak bereme,“ dodal v rozpacích.

Vedoucí roztrhla dopis a děti zatím napjatě čekaly. Jakmile vložila přečtený list znovu do obálky, Vojta opět vystoupil z hloučku:

„My ji doopravdy už nechceme. Nikdo ji nemá rád. A co se včera stalo Janě...“

„Cože?“ přerušila jej ostře vedoucí. „Pamatuj si, hochu, že předpisy jsou předpisy.“

„To je možná pravda!“ Vojtovi se chvěje hlas rozčilením. Mluví teď jazykem své vesnice. „Ale je to možná takový, že my nejsme žádní trestanci a že ta paní měla opravdovskou pravdu. My jsme vám to, soudružko, napsali písemně, abyste to měla pro ten pád ouřadů, na to jsme tedy mysli.“

„Jak to zase mluvíš?“ okřikla ho vedoucí.

„Odpusťte, soudružko, ale kdybych nemohl někdy mluvit po svém, tak bych se cejtil jako ve škole.“

„Budeš mluvit správně a nebudeš se cítit jako ve škole!“

Tváře vedoucí zrůžověly. Skla brýlí se tak ostře lesknou, jako by metaly blesky.

„Trápíte mě, rozumíte, děti? Hrozně mě trápíte! Utíkáte, bijete vychovatelky, perete se s nimi a ještě mi sem přijdete s takovou věcí.“

Hlas vedoucí se najednou zlomil.

„Ale soudružko,“ řekl Vojta tiše s konejšivým napomenutím. Hlouček dětí za ním hleděl k zemi. Všem se zdál Vojta veliký a silný a vedoucí jen maličkou holčičkou, kterou on utěšoval a povzbuzoval.

Byl to jen okamžik slabosti.

„O čem jsme tu mluvili,“ pravila vedoucí rozladěným hlasem, „to není maličkost a také to není v mé moci. Soudružka Bojanová se musí k tomu vyjádřit a všechno dobře uvážíme.“

„Neřekl jsi všechno, co jsi měl,“ zlobila se šeptem Julka na Vojtu za dveřmi. „Jaká je to zmije, jakou má radost, když nás u něčeho chytí, když nás může sekýrovat.“

„Proč jsi to neřekla sama?“ odsekl pohněvaně. „Můžu za to, že zrovna do toho utekl ten hlupák? Až ho přivedou, tak mu sám namlátím.“

Třetí oddělení skončilo své školní úlohy ještě před večerí.

„Jste všichni připraveni? Nezapomněl nikdo nic?“ ptala se mdle vychovatelka Bojanová. Pohlédla na náramkové hodinky na své ovázané ruce a pravila, že by byl ještě čas, aby si děti přebalily sešity a knihy do čistých papírů.

Odpočítávala pro všechny stejný počet modrých aršíků. Každý, kdo je přijal, horlivě a plaše poděkoval. Jen Jana mlčela a vychovatelka asi nečekala nic jiného. Rozhlédla se tichou pracovnou a vyšla. Zdeněk hodil papíry na stůl.

„Taky si mohla vymyslet jinou zábavu! Pořád jenom přebalujeme sešity.“

„Chtěl bych vidět tu strašlivou ránu od Janiných zubů,“ řekl Vojta. „Nemá tam docela nic, ale ruku bude mít zavázanou aspoň rok.“

„Ona plakala,“ povídaly dívky. „Od vedoucí šla rovnou do svého pokoje, zavřela se na klíč a hrozně plakala.“

Děti zaraženě mlčely. V pracovně šustil papír a zněl cvakot nůžek.

„Dávala mi každý měsíc tři koruny na cukroví,“ ozvala se tiše Boženka.

„To se musí nechat, ona není lakomá,“ přidala se opět děvčata. Jožin praštil nůžkami o stůl, až zařinčely. „Mně koupila tyhle kalhoty. Mám takový vztek, že bych je rozstříhal na samé kousíčky.“

„Chceš chodit nahatý?“ poznamenala Julka s posměchem.

„Nahatý,“ křičeli chlapi tlumenými rozhorlenými hlasy. „Náhodou by mu kalhoty musel koupit národní výbor. Ona si to mohla nechat.“

„Musel jsem jí poděkovat,“ obrátil se Jožin k Julce. Tváře měl bledé zlostí: „Vedoucí mi nařídila: Soudružko Bojanová, já vám mockrát děkuji a budu vám vždycky vděčný za vaši dobrotu.“

Vychovatelka se vrátila a s truchlivou tváří pravila bezbarvým hlasem: „Až skončíte svou práci, připravte se k večeři.“

Vtom vrazil do pracovny chlapec z druhého oddělení a vykřikl: „Honem, honem, František se vrátil se psem!“

Děti odhodily sešity a knihy a vyřítily se ven. Bojanová se zmateně a pohoršeně dívala na dveře, které nechaly dokořán. Pak se však se spěchem pustila za nimi.

Na chodbě u kuchyně stál František a vedle něho seděl malý zbídačený vychrtlý pes. Oba byli zablácení a ušlí, jako by oběhli zeměkouli. Kolem nich byl zástup dětí, Tony i obě vychovatelky z prvního a druhého oddělení. Vedoucí stála u domovních dveří a rozmlouvala s příslušníkem Bezpečnosti.

Nikoli, František se vrátil sám. Strážníka potkal na začátku vesnice a tak jen ten poslední kousek cesty šli spolu. Dávno ho trápil nepokoj, že s jeho psem není všechno v pořádku. Když se s maminkou rozcházel, ona odjížděla do hor do zaměstnání a on do domova, dali psíka k lidem, které František podezíral, že se o něho nestarají. Nemohl už déle snášet nejistotu. Utekl z kina a dal se na cestu. Do vesnice, kde s maminkou bydlil, bylo čtyřicet kilometrů. František šel celé odpoledne a po celou noc. Doufal, že se sveze, ale byla neděle a žádné vozy nepotkával. Báł se také, že ho již hledají a vrátí do domova. Časně ráno, když všechno ještě spalo, přišel do vsi. Přelezl plot dvora, kde byl Bob uvázán. V boudě nebylo ani stéblo slámy, dávno nemytý kastrol byl dnem vzhůru. Nemýlil se, pes byl ve špatném stavu. Františka hned poznal, ale nechtěl s ním přes plot, nebyl už důvěřivý. Konečně se to podařilo. František ho držel v levé ruce – takhle – pravou se chytil plotu a hodil psa na druhou stranu. Na zpáteční cestě hodně odpočívali. Snědli buchty od nedělní snídaně a chleba, který si František na cestu připravil. Velký kus cesty, skoro polovinu, vezli se na dodávkovém voze. Šofér a závozník z nich měli legraci. Františkovi koupili polévku a Bobovi dali slupky ze salámu.

No tohle! Kdo by to byl do Františka řekl! Je mu teprve dvanáct let a nebojí se být sám celou noc venku a jít tak daleko pro svého psa. „Pro takovou prašivou zdechlinu,“ ošklíbl se Zdeněk opovržlivě.

„Náhodou je to moc pěkný pes,“ křičí děti jeden přes druhého. „Jenom až se vykoupe a trochu ztloustne!“

„Náhodou je úplně krásný a moc hodný,“ hájil svého psa František. „Potřebuje jen kapánek přijít do formy.“

Pes Bob se bázlivě rozhlížel na všechny strany, připraven vyrazit prvními otevřenými dveřmi. Třásl se zimou a slabounce a žalostně kňučel. Zrovna jako já, když jsem sem přišla, pomyslíla si Jana.

„Tak co s tebou?“ řekla vedoucí malomyslně. „A co s tím psem? Tady nemůže zůstat! Máme v domě dost zvířat, o nichž se ONV nesmí dovědět.“

„Co mám s vámi dělat?“

„Dát jim najíst a poslat oba na kutě,“ odpověděla Tony a hned se obrátila do kuchyně.

Vojta za ní vešel a zároveň s ní se sklonil k polici, kde hledala pro psa vhodnou nádobu.

„Tony, žákovská samospráva to nebude moci nechat jen tak, aby ten pes tu nesměl zůstat, když on ho má tolik rád a šel pro něho tak daleko.“

„Kde se vaří pro tolik dětí,“ odpověděla Tony, „tam se také nají jeden pes!“

„Když sem přijde někdo z ONV tak ho můžeme klid'ánko schovat, no né?“ navrhol Vojta, ale Tony nespokojeně bručela:

„Nemám ráda takové lidi, kteří nepřejí zvířatům. To nejsou moji lidé.“

Františkovým příchodem byl pořádek silně narušen. Děti se dostaly pozdě k večeři a mnohem později a bez obvyklého seřazení v průvodu do koupelny.

Jana s Lenou běžely chodbou poslední. Najednou zvolnily kroky a zastavily se, jako by se smluvily. Lena uchopila Janinu ruku:

„Nebála ses tam nahoře sama celičkou noc?“

„Nebála, protože jsem ustavičně spala,“ odpověděla Jana.

„A už tě hlava nebolí? Ani trošičku?“

„Ani trošičku!“

Světlo dopadá přímo na Lenčinu zářící tvář. Jana si teprve teď všimla, že jeden z jejích předních zubů je maličko zkřiven, položený na svého souseda. Ale i to Lence sluší.

Lenka hluboce vzdychla namísto slov. Šly pak zvolna a mlčky ruku v ruce až ke koupelně.

„Kde jste?“

Děvčata jsou v nočních košilích a Julka prohlíží dlaždice, není-li někde kapka vody.

„To máte štěstí, že je takový den, Bojanová sem možná ani nepřijde.“

„Ať přijde nebo ne,“ řekla Julka vzpurně, hodila hlavou a rozvázala si vlasy utažené v týle. Začala se zvolna pročesávat. Ostatní ji následovaly. Od těch dob, co byla Lenka mezi nimi, všechny si o překot pěstovaly vlasy. Čas se musel získat hbitějším mytím a úklidem.

„Dnes je to jedno,“ povídala děvčata.

„A kde je ten pes?“

„Žádné starosti,“ odpověděla Julka. „Ohromně se nažral a Tony ho dala někam, kde je teplo.“

Velké odhodlání

Vychovatelka Bojanová prý sama požádala vedoucí o souhlas vyměnit se s vychovatelkou z prvního oddělení. Nejvyšší oddělení dostalo starou Marii, bázlivou a věčně ustaranou, aby se dětem něco nestalo, „což se hodí jen k těm usmrkánkům,“ říkali chlapci nespokojeně.

„Když vám to není vhod,“ odpověděly dívky, „tak si běžte poprosit Bojanovou, aby se k nám vrátila.“

„Anka, co si počneš bez své soudružinky?“ smáli se chlapci Aničce. „Měla bys mít černé šaty jako na pohřbu! Komu budeš donášet? Marie to nemá ráda!“

Aniččiny hezké oči zajiskřily zlobou. Vyplázla jazyk a zprudka se otočila zády.

„Nechte ji,“ povídala Julka. „Ona se také jednou kousne do vlastního ocasu, jak říká naše babička o těch lidech, kteří nedají pokoj.“

„Je zkažená,“ říkaly dívky bezostyšně, jako by Anička nebyla v místnosti, což Janu udivilo. „Nestydí se na nás žalovat, jenom aby se zalíbila.“

Anička vybuchla v pláč a rozběhla se ke dveřím.

„Tak dost,“ vykřikla Julka. „Třeba za to ani nemůže. Já jsem si přečetla, co zkusila, než přišla sem do domova. Když se pes ustavičně bije, říká naše babička, tak se mu taky zkazí povaha.“

„Ty jsi dneska rozšafnice,“ posmíval se Vojta. „Pořád s tou tvou babičkou. Moc nás to nebaví! Jdi se raději podívat, co bude k večeři.“

U stolu v jídelně, v pracovně i v koupelnách, ve všem zachovávala nová vychovatelka bojanovský pořádek. Ustavičně se přesvědčovala v záznamech, zda se v něčem neuchýlila a na něco nezapomněla. Jak se děti bály těch dvojích tuhých desek se štítky a úhlednými nápisy: *Záznamy o dětech. Plány dne*. Bývaly zavřené ve skříni v pracovně. Obsahovaly osudná rozhodnutí o životě a smrti, ale v rukou Marie to byly jenom zbytečné sešity. Třebas byl ve všem starý řád, jemuž ostatně děti

uvykly – chyběl důsledný a puntičkářský duch. Starou Marii nenapadlo hledat kapky vody na dlaždicích v koupelně, nevyžadovala, aby ručníky visely jako mokré prapory ve vyřízené řadě, nevšimla si, když děti v seřazených dvojstupech si libovolně vyměňovaly místa.

Večer v koupelně bylo teď dost času na úpravu vlasů. Marie na děvčata nehartusila, dovolila, aby se zdržely trochu déle, než bylo obvyklé. Hned si začaly jedna na druhé vymýšlet nové účesy. Jak to bylo zábavné! Lence z jejich dlouhých bohatých vlasů udělaly na hlavě vysokou korunu. V dlouhé noční košili a v novém účesu vypadala jako princezna z pohádky. Julka si pro pobavení všech vyčesala ze svých černých divokých vlasů krátký, do výšky výhrůžně trčící pramen jako papuánský náčelník.

Žel, z Janiných krátkých vlasů nešlo nic vymyslet.

„Slušela by ti ohromně ofina,“ křičely dívky. „Stačilo by ustříhnout vpředu jeden pramen.“ Jana dívkám nedovolila, aby jí vlasy ustříhly, a tak se musela spokojit jenom s pěšinkou na druhé straně.

Vychovatelka Marie se objevila ve dveřích.

„Ale panenky! Kdyby to soudružka vedoucí věděla, že nejste ještě v posteli. A honem, vy neplechy!“

Ve svých zvláštních účesech se daly na útěk jako po sobotním koupání, nikoli v seřazených dvojstupech. Dušený smích, který hrozil vypuknout v mocný uragán, kdyby si pevně nedržely ústa dlaní, se divně rozléhal ve starých tichých chodbách.

Za dveřmi ložnice Jana smíchy bezmocně klesla na zem. Musely ji odnést na postel za ruce a nohy a pořádně s ní praštit, aby přišla k sobě. Všechno bylo směšné, každé slovíčko, i Boženčino kýchnutí.

„Spíme,“ zařvala Julka v smíchu a padla na postel jako podřatá. Všechny dívky rychle vklouzly pod pokrývky, aby se vysmály. A smích měl stále nová a nová zřídla, až se zdálo, že vůbec neutichne, že děvčata onemocněla zvláštní nemocí, která se jmenuje smálníčky.

Ale najednou byl konec. Děti usnuly naráz, jako když po hlavě skočí do vody.

Na počátku posledního dubnového týdne, po dlouhých zimavých dnech, začalo letní teplo. Jakmile děti přeběhly silnici, odhodily školní tašky a zouvaly se, opojeny zvláštní divokou radostí, již Jana nechápala.

„Ty ne, Jano, ty se nezouvej,“ volala Julka a daleko hodila své střevíce, aby si bosa pro ně musela běžet.

„Já se zblázním,“ vykřikl Vojta, když se bosými chodidly dotkl vlhké a studené země, která se houpala pod kročeji jako tuhé těleso. Rozběhl se do kopce a ostatní za ním, mávajíce v ruce svými botami.

Na zahradě se chlapci svlékli ze všeho, co považovali za přítěž. Avšak vychovatelka Marie tu byla hned jako vyděšená kvočna:

„Slunce je zrádné, honem si oblékněte košile!“

Co bylo na slunci zrádného? Hřeje a hotovo, říkalo se. Nezačíná Marie s tím věčným strachem z nachlazení jako Bojanová?

„Jsem si skoro jistej,“ škaredil se Vojta, „že se nebudu moct na prvního května vykoupat, tak jak jsem zvyklej.“

V zeleninové zahradě je tolik práce, že tam třetí oddělení utíká, sotva položí v jídelně příbory.

„Děti, nejdřív přípravu do školy!“ žadoní Marie. „Je to v plánu dne.“

„Soudružko,“ odporují děti, „musíte uznat, že večer nemůžeme vysazovat sazenice, ale docela dobře se můžeme učit.“

„Co by tomu řekla soudružka vedoucí?“ běduje Marie a Vojta hned odhodil hrábě a prohlásil, že se jde zeptat. „Jak to, že běháš bez košile?“ zlobila se vedoucí.

„Jinak to nejde, soudružko,“ pravil Vojta pokorně. „Já bych se načisto roztek!“

„Tady je zima a chodby jsou studené. Co chceš? Honem! Nemám čas.“

„Soudružko, musíme mít umělé hnojivo. Vyřežeme špenát, já to hned přeryju, pohnojím a vysadíme celer.“

„Dobře, že jsi tady,“ odpověděla vedoucí. „Vaše vychovatelka si stěžovala, že vás není možno udržet v pracovně. Tak tedy: nejdříve si uděláte úlohy!“

„Ale soudružko,“ namítl.

„Dost! Už jsem řekla! Záleží mi na vašem prospěchu, a nikoli na cele-ru. A ještě něco: dávno jste neměli pionýrskou besedu. Bude první máj. Dej něco dohromady!“

„Teda nám se to moc nehodí, skrzeva to pěkné počasí. Ale když si to přejete!“

„Jak to zas mluvíš? Když chceš, vedeš řeči jako diplomat! Víš co? Požádej Janu Tománkovou. Ona by ti s besedou mohla pomoci! A Františkovi vyříd', že jeho pes má ve vsi už místo. Zítra ho tam odvedete.“

Vojta se ode dveří prudce obrátil. „Soudružko, tohle snad Františkovi neuděláte? I děti mají toho psa moc rády. Vykoupali jsme ho a je to teď pěkný pes. Přijďte se na něho podívat, je s námi na zahradě. Takovej pes je vůbec moc dobrý do zahrady, až bude úroda. V každém pořádném stavení má být nějaký hlídač.“

„Vojto,“ povzdechla vedoucí a on rychle řekl:

„Soudružko, my vám z celého srdce děkujeme, že si toho psa smíme nechat!“

„Klucííí,“ křičel a skákal přes záhony. „Už je to vyřízený! Bob zůstane s námi.“

Chlapci psa popadli a radostí s ním běhali po zahradě. Jeho majitel hochy honil a úpěnlivě prosil:

„Nechte ho, on to nemá rád, on to vůbec nemá rád!“

„Tak dost!“ zařval na ně Vojta. „Na hlouposti není čas!“

Chlapci vyděšené zvíře pustili a Vojta se zas chopil hrábí. Rozhlédl se zahradou a spatřil na obrubě bazénu Janu s knihou na kolenou. Překvapilo ho, že se učí, třebaš ji nikdo nenutil. Byl rád, že s ní může hned promluvit.

Jana se položila hrudí na dějepis, uchopila špičky svých plátěných střevíců a zvedla k němu hlavu. Jak ho přitahoval ten úzký obličej s tmavým hustým obočím a přísnýma očima! Upadl trochu do rozpaků.

„Vedoucí ti vzkazuje, abys dala dohromady pionýrskou besedu. Ty prý to dovedeš.“ Tak, teď se té besedy zbavil. „Až budeš mít nějaký nápad, tak mi řekni,“ pravil a běžel k své práci.

Jana prudce vydechla. Zrovna tak to říkaly děti v pražské škole. Mám to vypadalo, jako by se vracely staré dobré časy.

Večer v pracovně Lenka vstala od svého stolku a sklonila se k Janě. Krátký pramínek hedvábných vlasů se jí svezl z hlavy a zalechtal Janu na čele.

„Nedala bys mi opsat matiku? Já jsem strašně ospalá.“

Janin početní sešit koloval pak pracovnou. Vojta tichounce a opatrně pískl, aby na sebe upozornil. Poslal Janě vzduchovou poštou lístek složený jako psaníčko.

Jseš si jistá, že je to dobře? Ten třetí příklad se mi nezdá, ale opsal jsem to taky.

Vychovatelka Bojanová, která nehnutě sedávala uprostřed pracovny pod světlem, měla rysí oči na opisování i na psaníčka. Marie, třebaš dětem nahlížela přes rameno, neviděla nic.

Děti pak rozevřely své učebnice dějepisu. Vychovatelka, když viděla, jak jsou soustředěné, sedla si spokojeně ke svým záznamům. O zvláštním tichu, v němž ani list knihy nezašustil, si mohla myslit, že si děti přejí vštípit v paměť každé slovo.

Najednou vybuchla Jana v smích. Žrout sladce spal nad stránkami křižáckých válek. Jeho tlusté ruměné tváře se nadouvaly a ústa sykavě vtahovala a vydechovala vzduch. Žroutův sykot se zrychloval, jako by ve spánku utíkal, až vyrazil v hlasité chrrrr, a chlapci vykřikli se smíchem: „Už ho má!“

Žrout leknutím procitl a vyhrkl:

„Copak si myslíte, že spím? Náhodou všechno slyším!“

„Není co slyšet, Jaroušku,“ řekla vychovatelka. „Tak se mi teď zdá, že jste spali všichni. Však to bylo také naposledy, co jste si nechali učení na večer.“

V koupelně se děvčata rychle myla, bez smíchu a žertování. Také si žádná nevzpomněla na vlasy, Jakmile skončily práci, seřadily se v ospalé a mlčenlivé dvojstupy.

Nejdříve oddychovala z hlubokého spánku Julka a po ní ostatní. Jana usínala zpravidla ze všech až naposled.

Zvedla hlavu, aby se ještě podívala na rybník. Byla jasná noc, měsíc, jiskřivý studený srpek, koupal se docela sám v tajuplné lesklé vodě.

V koutě na polštáři se pohnula hlava a Jana zaslechla hluboký povzdech. Lenka! A nespí! Svezla se z lůžka a rozběhla se bosa ložnicí.

„Ty pláčeš?“

„Ne,“ řekla Lenka rázně.

„Je ti smutno? Po mamince?“

„Ano,“ znělo neurčitě.

„Nic si z toho nedělej,“ radí Jana moudře a dodá Julčinými slovy: „Co máš z toho!“

Zpod přikrývky se vymrštily nahé paže a hbitě se položily kolem skloněné Janiny šíje. „Já tě mám ráda,“ šeptala neviditelná ústa. „Budeme kamarádky, chceš?“

Držela Lenku kolem krku, hlavu si opřela o její hrud'. Slyšela údery jejího srdce. S Věrou jsme se nikdy neobjímaly, pomyslila si. Jak to, že byla tak málo překvapená Lenčiným vyznáním a nabídkou, po níž tak toužila?

Lenka, jako kdyby cítila její zdrženlivost, pravila žárlivě:

„Ty máš jistě nějakou kamarádku v Praze!“

„Nemám,“ upokojila ji. „Měla jsem jednu, s kterou jsem dlouho kamarádila, ale nadobro jsme se rozešly ještě dřív, než jsem odjela z Prahy. Musím už jít, chce se mi hrozně spát.“

„Ano,“ souhlasila Lenka a pustila ji z objetí. „Ty jsi taková odvážná,“ šeptala, „jistě bys šla teď večer do té kaple.“

Nejsem odvážná, řekla si Jana na svém lůžku. Hrozně bych se bála, ale udělala bych to asi, kdyby to druzí ode mne očekávali.

Ráno Prvního máje vyprávěla vedoucí dětem v jídelně o významu dělnického svátku. Třetí oddělení uzavřelo slavnostní jítro tím, že zazpívalo státní hymnu. Vedoucí pak odjela s dvěma vychovatelkami do města. V domově zůstala se všemi dětmi jenom Marie a v kuchyni kuchařka Tony.

Byl slunný ledový den. Střechy a mladé trávníky byly šedivé jinovatkou. Chlapci se rozběhli do zeleninové zahrady s obavou, že noční mrazík uškodil jejich sazenicím. Stály vzpřímené a svěží, ale zdálo se, že je jim pořádná zima.

„Musím s tebou mluvit,“ volala Jana na Vojtu.

„Teď nemám kdy,“ odpověděl a utíkal s hochy dolů sadem. Pustila se za nimi. Chlapci se zastavili až na konci zahrady u hustého houští dlouhých prutů malin.

„Co tu chceš?“ osopil se na ni Jožin. „Už ať jsi odtud! My tu holky nechceme.“

Udělala několik nerozhodných kroků nazpět, pak se však začala prodírat za nimi maliním. Zřejmě měli něco za lubem. Stáli blízko zdi kolem ořechu s hladkým, jakoby vyleštěným vysokým pněm.

„Ten pes s námi nemůže,“ řekl Vojta.

„Ale on by štěkal, kdyby tu zůstal,“ namítl František.

„Tak tu s ním zůstaneš! Je to vlastně tvůj pes,“ řekli chlapci a už si ho nevšíмали.

František se prudce obrátil, prolezl houštím i se psem a utíkal a bylo na něm vidět, že pláče. Chlapci pak jeden po druhém vyskočili na dlouhou větev vysokého ořechu a vyhoupli se asi do poloviny zdi. Jejich nohy se zachytily ve vydroleném zdivu; ruce se pustily větve a dopadly na okraj zdi. Poslední rozmach na vzepřených rukou, zatímco nohy pevně vězely v otvorech vydrolených jako pohodlné schodiště; octli se nahoře a skočili na druhou stranu.

Jana se dlouho nerozmýšlela. Snadno vyskočila na větev a špičkami bot dosáhla děr ve zdi. Teď však na ni čekal odvážný skok, pustit se větve a dostat se na okraj zdi. Pružná větev ji bolestivě připlácla, ale

držela se křečovitě drsného zdivá. Napjala všechnu sílu a vytáhla se nahoru. Ruce měla do krvava rozedřené.

Viděla hochy, jak běží k rybníku. Třpytil se v lehounkém mlhavém obalu zvláštní světle modrou barvou mezi šedě zelenými lesklými loukami. Pod ní byla hlubina jako propast; zeď byla z vnější strany mnohem vyšší. Jana ještě nikdy neskákala z takové výšky, a teď nebylo jiného zbylí. Nemohla nazpět, ani čekat na studené zdi. Spustila nohy do hloubky a počítala do tří. Dopadla tvrdě, ale uhození nebylo tak bolestné, hned se rozběhla.

Dohonila kluky až u rybníka. Jakmile ji spatřili, vyřítil se proti ní Jožin se Zdeňkem jako zdivočelí berani.

„Nechte ji,“ okřikl je Vojta. „Když je tady, tak se už nedá nic dělat.“

Avšak dál si jí nevšímali, jako by mezi nimi nebyla.

„Povídám, nikdo do té vody nemůže, jenom akorát já, protože jsem na to zvyklej,“ říkal Vojta chlapcům kolem sebe. „Z takové vody se dostanou křeče jako nic. Taky počkám, až úplně vychladnu.“

Chlapci byli zaražení a smutní. Vojta se pak bleskurychle svlékl a skočil. Když vyplaval, zamířil několika tempy do středu rybníka a rychle se vracel. Jakmile se vynořil, viděli všichni, jak jeho silné tělo zrudlo.

„Jaké to bylo?“ ptali se chlapci s obdivem.

„Povídám, moh jsem tam jít akorát jenom já sám.“

Vojta dělal rychle dřepy, aby se ohřál a oschl. Nikdo se nedíval na Zdeňka, který opodál shodil ze sebe šaty a po hlavě se vrhl do rybníka.

„Zdeňk,“ vykřikli hoši s údivem a podle svého zvyku počítali do desíti.

„Co je?“ vyhrkli téměř naráz a zděšeně se dívali na prázdnou a už klidnou hladinu. Vojta nečekal a znovu skočil. Chlapci se teď postavili těsně k vodě. Zanedlouho se Vojtova hlava objevila. Šlapal vodu a zoufale křičel:

„Pomozte mi, nemůžu ho udržet.“

Jožin odložil jenom kabát a už byl ve vodě. Drželi pak Zdeňka mezi sebou a plavali ke břehu, kde již čekali napřážené pomocné ruce. Vy-

táhli ho a hned jej obrátili hlavou k zemi. Vojta si klekl na jeho hrudník a zaváděl umělé dýchání.

„Třete mu nohy,“ nařídil hochům, „pořádně mu třete nohy.“

Zdeněk se probral a začal zvracet.

„Ty pitomo,“ řekl mu Vojta pohrdavě. „S chutí bych tě ztřískal, že bys byl modřejší, než jseš.“

Chvatně se oblékal, zatímco hoši pomáhali Zdeňkovi. Hubený Jožin, stejně modrý jako Zdeněk, drkotal zuby, že mu nebylo ani rozumět.

„Vezmi si můj kabát,“ poručil mu Vojta. „Beztak je mi v košili horko.“

Z dálky, tam kde se les svažoval až k rybníku, volal na ně jakýsi rybář:

„Co tam děláte?“

„My? Docela nic!“ křičeli. „My se tady jenom koukáme.“

„Jseš si jistej, jseš si jistej, že můžeš jít a přelézt zeď?“ obrátil se Vojta k Zdeňkovi a ten se na něho utrl: „To se ví, že jsem si docela jistej!“

Teprve teď se chlapci ohlédli na Janu.

„Ty, jestli cekneš, tak uvidíš!“

Dala se ustrašeně za nimi. Sotva stačila jejich chvatným krokům. Jak litovala, že nezůstala v domově, Lenka ji jistě všude hledala. Proč se chtěla dostat mezi hochy, když ti si přáli být sami? Byli najednou tak divocí a bezohlední. Nechali ji mimo svůj nepřístupný a uzavřený kruh, se zvláštním pocitem opuštěnosti a slabosti.

A ta zeď, myslila si s hrůzou. Její tíseň rostla, čím více se blížili k zahradě domova. Nedostanu se nahoru a oni mi třeba ani nepomohou.

Vojta se zády opřel o zeď a pokrčil nohy v kolenou. Chlapci se rychle a mlčky zouvali. Jožin první si stoupl Vojtovi na koleno, pak druhou nohou na jeho rameno a odtud se natáhl k okraji zdi, zatímco jeho bosá chodidla byla přisáta k hrubé omítce. Nahoře si lehl a podával pomocné ruce druhým.

Jana přihlížela s bušícím srdcem.

„Lez,“ poručil Vojta nevládně.

Nejdříve hodila hochům své střevice. Pro ni si Vojta složil na hrudi paže do provazce, aby nemusela udělat tak široký krok od kolenou k ramenům. Chlapci ji pak táhli nahoru, otloukajíce jí čelo o drsnou zeď.

Dopadla bolestně na kolena. Drželi jí nohy ve vydrolených dírách a nakonec jí podali větev ořechu. Zdálo se, že v blízkosti domova to byli opět staří milí kamarádi a že svou divokost nechali u rybníka, nebo ji poztráceli cestou loukami. Ani se neohlédla, jak se Vojta dostal sám přes zeď. Oddychla si úlevou, že je opět na pevné zemi v bezpečném ohraničení, kde city a touhy chlapců byly tak krotké a kde chlapci s děvčaty tvořili jedno společenství.

U oběda se vychovatelka Marie ptala, kde je Zdeněk.

Odpověděli, že pomáhal v kuchyni a že se tam již naobědval. Marie zaťukala rozzlobeně na Tonino výdejové okénko a pravila, že děti podruhé budou jíst jenom v jídelně a nikde jinde. Bojanová u prvního oddělení potěšeně naslouchala s posměšně vytaženým obočím. Stůl třetího oddělení horlivě a mlčky jedl. Všichni věděli, že Tony ukryla promrzlého Zdeňka ve své posteli. Usnul však tak tvrdě, že ho nebylo možno vzbudit k obědu. Jožin ve vypůjčených starých Vojtových kalhotách se snažil učinit se neviditelným. Tvářil se, jako by u stolu seděl jen jeho stín, s nímž nemá nic společného.

„Kdybysme měli Bojanovou, tak už to vyčenicichala,“ šeptala Julka Vojtovi.

„Hádám, že to stejně praskne,“ odpověděl. „Na Zdeňka se stačí jenom podívat a už to bude každý vědět.“

„Vypil takový hrnek lipového čaje,“ ukazovala Vojtovi pod stolem. „A Tony mu tam nalila hrozně moc rumu.“

Po obědě vynesly děti z jídelny stoly a židle seřadily do řad. Z pracovny prvního oddělení přinesly tabuli a Vojta napsal program pionýrské besedy:

1. Zahájení, 2. rozhovor o práci v domově, 3. rozbor školního prospěchu, 4. chování v domově a ve škole – diskuse, 5. o odměnách a trestech, 6. kulturní vložka, 7. volná zábava.

Vedoucí zahájila besedu. Mluvila o úspěších a neúspěších domova, a že by si toužebně přála, aby domov, který je pro většinu dětí jediným domovem, byl krásný, útulný a milý, aby v něm vládla láska, svazující všechny děti a dospělé v jednu velkou opravdovou rodinu.

„Láska, láska,“ opakovala vedoucí vzrušeně. Její bleďá tvář zrudověla a brýle metaly oslnivé blesky. Vychovatelky v poslední řadě vzdychaly dojetím. Ale děti sebou vrtěly a byly nepozorné, neboť řeč vedoucí byla příliš dlouhá.

„Co s ním uděláte?“ šeptala Julka Jožinovi. „Jak ho dostanete do koupelny a k večeri? A pak do ložnice?“

„To já nevím,“ odpověděl. „Spí pořád jako zabítý.“

„Kdybys to byl ty nebo někdo jiný, tak by to nic nebylo, ale vedoucí je na Zdeňka jako čert!“

„To vím!“ odsekl rozzlobeně.

Chlapci mezi sebe na prázdnou židli položili alespoň Zdeňkovu čepici. Kdyby se po něm Marie zeptala, mohli by říci, že jenom odběhl. Ale Marie byla naštěstí příliš zaujata besedou, aby si všimla, že Zdeněk chybí.

Po vedoucí se ujal slova Vojta, předseda žákovské samosprávy. Snažil se mluvit „jako diplomat“, jenže nemohl po sobě přečíst v rychlosti načmáraná slova, a proto koktal a stále se opakoval.

„Mimochodem o prospěchu. Chce mimochodem někdo něco říci? Já bych mimochodem řekl...“

„Ty mimochodníku, trochu to zkrat!“ přerušila ho vedoucí. Děti se smály. „Víš někdo, co je to mimochodník?“ ptala se vedoucí. Nikoli, to nikdo nevěděl. Aby to bylo všem jasné, vedoucí nakreslila na tabuli koně – mimochodníka, který na rozdíl od jiných koní vykračuje oběma nohama ze stejné strany.

Vojta se hned obrátil k obecenstvu.

„Teda jestli mi někdo z vás řekne mimochodník a bude myslit toho zvláštního koně, tak něco zažije.“

Děti měly konečně výbornou zábavu. Smích nebyl k utišení. Vedoucí tleskala, aby už bylo konečně ticho. Pro samý smích se nedostane beseda vůbec dál! Boženka přednesla báseň o čtyřech slokách a Karel, Julčin bratr, dobrý zpěvák, zazpíval.

Poslední vystoupila Jana. Četla dětem Nerudovu povídku Loretánské zvonky.

„Jano,“ vyzvala ji vedoucí. „Ty jsi Pražanka! Pověz dětem něco o Loretě a třebaš o Nerudově ulici. Mnozí se do Prahy možná ani nedostanou a nikdo z dětí tam dosud nebyl.“

Jana se rozhlédla jídelnou. Všechny zraky byly upřeny jenom na ni. Chvění, které jí stoupalo odněkud z útrob až k hrudi, dostala ven prudkým odhodlaným výdechem. Pak se už cítila nad svými posluchači. Začala vyprávět o zvonkové hře loretánského kostela a o jeho nádherném pokladu, na který se chodí dívat cizinci z celého světa. Jedna veliká monstrance z ryzího zlata je posázena šesti tisíci pravými diamanty.

Viděla Jana také klenoty českých králů? Zajisté! Každé nedělní dopoledne tatínek s ní chodil po Praze a ukazoval jí všechny pamětihodnosti. A co Daliborku, kde se naučil Dalibor hrát na housle? A skálu, odkud skočil Horymír na svém bílém Šemíku? Jak by ne! To je na Vyšehradě, v nejstarším sídle českých králů. Jana byla také v hrobce českých panovníků. Jsou tam opravdové rakve Karla IV. a jeho manželek, Jiřího z Poděbrad a Václava IV.

Všichni, děti, vychovatelky i vedoucí, poslouchají s takovým zájmem, jako by Jana vyprávěla pohádku nebo napínavý příběh. A Jana se rozohňuje, tváře jí planou. Slova nalézá snadno, sama jí skácí do úst, jako by se všemu předem pečlivě naučila nazpaměť. Dávno měl být konec, ale nikdo se nehýbe.

Besídku rázně zakončila Tony. Zprudka vytáhla výdejové okénko a zavolala:

„Tak co? Jak budu tu kávu dlouho ohřívat?“

Všem se zdálo, že spadli z výšky na zem. Děti se vzápětí rozesmály, ale vychovatelky se zaškaredily, čímž dávaly najevo, že Tony je nemožná a že si vůbec moc dovoluje. Vedoucí jenom významně vzdychla, že ona moc dobře ví, jaké má s Tony trápení, o čemž je lépe nemluvit. Protože děti dostaly najednou pořádný hlad, rozběhly se pro stoly a v rychlosti dávaly jídelnu do pořádku.

Vedoucí pokývnutím přivolala Janu k sobě. Šly spolu zvolna chodbou z jídelny až k její kanceláři.

„Jaký máš přednes, jak umíš vyprávět, vždyť by z tebe mohla být herečka!“ Objala Janu, přátelsky ji drží za rameno. „Dovídám se o tobě samé pěkné věci. Učíš se, máš své věci v lepším pořádku, i tvé chování se změnilo. Mám z toho velkou radost. Milé dítě! Nemám jiných radostí než ty, které dostanu od vás.“

Jana nevěděla, co by řekla, a proto jenom povzdechla. Mysl jí plane stejně jako tváře. Sen, její velký sen, který vymyslela a živila Věra, octl se najednou v ústech dospělého. *A ti přece mluví jenom o tom, co je, nebo co se může opravdu stát!*

Napřed se však musím učit, vzpomněla si. Pro maminku a pro Baudyšovou. Učit se a nepřestat, jako když se trpělivě táhne vůz do kopce.

V ložnici si dívky šeptem vyprávěly, že Zdeněk onemocněl a že leží s horečkou na marodce.

„Kluci to strašně slíznou,“ povídalo se.

„A co by lízali,“ odporovaly jim druhé. „Nemusel skákat do vody. Beztak to udělal jen proto, aby klukům ukázal.“

Ano, tak tomu bylo, myslila si Jana, ale mlčela. Kdybych chtěla s chlapci lézt přes vysokánské zdi a koupat se s nimi v ledové vodě, dopadlo by to se mnou také špatně a nebyla by to vlastně žádná odva-ha. Když si však umíním, že té škole ve vsi ukážu, tak vím, že to mohu opravdu udělat.

Jakmile bylo ticho, zvedla se v koutě Lenčina hlava. Jana se rozběhla tmou a hbitě vklouzla pod její pokrývku. Bylo to zakázané a přísně trestané. Ale všechny už spaly.

Držely se beze slova v objetí.

Co dělá Míša? vzpomínala Jana. Chtěla bych zase spát v naší kolíbce.

„Ty na něco myslíš?“ šeptala Lena.

„Na sestru. Na naši Míšu.“

„Máš ji hodně ráda?“

„Nevím, ale asi ji mám dost ráda.“

Lenčiny ruce jen pevněji stiskly Janinu šíji. Je do mne celá pryč, řekla si Jana s potěšením. I Lenčin obdiv ji zavazoval, aby se doopravdy pustila do toho, co si předsevzala.

Srdce ve hvězdách

Třetí oddělení cestou ze školy tak promoklo, že vychovatelka Marie rychle roztopila v pracovní velká kamna. Hustý těžký déšť neustával. V pracovní bylo za mokkými okny šero jako ve dnech podzimních a předjarních lijavců. Ale venku byl déšť padající do mladičké svěží zeleně jako prudký letní příval.

„Chtěl bych jít ven. Musím jít ven!“ Vojta nespokojeně bubnoval na tabuli okna. „Když se kouknu na ta kamna, tak mě popadne hrozný vztek.“

Po schodišti stoupaly nepravidelné kroky s údery hole.

„Soudružku vedoucí bolí noha,“ poznamenala Boženka.

Všichni zmlkli a naslouchali, kam mají kroky namířeno. Jakmile byly nedaleko, Julka vyskočila a zešíroka otevřela dveře.

„Vy topíte? To je dobře. Je velmi sychravo.“ Vedoucí si sedla na nejbližší židli a hůl si položila do klína. „Přišla jsem se zeptat, jak to bylo s tím koupáním. Zdeněk má zápal plic. Dnešek rozhodne, bude-li muset do nemocnice. Jaké starosti mi ustavičně působíte! Jak je to od vás ošklivé! Tak co? Jak to bylo?“

„Soudružko,“ Vojta popošel od okna, kde stál, „já se musím na prvního května vždycky vykoupat, jinak bych nebyl celý rok ve formě. Rozkázal jsem, aby nikdo do vody nelezl, ale Zdeněk se chtěl vytáhnout.“

„A jak jste se dostali ven?“

„Zahradou, soudružko. Za maliním je pěkně vydrolená zed’.“

„Vojto, já si o tobě myslela, že jsi rozumný hoch a že je na tebe spolehnutí. Víš, co by to mělo za následek, kdyby se o tom dověděla Zdenkova matka? Jak by toho využila? Podává stížnost za stížností, jen aby hocha dostala nazpět. Kdo se ještě koupal?“ zeptala se ostře.

„Koupal se ještě Jožin,“ povídali chlapci. „On se vlastně ani nechtěl koupat, ale když se Zdeněk topil, tak šel Vojtovi na pomoc.“

„Cože? Zdeněk se topil?“ vykřikla zděšeně vedoucí.

„Totiž, on se vůbec netopil,“ pravili rychle, „jenom se kapánek dlouho neobjeoval, třeba jsme napočítali deset.“ Vedoucí seděla s obličejem v dlaních.

U nás ve třídě by se nedozvěděla nic, myslila si Jana. Ale tady děti všechno na sebe řeknou.

„Dovedete si představit, co by se dělo, kdyby se ten hoch utopil?“

„On by se neutopil, soudružko, když jsem byl u toho,“ pravil Vojta tiše.

„Kdo byl ještě s vámi?“

Vojta vyjmenoval všechny hochy. Až na Františka celé třetí oddělení.

„A nikdo jiný?“

Jana se prudce začervenala.

„Už nikdo!“ řekl Vojta svým rázným způsobem.

„Zarmoutili jste mne,“ vzdychla vedoucí a vstala. „Vojta bude mít až do odvolání domácí vězení.“

„Soudružko,“ vykřikl polekaně, „hned jak přestane pršet, musí se vysazovat kytky.“

„To nevádí,“ pravila. „Děti je budou vysazovat a ty se na ně budeš dívat z okna.“

„A tobě není nic?“ obrátila se u dveří na Jožina.

„On má, prosím, hroznou rýmu,“ žalovali ochotně chlápci.

„Toho si nevěšímejte,“ rozkřikl se Jožin. „Já mám rýmu furt. To není z té vody.“

Po jejím odchodu bylo dlouho ticho. Vojta se mračil a sám u stolku si cosi kreslil.

„Viděl z vás někdo, jak Zdeňka jeho maminka hubičkovala?“ Anička se obrátila k Vojtovi, který jí byl nejbližší, a ve vzduchu kolem jeho hlavy předváděla divoké polibky Zdeňkovy matky.

„Jdi pryč,“ zařval Vojta vztekle. „Kdyby mi někdo chtěl dát nějakou hubičku, tak nevím, co bych udělal. My s naší mámou taky držíme dohromady,“ povídal a už zas cosi kreslil, „ale jí by nenapadlo mě hubičkovat. Takovou matku, jako má Zdeněk, tu bych nesnesl.“

„Proto je Zdeněk jako rozmazlená holka,“ mínili chlápci.

„Nemluvte mi o něm,“ vyjel na ně Vojta, „nebo se opravdu dopálím.“

Chlapci byli tak rozdurdění, jako by se chtěli poprat, ale za chvíli se skláněli nad Vojtovým stolem, šeptali si, smáli se, ohlíželi se po děvčatech a cosi kutili na papíře. Anička se pustila na výzvědy.

„To toho je! Počítají do hvězdic!“

„Jano, ty to neumíš?“ ptaly se dívky. „U vás jste to nedělali?“

„Ale také, jenže trochu jinak.“

Děvčata pro Janu nakreslila hvězdu s osmi paprsky a Anička diktovala zaníceným hlasem:

„Miluje mě – nemiluje mě – myslí na mě – nemyslí na mě – políbí mě – vezme si mě – napíše mi – touží po jiném.“

„Teď doprostřed jméno nějakého chlapce s číslicí.“

„Platí taková číslice, z kolika písmen je jméno toho hochy,“ pravila Boženka.

„To není pravda, víš?“ přely se s ní dívky, ale Julka rozhodla, aby si Jana zvolila číslici, jakou chce.

Koho mám napsat? přemítala. Tomeček jistě na mne dávno zapomněl. Kdybych napsala V, hned by každý věděl, že je to Vojta. Ale on se přece jmenuje Procházka.

Děvčata si opravdu na Vojtu nevzpomněla a myslila, že je to nějaký Petr nebo Pavel z Prahy. Třebas třikrát počítaly a pokaždé s jinou číslicí, vždycky vyšlo, že P Janu miluje, že si ji vezme a že jí také napíše.

„Máš to úplně na beton,“ řekla Anička s hlubokým povzdechem. Jak bylo zvláštní, podívat se na Vojtu, který byl takový jako jindy, a přesto se Janě zdálo, že je mezi hochy sám a že jej osvětluje nové a jiné světlo.

„Tak a teď hvězdici pro Lenu!“

„Já nechci,“ vykřikla Lenka s nezvyklou rázností.

„A proč?“

„Protože je to hloupá dětská hra!“

„Náhodou to vůbec není žádná hra a je to doopravdy, víš?“

„Tak ať,“ trvala na svém. „Ale já nechci.“

Najednou se mezi hochy něco semlelo. Jožin držel arch papíru, výskal smíchem a Vojta jej honil. Když už ho málem držel, Jožin zmačkal

papír a kouli hodil mezi dívky. Julka ji obratně popadla a Vojta se za ní rozběhl.

„Vrať mi to, hned mi to vrať,“ křičel zuřivě.

Zastrčila si kouli za výstřih své teplákové bundy a odvážně se postavila proti němu.

„Vezmi jí to, my ti ji podržíme,“ radili chlapi.

Vojta se chvíli díval nerozhodně na její hrud'. Pak se zprudka otočil a šel k svému stolu.

Do dveří vpadl Žrout, ruměný a udýchaný, s Toninou utěrkou kolem boků.

„Honem, honem, přivezli pianino.“

V okamžiku byla pracovna prázdná. Všichni přihlíželi, jak muži sundávají z vozu pianino zabalené v promočené černé látce a nesou je chodbou. Hůl vedoucí už také rychle ťukala do dlaždic.

„Děti,“ volala zdálky, „přineste klíč od letní jídelny.“

Letní jídelna je přístavek z lehkého zdivá s rovnou střechou a s okny do zahrady po celé délce stěn.

„V takovém lijavci...“ pravila vedoucí mužům, když postavili své břemeno u dveří proti oknům.

„Nic se nestalo,“ odpověděli a svinuli mokrý obal.

„Tak, Jano, pianino je zatím jenom pro tebe. Zahraj něco na uvítanou!“

Vedoucí vzala Janu za ruku a přitáhla ji k sobě ze zástupu dětí.

Jana se začervenala radostí.

„Co mám hrát?“ obrátila se bezradně ke všem, kteří čekali. „Trochu si pamatuji, – jmenuje se to Pro Elisu od Beethovena.“

Na nikoho z dětí Beethoven neudělal žádný dojem. Nikdy nebyli na koncertě, neslyšeli operu, neznali jediné jméno ze světa hudby. Avšak vedoucí řekla s údivem:

„To jsi tak daleko?“

„Kdepak,“ řekla, „to je lehké, hraje se to skoro na začátku učení.“

Sedla si k nástroji a děti přihlížely s obdivem a s úctou. Udělala několik chyb, ale hlavní motiv si dobře pamatovala, a proto jej mohla několikrát opakovat s jistější dovedností.

„Výborně, výborně,“ jásala vedoucí. „To bude hezké, když nám někdy něco zahraješ!“

„No tohle,“ vychovatelka Marie stála rozzlobena ve dveřích. „Já topím jako blázen, všichni utečou, nechají otevřeno dokořán a tady stojí v zimě. I ty s tou rýmou,“ obořila se na Jožina.

„Ano, ano, soudružko, opravdu zasloužíme,“ pravila vedoucí provinile a tvářila se jako malé děvče, které má strach.

Spěchala pak s dětmi chodbou, jako by se bála trestu. Bylo to tak veselé! Držela se Janiny a Vojtovy ruky.

„Tak a teď už utíkejte sami. Nestačím vám!“ řekla se smíchem. Vojta se nejdříve rozběhl a pak se zastavil, jako by čekal na Janu. Když už byla nedaleko, obrátil se a utíkal.

„Už jsem ti řekla. Dnes se sprchovat nebudeš a lehneš si na marodku, abys nikoho nenakazil. Copak se tam bojíš? Je tam Zdeněk a soudružka Bojanová, která je také nemocná.“

„Já tam nepůjdu,“ ječel Jožin.

Vychovatelka Marie se obrátila k celé pracovně s hněvivou tváří. „Já už toho mám s vámi dost. Jste hrozná neposlušky. Prosila jsem soudružku vedoucí, že chci nazpět k prvnímu oddělení.“

Vojta se postavil před Jožina.

„Půjdeš na marodku, když to po tobě chce, a hotovo. Víš, co by zas bylo, kdyby se vrátila Bojanová? Já bych to s ní už vydržel, ale co ty a ostatní, kteří jste v domově navždycky?“

Jožin proti Vojtovi vykročil a zavile se na něho podíval.

„Jdi si tam sám!“ vybuchl.

„Povídám, že tam půjdeš! Nařizuji ti to jako předseda!“

„Ty předsedo,“ odfrkl Jožin posměšně, sebral své věci a práskl dveřmi, až spadl kousek omítky.

Děti napjatě pozorovaly hádku dvou nerozlučných přátel.

„Tos mu neměl připomínat, že je v domově navždycky,“ napomenula Julka Vojtu jemně. „To on strašně nemá rád. Pak je vzteklý jako pes.“

„Kdybyste viděli, jak vypadal, když ho přivedli!“

Julka koulela očima na znamení velkého úžasu a držela si tváře v dlaních. Ze všech dětí byla v domově nejdéle, pamatovala příchody všech.

„Byl špinavý a roztrhaný a smrděl jako dudek. Nikdo nevydržel stát vedle něho. Nejdříve ho strčili do vany a on byl tak zlý, jen se každému vrhnout do obličeje a vydrápnout mu oči. Jako divoká kočka, úplně jako divoká kočka. My jsme se ho strašně báli, ale teď už vím, že on se bál nás. Každou noc utekl z postele a seděl na chodbě skrčený strachy. Vedoucí ho pak brala na noc k sobě a on se nadobro uklidnil. A když jsi přišel ty, Vojto, a začal s tebou kamarádit, to byl už načisto jiný Jožin.“

„A jak byl velký?“ ptaly se děti.

„Takový!“ ukazuje Julka kus od země. „A takový kousek se musí počítat na ty jeho vlasy. Už je to taky čtyři roky.“

„A kde je jeho tatínek a maminka?“

„Nevím! Jsou to nějací tuláci a opilci. Raději o nich ani nemluvit,“ řekla Julka zachmuřeně a odmítavě a Jana tušila, že myslí na svého otce.

V koupelně pod sprchami si vzpomněla děvčata na papír s hvězdicí, který Jožin Vojtovi popadl a Julka schovala za výstřihem.

„S tím pianinem jsem na to úplně zapomněla,“ křičela Julka, otáčejíc se blaženě pod proudem vody. „Všem jsem chtěla říci, že Vojta tam měl dívku s písmenem T a vyšlo mu, že ho má ráda a že si ho vezme.“

„Kdo to je ta T?“ přemítaly dívky v osuškách jako bělostné mumie.

„Kdo, kdo, Jana!“ vykřikla Lena. „Jmenuje se přece Tománková!“

„To nejsem já, to vůbec nejsem já,“ bránila se Jana, ale nikdo ji neposlouchal.

Všechny najednou se dívaly jen na Lenu, obalenou jemným deštěm vody jako závojem. Jak byla štíhlá a plná, jemných tvarů, jako nějaká mladičká socha z parku, pomyslila si Jana s pýchou. Obdivné a závistivé zraky ji uznaly i nahou za nejhezčí ze všech.

Lena si všimla zvědavého zaujetí. Sklonila se, vyklouzla zpod přívalu vody a hbitě popadla svou osušku.

„Co to tu máš?“ zvolala Aničky a obnažila jí rameno.

„Mateřské znaménko.“

„Ty, řekni, po kom jsi? Po mamince, nebo po tatínkovi?“ vyzvíдалy dívky.

Lena se polekaně rozhlédla – a najednou propukla v pláč.

To bylo všem divné, že plakala pro tak nicotnou otázku. Co na tom je? Mateřské znaménko sem a mateřské znaménko tam.

„Já mám takové a ještě větší na zádech a ani si na něj nevzpomenu,“ šeptala Julka.

Jana sevřela vzlykající Lenu do náručí.

„Nechte ji! Ať si popláče,“ řekla všem a Lena se k ní oddaně přitiskla.

Když vycházela děvčata v kabátech přes noční košile na chodbu, stálo třetí oddělení hochů před svou koupelnou. Chlapci natahovali krky a chechtali se. Anička na ně vyplázla jazyk, jak mohla nejvíce, dala se na útěk a všechny se pustily za ní. Z hloučku, v němž stál Vojta, vyletělo psaníčko a padlo Leně k nohám. Jana se pro ně rychle shýbla a běžela za ostatními.

V ložnici položila psaníčko Lence na postel.

„Já to nechci,“ vykřikla Lena s nezvyklou prudkostí, vymrštila nohy a psaníčko spadlo na podlahu. Anička čile sjela z lůžka, ale Julka byla mrštnější.

„To by ti padlo, co? To by se ti hodilo, ty hadice, číst cizí dopisy.“

„Ona to nechce,“ ječela Anička.

„Proč nechceš to psaníčko?“ ptala se Julka přísně Leny.

„Protože já si nikdy žádného kluka nebudu namlouvat.“

„Tak dobrá! Tak to psaníčko roztrhám.“

Všechny se dívaly, jak je trhala na drobné kousky, které pak svázala do uzlíčku ve svém kapesníku.

„A co když to psaníčko bylo od Vojty a patřilo Janě?“ pravila Boženka.

„Dopřavdy,“ vydechla Julka zděšeně. „Mohlo být Janino. A tos to nemohla říct dřív?“ rozkřikla se.

„Copak jsem to věděla? Napadlo mě to akorát teď!“

„Nic si z toho nedělej,“ řekla Julka Janě. „Dáme to dohromady!“ Hned přitáhla stolec pod žárovku u vysokého stropu a začala rovnat útržky. „Svítí tady jako v chlívě,“ zlobila se, „vůbec není vidět!“ Shrnula kousky papíru zas nazpět do kapesníku. „Bud' bez starosti, Jano!“ pravila. „Zítřka to slepím.“

Jistě to bylo moje psaníčko, řekla si Jana s lítostí. Vždyť mi přece ve hvězdici vyšlo, že mi napíše. Nikdy jsem žádné nedostala a s tímto prvním to takhle dopadlo! O čem asi Vojta psal? přemítala. Tomeček by to jistě napsal líp, byl se mnou nejlepší ve slohu! Přesto bych si přála vědět, co mi Vojta chtěl.

Stát Ohario

Začalo krásné teplé počasí. Do dětského domova vtrhli zedníci. Rozbili na dvoře svůj tábor z cihel, písku a z všelijakého zednického náradí a s kopanou byl nadobro konec. Nejdříve se pustili do druhého poschodí, kde rozšiřovali bývalé cely jeptišek na prostranné místnosti. Poté se dali do chlapecké koupelny a nakonec opravovali vydrolenou zeď kolem zahrady.

„Teď se odtud nedostane ani myš,“ soudili chlapci s lítostí. Díry ve zdi byly jako stvořené pro jejich nohy. Stoupalo se po nich pohodlně jako po schodišti. Třeba si nemohli do míče ani kopnout, měli za to jinou zábavu. Postávali a přihlíželi u zedníků a někdy se jim podařilo, že směli pomáhat. Byli jako posedlí tou novou hrou, všichni do jednoho toužili stát se zedníky.

„Není s nimi žádná řeč,“ litovaly dívky. Od té doby, co byli všichni převážně jen venku, nestáli už chlapci o společné zábavy; tatam byla družnost zimavých odpůldnů a večerů v pracovně.

„Tak je nechte, ať si dělají, co chtějí, a my si budeme taky dělat, co chceme. My ty hloupé kluky nepotřebujeme,“ říkalo se. „Počkejte, až zedníci odejdou, tak budou moc rádi, když si s nimi budeme hrát.“

Protože vychovatelka Bojanová odjela na léčení, zůstaly v domově prozatím jenom dvě vychovatelky, které si musely rozdělit práci u všech tří oddělení. V neděli, kdy měla službu jenom Marie, přišla Boženka se vzkazem, že se odpoledne půjde do lesa na sasanky.

„Pěkně děkujeme,“ ohrnovaly nos velké dívky. Koho by tohle mohlo bavit? To je dobré jenom pro ty malé špunty.

Jana viděla v duchu velikánskou louku uprostřed lesa, s vysokou svěží trávou, v níž se bělelo květy. Líbilo by se jí běhat s Lenou v takové volné přírodě, natrhat velkou kytici, vyprosit si pak nějakou krabici a poslat ji mamince. Nějakou menší kytku by mohla dostat i Míša. Obě by měly radost, že je Jana pro ně natrhala a že vyrostly v její blízkosti.

Avšak Lena nebyla nadšená.

„Sasanky hned opadají,“ řekla. „A také by ti to třeba nedovolili, abys je mohla opravdu poslat.“

Jakmile zapadly dveře za prvním a druhým oddělením s vychovatelkou Marií, zmizeli chlapci v zahradě, jako když se propadnou do země. Žrout vystrčil hlavu z rybízových keřů a křičel na děvčata:

„Za námi nikdo nesmí. Která z holek za námi poleze, naložíme s ní jako s vestřelcem.“

„Kdyby se tě někdo zeptal,“ volala na něho Jana, „tak se říká vetřelec.“

„Tak at'! Povídám, že za námi nikdo nesmí. Tady je hraniční pásmo! Máme tady natažené elektrické zařízení na poplach.“

Proto kluci sháněli celé odpoledne dráty a František cosi zkoušel!

„Kdybych chtěla, tak musíte odtamtud pryč. Náhodou ty keře jsou moje a Boženčiny. Vaše jsou na druhé straně!“ Anička si přiložila k ústům ruce jako trumpetu, aby ji neviditelní chlapci slyšeli.

„Nechte je!“ řekla Julka. „Když nás nechtějí, tak si vymyslíme něco samy pro sebe!“

„Hrajme na jelena nebo na vyráženou.“ Ale chuť odpadla, sotva děvčata hodila párkrát míčem v kruhu. Bez hochů nemá hra žádný spád a pravý zápal.

Za rybízovými keři je hrobové ticho.

„Utekli a jsou někde u rybníka,“ praví Jana.

„Jak by se asi dostali přes zeď?“

„Mně by to také nevadilo, že zazdili všechny díry,“ odpověděla Julka. „A víte co, pojďme se za nimi podívat!“

„Pozor, pozor, tady je opravdu drát a třeba je opravdu nabitý elektrinou.“ Děvčata běží zahradou, chvílemi vyčkávají za stromy. Před maliním, které je teď svěžím hustým lesem z tenkých pichlavých a tuhých prutů, dlouho seděly a čekaly. Nikde se nic nehýbe. Teď cosi zašramotilo v loňském listí. Byl to však jen kos, který poděšeně vzlétl.

„Jsou dávno u rybníka,“ šeptá Jana.

Zedníci vysekali v maliní pěšinku v místech, kde opravovali zeď.
„Tudy, pojd' me tudy!“

U zdi kolem starého ořechu je volná prostora a nikde nikdo.

„Copak jsem vám neřekla, že jsou dávno pryč?“ řekla Julka nahlas.

Najednou děvčata zaslechla kňučení psa a dušený smích. Napjatě poslouchají. Je však úplné ticho, jen vánek šelestí velkými ořechovými listy. A opět znedaleka přilétlo slaboučké zakňučení psa a tiché zahihňání.

„Kluci,“ vydechly dívky rázem.

Jana zvedla hlavu a uviděla je první v koruně stromu. Seděli si pohodlně mezi bohatým větrovím jako v honosných křeslech. Vprostřed u hladkého kmene, který tvořil nahoře vidličku, měli prkénko jako pěkný stůl. Byli tu všichni, i František se svým psem v náručí.

Jak dostali psa nahoru, když je ořech tak vysoký? Vypadá to, že mají pořádnou legraci. Ted' kdosi supí s největším spěchem maliním. Je to Žrout opásaný samopalem.

„Kdes byl?“ křičí na něho chlapi. „Ty jsi pěkná pohraniční stráž! Postavíme tě ke zdi a odstřelíme. A vy běžte odtud! Tady nemáte co dělat! My tu máme stát Ohario!“

„Já jsem prezident,“ volá Vojta. „Tady je ministerský předseda,“ ukazuje na Jožina. „A tady ministr zahraničí a národní obrany.“ Ministr dopravy sedí nejdále od kmene, v místech, kde jsou větve pružné, takže se navíc může příjemně houpat. Ministru kultury jsou vidět jenom bosé nohy, hlava se mu ztrácí v zeleni, tak je vysoko. Ministr výživy sedí blízko stolu a za zády má cosi, co vypadá jako Tonin košík na zeleninu.

„Nemohly bychom si hrát s vámi?“ navrhuje dívky nesměle.

„Já bych vám třeba dělala rozhlas,“ volá Jana.

„Ne,“ zní rozhodná odpověď. „Stát Ohario je stát mužů a holky tu nesmějí zůstat.“

„Vy jste jenom vláda. Kde máte nějaké lidi?“ ptají se dívky v slabé naději.

„My žádné nepotřebujeme a koukněte zmizet!“

„Když jste takoví, tak my si to budem na vás pamatovat,“ vykřikla Julka. Děvčata ještě otálejí. Ale z koruny stromu žádná odpověď.

„Raději pojďme,“ navrhuje Jana. Má v dobré paměti bezohlednost chlapců, když chtějí být sami.

„Jste úplně pobláznění a hrajete si jako malí kluci,“ volá Julka rozhořčeně a ostatní se prodírají za ní vysekanou pěšinou.

Žrout vylezl z houští a mával za nimi nařezanými pruty malin.

„No počkej, řezat maliny, to si odskáčeš!“ vydechla Boženka.

„Tebe se leknu, takového pytle brambor,“ rozzlobila se Julka. „Bez- tak jsi nevylezl na strom, a proto musíš dělat pohraniční stráž.“

Děvčata si sedla k nízkému plotu zeleninové zahrady. Vidí odtud sad v celé jeho délce, nejdoleji už jen koruny stromů, nad nimiž vysoko ční rozložitý ořech. Najednou je divné smutno a prázdno. Neděle je nadobro pokažená.

„Zpívejme,“ povzdechla Boženka.

„Zpívejme,“ opakují dívky jako tichá ozvěna. Chlapci uslyší zpěv a třeba se smilují a vezmou je mezi sebe.

„Já bych nešla,“ zapřísahá se Anička.

„Ty bys nešla,“ potřásá hlavou Julka. „Utíkala bys, až by ses přerazila.“

Písničky jedna za druhou se rozléhají v tichém sadě v lenivém nedělním slunci a vzduchu.

Jana chvílemi umlká a naslouchá. Boženčin hlas je líbezný, ale příliš lehký. Julka zpívá silným křaplavým hlasem. Lena by měla zpívat jako anděl, ale opoždí se a hlas má nejistý a trochu falešný. Opírá se Janě o rameno a na prst si natáčí pramen krátkých vlasů.

Co dělají maminka a Míša?

Janu zavalil prudký stesk. Jaká dálka mezi nimi ležela! Nemohla by utéci a pěšky se za nimi vydat, jako to udělal František, když šel do své vesnice.

„Zpívej,“ dloubla ji Julka a Jana se přidala k písni Zahučaly lesy, kterou snad slyšeli až dole ve vsi. A jistě jí museli naslouchat, ať chtěli, nebo nechtěli, státníci státu Ohario, jenž tajemný a neproniknutelný se kolébal v lehkém větru jako na vlnách.

Večerní polévka stála už na stole, ale na své místo mezi prázdnými židlemi se posadilo jen Tonino Zlato. Zafunělo a pustilo se do jídla.

„Kde jsou vzácní státníci slavného státu Ohario,“ posmívaly se dívky. „Nesedi snad ještě na větvích?“

Ale Žrout se neměl k řeči ani k jídlu, což byl div divoucí.

„Kde jsou ti darebáci?“ zeptala se Tony u kuchyňského okénka na členy tak znamenité vlády. „Je to marné, Bojanové by se tohle nestalo,“ zlobila se, protože večere pro hochy se jí připalovala na kamnech.

Vychovatelka Marie má plné ruce práce za onemocnělou Bojanovou a za vychovatelku, která se ještě nevrátila z nedělního volna. Slibuje chlapcům potrestání, jaké ještě nezažili, a děvčatům přikázala, aby šla pro ně do zahrady.

Na ořechu visí jen Tonin košík, mezi hlavními větvemi je dosud vklíněn stůl předsednictva vlády, ale po chlapcích ani památky. Pes Bob, který byl s nimi, spokojeně spí na svém pelíšku.

„Jsou v ložnici,“ řekne Jana a všechny běží do prvního patra.

Klíč však visí na veřejích, lůžka po vojensku pečlivě ustlaná jsou nedotčená a pod nimi jenom prázdnota.

„Tak jsou v koupelně.“

„Julko, snad bys nešla do klukovské koupelny?“

„A proč ne?“ Julka soudí, že by tam viděla jen kluky a nic jiného.

Ale v koupelně také nikdo. Od půdy až do sklepa po chlapcích ani stopy.

„Jednoduše všichni do jednoho utekli.“

„Ale kam? Vždyť mnozí, třeba takový Jožin a František a náš Karel,“ praví Julka, „vůbec nemají kam utéct.“

„Já si myslím, já si myslím,“ Anička přemýšlivě jezdí prstem po rtech.

„Někdo myslil a vymyslel trakař,“ přerušila ji Julka drsně.

„Já už vím, kde jsou,“ vykřikla Boženka vítězně. „Hádejte!“

„Na marodce! – V prádelně! – V kapli!“

„Ne, ne,“ jása Boženka. „Kluci jsou v letní jídelně!“

Vskutku, nikoho nenapadlo tam nahlédnout! Julka je zanedlouho nazpět:

„Tak abys, Božka, věděla, není tam ani noha a klíč visí v kuchyni.“

„Ale přece je něco zvláštního,“ dodala. „Tony vypadá, jako by o nich věděla.“

Julka nic takového nepamatuje. Ledacos se přihodilo za ty čtyři roky! Děti utekly a zas je přivedli, jednou jeden chlapec zemřel a jedno děvče se opařilo horkou polévkou. Ale aby naráz zmizelo tolik kluků, to se doposud nestalo a o ničem podobném neslyšela.

Jak je bez nich v pracovně prázdná!

Když se vrátila kuchyňská četa z večerního umývání nádobí, křičela už od dveří:

„Už se to ví! Už se to ví! Kluci jsou otrávení! Před večerí se schovávali v letní jídelně, a když jim bylo moc zle, šli za Tony. Teď jsou v ložnici a vedoucí volala lékaře.“

Čím se mohli otrávit? Snad se najedli ořechového listí?

„Já věděla, že na tom stromě dělají něco ohavného,“ potřásá pohoršeně hlavou Boženka, ale všechny ji okřiknou.

„Ty buď raději potichu! Zas toho moc víš!“ Nemocní chlapci, snad v nebezpečí života, těší se velké lásce.

„Jééé!“ Anička má hrůzou oči navrch hlavy. „Aby tak všichni pomřeli a měli najednou pohřeb.“

„Ticho!“ zařvala Julka. „Není slyšet vlastního slova. Víte co? Já mám nápad! Až všechno bude spát, tak se na ně půjdeme podívat.“

„Ty by ses nestyděla do klukovské ložnice?“ ječí Anička.

„A proč bych se měla stydět? Oni byli u nás také, když přivezli Lenu.“

Jakmile jsou děti v ložnicích, vychovatelky po své práci odejdou nahoru do svých pokojů a večerní světla zhasnou. Na chodbách hoří jen slabé noční žárovky, jež vrhají mdlou záři, protínající dlouhý tunel hluboké temnoty.

Děvčata na postelích čekala. Tony zavřela kuchyni a vychovatelky šly vzápětí do druhého patra. Pak bylo v domě ticho. Otevřeným oknem doléhal ze vsi obvyklý štěkot psů, který byl najednou tajemný a hrůzný. Ještě štěstí, že se Bob občas ozval, aby jim odpověděl. Jako by chránil dům a odháněl všechna nebezpečí.

Julka s Janou sklouzly první z lůžka, a držíce se za ruce, vyšly na chodbu. Děvčata, která je mlčky následovala, seřadila se do tmavých dvojstupů přilepených strachem ke zdi. Jakmile se první dvojice octly za světlem, rozběhly se před nimi velké obludné stíny. Julka sevřela Janinu ruku a obrátila se k dívkám s přesvědčujícím šepotem:

„Snad se nebojíte, vy hloupé kačky! Strašidla žádná nejsou a vlastních stínů se přece nebudeme bát!“

Trochu má strach, myslí si Jana s bušícím srdcem. Teď je čeká nejtěžší úsek kolem schodiště jako propasti tmy. Na počátku chodby v druhém křídle budovy je opět záchrana v podobě žlutého kruhu záře. Kousek za schodištěm je výklenek. Za Bojanové tu stával stolek s pokrývkou a vázou s umělými květinami. Děvčata se natlačila dovnitř a poslouchala.

V celém domě není života. Odněkud zdola proniká nahoru jen tleskot kapek vody z koupelen nebo z kuchyně. Najednou se ozvalo ve zdi, u níž stály, zarachocení, jež běželo odněkud z výšky a padalo dolů.

„Jééé,“ vydechla kterási hrůzou.

„Tady je komín,“ poznamenala Julka věčně, „něco tam spadlo.“

„Víte co? My s Janou tam půjdeme samy a vy tady počkáte, co bude.“

Ložnice chlapců třetího oddělení je odtud jen několik kroků. Velké dveře vypadají mlčenlivě a odmítavě, jako by za nic nechtěly prozradit tajemství, jež ukrývají. Jana maličko ustoupila a Julka stiskla kliku, zlehka otevřela a vsunula hlavu dovnitř.

„Kluci,“ zvolala bázně do tmy, která však nevydala ani hlásku.

„Je jim moc zle, nebo tvrdě spí,“ oznámily pak děvčatům a daly se s nimi na útěk na druhý konec budovy.

Onemocnění chlapců bylo krátké; někteří byli již druhý den ve škole. Vědělo se také, co provedli. Kouřili cigarety, které obstaral za tajné peníze od matky Zdeněk, sebrali Tony šípkové víno a z lahví po zednicích vypili zbytky starého piva – to prý bylo ze všeho nejhorší, protože bylo zkažené.

Tak proto nás nechtěli! Když všechna starost o chlapce opadla, rozpomněla se děvčata na zkaženou neděli.

„Našeho Karla strašně zmlátím,“ slibovala Julka s očima přimhouřenými zlostí. „Já mu dám pít a kouřit, na to nezapomene celý život!“

Chlapci chodili do školy, ale doma měli trest domácího vězení. Jedli odděleně od ostatních dětí v letní jídelně, kde byli zavřeni celé odpoledne, až do chvíle, než šli do koupelny a ložnice, a klíč nosila Marie v kapse. Chovali se náramně tiše, zdálo se, že uvnitř nepřetržitě spí. Když se však přiložilo ucho až ke dveřím, bylo slyšet dušený hovor a smích a slabounké tukaní do kláves pianina. Nebyli tedy tak nešťastní, jak si dívky myslely a jak by se dalo očekávat po tak ohavném činu.

„Jak to bude ještě dlouho trvat?“ ptaly se dívky mezi sebou, protože se jim po chlapcích stýskalo.

„Jak mám přehrávat, když je jídelna ustavičně zavřená?“ stěžovala si Jana vychovatelce, a ta jen pokrčila rameny. Ale v jednom zářivém dni otevřela se letní jídelna pro všechny a zato zimní zamkli a klíč pověsili k Tony do kuchyně.

Všichni byli nadšeni veselou změnou. Nejen proto, že zas byli pohromadě, ve starém pořádku. Letní jídelna byla znamením blížících se prázdnin, kdy mnozí odjedou k svým matkám, otcům nebo příbuzným. Místnost plná slunce a vzduchu ze zahrady byla jako rojící se úl. Nikdo neslyšel kroky vedoucí po chodbě. Děti ji najednou spatřily ve dveřích, jako by vyrostla ze země. Hluk rázem utichl.

„Přišla jsem si s vámi promluvit o tom politováníhodném darebáctví,“ pravila a sedla si na první židli.

Stát Ohario! Všem to vypadlo z paměti, i provinilcům, kteří se proto tvářili spíše mrzutě než nešťastně.

„Byl to kolektivní čin a byli jste potrestáni domácím vězením, všichni stejně. Ty, Vojto, jsi byl hlavou celého podniku, ač jsi měl tomu jako předseda samosprávy zabránit. Proto ti musíme přidat. Podívej se, měl jsi jet na tři týdny domů na prázdniny. Uděláme to tak, že nepojeđeš nikam.“

„Soudružko,“ vyhrkl ohromeně. „Nemohl bych dostat jiný trest?“ Podíval se zahanbeně po dětech a tiše navrhl: „Kdybyste mi pořádně

nabila? Mám na zahradě schovanou šikovnou hůlku, s tou by vám to moc pěkně šlo!“

„Nic takového! Bití je u nás zakázáno. Zůstaneš tady celé prázdniny a domů to oznámíš. Až se to doví tvůj otec, tak ti stejně nabije, takže ničemu neujdeš!“

„Soudružko, já bych nechtěl, aby se to tatík domákl.“

„Nemluv tak ohavně!“ okřikla ho vedoucí. „Abych se přiznala, velice jsi mě zklamal. Myslila jsem, že na podzim pošlu domů hochu, který je pánem sebe sama, který nikdy nic neudělá proti svému přesvědčení. Za žádného hochu bych byla tolik neručila jako za tebe. Musíš uznat, že děti nemohou potřebovat takového předsedu, jako jsi ty. Uděláme nové volby do samosprávy.“

„Soudružko,“ vydechl zděšeně. Rozběhl se ke stolu, kde leželo kladívko, které tu nechala vychovatelka, když přibíjela na zeď nástěnku, a uhodil se jím do ruky.

„Co to děláš?“ zvolala vedoucí rozzlobeně. „Jenom žádné sebetřýznění. To tady nepěstujeme.“

„Chtěl bych, přál bych si, abyste věděla,“ koktal přemáhaje pláč. Ohlédl se znovu po dětech, ale ty se na něho nedívaly, tiché a zahanbené, jako by se jich to také týkalo. „Ta věc tehdy, proč jsem tady,“ vyrazil v největším rozrušení, „nemá nic společného s tím, co jsme provedli. A taky bych rád zůstal předsedou, pokud budu tady, soudružko,“ dodal tiše.

„O tom rozhodnou děti,“ řekla a vstala.

„Za to, co jsem udělal,“ pravil rychle už pevným hlasem, „zryji ten kus trávníku, kde jsme chtěli založit nové jahodiště.“

„Tím mě neohromíš,“ odpověděla. „Práce není žádný trest. Ale když myslíš, že ti to pomůže, tak si to sám sobě ulož!“

Vedoucí vyšla a Vojta vyběhl za ní.

„Je mi ho hrozně líto,“ šeptala Jana Julce.

„Mně taky,“ odpověděla, „ale jsem hrozně ráda, že tu zůstane celé prázdniny.“

Děti seděly v kruhu nedaleko Vojty a přihlížely, jak ryje trávník na nové jahodiště. Některý kus drnu byl tak úporný, že se Vojta musel postavit na rýč oběma nohama, aby jej dostal do země.

„Těžká práce pro prezidenta,“ poznamenal Žrout.

„Máš beztak vztek, žes nevylezl na strom,“ odpověděl Vojta vesele.

„Kdyby se tě někdo zeptal, tak bych na ten strom klidně vylezl.“

„Jenže on se tě nikdo neptá,“ Vojta zarazil rýč a stíral si z obličeje pot.

„No, tohle bych rýt nechtěl,“ dráždil poznovu Žrout.

„Taky bys ani nemohl,“ mýnil Vojta v dobré míře. „Rýč by s tebou klátil na všechny strany.“

Děti se smály. Žrout se rozhlédl a rozzlobeně vyhrkl:

„Předsedou stejně nebudeš, i kdybys zryl celou zahradu.“

„Když nebudu, tak nebudu,“ řekl Vojta a pokračoval v práci. Děvčata se udiveně ohlédla. Vypadalo to, jako by byl Žrout někým nastrčen. Chlapci zarytě mlčeli. Jožin opodál se zkříženýma nohama a se zamračenou tváří zlostně sekal prutem o zem.

„Takového kluka, jako jsi ty, který má ledacos za sebou, ani volit neměli,“ vykřikl Žrout a vstal.

Vojta nejdříve zabodl rýč do zryté půdy. „Opakuj to ještě jednou!“

Žrout před ním couval a křičel:

„Opovaž se na mě sáhnout, tak uvidíš!“

Jožin vyskočil a zařal pěsti.

„Necháš Žrouta na pokoji!“

„Co ty se do toho pleteš?“ obořil se na něho Vojta a rozehnal se za tlustým chlapcem, ale Jožin mu nastavil nohu a Vojta upadl.

Rychle vstal a mlčky se na něho vrhl.

Lena popadla Janu za ruku. Jak se mohli rvát takoví nerozluční kamarádi? Jožin byl mrštnější, ale Vojta vytrvalý a silný. Jejich hlavy, vysoký černý smeták a krátký nazrzlý ježek, octly se každou chvíli vedle sebe jako v těsném objetí. Rozdávali si bezohledné rány s obličeji zkřivenými úporností a děti kolem nich jen mlčky a zděšeně přihlížely.

„Co si udělali?“ chtěla Lena vědět, ale Jana neodpovídala. Tušila, že Jožinova zběsilost nebyla namířena na kamaráda, ale na jeho šťastnější

životní los. Byl zachmuřený od toho okamžiku, kdy Vojta počítal před dětmi, za kolik týdnů půjde nadobro domů. On se neměl na co těšit, kam se vrátit, neměl své spořádané rodiče jako Vojta. Otázka předsednictví byla jenom jménem pro jeho hlubokou a zarmoucenou závist. A Jana, třebaš v té rvačce stranila Vojtovi a Jožina ani neměla ve zvláštní lásce, Jožina najednou litovala, neboť na jeho tváři spatřila zoufalství.

„Nestydíte se rvát jako dva kohouti?“ křičela Julka neustále. „Však už na vás jde soudružka vedoucí.“

Vojta první nechal boje a chopil se zase rýče. Potají si utíral krev z nosu. Jožina, třesoucího se po celém těle, drželi chlapci ve svém středu. Vedoucí k nim spěchala, jak nejrychleji mohla.

Najednou klopýtla a bezmocně upadla, až od ní daleko odletěla její hůlka. Děti strnuly leknutím. Vojta odhodil rýč, přiběhl k ní a zvedl ji ze země, jako by byla malým děvčátkem. Držel ji na svém silném těle, dokud se nevzpamatovala.

„Co to zase bylo?“ zeptala se, opírajíc se už o svou hůl.

„Nic, soudružko. My jsme s Jožinem jen tak trochu zápasili.“

„To bylo jen tak,“ dodal rychle Jožin.

„Podejte si ruce,“ nařídila přísně. „Ať podruhé nic takového neslyším a nevidím.“

Vojta první vykročil. Mohl to udělat, neboť teď byl opravdovým vítězem.

Jana s Lenou si zase sedly na svá místa a dívaly se za vedoucí, jak šla pomalu v doprovodu dětí zahradou. Jak byla malá a slabá, a přece žádné z dětí, ani ti největší darebové, nevyužili její slabosti, naopak, držela je na uzdě jako velká síla. Všichni se před ní ostýchali; nesvěřovali se jí a neposlouchali její nadšené řeči, které k nim občas vedla, ale ctili ji, neboť tušili, že je jistotou a stálostí tohoto domu, v němž museli nalézt svůj domov.

„Co bys řekla, bylo to udobření kluků doopravdy?“

„Nevím,“ odpověděla Jana netrpělivě.

Budu se učit také pro ni, slíbila si. Vždyť řekla, že nemá jiných radostí, než které dostane od nás. Ať má radost! Maminka, Baudyšová a také ona!

Hleděla teď na Vojtu, který mlčky, stejnoměrnými pohyby krájel dál tvrdou půdu, jež se zdála pod jeho rýčem poddajná a měkká.

To je ten, který mě miluje, pomyslíla si s pýchou a položila Leně ruku kolem krku.

Zloději v zahradě

Všechny děti se seběhly.

Tonin příbuzný přinesl do domova vzrostlé jehně, mladého beránka.

„Ne, teď se nebude zabíjet,“ odpověděla Tony na postrašenou otázku dětí. „Až na zimu. Přes léto spase trávu na zahradě, a když se mu sem tam něco přidá, bude mít pak čtyřicet kilo masa.“ Jak mohla Tony tak ohavně mluvit o tak rozkošném tvorů? „Koza by byla skoro lepší,“ povídala, „ale to je potvora, ožrala by stromky.“

„Proč nechcete kravín?“ bědovala vedoucí, která se na dvůr dívala z okna. „Tady je dětský domov a žádný statek. Jenom si přiděláváte zbytečnou práci a pak si stěžujete.“

„Soudružko, já si vezmu na starost prase i toho beránka,“ zvolala rychle Julka na pomoc Tony. „Budu každé ráno dříve vstávat. Mně to vůbec nic neudělá.“

Vedoucí neodpověděla a děti Julce záviděly, že si tak obratně beránka přivlastnila.

Prasátko se jmenovalo Pašík a beránek dostal jméno Paša. Chlapci mu ohradili místo ve chlívků, ale celý den byl na zahradě. Zpočátku nedovolil, aby se ho někdo dotkl. Díval se však na děti zvědavě tyčkovým plotem, oddělujícím sad od zeleninové zahrady. Jakmile se přiblížily, dupl vzdorovitě kopýtky, hodil hlavou a utekl. Brzy se však vrátil, protože se mu stýskalo. Zvolna nabýval důvěry. Lehal si těsně k plotu, takže jeho rouno bylo vmáčknuto mezi tyčkami, a strpěl, aby mu děti prsty jezdily mezi tvrdými hustými kudrnami. Blahem přivíral vystouplé oči a mlel pusou, jak pilné přežvykoval.

Každý, kdo sem přijde, děti nebo zvířata, má stejný strach, myslila si Jana.

„Neboj se,“ řekla Pašovi. „Ani trošičku se neboj! Čím budeš přítulnější, tím tě budou mít děti raději.“ Beránek si to vzal opravdu k srdci, zakrátko běhal za dětmi stejně horlivě jako pes Bob. Jenže v zeleninové

zahradě to s ním nešlo. Nechtěl vzít na vědomí, že nesmí šlapat po záhonech, bylo mu také jedno, co ukousne a kde se rozvalí, a tak musel zůstat za plotem.

Co kdyby si někdy děti vzaly příklad ze zvířat? napadlo Janě. Aby si umínily, že se stůj co stůj naučí být přítulnými a milými, jako je třeba Paša, až by je každý musel mít rád!

Ráno, hodinu před budíčkem, jakmile se slunce opře o horní okenní tabuli, Julka procitne, posadí se na posteli s mocným zíváním a protahováním. I Jana se zvedne a spustí nohy na podlahu.

„Ty vstáváš? Zas se budeš učit?“ ptá se Julka šeptem a ze rtů jí uniká naříkavě: auauauau!

„Baví tě to?“

„Moc ne,“ odpoví Jana.

„A proč to děláš?“

„Protože chci!“

Tohle ovšem Julka nechápe, aby se někdo učil, když zrovna nemusí. Ustelou si své postele a vyjdou ze spící ložnice. Od dveří se Jana ohlédla na Lenčino lůžko. Lena s hlavou na složené ruce je jako svěží poupě tmavé růže. I Julka se zastavila a okamžik se na ni dívá.

„Jak může být někdo tak hezký?“ ptá se s povzdechem ošklivého kachňátka.

Dům je ještě tichý. Vychovatelky jsou ve svých pokojích. Jen Tony dole haraší svými hrnci a rozmlouvá s kočkami. Velký sporák v kuchyni je už roztopen a konve čerstvého mléka stojí u kuchyňských dveří. Tony hned z nich odlila pro kočky a pro Janu a Julku na první snídani. Julka pak běží vypustit slepice do jejich ohrady, donese krmení Pašikovi a Pašu odvede do sadu. Za vlády Bojanové by jistě nikdo nesměl opustit ložnici před budíčkem, umývat se v koupelně zvlášť, bez svého oddělení. Ale vychovatelka Marie přimhouřila oči. Nic nenamítala, že Julka pomáhá Tony a že se Jana ráno učí, dokonce že obě někdy chybějí u rozcvičky.

„Jano,“ vykřikla Julka v koupelně. S mokrým obličejem upřeně hleděla na Janinu obnaženou hrud'. „Ty jsi zesílila, víš o tom? Stůj rovně, ať pořádně vidím,“ Jana se krčí a stydlivě uhýbá Julčiným očím.

Kdyby tomu tak vskutku bylo, pak by se už nemusela stydět před děvčaty! Odhodila by daleko svou osušku jako ony a bez bázně a pokorenění se postavila pod proud vody.

„Víš co? Najdu nějaký provázek nebo šňůrku a každý den tě ráno změřím, abys věděla, jak jsi na tom. Musíš hodně jíst,“ radí Julka vážně. „A hlavně pij pořádně mléko! Slyšela jsem, že to nejvíc pomáhá!“ Julka má od své babičky a ze své vsi tolik moudrostí, že by se i maminka podivila. Nejenže umí jako dospělá všechno, na co se podívá, ale zná toho tolik, o čem děti v Praze nikdy neslyšely.

V slunných červnových dnech záhony v zeleninové zahradě vzrostly, takže je mnoho práce s pletím, jednocením a okopáváním.

Julčiny květiny a zelenina jsou nejmypělejší ze všech.

„Sebralas nám nejsilnější sazenice,“ křičeli na Julku chlapani plni zlosti.

„To vůbec není žádná pravda,“ hájila se. „Já vám řeknu, proč jsou tak pěkné: každé ráno před školou je trochu zaliju.“

Od toho dne se rozmohlo urputné nevyšlovené soutěžení, kdo se první zmocní konví a pokropí své záhony. Děti vstávaly před budíčkem a potají se ztratily v zahradě. Soutěžení se brzo zvrtilo v úplatkářství, protože dětem se nechtělo z postelí. Ranní zalévání se odměňovalo moučníky, polední porcí masa a Zdeněk, jediný ze všech, platil penězi, neboť měl u sebe vždycky nějaké tajné od své matky. Tonino Zlato, které na sebe vzalo většinu zakázek, muselo by se skulit z lůžka aspoň ve čtyři, aby to všechno stihlo. Zato k němu v poledne klouzaly po stole talíře s moučníky ze všech stran. Najedl se, div nepukl, a ještě si moučníky odnášel v kapsách.

Najednou byl se zaléváním konec, protože voda ráno netekla. Tony, která měla v kuchyni hrnce naplněné vodou od večera, jenom pokrčila rameny. Julka se však vždycky všechno dozví; pošeptala Janě, že vedoucí nařídila, aby se večer voda zavírala. Avšak opatření bylo zbyteč-

né: horké suché dny byly najednou vystřídány vlhkým počasím. Denně pršelo, děti nemusely zalévat.

Ve dnech soutěžení si Jana uvykla vstávat časněji, aby byla první a sama. Když se všechno vrátilo do starých kolejí a ložnice spaly až do budičku, probouzela se záhy, podle nového zvyku. I Julka byla ještě zachumlána v pokrývce v tvrdém spánku. Okna byla matně bílá a světlo venku strnulé a neživé. Jen ptáci byli probuzeni, ale jejich hvízdot a křik byl ve spící přírodě tajemný a zvláštní. Malátná únava jí tiskla hlavu nazpět do polštáře a žaludek se jí zvedl nevolností. Přesto nemohla zůstat na lůžku a pokračovat ve spaní. Pohádkový oř, ten, který by mohl lidi zavést až do záhuby, ale ji se uvolil donést k vítězství nad školou, netrpělivě čekal. Jana předobře znala jeho neústupnost. Nebylo možno ho nějak oklamat; byl silnější a provedl vždycky, co si umínil.

Tonina kuchyň rovněž ještě spala. Za zavřenými dveřmi se ozývaly kočky, které se dovnitř dostaly otevřeným oknem. Na chodbě stály prázdné konve od mléka. V pracovně byl ještě večerní vzduch; byly tu cítit děti. Jana otevřela okno do šustícího vonného deště. V témž okamžiku se v druhém patře zprudka rozlétlo okno a Jana zahlédla drobnou bílou ruku. Polekaně uskočila a naslouchala. Ale dům zůstal tichý.

Opuštěné stoly jako by pozorně a tajuplně bděly. Zapomenuté věci dětí a stopy jejich života – který jako by se tu odehrával někdy velmi dávno – civěly v prázdnotě a v zamyšleném tichu a mluvily k Janě novou, podivnou řečí.

Přestalo pršet. Klíč od dvora je na hřebíku u dveří vedle Tonina „dvorského“ kabátu, který tu visí jako ohromný sešlý strašák. Na dvoře se Janě lichotivě otřela o nohy kočka. Na Zdeňkově záhoně je do půdy zabořen rýč a Jana vidí Zdeňka, který opakuje večerní větu: „Našel jsem už čtyřicet jahodových květů.“ Vrátka tyčkového plotu do sadu vrzla, jako by si radostně výskla, že Jana už je tady.

Na vrcholky stromů se položilo slunce. Vzduch je plný výparů, ale vysoko na obloze jsou útržky mraků jasné a pod nimi probleskuje sytá modř. V mladé zeleni, v jemné trávě se matně lesknou krůpěje deště

jako perly. Jana chodí sem tam po cestách vysypaných pískem, s tváří skloněnou nad školní knihou. Najednou zvedla hlavu a rozhlíží se.

Ve velebném tichu, v syté kořenné vůni přírody po dešti pocítila tak prudký pocit radosti a štěstí, že se jí až hlava zatočila a srdce rozbušilo hlasitými údery. Octla se velmi vysoko, až u oblak. Byl to závatný okamžik, v němž jí myslí prolétl velký slib: Zůstane si věrná a dostane ze sebe to nejlepší!

Jana potkala vedoucí na chodbě.

„Jak se máš, Jano?“

„Prima, soudružko.“

„To je pražské, to tvoje prima, že?“ Vedoucí vzala Janu za bradu a zkoumavě si ji prohlížela. „Máš kruhy pod očima. Nepřeháníš snad to svoje vstávání?“

Spěchala pak za svou věcí.

V pracovně je ticho. Třetí oddělení se lopotí se slohovou úlohou Moje jitro. To je legrační, směje se v duchu Jana, že přišla učitelka zrovna na takový námět. Dětem působil pravá muka.

„O čem mám psát?“ vztekal se Vojta. „Ať dělám co dělám, jsou toho jen tři věty. A taky je napíšu, ať je pokoj!“ Přehodil si nohu přes lenoch židle a dal se do těch tří vět.

„Hodně, hodně to roztahuj,“ radil Jožin. „Já to napsal velikými písmeny, takže to skoro vypadá jako půl stránky.“

Jana hustě popsala čtyři plné listy. Když druhý den sebrala učitelka od všech slohové sešity, vyzvala ji, aby svou úlohu přečetla nahlas.

Jana vstala a začala nejistě, neboť dávala všem nahlédnout do svého nitra. Líčila svá časná jitra za mrtvého světla, kdy všechno ještě je ponořeno do spánku. Stromy a keře sní o své slávě květů, mladičké rostliny se již těší na nastávající léto. Rybník, který je tak marnivý a rád se ustavičně převléká, je po ránu šedomodrý. I on je rozespalý a myslí na uplynulou noc. Blízké lesy se v něm tiše a nehybně odrážejí, ale to mu není vzácné, to má každický den. Vzpomíná na měsíc, který se v něm koupal docela sám, od večera do ranního rozbřesku. Pak se slunce vy-

houpne nad obzor jako čarovný budíček a všechno se probudí. Třebas rýč zabodnutý do půdy se radostně protáhne a je rád, že je zase den a že se ho chopí ruce dětí.

Ve třídě bylo pozorné ticho. Jana cítila zraky všech. Na poslední stránce se jí hlas již tak třásl, že se musela vší silou ovládnout, aby dočetla závěr, že „ve slávě jitra se člověk ztotožňuje se vším čistým, krásným a pravdivým“.

„Tománková, co jsi napsala, není průměrné,“ řekla konečně učitelka. „Vezměte si příklad, co dokáže opravdová píle,“ pravila celé třídě.

Mýlíš se, pomyslila si Jana. Je to mé cítění a pozorování. A dalo mi to méně starostí než mnohým tři věty.

Cestou ze školy klusala Lena oddaně vedle Jany. Mám ji v hrsti jako kdysi Věra mne, řekla si Jana. Bylo by mi však milejší, kdybych já ji měla raději a mohla s ní mluvit o všem, co mne napadne.

„Ty básnířko,“ obrátil se Vojta na Janu, nikoli bez kousavosti. „Vedoucí bude mít narozeniny. Slož něco za nás za všechny.“

V zahradě ve stínu zdi rostou konvalinky. Letos jich bude dost, jsou však ještě maličké a zelené. Děti se seběhly u divokého záhonu. Julka s Vojtou si k úřadě sedli na bobek.

„Tak ty si teda, Julka, nemyslíš, že budou do narozenin akorát?“

„Skoro se mi to nezdá!“

„A jak se takové konvalinky můžou urychlit?“

Julka si okusuje nehet a chvilku přemýšlí.

„Řekla bych, že potřebují hodně tepla a mokra.“

„Nechte mě uvažovat,“ vykřikl Jožin, sedl se vedle Vojty a velkým úsilím mhouřil své malé černé oči.

Chlapci se pak ztratili a vrátili se uprášení a pomazaní. Nesli opatrně rozbitou okenní tabuli. Jistě se hrabali někde v kůlně nebo na půdě. Sklo pak začali natírat po jedné straně stříbřenkou na kamna, kterou asi sebrali Tony v kuchyni.

„To bude jako zrcadlo?“ ptaly se dívky, ale chlapci neodpověděli, zaujatí velkým záměrem, jehož inženýrem byl Jožin. Ve škole byl všelijaký žák, ale zato z celé třídy nejlépe rozuměl fyzice.

Kdyby byl na naší pražské škole, myslila si Jana, zbláznil by se radostí, jaké tam máme pomůcky pro pokusy s elektřinou a tepelnými motory.

Chlapci opravdu vyrobili jakési zrcadlo, které podle Jožinova počtu umístili tak, aby odrazilo sluneční paprsky na záhon konvalinek.

„Není to čistě na nic,“ prohlásila Julka. „Konvalinky náhodou nemají rády slunce.“

„Ty zas toho víš,“ osopil se Vojta. „Aťsi mají rády, co chtějí. To nikoho nezajímá. Budou mít teplo a pokvetou a hotovo.“

Chlapci byli ustavičně u svého zrcadlového zařízení, o němž dívky prohlašovaly, že je jen hloupou klukovskou hračkou. Dychtivě rozhrnovali hedvábné a jako naškrobené listí konvalinek. Zelená poupata na vrcholcích stonků se vskutku začínala rozvíjet v smetanové zvonečky.

Narozeniny vedoucí připadly na neděli. Výbor samosprávy však rozhodl z obavy, aby snad vedoucí nakonec neodjela, že Janina gratulace s kyticí konvalinek, kterou podá vedoucí Liduška z nejmenšího oddělení, odbude se již v sobotu večer při nástupu.

Odpoledne pracovaly děti v zahradě „v dobré pohodě a ve veselé ukázněné náladě“, jak by asi s pýchou – říkaly si – napsala do svého sešitu Bojanová. Všichni byli pohromadě. Paša se otíral o tyčkový plot, pozoroval děti a mlel pusou. Pes Bob spal na slunci, natažen přes cestu mezi záhony, takže jej Jana, která se učila své slavnostní řeči a chodila kolem po úzkých pěšinkách, musela pokaždé překročit.

„Běžte už na ty konvalinky,“ upozornili chlapci několikrát děvčata.

„Ještě je čas,“ odpověděla pokaždé Julka. „Jen ať kvetou pod tím vaším zrcadlem,“ dodala kousavě. Teprve když se slunce zvedlo ze záhonů a položilo se na tyčkový plot, což bylo znamením, že děti zpravidla nechávaly své práce, Julka si opláchla ruce od hlíny a s Boženkou se rozběhly do sadu.

Zanedlouho se odtamtud rozlehl jejich křik:

„Pojďte sem, všichni honem sem!“

Záhon konvalinek byl až na několik trsů kolem zdi celý podupaný jako od střevíců s vysokými podpatky.

„Zloději,“ vydechla Anička údivem.

„Kdepak,“ smála se Julka. „Jenom náš Paša!“

„A to je ti k smíchu?“ zařval Jožin. Vytrhl ze země kolík, o nějž se opíralo zrcadlo, a rozhlížel se vztekle po beránkovi.

„Opovaž se ho bít,“ vykřikla Julka a pověsila se na jeho paži. „Jste tím sami vinni! Pořád jste se tady motali a on se sem přišel podívat jenom ze zvědavosti.“

„Ticho,“ nařídil Vojta s úplným klidem. „To nemá žádný smysl. Teď se musí strašně přemejšlet!“ Obracel se na všechny strany jako kapitán na můstku, který pátrá po pevnině. „Podle mého musí tady být v těch lesích spousta konvalinek. Jenom o nich vědět.“

„Kabeláč, co s ním sedím v lavici, ví o všem. Pořád je v lese,“ pravil František.

„A jseš si jistej, že by ti o nich řekl?“

„Jsem, protože jsem s ním náhodou zadobře.“

„Tak dobrá!“ rozhodl Vojta. „Půjdeš hned za ním a ať tě k nim dove-
de!“

František zakolísal.

„Jak toho Kabeláče najdu?“

„Jednoduše ho najdeš,“ přikázal Vojta. „Vysadím tě na zed' a dolů už skočíš. A Kabeláčovi řekni, že mu to nezůstanem dlužní.“

U večerního nástupu si Jana pomyslně, jak bylo dobře, že Paša spásal konvalinky a že gratulace se musela odložit. Vedoucí nebyla v dobré míře. Jakmile promluvila, všechny děti zvedly hlavy. Jejím hlasu ubylo na lahodnosti, na bledém čele mezi řídkým obočím stály dvě kolmé nepřístupné vrásky.

Přehlédla řadu třetího oddělení neživými lesklými skly, na něž dopadalo světlo.

„Kde je František?“

„Nevíme,“ řekli rychle chlapci. „Byl s námi až do večera. Asi to zas na něho přišlo. Někam se schoval.“

„Dojděte pro něho!“

„Soudružko,“ pravil Vojta tiše. „To nemá žádnou cenu. On je v takových chvílích nejraději sám. Stejně bychom ho nenašli.“

Vedoucí chvíli mlčela.

„Vyříd'te mu, že bude zapsán, že nebyl u nástupu. Nejdříve pořádek a potom všechno ostatní,“ dodala s důrazem. „Ostatně nemá žádný důvod k pláči.“

František se nevrátil ani do večere. Chlapci se sesedli tak, aby mezi sebou ukryli jeho prázdnou židli. Ale Marie, která byla rovněž mrzutá (kdykoliv byla vedoucí špatně naložena, přešlo to jako nákaza i na vychovatelky), vykřikla pohněvaně:

„Kde je ten kluk? Za trest bude stát v koutě!“

Po večeři se jídelna rychle vyprázdnila. Kuchyňská služba rachotila nádobím, které ukládala do košů. Nakonec utřeli stoly a urovnali židle. V místnosti se pak rozprostřelo ticho s měkkým soumrakem, promíšeným poslední červenou září zapadajícího slunce.

Jana vstala od piana a s Lenou se vyklonily z okna. Obloha byla už bledá, slunce zmizelo. Ze země nedočkavě vyrazil letní zpěv noci, pilný a nepřetržitý cvrkot lučních kobylek.

V té chvíli, kdy dům strnul ve večerním tichu a příroda usínala, přepadl Janu pokaždé stesk velmi prudký a bolestný. Jak záviděla Míše, že má maminku nablízku, že s ní může mluvit a že se jí může dotýkat!

„Na co myslíš?“ šeptala Lena.

„Na maminku,“ vydechla Jana. „Ty také?“

„Ano,“ znělo tiše a bezbarvě.

Jana objala Lenu kolem pasu. Byla ráda, že má kamarádku, s níž může o mamince mluvit! Touha a stesk se zmírnily, jakmile mohly být vysloveny.

Najednou slyšely z hloubky sadu nepřetržitý pískot. Ze země za tyčkovým plotem se vymrštila světlá postava, hoch v bílém tričku, který rychle zmizel v temném stínu stromů. K dívkám dolehla odpověď na pískání, stejný signál.

„František se vrátil,“ vzkřikla Lena.

„A Vojta mu běžel naproti,“ odpověděla Jana. „Pojďme za nimi.“

Pod vysokou zdí byla už úplná tma.

„Máš?“ volal Vojta.

„Mám,“ zněl vítězný a unavený hlas. „Byli jsme až na Hůrkách, strašně daleko.“

„Mám jít na druhou stranu?“

„Ne! Je tu Kabeláč a ještě jeden kluk. Trošku mě vysadí.“

„Hod' mi teda tu kytku!“

„To nejde,“ křičel František ochraptěle. „Není svázaná.“

Františkova hlava se už objevila nahoře na zdi.

„Ukážu ti, kam máš skočit. Kluci,“ volal Vojta na neviditelné hochy, „my vám to oplatíme. Nemusíte mít vůbec žádný strach!“

Skokem do tmy František dopadl na kolena.

„Praštil ses?“

„Nebolí to,“ odpověděl.

„Nebude ti to vadit, že budeš stát v koutě?“

„Až se najím, tak mi to nebude vadit.“

„Ani to, že budeš na tabuli?“

„Ne,“ křičel. „Až nebudu mít hlad, tak mi to bude fuk.“

Vojta běžel za ním a volal do tmy:

„Vždycky jsem věděl, že jsi správný kluk! Vždycky jsem to věděl!“

Cestou ze školy se Vojta ztratil. Když už byly děti na kopci, spatřily ho dole s ohromným balíkem v náručí, takže mu byla vidět jen hlava a pospíchající nohy.

Co mohlo být tak objemné a lehké? Snad peří či seno nebo pouhý sen.

Sedly si na zem a čekaly. Jakmile k nim dorazil, praštil svým zvláštním břemenem. Byla to dřevitá vlna svázaná v loktuši na trávu.

„Na jahody,“ poznamenal. „Jestli mi někdo kousíček vezme, tak ho přerazím! Vyproste si a přineste si sami.“

Vojta má nejranější druh jahod, velkou Královnu Hortensii. S pečlivostí rozprostřel kolem každého keříku dřevitou vlnu, aby jahody

zůstaly ušetřeny. Už začínaly růžovět. Napočítal jich pět skoro zralých, jež chtěl s pýchou darovat vedoucí.

Druhého dne, když děti usedaly k obědu, vrazil rozlícen do jídelny.

„Kdo ukradl moje jahody? Žroute, dýchni na mne! Beztak ti huba voní po jahodách!“

„To není žádná pravda,“ bránil se tlustý hoch a Tony na jeho obranu volala od výdejového okénka:

„Chytil jsi nepravého! Jaroušek, co přišel ze školy, byl stále se mnou v kuchyni.“

„To nevdá,“ pravil Vojta a zprudka dosedl na svou židli. „Však já na zloděje přijdu a pak mu zakroutím krkem!“

„Vojto,“ okřikla ho vychovatelka, „jenom se mírni!“

Děti se potají pošťuchovaly a chichotaly. Vojta si vynašel dlouhý pruh tuhého papíru, na nějž napsal: „Kdo jahodu ukradne, tomu huba upadne.“ Zdvořilou standartu pak zasadil do rozštípených dvířek, která zabořil do půdy záhonu.

Při večeři oznamoval u všech stolů:

„Pro jistotu povídám všem, že mám na záhoně dalších pět skoro zralých jahod.“

„Proč jseš tak vzteklej?“ obořila se na něho Julka. „Na tvoje jahody nikdo ani nehledí.“

„Děti, děti,“ vedoucí uslyšela křik a vešla do jídelny.

„Někdo mi ukradl pět jahod, soudružko,“ žaloval.

„Nebyly tvoje, ale kolektivu,“ pravila vedoucí. „A ten, kdo to udělal, ošidil kolektiv.“

Ale Vojta neposlouchal a křičel: „Tady už ani nejde o *moje jahody*, ale o to, že mezi námi nikdo nebude krást.“

Jana se zadívala na Aničku. Mhouřila své hezké oči a její rty se pohrdavě ušklíbly.

Ráno před školou se Vojta běžel podívat na svůj záhon Královen. Děti na něho čekaly. Přiběhl bez sebe úžasem: jeho jahody byly opět pryč.

„Ty, Jano, chodíš tak brzo ráno do zahrady...“

„Neberu ti tvé jahody,“ skočila mu uraženě do řeči. „Vůbec je nejím, protože mám po nich kopřivku.“

„Tebe nepodezřívám,“ řekl s důrazem. „Chtěl jsem jenom vědět, jestli jsi někoho neviděla.“

„Jsem pokaždé až dole v sadě. A odtamtud není nahoru do zeleninové zahrady vidět.“

„Musím to vypátrat, nebo bych uschl zlostí!“ pravil. „Musím vědět, kdo je mezi námi tak podlý. Vypátrám to, kdybych u těch jahod měl sedět celou noc.“

Když Jana v časném jitru otevřela branku ze dvora do zahrady, couvla leknutím. Byl to však jenom Vojta. Seděl jako strašák do zelí v špinavém a obrovském Tonině „dvorském“ kabátě nedaleko svého záhonu jahod. Na klíně měl psa, který sladce spal s čenichem zabořeným do záhybu pláště, a vedle sebe silnou hůl na zápas s obrem. Přisedla si k němu na bobek.

„Ty tu hlídáš? A vzal sis k tomu Boba?“

„Kdepak ten,“ odpověděl. „Podívej se na něho. To už není žádný pořádný pes. Tony ho načisto zkazila.“ Bob, zpočátku vděčný za kousek jakéhokoliv jídla, byl teď tak vybíravý, že jej Tony vyplácela hadrem. Nedělal nic jiného, než spal na slunci a z dobrého rozmaru škádlil kočky.

„Pořád se ještě učíš?“ ptal se. „Baví tě to?“

„Už mě to baví,“ řekla Jana podle pravdy.

„Budeš mít možná samé jedničky. Nač to chceš?“

„Chci studovat!“ Chvíli se rozpakovala a pak pohlédla rychle do jeho zlatohnědých očí a dodala: „Chci být herečkou.“

„Já myslil, že spisovatelkou,“ pravil se smutnou vážností.

Připomněla si, že Vojta ji nejen podle hvězdice miluje, ale také, že se s ní ožení. Jak to však bude možné, když oba budou někde jinde? Avšak to nebyla její starost! Utrhla si stéblo trávy, ohnula ji ve smyčku a strčila ji do úst.

„Kde budeš o prázdninách?“

Před dětmi z domova nemusela nic skrývat.

„Pojedu k tatínkovi do Prahy a potom k mamince do Kralovic.“ Co byla v domově, nevzpomněla si na ty dva smutné pokojíky v novém domě. Zachvěla se odporem. Kéž by se někam propadly, aby se tam nikdy nemusela vrátit!

Vojta mlčel a Jana dělala zrcátka z trávy a slin. Proč mě to mrzí, že odjede? myslil si. Potají ji pozoroval. Vábila ho jako nějaký chlapec, s nímž se chtěl mermomocí skamarádit. Ale ona byla dívka! Žádného hochy, který jej zajímal, si neprohlížel, skoro si nevšiml, jak vypadá. Proč se s ní zabývám? K čemu to je? zlobil se na sebe.

„Podívej se!“ Držela před ním oválné zrcátko v zeleném rámečku, s lesklou chvějivou plochou, opravdové zrcátko pohádkové víly. Najednou prasklo, ztratilo se jako sen; Jana svírala v prstech jenom stéblo trávy.

„Tak já už jdu,“ řekla a zvedla svou školní knihu ze země. „Jééé,“ vydechla údivem, s pohledem upřeným na záhon Královen Hortensií. Uprostřed, zrovna pod standartou, seděla černá veverka a v předních tlapkách držela po lidsku velkou růžovou jahodu.

Vojta opatrně vstal a stiskl Bobovi čenich. Avšak veverka vyrušena vyskočila na nedaleký plot a odtud zmizela v koruně stromu. Z včerejších nazrálých jahod zůstaly už jenom dvě.

„To se podívejme na zloděje,“ pravil Vojta s převelikým úžasem.

Tony dětem povídala, že každým rokem přijde do zahrady z lesů nějaká veverka, která se buď zatoulá, nebo je to už taková dobrodružná povaha. Předloni se v domově stalo, že nějak předčasně oklátili ořechy, které nechali zelené rozprostřeny na zemi, aby slupky oschly a popraskaly. Trochu se na ně zapomnělo, a když je přišli sklídit, spousta jich bylo prokousaných a bez jader; tehdy musely řídit aspoň dvě takové mrštné potvůrky.

„Zabijem ji prakem,“ rozhodl Zdeněk. Oči mu svítily loveckou chtivostí.

„Že by ses nestyděl, ty krveživníku,“ zvolala s odporem Boženka.

„Především se říká krvežíznivec, Jeptiško,“ řekl Vojta, „ale s tou veverkou se musí něco udělat. Nenechám si sežrat všechny jahody.“

„Chytneme ji a dáme ji do klece,“ navrhovalo se, ale Tony se dětem smála, že spíše chytnou ptačí pípnutí.

„Nechte to na mně,“ prohlásil Jožin a ztratil se v kůlně, kde cosi vyráběl tak soustředěně, že zapomněl na svačinu.

Tony poslala vynálezci krajíce po dívkách. „To bys nesměl za Bojanové si tady sám v kůlně hrát,“ povídaly mu.

„Co to pořád máte s tou Bojanovou? My kluci na ni nemyslíme. Není tady a hotovo,“ utrl se na ně a svůj vynález přikrýval tělem.

„Je to nějaké síto nebo něco takového,“ vyřizovala děvčata ostatním.

Bylo to opravdu staré síto, které Jožin našel na půdě, pečlivě je vyspravil, na vnější stranu přitloukl pružinu a tu zabořil do půdy. Síto pak opatřil tenkým drátem, který připevnil k plotu. Při sebemenším doteku mělo síto ihned spadnout.

„Nám se to nezdá,“ říkali chlapci. „Třebas spadne, ale rozhodně ne na veverku.“

„Stačí, když se lekne, a na jahody už nepůjde,“ prohlásil Jožin.

„Jen ať nám tady zůstane. Proč bychom si nemohly nechat takovou pěknou veveříčku?“ žadonily dívky.

Síto stálo nepohnuté po celé tři dny a noci a Vojta bědoval, kolik se mu ztratilo jahod.

„Nemysli si, že jí tolik chutnají,“ smála se mu Tony. „Chodí na ně proto, že nemá svou potravu, mladé smrkové výhonky.“

„Zabiju ji, nedá se nic dělat,“ rozhodl se Vojta. „Počkám na ni a praštím ji kamenem.“

Ale najednou, když to zrovna nikdo nečekal a k největší radosti Jožinově, octla se veverka pod sítem. Na děti se dívaly zvědavé jiskrné drobné oči.

„Něco si myslí,“ pravila Jana, „jen se podívejte, něco si myslí.“

„A takový surovec by ji zabil kvůli hloupé jahodě,“ řekly dívky s rozhořčením. „Dáme si ji do klece!“

„Do žádné klece,“ rozhodl Vojta. „Odneseme ji nazpět do lesa.“

V dřevěné bedničce s mříží, s níž se Tony přistěhovala do domova se svou první kočkou, nesly děti veverku do lesa v slavnostním průvodě s celým prvním oddělením a s vychovatelkou Marií. Veverka byla s nimi, kdokoliv chtěl, mohl se na ni podívat.

V lese postavily bedničku pod strom a otevřely mříž. Veverka beze spěchu vyšla a posadila se. Hbitě zvedla jiskrné očko na jednu a druhou stranu a teprve teď se pořádně lekla, když uviděla tolik dětí.

Hned byla na stromě. Děti sotva zahlédly její krásný huňatý ocas. Strom veverku s radostí přijal a před zvědavými zraky dětí se tajemně uzavřel jako nepřístupný hrad.

Večírek na rozloučenou

Před večeří zasedal v sadě pod širokou jabloní výbor samosprávy. Pozvali i Janu; poradkyni v kulturních otázkách. Všichni seděli v kruhu, jenom předseda ležel opodál s tváří k letícím večerním oblakům. Na programu schůze byla příprava večírků na rozloučenou s dětmi, které odjížděly na prázdniny.

„Bude nás tu málo,“ podotkl Vojta teskně.

„Co máš z toho?“ odpověděla mu Julka. „Prázdniny utečou jako nic a na podzim jdeš stejně domů.“

„Je snad tohle program schůze?“ zeptal se Jožin podrážděně. „Šel bych zatím zalévat.“

Všichni k němu rychle vzhlédli. Tonino Zlato, které rozumělo jen vyřčeným slovům, mu pravilo:

„Na co bys zalíval? Podívej se, stejně bude v noci pršet.“

„Dejme se do toho!“ Vojta se posadil a přisunul se blíže k ostatním. „Vedoucí řekla, že něco uvolní z tajného fondu. A Tony má nějaké zásoby, aby upekla cukroví...“

„... aby národní výbor nevěděl,“ skočil mu do řečí Jožin.

„Budeme mít slavnostní večeři,“ pokračoval Vojta, jako by Jožina neslyšel, „cosi jako Štědrý večer. Vyzdobí se letní jídelna. Chlapci půjdou na chvojí a děvčata by mohla udělat papírové růže nebo něco takového.“

„Ve skříni Bojanové bude nějaký krepový papír,“ řekla Julka.

„Co pořád máš s tou Bojanovou?“ vyjel na ni Vojta. „Nechte ji už jednou odpočívat v pokoji. Tak tedy: krepový papír máme! Teď ještě program. Jano, navrhně něco!“

„Mohlo by se něco zahrát na klavír,“ pravila, „pak něco zarecitovat a přečíst z knížky.“

„Zas to samé,“ vybuchl Jožin. „Něco zarecitovat,“ posmíval se. „Žádala by se nějaká legrace, kouzelnické kousky nebo takové břichomluvectví.“

„Jestli jseš břichomluvec, tak beze všeho něco předved',“ řekl mu Vojta dobrácky. „Já o žádném nevím.“

„Musí se udělat takový program, který by se líbil vedoucí,“ podotkla Julka. „Ona by s žádnými pitominkami nesouhlasila.“

„Ať si tam potom sedí sama,“ vykřikl Jožin a Julka si povzdechla: „Je zase načisto navztekanej.“

Tlustý hoch konečně pochopil. „Nikdo za to nemůže, že nemáš kam jet na prázdniny. Podívej se na mne: taky nikam nepojedu, a vztekám se snad na někoho?“

Najednou se Jožin zvrátil tváří k zemi a vypukl v prudký pláč. Jeho hlava opřená o loket sebou zmítala, jako by si přála zavrtat se do země.

„Jožine,“ vydechla Julka. Sklonila se k němu a mazlivě mu vjela rukou do huňatého smetáku vlasů.

„Jdi pryč, nech mě,“ křičel zuřivě a kopal nohama.

Jak dobře znala Jana tuto vzpouru, tlučení čelem do zdi, jak se o ní říkalo! Bylo jí, jako by se dívala sama na sebe! Jožin se vymrštil a utíkal.

Všichni se za ním dívali.

„Já ho ještě neviděla brečet,“ řekla Julka. „Ty ano, Vojto?“ Zavrtěl hlavou, škaredil se a sekal prutem o zem.

„To je těžká věc,“ pravil po chvíli, „o tom se špatně mluví. Kdo v tom nebyl, tak neví, co to je.“

„Jak to, kdo v tom nebyl? Jsme na tom skoro všichni stejně. Jenže přijde na to, jak to kdo bere.“

Na červnovou návštěvní neděli se děti převelice těšily. Od rána byl v domově vzruch a shon. I Jany se zmocnil stejný nepokoj. Tatínek se telefonicky ohlásil, Jana jej měla po tak dlouhé době spatřit! Co kdyby přijela také maminka? pomyslila si, jakmile otevřela oči do krásného zářivého jitra. Naděje, skoro jistota, vzrůstala v ní každou netrpělivou hodinou.

Ke všemu měla s Lenou dopolední službu v kuchyni!

„V těchhle úplně krásných šatech chceš okrajovat jablka?“ volala na ni Anička rozhořčeně.

Jana pohlédla na sebe, na staré šaty z růžového plátna. Tmavomodré lemování mamince pustilo, kolem úzkých port jsou tmavé stíny. Tatínek je poslal v balíčku, jakmile začaly teplé dny. Byly zmačkané, a nadto Janu tísnily.

„Honem je svlékni,“ poručila Anička. „Musím je vyžehlit. Tony ti zatím půjčí zástěru.“

Anička má oči zarudlé od pláče. Vychovatelka Marie jí nedovolila zapnout elektrickou žehličku, aby si vyžehlila své letní šaty. „Ty hloupá kačenko,“ pravila jí Tony. „Tak ty si myslíš, že žehlí jenom elektrická?“ Honem postavila na sporák obyčejnou a Anička se mohla aspoň pustit do velkožehlení pro všechny dívky, jak jen uviděla, že mají na sobě něco maličko pomačkaného.

Kdekomu je známo, že Anička bude švadlenou. Už teď udílí děvčatům rady a s chutí by se pustila do jejich šatů. Jen Tony jí dala rozprávět své staré šaty, široké a velké jako cícha. Tony bere vůbec Aničku v ochranu. Když na ni děti žalují, že má nepěknou povahu, odpoví, že ten má nepěknou povahu, kdo o druhém ošklivě mluví. Ukradla mi deset korun, řekla Jana a Tony tehdy odpověděla: „Chudinka, od nikoho neměla nic dobrého a také nic dobrého neviděla. Však ona se naučí, uvidíte, že se naučí! Spatným skutkem se každý potrestá sám nejvíc.“

„Podívejte se,“ šeptala tajemně děvčatům. „Anička má zlaté prstíky. To se hned pozná, že bude dobrá švadlena. Že nic nevidíte?“ divila se upřímně. „Povídám vám, že má prstíky ze zlata.“

Kolem dveří kuchyně se mihl František, vymydlený, v bělostné košili.

„Pojď se mi ukázat,“ volá na něho Tony od svého dlouhého stolu. Všichni už vědí o jeho velké radosti. Jeho maminka si pro něho přijede a odveze ho pak s sebou na celý měsíc do hor.

„Ty ses vyparádil! C-c-c-c!“ syká Tony obdivem. „Copak ti maminka přijede už dnes? A co ta kolena? Nejsou trochu černá?“

„Kdepak, Tony,“ hájí se František. „To vůbec není špína. Jsou jenom čistě pořádně naražená.“

„Každý někam pojede, každý se někam těší,“ stýská si Tony a píchá do pečeně velikou vidličkou. „Nám, Jaroušku, zbývá jenom tahle cesta

kolem světa, kolem těchto kamen! Ty sis to pěkně vybral, moje zlato! Ale ať! Jenom ať si jedou! Však oni se rádi vrátí a na nás dvou uvidí, že jsme tu byli docela spokojeni!“

„Tony,“ povídá Žrout a stírá si krůpěje potu z ruměného obličeje, „uděláme jim ohromnou večeři na rozloučenou. Hned bych se mohl podívat na jídelní lístek!“

„Ted' není čas,“ řekla Tony. „Jak děvčata oloupou jablka, postavíš na kompot a uděláš mi jíšku.“

Žrout neposlouchal a hnal se do zásuvky pro Toninu starou kuchařskou knihu.

„Povídám ti, Jaroušku! Vysypeš mi recepty!“

Ale tlustý hoch se už hrabal na lavici, u níž stála Jana s Lenou.

„Jsem slavný kuchař velkého krále, který mě poctil ctí vystrojit hostinu na rozloučenou pro nejjudatnější rytíře a paní této země. Hlásím všem kuchařům a kuchtíkům své kuchyně, která jídla budou připravena. Slyšte, slyšte, slyšte!“ křičel a ukláněl se na všechny strany. K oknu, kde ležely kočky, k žehlicímu prknu s Aničkou, k sporáku, kde stála Tony, Janě a Leně pod sebou a pak neviditelným kuchařům a kuchtíkům, kteří tu stáli ve vysokých čepicích s vařečkami za pasem.

„Tak nejdříve polévky!“

„Začíná se předkrmy, slavný kuchaři,“ podotkla Tony a vrchní kuchař nezmaten obrátil v tlusté knížce jen několik stránek. „Jako první chod,“ hlásil obřadným hlasem, „bude hlava divokého kance, obložená paprikami nadívanými křenem. Pak přijdou huspeniny z hovězích paznehtů, šnečí ocásky, fašírovaní raci s karfiólem a nakonec smažené žáby obložené...“

„Vrabčími hnízdy,“ doplnila Jana.

„Žádám si naprosté ticho! Kuchtíkům nepřísluší poradní hlas. Polévky pro velectěnou společnost budou tyto: polévka tlučená, polévka bavlněná s míchanými knedlíčky z račích ocásků.“

„Fuj, fuj,“ křičí dívky a kuchař dodává zvýšeným a důstojným hlasem: „Polévka z žab a nakonec pivní, zvaná gramatyka.“

„Není těch polévek trochu moc, slavný kuchaři?“ podotýká nesměle Tony. „Vzácní rytíři budou nalítí jako sudy.“

„Nic nevadí,“ mračí se ten kuchař, že je ustavičně vyrušován. „Po polévkách přijde obyčejně ta pravá chuť k jídlu.“

„Pořad pečených mas je tento: kuřata na turecký způsob, koroptve s pomerančovou omáčkou, ježek ze štiky, nadívaný hovězí jazyk a dušení skřivánci.“

„Ohavnost,“ vykřikla Jana.

„Tak dobrá,“ souhlasí rychle kuchařské Veličenstvo, „místo toho předložíme telecí vyslaněnou kýtu s vínem a pečený zadek beránka.“

„Cože? Snad si kuchař nebrousí nůž na našeho Pašu?“

„Ani řeč! Ten se naopak zúčastní hostiny jako čestný host!“

„Podotkla bych velectěnému kuchaři,“ pravila zase Tony, „že mu na jídelním lístku chybějí saláty k masům. Panstvo bude říhat z tolika mastnot!“

„Nepřeji si být vyrušován svými podřízenými,“ děl kuchař přísně. „K salátům přejdu ihned. Bude to salát řeřichový, z chmelíčku a z endivie!“

Co to je? Nevěděl sám a soudil, že se to musí poznat až podle chuti, která se bude rovnat pomeranči naloženému s cibulí.

Protože se v kuchyni rozléhal křik a smích, vrchní kuchař, aby si zjednal ticho, byl nucen usilovně tlouci lžící o pánev.

„Poslední chody té velké hostiny: nákyt strakatý, meruňkový nákyt v plamenu a navrch a navrch,“ listoval v kuchařské knize, „navrch bude sněhový kopeček!“

„To stačí, můj kopečku,“ řekla Tony. „Teď pojd' míchat jíšku.“

Velectěný kuchař se neurazil, seskočil, až se podlaha zachvěla, a chopil se vařečky.

Tatínek přišel mezi prvními návštěvníky. Jana ho uviděla, jakmile odbočil ze silnice. Nesl kufr. K čemu? podivila se. Zatímco stoupal do kopce, velká radost z ní zvolna prchala; teď už byla přesvědčena, že maminku neuvidí.

Nevyběhla mu ani naproti.

„Copak se tak škaredíš, Honzíku?“ zeptal se na uvítanou a nastavil jí svou vyholenou tvář k polibku.

Pane, ten je neparáděný, musela si říci. Tatínek měl nový světlý oblek, zářivou kravatu a obličej mu voněl. Doma na sebe málo dbal, ani holit se nechtěl. Nepřítomná maminka měla rovněž nad ním velkou moc!

„Přivezl jsem ti letní věci,“ pravil. „Neměla jsi, chudinko, co na sebe, vid’? Nejdřív si to uklid’ a já si trochu vydechnu. Uf, to je horko!“

K čemu tolik šatů na tak krátkou dobu? myslila si. Kufř byl pečlivě urovnán. Balil to tatínek sám? Maminka se doma vždycky zlobila, že svoje věci do kufru jenom naházela.

Šli pak spolu na procházku loukami k rybníku a dále k lesu.

Nepřivezl mi docela nic, řekla si lítostivě. Jak dlouho jsem už nejedla bonbóny? Děti měly pravdu! Telefonuje mi až z Prahy, ale na útratu mi nedá ani korunu!

Usmála se, protože tatínek hned začal s telefonem:

„Onehdy jsem tě volal, ale byli jste na procházce v lese. A tak jsme se bavili s vedoucí. Chválila tě! Máš přítelkyni, už dávno jsi nechala plačtivého škarohlídství, jsi veselá jako druhé děti. A také se pilně učíš, prý budeš mít samé jedničky?“

Ty nejsou pro tebe, odpověděla mu v duchu.

Tatínek se zastavil a rozhlížel se.

„Jak je tu krásně, to je kraj! Ta voda, koupáte se v tom rybníku? Ty lesy a vzduch! Hned bych tu zůstal! V Praze blízko nás se staví dům, zrovna bagrují základy. Toho randálu a prachu a tady takový ráj!“

Podezřívavě ohmatávala jeho slova. Připadalo jí, že sledují nějaký tajný záměr. Ani jeho radost nad jejím polepšením se nezdála být upřímná. Nepočítal asi s tak rychlou změnou. Nechce mě mít u sebe, řekla si s určitostí a ulevilo se jí, že se nebude muset vrátit do nového domu.

U cesty viděla prut, který tu zahodil František.

Rychle se pro něj shýbla. Jak bylo milé najít něco z včerejšího veselého odpoledne. Všichni byli divocí, nadšení a šťastní. V pozadí té všeobecné radosti byla dnešní neděle a blížící se prázdniny. Na zpáteční

cestě z vycházky s Bobem a Pašou, který běžel za dětmi jako vycvičený psík, zastavili se právě na tomto místě a koupali se. Jana se ohlédla kolem po udupaném trávníku. Proč jí bylo vedle tatínka po dětech tak smutno, jako by už nežili. Zadívala se na mladou keřovitou olši, kde seděly s Lenou, a slyšela opět, jak praví: Mám tě hrozně ráda, Jano! Nikdy jsem žádnou kamarádku tak ráda neměla. Na jakých perutích ji nesla Lenina slova!

Tichá hladina rybníka byla rovněž plná stesku po včerejším dovádění. I tatínek se upřeně díval na vodu, jako by taky viděl hlavy dětí a chundelatou psí hlavičku ve veselém rejdnění.

„Jak je tu krásně,“ opakoval již po několikáté. „Co by za to děti v Praze daly! Skoro bych ti radil, abys tady o prázdninách zůstala!“

Tak přeče! Jana se takřka zaradovala, že se nemýlila.

„Chci jít k mamince,“ pravila však pevně a neústupně.

„Jistěže pojedíš do Kralovic. Ale až v srpnu. Tak je to domluveno.“

„Co je zas domluveno?“ vybuchla. „Chci k mamince hned!“

„Zas začínáš po starém způsobu? Tak se mi zdá, že vedoucí přeháněla, když tě tolik chválila. Povídám ti, že pojedíš k mamince až v druhé polovině prázdnin. Sama si to tak přála.“

Obrátili se a šli nazpět. Tatínek byl opět milý a vlídný. Dvakrát za sebou pohlédl na své náramkové hodinky. Někdo ho čeká, napadlo Janě najednou. Ví, kdo to je! Zatvrzovala se vůči němu víc a víc. Tatínek, jako by to nepozoroval, rozvíjel před ní plán výletu do hor, který si spolu udělají v červenci. Byl asi rád, že mlčky a bez odporu souhlasila zůstat v domově.

„Snad by mohla s námi tvá přítelkyně? Myslíš, že by vedoucí měla něco proti tomu? Požádám ji písemně. To víš, se mnou by ses tolik nebavila, a já bych si přál, aby se ti to opravdu líbilo. Bude to odměna za pěkné vysvědčení. Nemysli si, že si přitom neprijdu na své, vždyť jsem nebyl v horách hrozně dlouho, od těch dob, co jsem se oženil.“

Zarazil se, jako by se mu před očima objevil nějaký přízrak. Jana se zachmuřila. Nechtěla slyšet ani nejmenší narážku o době, kdy se tatínek s maminkou ani neznali a byli mladými lidmi. Byla by si přála, aby

jejich nynější tváře byly takovými od nepaměti a zůstaly nezměněny po všechen čas.

Tatínek se opět podíval na hodinky a prohlásil, že pojede vlakem o půl páté.

„Za hodinu jede další,“ poznamenala Jana, ne aby ho zadržela, ale jen se přesvědčila, že není sám.

„Musím jet tím prvním,“ odpověděl rázně a Jana si řekla: Teď už to vím docela jistě.

Spěchali pak mlčky do domova pro prázdný kufr. Jana šla před tatínkem a chvílemi, aby si od něho uchovala stejnou vzdálenost, kousek běžela. Na lavičce před domem seděla jako vždy v nedělních odpoledních Julka s Liduškou na klíně. Tentokrát byl s nimi i Karel.

Jana podala tatínkovi kufr.

„Hrome,“ vykřikl, když si mimoděk zavadil o kapsu. Vyňal velký sáček rozteklých čokoládových bonbónů. „Vezmi si to, snad se to dá ještě jíst!“

Teď už bylo příliš pozdě. Zavrtěla hlavou a skryla si ruce za zády.

„Co je to? Chceš, abychom se rozešli ve zlém? V ničem ses, Jano, nezměnila! Pamatuj si, že s takovou tě nechám tady i po prázdninách!“

Hleděli si do očí. Tatínek dobře věděl, že nejde o bonbóny. První odvrátil zrak.

„Tu máš, hochu,“ přivolał rozzloben Karla. „Sněz to místo ní.“

Julčin bratr rychle přiskočil, popadl sáček a utíkal, aby si to snad Jana nerozmyslila. Tatínek zvedl kufr a bez rozloučení odcházel.

Večer v dálce několikrát zahřmělo a pak se spustil lehký teplý déšť. V pracovně bylo odrazem vlhké svěží zeleně za okny zvláštní nazelenalé světlo. Jako vždy po návštěvním odpoledni se děti chovaly zamlkle. Třebas bylo krátce po dobré nedělní večeři, Jožin s Vojtou se ještě živili studeným králičím masem, které přinesla Vojtova maminka ve své proutěné tašce přikryté utěrkou.

„Dej mi,“ žebronil tiše Žrout. Vojta mlčky roztrhl porci.

„Mně taky,“ prosil Karel, a tak Vojta rozbil pěstí na dvě půlky posledního kus králíčího hřbetu.

„Koho jste dnes pochovali?“ křikla na děti Julka ode dveří. Vracela se ruměná z večerního umývání nádobí. „Je to tu jako po pohřbu,“ obracela se s údivem na všechny strany. „To by měla Bojanka radost. Napsala by do svého strašidelného sešitu: Kázeň byla dnes velevzorná. Proč jste snědli to maso tak naráz?“ zastavila se u chlapců.

„Jen tak! Aby řeč nestála,“ odpověděl Vojta a utřel si rukou mastná ústa.

„Dělejme aspoň růže na večírek,“ pravila Julka děvčatům. „Přece tu nebudeme sedět celý večer jako zmoklé slepice.“

Začala stříhat z barevného krepového papíru úzké dlouhé pásy a děvčata se sesedla k jednomu stolu. Pruh papíru se natočí na prst a pak se pozorně vytahuje ze středu až k okrajům, jako by se násilím rozvíjelo poupě růže.

Anička má opravdu zlaté prstíky, jak o ní říká Tony. Z jejích rukou vycházejí opravdové růžičky. Je náramně pyšná na svou dovednost. Tmavé oči jí září a rty má sevřeny velkým úsilím, takže se nic nemusí vědět o jejím nepěkném bezzubém úsměvu. Chrup má zkažený, protože prý měla špatnou výživu. Úřady měly Aničku vzít dříve od té její tetky a dát ji do domova. Kdyby byla urostlejší a měla zuby, byla by z ní velmi hezká dívka.

Janiny růže jsou nejméně podařené. Vypadají jako kornouty. Julka se k Janě naklonila, kolem prstu jí navinula papír a ukazovala, jak udělat růži.

„Sebrala jsem Karlovi ty tvoje bonbóny,“ šeptala. „Máš je ve skřínce. Dala jsem z nich jenom naší Lidušce a Božence a sama jsem si taky vzala tři. Proč jsi byla tak vzteklá? Takový krásný tatínek! Jak byl oblečený a ani trochu ožralý. Takovému tatínkovi bych líbala i nohy. To bys musela vidět našeho tátu, aby sis toho svého jaksepatří vážila.“

Růžička je hotová. Není sice jako Aniččina nebo Lenčina, přesto však už má blíž ke květu než k tuhému kornoutu. Julka ji drží v prstech a pozorně ji prohlíží. Její ústa jsou ještě blízko Janina obličjeje.

„Když jste s tatínkem odešli,“ řekla tiše, „Lena plakala. Beztak tady zůstane o prázdninách. Pořád nevím, jak to s ní je! Její spis má vedoucí zavřený ve stole nebo někde leží u soudu.“

Jana se nenápadně obrátila k Leně po své levé ruce. Nemohla nic slyšet. Ukazovala celému stolu svou žlutou růži, o níž děvčata prohlášovala, že kdyby ji omočila ve vosku, byla by jako opravdová. Lena už nebyla „nová“. Nikdo se jí také neptal, proč byla v domově. Pokaždé, kdykoliv se s Janou octly u jejího minulého života, zpozorněla, jako by se pohybovala na bažinách.

Proč? myslila si Jana. Nevěděla o ní nic jiného než to, že neměla sourozence. Co to bylo, co skrývala s takovým zarytým a houževnatým úsilím?

„Úterý, středa, čtvrtek,“ počítaly děti poslední dny školy.

Říkalo se, že už mohla skončit minulý týden v sobotu. Co by se stalo? Proč začínat prázdniny pátkem? Je to nešťastný den.

„Ty jsi také nešťastná, Jeptiško,“ odsekli Božence chlapci. Pátek ne-pátek, hlavně že už je té škole konec.

Třetí oddělení běželo do kopce. Nedočkavě se těšili na odpoledne, kdy měli vyzdobit letní jídelnu pro večírek na rozloučenou. Všechno bylo už připraveno. Hromada chvojí, větve smrkové a světle zelených borovic, spousta papírových růží a pestrých dlouhých stuh.

V polovině cesty potkali dívku s těžkým kufrem. Postavila své břímě a ptala se, zda ta budova nahoře je dětský domov.

„Nějaká maminka!“

„Ty jsi také maminka,“ posmívala se Julka Janě. „Té není ani osm-náct!“

„Tak tedy nějaká sestra,“ pravila Lena. Jožin se obrátil:

„Tyhle holky! Musí se starat o každou hloupost!“

„Opičí zvědavost!“ řekl Vojta a chlapci se pak dali na útěk.

Dávno neměly děti tak báječnou zábavu. Chlapci nejdřív přinesli vysoké žebříky a potom chvojí. Děvčata svazovala zelené větve v prame-

ny, do nichž zapichovala růže a fábory. Hotové girlandy chlapci pak přitloukali na stěny kolem celé místnosti.

„Aby si nikdo nemyslel,“ hulákal Vojta z výšin stropu. „Dnes se tady nevečeří. Otevřem si zimní jídelnu.“

„Jakou chcete večeři?“ volala z kuchyně Tony otevřeným výdejovým okénkem. „Není na nic čas. Dostanete jenom chleba s máslem a mléko.“

„Lepší by byli pečení bažanti. U nás na Štědrý den vždycky máme k obědu pečené brambory a česnečku.“

Vskutku to byl opravdový Štědrý den, s horečnatými přípravami a těšením, s pronikavou vůní chvojí a se sladkými závany cukroví z kuchyně, třebaš bylo horké červenové odpoledne.

Vojta také všem připomněl hlad.

„Povídám, že nebyl čas,“ odpovídala Tony z kuchyně. „Polívku pro vás vařil sám Jaroušek.“

„Ten tlust'och,“ smáli se chlapci. Ráno byl nemocný, jako by chtěl za hodinu zemřít. Vychovatelka Marie utíkala vyděšená k vedoucí, ale sotva vešla učitelka ve vsi do třídy, Tonino Zlato se skulilo z postele a rovnou do kuchyně, v plném zdraví jako každou jinou hodinu svého života. Ve velké Tonině zástěře a s vysokou kuchařskou čepicí z novin pomáhal pak po celý den s cukrovím u ohromného válovníku.

„Inu, trochu podváděl,“ připouštěla Tony. „Nemá to být, ale už je konec školy. Nevím, co bych si bez něho počala, udělal mi tolik práce!“

„Veleslavný kuchaři velkého krále,“ volala Jana na Žrouta okénkem, „držíte se v přípravách hostiny jídelního lístku, který jste ráčil vyhlásit? Budou šnečí ocásky a hlava divokého kance a polévka zvaná gramatyka?“

„A sněhový kopeček a salát z endivie?“ vzpomněla si Lena.

Ale Žrout neodpovídal, zaujat svou prací. Dával dětem dostatečně najevo, že on si nehraje, nýbrž doopravdy pracuje. Když děti tuze škemraly, důstojně se přikolébal k okénku a velkoryse nasypal do nastavených dlaní, co se rozdrobilo nebo připálilo. Sám už o nic nestál, výjimečně přejedený, celý ruměný a lesklý jako čerstvé rajske jablíčko.

Když byly děti v nejlepším, přišla se na ně podívat vedoucí.

„Jak to jde?“

„Prima,“ odpověděla Jana.

„Prima, prima,“ opakovaly po ní ostatní.

„Tak se postavte na svých místech do pozorů! Představím vám vaši novou vychovatelku, soudružku Emilku.“

Teprve teď si děti všimly vedle vedoucí mladé dívky, kterou potkaly cestou ze školy. Tvářila se rozpačitě jako nová žákyně, která neví, co si má myslet o dětech a o novém domově.

„Bum,“ vyhrkli chlapci, když odešla. „To se povedlo!“ Litovali, že jí nepomohli se zavazadlem, a děvčata se na ně vyřítily. Kdo se to posmíval, že mají o každého plno starostí a že jsou zvědavé jako opice? Koho by však mohlo napadnout, že je to nová vychovatelka? Kdyby uviděli s kufrem starou osobu, hned by byli doma, ale takto jsou úplně bez viny.

Bylo jí teprve devatenáct let, zrovna vyšla pedagogickou školu. Vedoucí prý chtěla, aby zastávala místo u prvního oddělení, ale Marie se mermomocí chtěla vrátit „ke svým dětem“. Jak to bylo milé, mít tak mladou vychovatelku! Hrála si s nimi na vyráženou z kruhu a házenou, jen v trenýrkách a tričku a jako rovná s rovnými, a všichni byli nadšeni, že kolem nich nepobíhal či nestál na stráží žádný bílý čepec.

Pomohla také dokončit výzdobu letní jídelny, přeměněné v opravdový slavnostní sál. Vonělo to tam jako v lese. Židle byly urovnány kolem stěn, ve třech rozích stály stoly s bělostnými ubrusy až k zemi, ve čtvrtém vedle nízkého pódia pro účinkující pianino. Naposled přinesli chlapci velké rádio, které František zapojil na vlastní anténu a uzemnění. To už děvčata nosila na stoly obložené chleby, mísy cukroví, kompoty a láhve s ovocnými šťávami.

Když bylo všechno připraveno, shromáždily se svátečně ustrojené děti.

„Je tu jako v nebi,“ vydechla Boženka a Jožin se jí rychle zeptal:

„Tys tam byla?“

Vedoucí přišla ve svých nejlepších šatech z černého hedvábí. Škoda že vychovatelky byly v pruhovaných uniformách, v zástěrách a čepcích.

Jenom kazily slavnostní ráz. I Tony opustila svou kuchyň. Vypadalo to, jako by plula ve vlastním oblaku, tolik byly její šaty prodchnuty naftálem, neboť nikdy neměly žádný důvod opustit skříň v pokojíčku u půdy. Děti na ni hleděly s údivem. Nikdo ji neznal bez šátku, s ulízanými vlasy a s mastným drdůlkem, z něhož trčela vzhůru odbojná špička. Tony, tak královská ve své kuchyni, najednou se upejpalala jako skromná návštěva a tiše si sedla až na poslední židli.

Večírek zahájila vedoucí dlouhou řečí, jak byly děti po celý rok hodné, o čemž si děti myslely, že to bylo poněkud přehnáno vzhledem k slavnosti. Jen Tony tomu asi věřila na slovo, ustavičně si dojatě utírala oči.

Pak se vedoucí zmínila o školním prospěchu. Litovala, že se musely objevit i pětky. Jako vzácný příklad uvedla Janu, která má vysvědčení ze samých jedniček.

„Však to byl výkon,“ pravila pozdviženým hlasem. „Jana přinesla nemalé oběti a ukázala vzornou ukázněnou vůli a já prohlašuji před vámi všemi, že si jí opravdu vážím.“

Z poslední židle, kde seděla Tony, ozvalo se táhlé zaštkání. Děti i vychovatelky Janě zatleskaly. Vedoucí pak přála dětem pěkné prázdniny, aby všichni, kteří jedou ke svým rodinám a příbuzným, se vrátili osvěžení a zdraví a šťastně se zas shledali se svými druhy.

Vypadalo to, jako by děti odjížděly někam hodně daleko, kde prožijí velká a smělá dobrodružství, třebaže většina měla k svým příbuzným jen několik kilometrů do blízkých vesnic. Vedoucí pak prosila děti, které zůstávaly v domově, aby se necítily ukřivděny. Čekají je dva měsíce volnosti uprostřed krásné a štědré přírody a opravdové lásky v opravdovém domově.

Ve ztichlé jídelně se opět ozval mocný vzlyk, jako by vyrazil z hlubin země. Byla to zase Tony, která měla dnes pláč na kahánku.

Jana pak začala krátký program. Než došla k pianinu, provázely ji obdivné pohledy jako hrdinku, která se proslavila. Emílie jí sama obracela noty, však už bylo známo, že hraje na klavír a že bude ve volných chvílích učit některé děti. Rozčilením se Jana třikrát spletla, ale nikdo

to nepostřehl a vychovatelka Emilka se jenom povzbudivě usmála, to že neškodí.

Druhé číslo byla Lena s básní Naším maminkám. Chvěl se jí hlas a také se zakoktala. Ale všem se líbila ve svých růžových šatech s rozpuštěnými vlasy a potlesk byl upřímný. Malou Lidušku naučily básničky. Statečně se postavila na pódium, ale po dvou verších strachem nevěděla dál. Teprve když ji Marie vzala do náručí a druhé děti napovídaly, Liduška svou básničku dokončila.

Nakonec si sedla k pianinu Emílie. Ale děti už byly netrpělivé. Vojta pak poděkoval jako předseda jménem všech vedoucích, kterou nazval laskavou druhou matkou, jak mu to poradila Marie. Děkoval také vychovatelkám i Tony a z poslední židle znovu zaznělo srdcelomné škytnutí.

Rozloučil se pak i s dětmi, které odjížděly, veselým Ahoj, ahoj, ahoj a celý sál křičel s ním.

Vedoucí otevřela rádio, začala volná zábava. Děti se mohly podle libosti pustit do jídla. Hudba hrála k tanci, ale nikdo se neodvažoval začít, všichni vězeli až po krk v slavnostní náladě jako v těsném krunyři. Rozjařená Jana první vyzvala Lenu k tanci a po ní se osmělily jiné dvojice děvčat a začaly se motat na prázdném středu.

Vojta si dodal odvahy a jako dospělý se uklonil před vedoucí.

„Copak nevíte nic o mé noze?“ pravila mu s poděkováním jako opravdovému tanečníku.

„Jdi pro Tony,“ naváděly ho šeptem děti a on se k ní opravdu rozběhl.

Tony se tuze lekla, když shledala, že je v punčochách. Bolely ji nohy, a tak se potají zula a ti uličníci, beztak to byl Zdeněk nebo Jožin, jí někam střevíce zašantročili. Děti se daly do hledání. Všichni se smáli a zahanbená tanečnice s netrpělivým tanečníkem čekali.

Konečně se našly. Jeden střevíc visel z girlandy jako nestvůrný plod ze stromu a druhý klidně spal po celou dobu programu na pianině jako tuze opotřebovaný koráb, který vskutku vykonal cestu kolem světa, o níž Tony tak často hovořila.

Tenhle žert rozvázal jazyky všem. Slavnostní sál byl zase letní jídelnou, vychovatelky vychovatelkami, vedoucí nebyla už cizí vznešenou paní a kuchařka, třebaš bez šátku a bez zástěry, byla jenom stará milá Tony. Děti se pustily do zábavy bez zábran. I na kouzelnické kousky došlo, jak si přál Jožin. Uměl pěkný žert s kartami a s prázdnou lahví, která najednou nechtěla stát na svém dně, ač se o to všichni pokoušeli.

V deset hodin vedoucí nařídila konec všemu dovádění. Bujné veselí se přeneslo do koupelen. Dům, obvykle už šerý a tichý, byl plný světla a života. Tony s vychovatelkami nosily nádobí z jídelny do kuchyně, odkud se rozléhal po celé budově takový rámus a smích, jako by tam byly děti.

Když děvčata vyšla z koupelny, bylo už ticho a na chodbách hořela jen malá noční světla. Ve chlapecké koupelně nepípl ani hlásek. Na schodišti sklouzl Leně z nohy pantofel a s velkým spěchem pleskal sebou dolů jako nějaká ryba. Děvčata vypukla v smích. Čekala na Lenu, dokud se k nim nevrátí.

V křídle budovy, kde jsou dívčí ložnice, byla úplná tma.

„Praskla žárovka,“ říkaly dívky, ztišily se a shlukly.

Co to? Dveře kaple proti nim se nehlučně otvírají a zevnitřku vychází zástup vážných nebožtíků s tvářemi kostlivců v bílých rubáších. ozářený světlem ze svého středu. Dříve než děvčata poděšeně vykřikla, Julka rázně řekla:

„Kluci! A na ně!“

Tohle smutní nebožtíci nečekali. Chtěli důstojně projít kolem dívek, polomrtvých strachem. Dali se na zbabělý útěk, přičemž leckterý už držel svou škrabošku kostlivce v ruce, nebo mu sklouzlo z ramen prostěradlo a ukázal se jako košilanda planda.

Děvčata nalehla na dveře chlapecké ložnice, o něž se zevnitř opírali chlapani, dusíce se smíchy.

„Zítřa odpoledne se vás lekнем, vy chytráci,“ volaly na ně dívky a u vědomí svého plného vítězství běžely tmou nazpět.

Kaple zůstala dokořán. Vysokými úzkými okny vniká dovnitř světlá letní noc. Děvčata plaše vklouzla do ložnice a bez rozsvícení naskákala

do postelí. Jenom Jana zůstala sedět na Lenčině lůžku. Z hloubky vesnice zněly tichou nocí údery věžních hodin.

„Za půl hodiny bude půlnoc,“ vzdychl ustrašený hlas.

„A co má být?“ opáčila Julka a podle svého zvyku důkladně natřásala pokrývkou. „Znamená to, že za půl hodiny bude nový den, první den prázdnin.“

Veselí a rozpustilost byly najednou tytam.

„Julko,“ prosil týž hlas, „jdi zavřít tu kapli!“

„Jdi si sama!“

Všechny v šeru přihlížely, jak se balí do pokrývky, jako by se chtěla zakuklit.

„Jsme naposledy pohromadě,“ ozvalo se z jiné postele.

„Zítřka budu u tety,“ vzdychla slastně Anička a Julka odpověděla:

„K takové tetce bych taky utíkala, celá pryč!“

„Bud'te zticha,“ žadonila úzkostně Boženka, „já chci usnout, než bude půlnoc.“

Stejně přání asi ovládlo celou ložnici. Nikdo už nepromluvil. Lenka si hluboce povzdechla a Jana se k ní naklonila:

„Přece nikam nejedu, vždyť víš!“

„Ano,“ znělo ospale a šťastně.

„Ty se také bojíš?“

„Ano, bojím!“ Lenčina odpověď přichází z velké dálky a rozplývá se v mlhách.

„Musím už jít,“ šeptá Jana, zatímco neovladatelná ospalost tiskne jí hlavu vedle Lenky. Cesta k vlastní posteli zdá se jí tou nejvzdálenější a nejnámáhavější, jakou kdy vykonala.

„Zítřka jsou prázdniny,“ blesklo jí myslí a pohnula jenom tělem, aby se dostala pod Lenčinu pokrývkou.

Borůvkové nebezpečí

Najednou se v domově rozhostilo ticho tak hluboké, že se dětem zdálo, že uslyší i lehounké krůčky koček. Jídelna, koupelna a ložnice s řadou nedotknutých lůžek byly teď najednou tak prostorné. Na dovolenou odjely i obě vychovatelky; v domově zůstala jenom nová Emílie. Jaká prázdnota! Tím větší po všem rozruchu a rozčilení s odjezdem dětí.

Nejposlednější ze všech byl František, pro něhož si přece jenom přijela jeho maminka až z Krkonoš, a Anička, kterou vedoucí pustila jen pro její ustavičný pláč, neboť teta, k níž chtěla na návštěvu, byla právě ona, u níž prožila zlé časy.

Od prvního dne prázdnin se přestalo s pracovními řády a s vypisováním služeb, ani budíčky ráno nevřískaly, vedoucí si přála, aby děti spaly podle libosti. Zvyk byl však silnější. Probudil děti skoro v navykrou dobu. Ale nemuselo se spěchat se vstáváním, s ranním úklidem, s koupelnami a snídaní, před dětmi ležel nekonečně dlouhý prázdninový den.

„Jano, Jano, koukni se, co nám kluci telegrafují!“

Zahrada tone v zářivém slunci. Pod stromy jsou hebké měkké stíny. Rybník je hladký, lesklý a sytě modrý. Ozářené okraje lesů kolem jsou slavobrány do tajemného vábivého šera. Jana vydechne, skočí nazpět do postele, radostí vyhodí nohy do výšky a křičí:

„Kluci ještě spí.“

„Lenoši,“ zívla Julka. „Holky? Slyšíte? Už nespěte! Jsem načisto přesvědčená, že už začaly zrát borůvky! Jano, koukni se na telegraf.“

Na druhém konci budovy je z okna vystrčen dlouhý smeták s kapesníkem.

„Vstali,“ vyrazí Jana s jásotem. Všechna lenivost a rozespalost je tam, děvčata naráz vyskáčou z postelí. Prázdninový den začíná jen s hochy, jinak by si dívky nevěděly rady, jak naložit s časem od jitra až do večera. Ale s chlapci to jde ráz na ráz a v každém podnikání je něco nového a veselého.

„Povídáš borůvky?“

Vojta, jemuž patří vůdcovství, zachmuřeně uvažoval.

„Hádám, že už budou zralé. Beze všeho na ně půjdem, ale to si pamatujte, že se chceme hodně dlouho koupat.“

Vychovatelka Emílie nemá námitky. Beztak se v zahradě nudila jako děti. Je však hloupé, že kam se teď velké děti pohnou, musí s sebou vléci škvřnata z prvního oddělení, která hned mají žízeň nebo je bolí nohy a najednou nechtějí dál, aniž sama vědí proč.

Pro jistotu, aby to zas tak nedopadlo, zůstala s nimi Emílie na okraji lesa. Ostatní se pustili kluzkými cestami z jehličí po měkkých polštářích mechu a jemnou sítinovou trávou do nitra zeleného království.

Výpravu vede Julka. Odmalička chodila na borůvky, uhodne, kde je má hledat. Rozhlíží se jako větřící laň a pak velitelsky ukáže na protilehlou stráň s řídkými borovicemi. Jakmile se první octli mezi oranžovými vysokými pni, křičí zanícenými hlasy na druhé:

„Honem sem! Tady je jich modróóó!“

„To není moc zábavné,“ pravila Jana. „Utrhnout každou kuličku zvlášť!“

„To se ti zdá,“ odpověděla Julka přísně. „Počkej, až se do toho dostaneš, jak ti to půjde! Každou větvičku si obrať a trhej, trhej a trhej!“

S naplněnými nádobami se pak vraceli k Emílii. „Zítřa půjdeme s vámi,“ volala na ně, hned jak se objevili.

„To můžete,“ křičeli, „vezmem si malé hrnky na sbírání a kbelíky, kam se budou borůvky sypat.“

Postavili nasbírané borůvky do krátkého stínu keřovité olše a naskákali do rybníka. Jana s Lenkou a Boženkou se musí držet břehu, aby dosáhly na písčité dno, ale ostatní si plavou daleko, Vojta s Jožinem ze všech nejdále, až se jejich hlavy podobají jen dvěma míčům poskakujícím na hladině.

Lena připadla na novou zábavu. Pověsit se na dlouhou pružnou větev nad vodou a položit se na hladinu, tváří k obloze. Silná větev je zároveň i příjemná houpačka. Kdo ji pořádně rozhoupá, dostane se až ke dnu a odtud vyletí vysoko do vzduchu jako pták.

Jana s děvčaty výská radostí a myslí si, že tatínek měl pravdu: v Dubí je opravdový ráj.

Do domova vtrhli malíři a najaté umývačky a dali se nejdříve do druhého poschodí. Klapot malířských štaflí a drsný zvuk kartáčů se začal rozléhat po celém domě. Děti rády přihlížely, zvláště chlapci, všem řemeslníkům do díla, ale putýnky malířů a kbelíky myček jim nahánějí hrůzu. Hned po snídani popadly hrnky a velké nádoby a zmizely v lese.

Najednou se pustily do borůvkových závodů, ani nevěděly jak, závodění vzniklo samo sebou, skoro jako nemoc. Nemyslily teď na jinou hru, sbíraly borůvky a do krve se přely, když někdo porušoval čistotu boje. Aby se předešlo hádkám o počet nasbíraných hrníčků a zda byly naplněny opravdu až po okraj, postavily k společné nádobě, kam se borůvky sypaly, dozorce. Zpočátku ho nechtěl nikdo dělat, protože se tím vyloučil z napínavé soutěže. Ale jak postupoval den a chlapci ztráceli čáku na vítězství, přibývalo ochotných dozorců a nových sporů. Kdo chtěl poctivě vyhrát, nesměl od drobných keříků borůvčí ani hlavu zvednout a jen trhat a trhat temně modré kuličky – jak to Janě radila na počátku Julka. Mysl se musela soustředit jako při učení a se sousedem se nesměl rozprávět žádný rozhovor. Jen prsty se kmitaly z větvičky na větvičku s tím největším úsilím.

Jana doběhla se svým hrníčkem a hlásila dozorcí: „Jedenáctý.“

Jožin se líně shýbl k zemi k svým záznamům: „Náhodou je to desátý a ještě ti tenhle nemůžu uznat, protože není plný.“

„Cože?“ rozzlobila se Jana. „Je to jedenáctý a plný. Trochu se mi setřásl, jak jsem utíkala.“

„Povídám desátý a dost!“

„Tady se falšuje a už toho mám dost.“ Jana praštila hrníčkem o zem.

„Proč ty borůvky rozhazuješ?“ osopila se Julka.

„Jsou moje, sama jsem je nasbírala, a tak s nimi mohu dělat co chci!“

Jana se zprudka obrátila a s největší zlostí kopl do kbelíku naplněného skoro až po okraj. Jožin jej zachytil, ale polovina borůvek se vysypala.

„Podvodníci, jsou tu sami podvodníci,“ vykřikovala Jana v hněvivém pláči. Nikdo ji netěšil ani nedomlouval.

Jožin s Julkou a Boženkou sbírali rozházené borůvky a Lena opodál klečela u borůvčí s hlavou skloněnou v největší píli, jako by chtěla nahradit, že druzí museli zahálet.

Už jsem v tom zas, myslila si Jana. Neustávala v pláči, hleděla však sama do sebe. Zkazila hru a ještě se ohavně zachovala k borůvkám, které děti nasbíraly s takovým úsilím. Kdyby jí to vyčítaly a Jožin se s ní chtěl poprat, byla by méně zahanbena. Co dělat proti té zuřivosti, která v ní pokaždé vyšlehne jako plamen? Podruhé, až to na mne půjde, kousnu se do ruky, slíbila si a potají děti pozorovala.

Jakmile byly borůvky ze země nazpět v kbelíku, Lena s Julkou jej popadly a daly se na cestu k domovu. Chlapci děvčata brzo předešli. Jana zůstala poslední, s pocitem žalosti, stesku a viny.

Když Tony uviděla nové borůvky, spráskla ruce radostným údivem jako nad velkou vzácností. Kam se kdo v kuchyni podíval, všude stálo plno nádob naplněných borůvkami. Neubývalo jich, přestože je děti denně jedly v koláčích, v knedlících nebo jenom s cukrem. Tony pravila, jak je ráda, že hned dětem připraví k večeři trhanec s borůvkovou šťávou.

„To nechceme,“ škaredily se.

„Abysme ty borůvky ještě pořád i jedli, to je už kapánek moc,“ řekl Vojta. „Samospráva vám, Tony, zakazuje dělat k večeři ten trhanec.“

„Nejsi diktátor?“ dělala se Tony. „Jsem přesvědčena, že by to děti měly rády.“

„Nechceme,“ odpověděly. „Raději nic!“

„Mně stačí borůvku jenom vidět, abych dostal vztek,“ povídal Jožin.

„To se podívejme, tak takové to je,“ vrtěla hlavou Tony. „Kdo by to byl řekl? Alespoň když zítra těch borůvek přinesete tolik co dnes!“

Ale druhý den děti na borůvky nešly, se závoděním byl nadobro konec.

„Jano, koukni se, co dělají kluci!“

„Nemohu,“ sténá Jana. „Hrozně mě bolí záda od shýbání!“

„Záda tě budou tak dlouho bolet, dokud na nich budeš ležet,“ praví Julka přísně. „Povídám, koukni, co telegrafují.“

„Spí!“ Jana se vrhla nazpět do postele.

„Tak ať! Já už vstávám!“ Julka pokaždé odhodí pokrývku, zabalí si nohy do dlouhé košile a zprudka je vyhodí do výšky. Obrátí se a dopadne břichem na slamník. Říká tomu ranní minutka. Ale nikdo se nesměje, děvčata jsou rozespálá, přestože je dnes už pozdě, slunce ozařuje celou místnost až k Lenčinu lůžku.

„Jééé, ti zrádci,“ vykřikla Julka a všechny zvedly hlavy. „Jsou už na zahradě a trhají třešně.“

To byl spěch se stláním, mytím, snídaní. Za půl hodiny byly všechny pod vysokou třešní.

„Tohle jsme si o vás nemyslíly, víte?“

„Jděte si na borůvky samy,“ volají chlapci z výšky. „Budeme trhat třešně celý den a vy si dělejte, co chcete! Na strom nám nesmíte ani sáhnout!“

„Ani sáhnout,“ opakuje Žrout z nízkého žebříku. „Tohle, co je dole, budu trhat jenom já sám.“

„Máme tomu rozumět tak, že si s námi nechcete hrát?“

„Néé!“ letí z výšky rozhodná odpověď.

„Nechte je,“ povídají si dívky mezi sebou. „Jak se ti kluci octnou na stromě, není s nimi vůbec žádná řeč.“

„Trhejme zas rybíz. Už je také hodně zralý.“

„To nejde bez dovolení,“ odpoví Julka.

„A oni to mají dovoleno?“

„Nemají, určitě nemají,“ škaredí se Julka. „Však to chytanou!“

Když chlapci nesli do kuchyně naplněné košíky, děvčata je zpovzdáli vyprovázela. „Co za námi chodíte?“ zlobili se. „Řekli jsme vám to docela jasně.“

V kuchyni syčí na kamnech hrnce a Tony si sedí v křesle jako v nedělním odpolední, obalená kočkami. Děti zaraženě stanuly.

„Co je vám, Tony?“

„Jišijas, jišijas,“ sténala a pokoušela se vstát.

Jenom kočky spadly. Tony klesla nazpět s tváří zkřivenou bolestí. Zděšeně a mlčky stály děti kolem ní. Nemocná Tony byl nejstrašnější obraz, jaký si mohly představit.

„Zítřka to bude se mnou dobré,“ těšila je se slabým úsměvem. „Jenom počkat do zítřka, uvidíte. Ale ten oběd, děti!“ Tony se ohlédla po spoustě nádob s borůvkami. Na povrchu všech stála fialová pěna, jak už kvasily.

„Zrovna teď mě to muselo stihnout,“ naříkala. „Borůvky se budou muset vyhodit.“

Žrout se postavil před Tonino křeslo a slavnostně prohlásil: „Nestaňte se, Tony! My ty borůvky zavaříme a taky uděláme oběd. To je pro nás úplná maličkost.“

Chlapci se už nevrátili k žebříkům opřeným o třešni. Popadlo je s děvčaty kuchařské nadšení. Všichni si teď přáli jen vařit a zavařovat do konce prázdnin. Žrout si našel svou vysokou kuchařskou čepici z novin a chlapci zatoužili, než se dají do práce, mít také takovou.

„Teď není čas,“ křičel Žrout. „Já jsem vrchní kuchař a vy nemáte na čepice nárok, protože jste jenom kuchařský kolektiv. Budu muset trestat nedovolený odchod z kuchyně.“

„Cože!“ hulákal Jožin. „Dej si pozor, ať ti kuchařský kolektiv nenamlátí. My žádného vrchního kuchaře neuznáváme!“

„Tony, Tony,“ žaloval plačtivě Žrout. „Řekněte jim, že mě musí poslouchat.“

„Ticho, ticho,“ řvala Julka. „Žádné hádání, nebo všichni kluci půjdou z kuchyně. My se s Žroutem jsme tady pořád a nejvíc toho umíme. Budeme spolu vrchními kuchaři a vy budete s děvčaty kuchařský kolektiv. Až si budeme hrát na něco jiného, tak budete poroučet zas vy!“

„Ale tohle není žádná hra, je to náhodou doopravdy,“ bránili se.

„Tak ať,“ odpověděla rázně Julka a hned se dala do práce. Chlapci se kupodivu podřídili. Jen jim museli vrchní kuchaři dovolit, aby si vyrobili pro sebe a pro děvčata kuchařské čepice.

Začal veselý život kuchařský. Na velkých kamnech, ve všech kastrolech, jaké našli, bublá hustá fialová šťáva a stříká si na všechny strany, kam jenom může. I na polonahá těla chlapců, kteří běhají kolem ve vysokých čepicích, ale bez košil. Žrout, na znamení svého důstojenství se

zapíchnutou velkou vařečkou za pasem, nabírá co chvíli borůvkovou kaši a běhá za Tony, není-li už marmeláda dostatečně hustá.

„Kapeš, kapeš, Jaroušku,“ naříká Tony a rychle zamhouří oči, to jistě má zas ty své bolesti.

Do kuchyně přišla vedoucí, ale děti si jí v ruchu a v zaujetí hezkou chvilku ani nevšimly. Stála v té borůvkové vůni u dveří otevřených do pokojíčku, kde ležela Tony na železné posteli, a jen mlčky bloudila očima po fialových skvrnách na zemi a stěnách, nábytku a prádle, jako by tu spoustu chtěla spočítat. Všude, kam oko pohlédlo, byly stopy po borůvkách. I starý bělostný kocour měl vousy temně fialové až k uším.

„To nejde,“ řekla a děti slyšely, jak Tony chlácholivě odpověděla: „Budeme mít borůvek aspoň na dvě zimy.“

„Zavolám vychovatelky z dovolené, nebo najdem někoho ve vsi.“

„Ne,“ vykřikly zděšené děti jedním hlasem, jako by jim vedoucí chtěla vzít tu nejlepší zábavu, jakou kdy měly, a Tony namítla týmž prosebným hlasem: „Bude se tu přece malovat.“

Konečně byly všechny borůvky, co jich děti nanosily, proměněny v temnou marmeládu, která stála v dlouhé řadě ve sklenicích jako zkrocená a uvězněná pohroma. Teď se měla k obědu oškrábat hromada brambor, očistit zelenina, vyválet a upéci šišky ze sekaného masa.

„Vařilo se včera a předevcírem, dnes by se nemuselo,“ škaredili se chlapi. „Takový chleba s třešněmi by byl docela dobrý oběd.“

„Bude se vařit,“ děl přísně vrchní kuchař a pošoupl si na zpoceném čele vysokou čepici.

Brambory nebyly ještě doškrabány, když Jožin se Zdeňkem museli vynést na dvůr hrnc pro Pašíka a zapomněli se vrátit. To byla rána pro vrchního kuchaře, odpovědného za všechnu práci, které bylo tolik! U brambor zůstala jenom Jana s Vojtou. Usilovně škrabal se zachmuřenou tváří a ustavičně se ohlížel ke dveřím a k oknům plným slunce.

„Nepotřebovala by se snad celerová nat' do polévky?“

„Ještě je čas,“ odpověděla vrchní kuchařka rázně.

„Taková nat' je moc dobrá,“ povídal, „ale musí se fest povařit.“ Pln starostlivosti raději pro ni hned běžel, ale už se také nevrátil.

„Jsou načisto v prachu,“ prohlásil vrchní kuchař ztenčenému kolektivu.

„Darebáci,“ zlobila se Julka, „nedáme jim žádný oběd.“

„Nemohly by se ty brambory vařit ve slupce?“

„Škrábej!“ poručila Janě vrchní kuchařka.

„Uf, to je horko!“ Jana alespoň odložila svou čepici a ostatní až na Žrouta ji následovali, na znamení, že je vlastně konec hry.

Když byl oběd dovařen, Tony vstala a potácivě vešla do kuchyně. Nejdříve se podívala na skříň na vyrovnanou řadu kuchařských čepic a potom s povzdechem přehlédla spoustu kastrolů s připečenou borůvkovou marmeládou.

„To se umyje,“ těšily ji dívky.

Jako by neslyšela, řekla si tichounce pro sebe: „Přežila jsem to nebezpečí!“

A nikdo nevěděl, zda tím myslila borůvky nebo ten tajemný jišijas.

Horké letní dny

Maminka napsala, jakou radost jí Jana způsobila svým vysvědčením, jakou je to pro ni podporou, když ví, že má tak hodné a rozumné děvče, na které je ve všem spolehnutí. To „spolehnutí“ maminka dvakrát silně podtrhla, až se zdálo, že na ně klade větší důraz než na jedničky. *Míša neměla tak pěkné výsledky, ale ona, chudinka, neměla takové podmínky k učení jako ty*, omlouvala maminka Míšu. *Příliš se zabývala našimi starostmi a společnými potížemi.*

Co tím chtěla maminka říci?

Jak to bylo hrozné, že se v maminčiných listech pokaždé octlo něco, s čím si Jana nevěděla rady, co zůstalo nezodpověděno a co ji tak tížilo, že se pak celý den nemohla ani zasmát, ať děti říkaly cokoliv směšného. Nosila to v sobě jako kamení a trvalo dlouho, než na to zapoměla.

Hrozně se na tebe těšíme, psala maminka. Míša si udělala čárky, a když ráno vstane, běží nejdřív jednu škrtnout a ustavičně přepočítává, kolik jich ještě zbývá, než přijdeš.

Ta malá hubičkovanda! Tentokrát zapoměla poslat Janě odpočítané hubičky, asi proto, že tak pilně počítala ty čárky!

Děti se dívaly na slunce, které stálo nízko nad obzorem jako obrovský červený pomeranč. Rybník byl temně rudý a hladký jako vyleštěná deska.

„Uhodí horka,“ sténala zničeně Tony.

Vskutku začaly horké dny. Děti teď toužily jen po koupání. I Tonino Zlato zrádně opustilo kuchyni a brunátné a potící se dobíhalo ostatní k rybníku. Když se děti vracely k obědu, byla pěšina mezi lukami rozpukaná jako tvrdý chléb. Pálila je do bosých nohou, jako by šly po rozžhavených kamenech.

V poledním vzduchu se nepohnulo ani stéblo trávy.

„K čemu jsme se koupali?“ křičeli chlapci. „Ať nám dá Tony chleba a půjdeme domů až večer!“

„To nejde,“ volala na ně Julka. „Musí se vařit, musí se jít k obědu.“

„A umývat nádobí a služby v kuchyni, co?“ zlobili se.

„To se ví! Chcete, aby na Tony přišel zas jišijas?“

Chlapci chvíli postrašeně mlčeli.

„Ten vůbec nemůže přijít tak brzo,“ povídalo se. „Jišijas musí vždycky trochu počkat, než zas přijde.“

„Ať se nevaří,“ trvali na svém chlapci. Tonino Zlato, daleko za ostatními, celé v potu, volalo úpěnlivě: „Počkejte na mě! Ale podle mého se musí vařit.“

Děti, sotva snědly jídlo, už se zas chystaly k rybníku. Zadržela je nová událost. Musely přenést své ložnice do přízemí, protože se vrátili malíři s myčkami a začali ničit první patro.

Děvčata dostala za ložnici letní jídelnu, což bylo ohromné, protože se okny mohlo rovnou do zahrady. Jakmile tohle chlapci postřehli, za nic se nechtěli stěhovat do jídelny zimní s vysokými okny skoro až u klenutého stropu. Vychovatelka Emílie si s nimi nevěděla rady a musela pro vedoucí.

„Proč zlobíte?“

„Jsou tam malá okna a nesvítí tam žádné slunce!“

„To se podívejme! Na tom vám najednou záleží! Tři noci tam vydržíte!“

„Soudružko,“ vystoupil Vojta. „My kluci z třetího oddělení vás moc prosíme, abysme mohli spát na zahradě ve stanech.“

„Kde vezmete stany?“

„To jsme si už promyslili. Máme velkou plachtu trávnicki, to bude jako stanová střecha. Dovnitř si dáme slamníky a hotovo.“

„To nejde! Proč to, chlapci, chcete?“

„Nás by to moc bavilo, pěkně prosíme, soudružko!“

„Vojto, takový velký hoch a snad se mi tady rozpláčeš? Dnes ne! Musím si to rozmyslit!“

Chlapci to nikterak nepovažovali za odmítnutí a začali hned konat na zahradě rozsáhlé přípravy. Vyměřovali, zatloukali koly do země a usilovně hledali v kůlně vhodnou vlajkovou žerď.

„Paša a Bob budou jako naše stanová zvířata,“ povídali si.

„To se netěšte,“ řekly jim přihlížející dívky. „Tony nedovolí nechat berana přes noc venku.“

Ale chlapci neslyšeli a děvčata jako kdyby neviděli. Letní jídelna proměněná v ložnici nebyla ovšem proti stanu ničím.

„Nemají to dovoleno,“ utěšovaly se. „A podle mého,“ pravila Julka, „vedoucí jim to zakáže!“

Jana ve spánku uslyšela hvízdnutí vozu, který zastavil před domovem. „Někoho přivezli,“ řekla si a opět usnula. Ráno si vzpomněla na noční sen.

„Nezdálo se ti to, panenko,“ řekla Tony. „Nikoho nepřivezli, ale odvezli. Vedoucí odjela k nočnímu rychlíku do města. Její stará maminka na smrt onemocněla.“ Jakmile se chlapci dověděli, že vedoucí není v domově, obklopili Emilku, aby jim dovolila dokončit stan.

„Jak to víte, že si to soudružka chtěla rozmyslit tak, že to povolí?“ Emilie běžela v rozpacích za Tony do kuchyně. Děvčata tu seděla ještě u snídaně u dlouhého stolu.

„Ale bóóóžinku, vždyť je to radost, která nic nestojí,“ povídala Tony. „Vždyť není možno horkem ani usnout! Ať jsou na zahradě, když se jim to líbí! Copak se jim stane?“

Děvčata seběhla v plavkách do zahrady a přihlížela, jak si chlapci na prudkém slunci stavěli stan, nazí, mlčenliví a zarputilí.

„Na koho čekáte?“ obrátili se konečně k dívkám. „My ode dneška patříme k stanovému táboru. Máme přísné řády! S holkami nemluvíme a vůbec se s nimi už nekoupeme.“

Tak takové je to! Tentokrát nebyli na stromě, nebyla však přesto s nimi žádná řeč.

Jak dlouhý byl den, kdy byla děvčata ponechána jenom sama sobě! Po večeři se chlapci sháněli po Bobovi a se psem v náručí šli do svého tábora.

„To není váš pes,“ volaly na ně dívky, sedící v oknech letní jídelny. Chlapci neodpověděli a ani se neohlédli.

„Zpívejme,“ navrhla Julka.

„Zpívejme,“ opakovaly jako ozvěna ostatní.

Napadaly je písničky jen smutné jako Horo, horo, vysoká jsi, Zahučaly lesy a Vesničko má pod Šumavou, a to bylo jistě zvláštní. Jejich hlasy se nesly zahradou stále horoucněji. Na večerní obloze se objevil rudý měsíc jako z plamene a ze země vyrazil dusný a těžký soumrak.

„Bude už ticho, ano?“ otevřela Emílie dveře. „Malé děti musí už spát!“

„Už dávno spí,“ odpověděla Julka, zívla a vlezla do své postele.

Lena má teď lůžko vedle Jany. Natáhla ruku do uličky a Jana ji ucho-pila a držela. Jídelna byla tichá, všechny děti oddechovaly ve spánku. Venku byla světlá horká noc s velkým měsícem, který byl teď z teku-tého čistého stříbra.

„Pojď, skočíme dolů a podíváme se na kluky!“

„Já se bojím,“ šeptá Lena.

„Ty se pořád něčeho bojíš!“

Jana vysunula nohy z okna a skočila. Pomohla pak Leně.

Zahrada v měsíčním světle se podobá jenom příjemnému snu. Zato temná zád' budovy ve stínu s otevřenými, jako vytřeštěnými okny dív-čích a chlapeckých ložnic je tajemná a hrůzná. K táboru chlapců se musí celou zahradou až ke starým rozložitým jabloním.

Stan je úplně tichý, jako bez života.

„Kde mají Boba?“

„Asi je s nimi uvnitř,“ odpověděla Lena šeptem a sevřela postrašeně Janinu ruku. Pod jabloněmi se v trpytném šeru procházejí dvě postavy.

Jana s Lenou se přikrčily v hustém stínu. Nedaleko nich přešel bě-lostný čepec vychovatelčin, který se v měsíčním světle podobá nějaké zvláštní ohromné květině, spadlé rovnou z oblohy. Vedle ní, s tváří skloněnou k zemi, jde chlapec v plavkách, převyšující vychovatelku skoro o půl hlavy.

„Soudružko Emilko, jenom pojďte,“ naléhá Vojta. „Voda je úplně teplá.“

„To mi nemusíš říkat!“ V hlase vychovatelky je touha a strach. „Hrozně ráda se večer koupu, ale nesmím opustit domov.“

„My ho také nesmíme opustit, ale vám to řeknu rovnou: přelezli jsme zeď a všichni jsme se koupali, až na Žrouta, který nevylezl nahoru, a tak jsme z něho udělali narychlo stráž tábora, aby mu to nebylo líto!“

„Koupali jste se? Přelezli jste zeď?“ praví Emílie zděšeně.

„Vy byste mohla brankou, soudružko, Tony už spí a já bych šel zas přes zeď!“

„Ne, ne!“ Vychovatelka je teď rozhodná a příkrá. „Honem jdi spát. Lituju, že jsem vás nechala venku!“ Rychle se rozběhla zahradou.

Vojta se za ní díval, dokud nezmizela, a teprve pak vklouzl do stanu.

„To se podívejme! S námi se nekoupali a s námi nemluví pro své přísné řády,“ řekla Lena.

„Všichni jste stejní,“ vybuchla Jana, plna náhlé zlosti na Emílii. „Všichni za ní dolízáte. Ty taky! Včera, když jsme šli z koupání, držela ses jí za ruku jako miminko!“

„Já za to nemohu! To ona se mne držela,“ pravila Lena polekaně a plačtivě. Jana věděla, že je to pravda. Emílie se neustále obracela za Lenou, měla ji ráda vedle sebe. Bylo však příjemné Lenu potrápít a dělat uraženou.

Stan chlapců obešly velkou oklikou. Když stoupaly zadem do mírného kopce, lehký vánek jim přinášel ze zeleninové zahrady silnou vůni letních karafiátů. Všechny květiny teď bohatě kvetly, aniž o ně děti musely pečovat. Pískem vysypané cesty mezi záhony se pod zářící oblohou třpytily drobnými jiskřičkami.

Jana se posadila na okraj bazénu. „Nejsem vůbec ospalá.“

„Já také ne,“ odpověděla Lena nejistě, ale s vděčností, že se Jana už nehněvá. Položila jí ruku do klína a lehce se jí opřela o rameno.

„Budeme myslit na maminky, chceš? Podívej se, takhle!“

Jana si objala kolena a hlavu zvrátila k čisté světlé obloze.

„Musíš myslit jenom na ni,“ nabádala Lenu, „a dívat se upřeně na měsíc, jinak ji nevidíš.“

Chvilí mlčely.

„Máš také maminku ráda, že bys mohla pro ni umřít? Vysvobodit ji z nějakého začarování?“

„Ano,“ zněla odpověď. Jana hleděla do kulatého měsíce, až se maminka tvář stávala zřetelnější a zřetelnější. Byla však ustaraná a zarmoucená, jak ji znala z poslední doby. Kéž bych byla už velká, myslela si s povzdechem, abych mohla zabránit každé smutné myšlence a starostem, aby neměly nad maminkou žádnou moc.

Ohlédla se po Leně. Viděla v duchu její krásné temné zářící oči. Ale Lena s tváří obrácenou k měsíci měla oči zavřené, jako by spala.

Jak to bylo příjemné, že měly děti tak mladou vychovatelku. Jen se před ní zmínily, že by chtěly na výlet, hned byla získána.

„Ale kam?“ ptala se a Julka vykřikla:

„Na Dračí hrádek. Dojde se tam za jedno odpoledne.“

Zdálo se, že i ona je zklamaná, že by chtěla také někam hodně daleko, až tam, kde se obloha skláněla k obzoru a kde začínal neznámý svět.

„To nestojí za to,“ ohrnovali rty chlapci.

„Musí se jít tam, kam dojdou malé děti,“ napomínala je a potřásala hlavou jako Marie, kterou teď ve všem napodobovala.

Vyšli hned po obědě. Emilka naplnila láhve šťávou a tašku buchtami a obklopila se nejmenšími, ač bylo na ní vidět, jak by se ráda bez břemene a povinnosti rozběhla s velkými dětmi.

Jakmile vkročili do lesa, dali se chlapci zdivočelí volností na útěk a už nebyli k dostižení. Kolem dokola se ozýval jen štěkot Boba, kterého měli s sebou, a jejich signály jako troubení jelenů. Dívky se pustily za nimi, aniž se ohlédly na křik vychovatelky, která s malými dětmi zůstala daleko vzadu.

„Počkejte na nás,“ křičely na hochy, prodíraly se mlázím, kde se jen šustí nějaký pohyb a stín, ale zaslechly jenom divoký smích, praskot větví pod neviditelnýma nohama a chlapci byli zase v prachu.

„Tamhle jsou!“ Vrhly se za světlým bodem v temné zeleni. Pěkný bod! Pořádný soudek, uříčený a zničený, který se jako vždy opozdil a už nemohl dál.

„Žroute, vy to od Emílie nachytáte! Můžeš to klukům vyřídit!“

„Chtěly jste jim říct akorát tohle? Proto jste za nimi tolik běžely?“ posmíval se pln zlosti, že jen on upadl do rukou děvčat.

Dračí hrádek jsou rozvaliny na strmé skále, divoce porostlé keři a sukovitými borovicemi. Je to tu tajemné a krásné jako v pohádce. Dívky vyskaly radostí a daly se v běh nejpřímější cestou. Když se octly pod zříceninou na mýtině s potokem, který se musel napřed přebrodit, viděly chlapce až nahoře pod zdí hrádku i s Bobem jako řádku soch. Jen Bob vesele štěkal a nic nedbal na varovné sykání svých zkamenělých pánů.

„To toho je,“ volaly na ně. „My jsme tam hned.“ Jakmile blížící se dívky ukryl veliký převislý balvan, chlapci se rozprchli. Jenom Vojtu, který visel na mříži okna v jediné části opraveného zdiva, prozradil Bob.

„Je tu úplně zařízená místnost, jak tu ti loupeživí rytíři bydlili. Pojď nahoru!“ Volal tiše na Janu. „Jednu nohu si dej tamhle na tu cihlu, druhou do té díry, vidíš ji? Pak máš moc dobrý schodek tady, koukni na ten kámen!“

Vojta klečel na okenní římse a hluboce nakloněn podal Janě pomocnou ruku. Chytla se jí a vzepřením druhé paže se dostala nahoru.

V malé místnosti jsou jenom starodávné židle, truhla a veliký stůl s cínovými konvicemi. Bylo toho hrozně málo na rytířskou komnatu.

„Co si myslíš? Takovým rytířům to bylo úplně jedno, seděli víc na koních než v seknicích!“

Vojta shrben dal se zdí po římse, přidržuje se vyčnělých kamenů, až k vrcholu zdivá, odkud se snad mohlo jako po kamenité úzké pěšině kolem dokola celého hrádku.

„Počkej na okně, za mnou nemůžeš!“ křikl na ni, ale Jana už byla na cestě. Nemohla se na zdi obrátit ani slézt pozadu k oknu. Nebylo jiné volby než za Vojtou. S tvářemi rozpálenými nebezpečím, přilepena na zdi, kladla opatrně špičky svých plátěných střevíců do jeho stop. Ještě jeden odvážný dlouhý krok bez jakékoliv opory – a byla nahoře.

Teď to šlo již vesele, jako po opravdové cestě porostlé řídkou dlouhou trávou a nízkými pružnými břízkami. Najednou cesta končila sráznou propastí, téměř až k základům zdivá. Pokračování zdi bylo vzdále-

no alespoň vzdušné tři metry. Vojta chvíli nerozhodně měřil dlouhý skok. Pak si sedl, spustil nohy do hlubiny a Jana se skrčila vedle něho.

Jak byli vysoko a docela sami! Děti asi prolézaly hrádek z druhé strany. V hloubce u třpytícího se potoka mezi hustou svěží zelení seděla Emílie ve svém stejnokroji vychovatelek jako bledě modrá květina obklopená dětmi.

Vojta se na ni zamyšleně díval.

„To je dobře, že jsi tady,“ pravil. „Zrovna jsem ti chtěl něco říci, aby to nikdo neslyšel.“

Utrhl si dlouhé stéblo trávy a protahoval je mezerou mezi dvěma předními zuby.

„Možná že už o tom víš, co mi vyšlo ve hvězdici. Že si na tebe myslím a že si tě jednou vezmu. Byl bych rád, abys s tím už nepočítala.“

Pro takové sdělení nebylo vhodnějšího místa než vršek zdi tajemného rozbořeného hradu.

„To mi vůbec nevadí,“ řekla Jana. „Já mám jednoho kluka v Praze. Jmenuje se Tomeček.“

„Není to nějaký fajnovka?“ staral se Vojta.

„Kdepak, je sice trochu nafoukaný, protože toho hodně umí. Jeho tatínek je profesor a pořád ho vyučuje, ale jinak je to správný kluk!“

„To jsem moc rád,“ povzdechl si. „A teď půjdeme nazpátek. Bude to o moc horší. Musíš dávat pozor a dělat jenom to, co já.“

Všechny děti se pak seběhly kolem Emílie, která rozdělovala jídlo. Strmá stráň se zříceninou byla už ve stínu. Kostrbaté zdivo se ostře rýsovalo na jasném nebi. Až tam jsem s Vojtou seděla, myslila si Jana s hrdostí. Větve nízké mladé břízky, o níž se nahoře opírala, podobaly se teď jemné krajce na světle modrém pozadí oblohy. Jak byla šťastná v tomto odpoledni. Mezi veselými dětmi, v krásné divoké přírodě, jako by byla přenesena do nějakého neskutečného vzrušujícího příběhu.

Na zpáteční cestě se ubíhající chlapci drželi nejen dívek, ale i Emílie s malými dětmi. Šli už všichni pohromadě. Jen Jana s Lenou zůstávaly poslední, aby byly také trochu samy. Vojta kráčel vážným krokem po boku vychovatelky a nesl jí tašku s prázdnými láhvemi od šťávy.

Ruku v ruce s Lenou si Jana připomněla jejich rozmluvu; s jasno-zřením, skoro s úplnou jistotou pravila:

„Podívej se! On si ji namlouvá!“

Lena si zaclonila oči proti zapadajícímu temně zlatému slunci.

„Jak je to ohavné!“ řekla pohoršeně. „Takový kluk.“

Od výletu na Dračí hrádek toužily děti po ohni u rybníka. „Takové hor-ko a dělat ještě oheň,“ odporovala vychovatelka. „To je pro podzim, když se dobývají brambory.“

„Proč se musí něco dělat jen tehdy, kdy je to obvyklé?“ řekla Jana. „Proč by to nemohlo být i jinak? V Praze jsme jednou dělali oheň už v březnu.“

Emílie se rozhněvaně obrátila. Zadívala se na Janu a její modré oči na chvíli ztemněly zlostí. Neměla ráda, když ji velké dívky poučovaly a protivily se jejím příkazům. Už se k nim neobracela otázkou „jak se to dělalo?“. Na rozdíl od malých dětí, s nimiž se mazlila a dobře s nimi vycházela, projevovala teď vůči děvčatům leckdy skrytou neústupnost až pánovitost, která je snad měla odnaučit, aby se na ni dívaly jako na sobě rovnou.

„Soudružko Emilko,“ žadonili Jožin se Zdeňkem. Pokrčila jenom rameny a chlapci se hned rozběhli pro klestí.

Jen Vojta zůstal, jako by on s ohněm nesouhlasil. Ležel na břehu rybníka zamyšlený a nezvykle vážný.

Emílie, po pás ve vodě, učila Lidušku plavat. Světlé krátké vlasy jí padaly do růžových tváří. Vojta je dlouho pozoroval a pak skočil do vody a plaval bez ohlednutí, snad s úmyslem dosáhnout vzdáleného břehu.

„Už bude u koňských tůní,“ vydechla Boženka zděšeně. Bylo to místo velké hloubky a zrádných spodních vírů. Vychovatelka si zaclonila oči proti slunci a nepřetržitě na něho volala a pak se pustila za ním.

„Ta je pěkná,“ pravila Lena opovržlivě. „Malé děti máme hlídat místo ní.“

Vojta vskutku přeplaval celý rybník a hned se vracel. Vprostřed se setkal s Emílií a plavali pak vedle sebe, dvě hlavy houpající se na temné hladké hladině stále jako na jediném místě.

Chlapci zatím nanosili klestí a hromadu drobných borovicových šišek a udělali hranici, která prudce vzplála.

„Brambory tam nedávejte,“ volal Vojta z rybníka, „až bude nějaký popel.“

Jana si všimla jeho šťastného zářícího obličejce. Ve vodě ztratil svou chmurnou vážnost. Najednou jevil o oheň veliký zájem. Upravil hranici, aby oheň kolmo stoupal. Třebas byl teplý podvečer po horkém dnu, dětem, které se celé odpoledne koupaly, nebyl žár ohně nepříjemný. Těšily se na pečené brambory a jablka, na jejichž opékání přinesl Jožin dva železné pruty.

Suché klestí bylo už spotřebováno, hořely jen silné kusy dřeva nižším plamenem.

„Budeme skákat přes oheň,“ vykřikl Vojta.

„Ne, zakazuji to,“ zvolala rázně vychovatelka.

Vojta se na ni chvíli upřeně díval. Pak se rozběhl a skočil.

Děti vykřikly. Vojtovy nohy se octly v ohni. Dopadl na zem a pyšně a pobaveně se smál.

Emílie zrudla zlostí.

„Okamžitě domů! Za trest si klekneš do pracovny!“

Vojta se zvolna zvedl a nechápavě se rozhlížel.

„Rozuměls? Domů a klečet!“ Bylo to poprvé, co projevila Emílie vůči dětem tak přímo svou pánovitou vůli, co místo kamarádské vlídnosti uplatnila moc vychovatelky. Vojtovo zahanbení, že ho trestala jako malého kloučka, dotklo se všech. Neodešel, což ostatně všichni očekávali; sedl si opodál za keřovitou olši.

Bylo po veselé náladě. Jožin se Zdeňkem mlčky rozhrabávali oheň a Žrout si klekl a rozdělával upečené brambory na stejné díly. Pro Vojtu brambory nabodl na prut a nesl je za olši. Vojta prut vztekle popadl a hodil jej daleko do vody.

„Nevšímej si ho,“ volala Emílie na Žrouta. „On není mezi námi! Až se soudružka vedoucí vrátí, tak jí oznámím, že mě neposlechl.“

Vojta se vymrštil a utíkal. Podle jeho skloněné hlavy Jana uhodla, že pláče.

„Ta opice!“ pošeptala Leně a Julce.

Byl konec dobrodružství, děti spaly opět ve svých ložnicích, studeně vybílých, s teplou a lahodnou vůní vydrhnutých dřevěných podlah. Vychovatelka Emílie přísně dbala, aby byly už v devět v postelích, třeba venku ještě byl světlý den. V koupelně tolik na děvčata pospíchala, že si Lena zapoměla své sponky a stužky do vlasů.

„Půjdu s tebou,“ rozhodla se Jana. Chodba v prvním patře byla ještě šerá, ale v přízemí je už skoro tma. Přesto ještě nerozsvítili noční světla. Jana s Lenou se popadly za ruce. Zdálo se jim, jako by před nimi běžely lehké kroky.

Vtom vyšla z kanceláře vedoucí Emílie. Přitiskly se v ohybu chodby ke zdi. Z protilehlých dveří se odlepila z temnoty světlá postava a vrhla se k vychovatelce.

„Soudružko Emílie,“ koktal roztřesený hlas.

Vojta v noční košili! Co jí chtěl? Asi odprošoval, aby nežalovala vedoucí!

Slyšely jen zvuk rázné odpovědi, která byla asi odmítnutím. Emílie Vojtu odstrčila a spěchala chodbou ke kuchyni. Vojta pak běžel nazpět do ložnice a Jana s Lenou čekaly, dokud jejich kroky neutichly.

Strach

V noci přišla velká bouřka. Jana procitla nárazem větru. Vzápětí zaburácela ohlušující rána. Julka vykřikla: „Okna!“ a už se odkudsi sypaly střepiny rozbitého skla.

Vichřice držela okna mocnou silou u zdi. Julka je přitáhla oběma rukama. To už padal těžký a hustý lijavec. Bouřka teď zuřila přímo nad domovem. Temná ložnice se ocitala v oslňujících plamenech blesku čím dále častěji. Jakmile zhasla divoká záře, uhodila třeskná rána, až okna zařinčela a celá budova se zachvěla ve svých základech.

Když se hrom vzdaloval se zlobným mručením, bouchly domovní dveře a bylo slyšet rozjíždějící se vůz.

„Vedoucí se vrátila,“ řekla Julka. „Jestli se, Jano, bojíš, jdi si lehnout k Lence. Ráno řekneme Emílii, žeš nemohla ležet pod oknem.“

Děvčata spala i přes hromobití. Jana vklouzla k Leně, která neprocitla. Položila si hlavu těsně k její a objala ji kolem pasu. Vlasy jí byly cítit ještě kouřem z večerního ohně u rybníka a tváře měla studené, jako by byla bez života.

Bouře odnesla s sebou zářící horké léto. Začalo chladné a deštivé počasí jako na podzim. Když děti vstaly od oběda, vešla vedoucí do jídelny v smutečných šatech, bledá a drobnější než kdy jindy. Janě u pianina položila ruku na rameno.

„Smím tě poprosit, abys dnes nehrála? Zítra to bude se mnou lepší.“ Ohlédla se po dětech, které se na ni udiveně dívaly, a tiše pravila: „Umřela mi maminka. Byla už moc stará a nemocná, dávno jsem věděla, že se to stane. Přesto mě to bolí. Teď už nemám nikoho jiného než vás, děti!“

Všichni v rozpacích mlčeli. Julka první se vzchopila, přistoupila k vedoucí a vzala ji za ruku, kterou pak neohrabaně držela ve svých velkých a drsných dlaních jako křehkou věc, kterou nesmí upustit.

„Děkuji vám, děti,“ řekla vedoucí, ač nikdo nepromluvil.

Do domova se vrátily z dovolené obě vychovatelky. Marie nastoupila u třetího oddělení a Emilka přešla nadobro k malým dětem.

„Žádná škoda,“ povídaly si dívky. „Marie je sice stará, ale zato vždycky stejně hodná.“

Nicméně pustila se hned do hubování:

„Zvlčili jste, nadobro jste zvlčili! Toho nepořádku všade! Stolky a skříňky, všechno páté přes deváté! Ted' co je nečas, uděláte si pořádek! Jano, ty jsi knihovnice? Jdi se podívat, jak vypadá knihovna! Ještě dnes knihy urovnáš!“

Z knihovny do kanceláře vedoucí jsou pootevřené dveře. To asi Julka, když utírala prach. Jana otočila klíčkem v zámku skříně a zpozorněla: vedoucí se vrátila a nebyla sama.

„Tak konec nářku! Jak jsi byl nešťastný, že tu máš na prázdniny zůstat, a ted' nechceš domů? Co je to? Ihned si připravíš všechny svoje věci. Slyšíš? Všechno! Měls od nás odejít začátkem listopadu, ale bude pro tebe lepší nezačínat po dvou měsících zas v jiné škole. Tak se k nám už asi nevrátíš, ale to nevím jistě, napřed se to musí projednat.“

Ten, k němuž vedoucí tak přísně mluvila, chtěl asi něco říci. Na podlaze neklidně přešlápaly plátěné střevíce a vedoucí vzkřikla:

„Ticho! Nic nechci slyšet! Měla jsem tě vždycky za rozumného chlapce! Bohužel, bohužel,“ opakovala hlasem pozdviženým a rozhorleným.

Jana zaslechla dlouho potlačovaný, srdcelomný vzlyk. Nechtěla být dále svědkem cizího pokoření. Po špičkách zamířila ke dveřím a zlehka je otevřela. Kdosi vyrazil z kanceláře – a byl to Vojta. S hlasitým pláčem utíkal do prvního patra.

Co se stalo? Proč tolik plakal? A co provedl tak zlého, že s ním vedoucí mluvila tak odsuzujícím způsobem?

Jana uviděla Vojtu v nedělních šatech, v kravatě a s čepicí v ruce. Vedle něho stál veliký kufr. Čekal na svého otce, který byl u vedoucí.

Obrátila se a on tichounce hvízdal.

Vyndal z kapsy psaníčko, list ze sešitu, složený na tři díly a s konci do sebe zahnutými, právě takové, jaké jednou od něho dostala a které Julka roztrhala.

„Dej to soudružce Emílii. Věřím ti, tobě opravdu věřím, že jí to dáš, nikomu nic nepovíš a nebudeš to číst.“

Vojtův otec vyšel a Jana se hbitě ztratila v ohbí chodby. Psaníčko pro jistotu tlačila v kapse sevřenou pěstí.

Dívala se pak za Vojtou týmž oknem, kterým viděla vzdalujícího se tatínka, když ji sem přivezl. Šel za svým vysokým a mohutným otcem bez ohlédnutí, s hlavou skloněnou. Byl to najednou malý hoch s úzkými rameny, nějak zmatený vedle neúprosné a zešíroka si vykračující sebejistoty svého otce.

Bylo to zvláštní, že ho vidí naposledy. A co hvězdice? Není-li to jenom hloupá hra, pak se sejdou, až oba dospějí. Ale to ji nelákalo. Bylo to příliš vzdálené a nepředstavitelné. Chtěla Vojtu, jaký byl, aby takovým zůstal a nic se nezměnilo.

Vmáčknut v posledním okně seděl Jožin, s koleny až u brady, s rukama na mřížích. I on se za Vojtou díval s usedavým tichým pláčem. Podobal se zajatému ptáku, který hledí za druhem, jenž tak nejistě letěl k svobodě a volnosti.

Jana se nepozorována odvrátila.

Vychovatelku Emílii potkala hned u knihovny. Byla ráda, že jí tak brzy mohla odevzdat dopis.

„Co je to?“

„To mi dal pro vás Vojta.“

„Zas ty hlouposti?“ tlumeně vykřikla, popadla psaníčko a trhala je na drobné kousky. Přiblížila k Janě pohněvanou tvář:

„Ty, dej si dobrý pozor, abys také nedostala, že se pleteš do takového uličnictví.“

Jana ucouvla. Plamen zlosti, který ji dusil a stoupal hrdlem, zachytila tím, že se kousla do ruky.

Vychovatelnice jedna, řekla si opovržlivě a odcházela. Vklouzla do malé místnosti, kde se počítalo špinavé prádlo. Svezla se k zemi a skryla si tváře v dlaních.

„Jano, Jano,“ volaly děti.

„Kde je Jana?“ ptala se Lenka.

Neozvala se. Chtěla být sama, aby mohla nerušeně přemýšlet o tom zvláštním citu, který jako divá vichřice uchvátil nejdříve Věru a teď Vojtu a tak oba změnil, že se ani nepoznávali.

Avšak Věra byla už daleko. Teď si však Jana toužebně přála vrátit čas nazpět a vlastnit nějaký čarovný proutek, který by zabránil pohromě s Vojtou a nadobro překazil čáry toho mocného čaroděje, jenž tak podivně měnil city dětí.

Anička se vrátila z prázdnin první a bylo na ní vidět, že je už ráda nazpět. Po ní se vracely další děti. Všechny přinesly s sebou vzduch nekliďu a stesku. Zejména František, který tak těžce odvykal své mamince, že si ho vedoucí brala na procházky, aby chlapci pomohla ze žalosti.

Zahradními cestami chodila kulhající postava v černém vedle útlého chlapce a kolem nich poskakoval bílý pes. Zdálo se, že František pozorně a uctivě naslouchá hlasu, jenž k němu laskavě promlouval, avšak potají se ustavičně ohlížel po dětech.

Netrpělivě na něho cekali. Jožin hezkou chvíli opatrně pískal, a když se František obrátil, ukazovali mu, aby si – hrome – pospíšil, že už začnou lisovat mošt. František si složil ruce za záda a mával na ně kapesníkem. Jenže nikdo signálu nerozuměl.

„Říká, že nemůže přijít,“ pravila Jana.

„Jak ho znám,“ odpověděl Jožin, „určitě si nějak pomůže.“

A vskutku! Najednou se František prudce obrátil a utíkal a za ním štěkající Bob.

Pod kůlnou byl na čistě vymeteném prostranství upevněn velký dřevěný lis. Děvčata roztloukala spadaná jablka a kaši pak nasypala do dřevěného koše lisu. Chlapci vyskočili na jeho vysoké kolo, a odrážejíce se od země, točili se na něm jako na kolotoči. Když se palice lisu přiblí-

žila k rozmačkaným jablkům, nastala vlastní práce: utahovat lis tak dlouho, dokud nevytekla poslední kapka šťávy.

Všichni přitom vzpomínali na Vojtů. Jistě by lis utáhl sám! Měl teď pro všechny sílu jako v pohádce. Kdyby chtěl, mohl by vytrhnout ze země i strom s kořeny!

Tony se tuze radovala z první nádoby temně hnědé jablečné šťávy: bude na zimu dobrá, až přijdou všeliké nemoci a horečky. Ale o to se nikdo z dětí nezajímal. Chtěli jenom lisovat a nic jiného.

Tatínek napsal Janě, že maminka prodělala operaci a že je dosud v nemocnici v Havlíčkově Brodě. Aby však byla spokojené prázdninové mysli; s maminkou mluvil, viděl ji, nehrozí jí nebezpečí, že se však s ní Jana bude moci setkat až někdy na konci prázdnin.

A ten náš výlet. Také na něj dojde, připsal na konci listu.

Samé odklady, zlobila se v duchu Jana. Utíkala za děvčaty, která sbírala v sadě spadaná jablka. Vprostřed trávníku vykřikla a dopadla na zem. Vychovatelka Marie se k ní rozběhla s takovým spěchem, až jí čepce spadl do týlu.

„Co je ti, Jano? Co se ti stalo? Štípala tě vosy! Nekřič tolik, vždyť vosy není had! Nemáš chodit bosa, když to neumíš!“

Janě opuchla noha a dostala horečku. Tony jí přinesla do ložnice sklenici čerstvě vylisovaného moštu, oteklá místa na noze obložila chladivým tvarohem a pevně zavázala. Jak to bylo milé od Tony; tak nerada chodila do schodů a měla v kuchyni tolik práce! Z dětí za Janou nikdo nepáchne, ani Lena! Jana jen slyší a sleduje jejich rámus otevřenými okny.

Teď upadly s košem nasbíraných jablek, třeba naschvál! V té veselé vřavě se asi motá Bob a Paša, který tak zmohutněl a vyrostl. Chlapci se těší na zimu, že jej budou moci zapřáhnout do saní. Děvčata se pustila do roztloukání jablek, duté rány jsou promíchány smíchem. A už chlapci roztočili lis, kolo vrže, sténá, praská a Julka začala vřeštět, to jistě teče zlatohnědá šťáva na zem.

Najednou dvůr ztichl, děti šly asi k večeri. Jana hledí do stropu a teprve teď se rozpomene na tatínkův dopis. *Maminka prodělala operaci, ale je mimo nebezpečí. Buď spokojené prázdninové myslí, Jano!* Proč tatínek nenapsal hned? Co když nemluví pravdu a maminka v té nemocnici umírá?

Upokoj se, nařídí si přísně. Maminka vedoucí byla už stará a nemocná, to se mé maminky netýká. Avšak těžko lze přemoci strach, není-li se čeho zachytit kromě tatínkových slov, kterým nedůvěřuje.

Julka jí přinesla vajíčka.

„Marie ti vzkazuje, abys dala pozor na postel, máme čisté povlaky,“ praví a posadí se na své lůžko a čeká na talíř. Její tvář je vážná a něčím zneklidněná. „Ty, Jano, já bych ti něco řekla. Myslím si, že ti to musím říct,“ ujišťuje sama sebe. „Tobě věřím, tobě docela věřím,“ zdůrazňuje jako Vojta, „že to na mne nepovíš. Vedoucí ti nedala lístek od tvé sestry, abys neměla strach. Musel přijít před čtyřmi dny, to jsem zrovna nebyla pro poštu. Já jej opsala, Jano,“ šeptá Julka a z kapsy trenýrek vyndá složený papírek.

Milá Jano, já se hrozně bojím o maminku. Teta nechtěla, abych ti psala, ale já píšu, tak to neříkej. Jela na operaci. Já bych chtěla, abys tu byla, abych byla v Dubí nebo abysme byly v Praze. Míša. Posílám ti tisíc hubiček.

Jana strčila nedojedený talíř Julce do rukou a zprudka se obrátila obličejem do polštáře.

„Neboj se,“ prosí Julka postrašeně. „Jenom se, prosím tě, neboj! Kdyby s tvou maminkou něco bylo, tak by ti to byl tatínek dnes napsal!“

Ten dopis si taky přečetla, pomyslila si Jana.

Když Julka nad Janou chvíli bezradně stála, položila se na ni tělem s tváří na její hlavě, jako by ji chtěla ochránit. Jana slyší Julčin dech a cítí pohyby jejího hrudníku. A tato těžká a neohrabaná útěcha jí přináší posilu a uklidnění.

„Neboj se,“ šeptá Julka. „Slibuju ti, že dnes nebudu spát dřív, dokud ty neusneš.“

Všechny děti odešly na vycházku do lesa a k rybníku. Jen Jana zůstala doma, protože má nohu ještě oteklou a po slabých horečkách je zesláblá.

Cestou do kuchyně potkala vedoucí.

„Soudružko, prosím, nepřišel mi nějaký dopis?“

„Už ses mě dnes ptala a přece víš, že poštu dostáváme jenom ráno. Kdybych pro tebe něco měla, tak bych ti to hned dala!“

Jana se dívá vedoucí zpřímá do tváře. Stojí však proti slunci a na Janu hledí místo očí jenom mléčná skla. A co Míšin lístek? Proč mi lže? Jak to, že dospělí se odváží nemluvit pravdu, když lhaní u dětí trestají?

„Jsi bledá, Jano,“ říká vedoucí. „Taková maličkost! Nic naplat, jsi velkoměstské dítě! Pro druhé, aby měli takové následky, musela by mít vos a žihadlo jako jehlu na pytle.“

„Jeminánku, to jsem ráda, že jsi přišla,“ přivítala ji vesele Tony. Na dlouhém stole stojí řada velkých lahví a ohromné mísy na ovoce jsou plné maličkových okurek. Kuchyně voní octem, jenž stahuje Janě ústa, jako by kousala do citrónu.

„Zrovna jsem si myslila, škoda že nemám ruku, která by vlezla do okurkové láhve. A taková ručička právě přichází.“

Dobrá, Jana si chtěla hrát s koťaty, ale bude rovnat okurčičky do lahví.

„Hodně je utěsni,“ radí Tony, „ať se jich tam vejde pokud možno nejvíce! Copak byste v zimě křápali?“

„Víš co?“ praví po chvíli. „Jdi se zeptat vedoucí, jestli můžeš jít k večeři smažené houby. Možná že ani ona je nebude chtít, jste obě stejné; trochu se vás bojím, vy skleníkové kyticčky!“

Dveře do kanceláře jsou pootevřeny a uvnitř je prázdné. Janin zrak padne nejdříve na stůl, kde leží ranní pošta. Časopisy a noviny. Modrá obálka: Dětskému domovu v Dubí. Vedoucí vstala od nedokončeného dopisu, který má ve stroji. Židle je zeširoka odsunuta, přes opěradlo je přehozena lehká pletená vesta.

Jana zvedla hlavu a pozorně naslouchala. Chodba byla tichá. Přiskočila k psacímu stolku.

Paní Jaroslavě Zemanové, Česká Třebová, Březinova ulice 17. Musím vyslovit jenom své velké politování, že se nadobro odříkáte své dcery Aleny, že nejevíte nejmenší zájem o její prospěch a výchovu, odmítáte platit soudem vyměřený poplatek za ústavní péči, a že jste dokonce mohla napsat takovou hrubost, abych se jí sama postarala o zimní plášť, když jsem tak chytrá. Máme tady všelijaké matky, ale upozorňuji vás...

Dopis prozatím končí, vedoucí nedopsala ani větu. Janě buší srdce, jako by jí chtělo vyběhnout z hrudi. Tony, vzpomene si ve velikém rozčilení. V kuchyni je opora proti všem strašným zmatkům, jaké se dějí, když matky odmítají vlastní děti.

„Tony, Tony!“

„Co se stalo? Čeho ses tak polekala? Mluv!“

„Tony, já četla o Leně! Její maminka ji nechce,“ vyhrkne Jana hroznou a nepochopitelnou větou.

„Proč čteš věci, které ti nepatří a po nichž ti nic není? Co je to? Taková jsi?“ Tony má přísný a rozzlobený hlas, jaký Jana ještě neslyšela. Popadla velkou vařečku, založila si ruce v bok a s pohledem upřeným a rozhněvaným se kolébá k Janě.

„Opovaž se jí něco říci. Opovaž se to někde povídat! Ona svou matku jistě dobře zná, ale opovaž se ji zahanbit! Nasekám ti, Jano, jak ti ještě nikdo nikdy nenasekal! Naštěstí je Lena tak hodná a hezká. Svět jí to oplatí,“ volá Tony věštecky v mocném vytržení a tluče se přitom do prsou. „Svět to všechno oplatí mojí ubohé, hezké děvence!“

Tony popadla Janu za ruku. Pevně ji svírá, ale má už svůj obvyklý hlas, klidný a hluboký, v němž je bezpečí a důvěra. „Pojď, musíš se ze všeho dostat,“ praví se zvláštním důrazem, který Janu poleká. Táhne ji do schodů s velkým spěchem. Supí, s tíhou zvedá sloupovité nohy, neohébné v kolenou.

„Tak, teď si lehneš,“ poručila laskavě. Nedbá, že je Jana v šatech, že jsou povlečené postele a že je to vůbec zakázáno. Zabalí Janu do pokrývky, jako kdyby mrzlo, a širokou zástěrou jí konejšivě utře obličej.

„Zavři oči a na něco mysl!“ šeptá. „Vzpomeň si na nějakou pohádku! Víš, třebaš tu, cos vyprávěla malým dětem, když jste spaly v jídelně, a kterou jsem si taky s chutí poslechla: o tom malém děvčátku, které macecha vyhnala, aby hledalo poklad, a ono našlo jenom lidské srdce.“

Avšak Jana uvažuje o Leně. Jak mohla tak nestoudně lhát? Jak se mnou mohla myslit na maminku? Proč mi tvrdila, že ji má maminka ráda? Je to jenom obyčejná lhářka a mezi námi je konec, konec, opakuje si polohlasem s umíněnou a pohněvanou rozhodností.

Děti se vrátily. Jana uslyšela nejdříve Boženku a Jožinův divoký smích. Pak bouchly dveře u oblékáren a koupelen. Do schodů běžely rychle lehké kroky.

Lenka! Jana zavřela oči, jako by spala.

„Ty jsi ještě v posteli? Pořád budeš stonat na malé nic, jak říká Marie? Děti se smějí, že tě kousla Bojanová zakletá do hada, který se schová v zahradě.“

Janina víčka se zachvěla. Nelze už předstírat spánek. Lena se k ní naklání. Vlasy má vlhké a obličej, zbledlý dlouhou koupelí, jí voní rybníkem.

„Podívej se, co mám!“ V krabičce od zápalek je na lupenu veliká, bleď zelená housenka s drobnými žlutými hvězdičkami, porostlá po celém těle jemným dlouhým chmýřím. Na vysokém čele má drobné výrazné růžky jako korunku.

„Nemusíš se jí štítit,“ praví Lenka. „Sáhni si na ni, je jako z hedvábí. To není obyčejná housenka. Budeme z ní mít krásného motýla.“

„Ano,“ odpoví Jana šeptem a prstem se zlehka dotkne housenky. Pak zvedne zrak k Leně a pronikavě se na ni dívá. Z tebe bude také krásný motýl, pomyslí si, a plná náhlého soucitu a lásky, položí jí ruce kolem krku. Krásný a šťastný motýl, opakuje v duchu se stejným vytržením jako Tony.

Ranní poštu nosí Julka, která chodí nakupovat za vychovatelku druhého oddělení.

„Půjdu s tebou,“ volá Jana a Julka, aby jí pomohla dostat se z domova, křičí ze všech sil:

„To je dobře, pojď, taška bude dnes hodně těžká.“

Pro Janu je opravdu v poště dopis s adresou psanou na stroji a s pražským poštovním razítkem.

„Ne, Jano,“ odporovala Julka. „Dopis musíme dát vedoucí.“

„Je můj!“ stojí Jana na svém.

„To je všechno hezké, ale nevidíš, že je doporučený? Takový se nemůže ztratit a vedoucí ho musí dostat!“

Proč je doporučený? Jana dostala pokaždé jenom obyčejnou obálku s jedinou známkou, bez významných a zvláštních nálepek. *Co když se něco stalo?*

„Nestalo se nic,“ odpověděla Julka věcně. „Když někdo umře, tak se to telegrafuje. Doporučené dopisy jsou jenom od soudu a z národního výboru.“

Co mi může soud nebo národní výbor posílat? Co když soud oznamuje, že se mě maminka zřekla? Mohla by to udělat! Má Míšu a tolik starostí a já jsem spíše dcera tatínkova. Pak bych na tom byla jako děti tady, protože na tatínka není spolehnutí. V náhlé slabosti postavila Jana na zem tašku, kterou nesly s Julkou. Dívá se na Julku upřeně a pátravě. Stejně všechno o dětech ví a nikdy nezneužije důvěry.

„Julo, já se náhodou dověděla o Lenčině mamince...“

„Že je špatná ženská?“ odpoví rychle Julka. „Lena je v domově na soudní výměr, protože její matka jí dávala špatný příklad svým životem,“ cituje pozdviženým hlasem, jako by se tomu naučila nazpaměť.

„Zřekla se Lenky,“ vyhrkne Jana z hloubi svého postrašeného srdce.

Julka není v nejmenším překvapena.

„Podle mého,“ praví moudře a potřásá hlavou, „je jenom pořádně namíchnutá. Když jste mi ji vzali,“ křičí, jako kdyby byla paní Zemanová, „tak se o ni taky starejte. Když vám nejsem vhod, tak ani moje pení-

ze vám nemusí být vhod. Nechci o ní ani o vás nic slyšet. – Tak je to,“ dodala už obyčejným hlasem a sehnula se pro tašku.

„Ona je jenom čistě namíchnutá, nemyslí to doopravdy a navždycky. Ale Lenka by možná udělala dobře, kdyby ji nechala plavat. Některé děti udělají moc dobře, když pustí rodiče k vodě, jako třeba já! Když jsme sem přišli, tak tu byl jeden kluk, jmenoval se Jarda. Jeho maminka ho taky nechtěla, ale když vyšel školu, tak si na něho vzpomněla a chtěla, aby šel k ní nazpátek. Víš, co udělal? Utekl a šel pěšky až sem. Jenže už tu nemohl zůstat, v domově jsou děti jenom do čtrnácti let. Vedoucí ho dala do jedenáctiletky, bydlil ve školním internátě a ona sama mu dávala všechno, co v té škole nedostal, šaty a peníze na útratu. Teď už od prázdnin bude někde zaměstnaný. Do domova jezdil na všechny svátky, ale to se ví, jako k vedoucí, jinak by to národní výbor nedovolil. Ale byl pokaždé s námi a oni nic nevěděli,“ směje se Julka nadšeně. „Když přijede, letí nejdříve za Tony a tancuje s ní po kuchyni. Vedoucí píše: Vážená soudružko, moje laskavá matko, a Tony pošle lístek: Ahoj, Tony, už se hrozně těším. Tony má pokaždé velikánskou radost. Ona myslí na všechny děti, které tady byly, vzadu v kuchařské knize má napsána jejich jména. Poslední je tam Vojta,“ pravila Julka zachmuřeně. „Takový správný kluk sem hned tak nepřijde,“ povzdechla si a teď zas ona postavila tašku na zem.

Dopis byl jenom od tatínka. Zval Janu na výlet do Orlických hor. Přiložil důkladný popis, kde ji bude čekat, a dvacet korun na jízdné. Nadobro zapomněl na Lenu a ani slůvkem se nezmněl o mamince.

„Podívejte se na ni,“ vyzývala pohoršeně Julka děvčata. „Tatínek ji vezme na výlet a ona se škaředí a není jí to vhod!“ Jana cítila Julčinu závist, viděla ji na tvářích všech ostatních.

Když šly k večeři, vzala Lenku smířlivě za ruku. Byla by jí ráda řekla: Nemysli si, že mám nějakou radost. Chtěla bych raději vidět maminku! Ale o mamince už nemohla před Lenou mluvit! A proto pravila:

„Nic si z toho nedělej! Za tři dny budu zase zpět. To uteče jako nic.“

Lenčina zarmoucená tvář jí však odpověděla: To nejsou žádné tři dny. Ale to, že *ty máš kam jít*, a beztak po prázdninách odejdeš navždy!

Vedoucí sama doprovodila Janu na malou stanici v Dubí a koupila jí jízdenku do Doudleb nad Orlicí. „Dej si pozor na peníze a na jízdenku. Stálo to šest korun dvacet a tady máš nazpět! Nezapomeň, že v Letohradě musíš přeseďat! Na tatínka budeš muset možná počkat, rychlík z Prahy do Týniště může mít zpoždění.“

Políbila Janu na obě tváře a čekala, dokud se vlak nepohnul.

Lanšperk, Hnátnice, Dolní Dobruč a Letohrad. Jana si vzpomíná, že tudy jeli s tatínkem, když ji vezl do domova. Zdá se, že od té doby uplynula doba dlouhá jako století, v níž se docela proměnila, stala se kýmsi jiným, novou bytostí, což si jasně uvědomuje teprve teď, když je sama mimo domov.

V Letohradě jí tehdy tatínek koupil párek, jenž jí rozčilením ihned upadl na zem. Stála na perónu u téhož dřevěného Stánku, který byl teď bez života. Nevzpomínala sama na sebe jako na mrtvou? Možná že tomu tak bylo u mnohých lidí, jejichž myšlenky a city se vlivem prostředí natolik změnily, jako by se znovu zrodili.

Co dělat v dlouhé půlhodině čekání? Jana si prohlíží na peróně velké fotografie. Karlštejn, hrad Zvíkov a Vysoké Tatry. Železniční mapa je také zajímavá. Kde všude byla a kam by bylo možno jet? Kralovice nejsou tak vzdálené. Oči sklouznou do Ústí nad Orlicí, odtud po silné čáře do Svitav a vodorovně do Skutče. Havlíčkův Brod je nedaleko a jen kousek jsou Kralovice, které leží mezi lesy jako kulaté ptačí hnízdo.

Jana přešla dvakrát perón a pak se postavila před okénko pokladny, zastřené černou záclonkou. Z dlouhé chvíle hledí na ceník jízdného. Je zarámován jako nějaký obraz. Avšak ten, kdo krasopisným perem psal podle abecedy jména stanic, tomu nemuselo bušit srdce. Napsal s lhostejnou myslí do Svitav za 8,40 a do Skutče za 13,20 a jenom dbal, aby S byla krásně a čistě vykroužená.

V Janě se najednou usadil záměr, kterému se brání, odmítá se jím zabývat. Ostatně nemá ani jména, ani tváře, je jenom kuklou tajemného motýla. Nicméně rozpaluje tváře jako napínavá hra.

Černá záclonka se najednou rázně rozhrnula a Jana je první cestující, která kupuje jízdenku. Pokladník neprojevil nejmenší překvapení a vrátil Janě nazpět ze všech peněz šedesát haléřů.

Kdyby Jana nastoupila do vlaku do Doudleb, mohla by tatínkovi říci, že peníze ztratila. Dal by se kolem toho vymyslet celý román. Avšak Jana už nelže a také není třtinou větrem se klátící, zvláště když se nejasný záměr dostal ze své kukly a má už svou tvář a své jméno: *maminka*.

Dolní Dobroučov, Hnátnice! Jana vidí tytéž obrazy za oknem vlaku. Most přes říčku, psí bouda u domku železničního zřízence. Pes se snad za tu dobu, co tudy projela, ani neprobudil, prádlo vlající na zahradě ještě neuschlo. Lanšperk a Dubí!

V ohybu trati se mihl domov, budova na kopci, skoro až u nebes, obklopená zelení stékající do údolí. Tony asi vaří oběd. V kuchyni syčí její hrnce a kočky v líném spánku natahují packy. Když je něco probudí, zeširoka zívnu a v tom okamžiku jsou jejich šikmé oči plné smíchu. Děti jsou asi na zahradě, pes Bob spí na slunci a Paša v chládku pilně přežvykuje. Vychovatelky se zaměstnávají každá něčím jiným. Jedna prádlem, druhá pomáhá Tony a Emílie, myslí si Jana s povzdechem, sedí s nejmenšími a pletou věnečky z polních květin. A zahradou a domem se rozléhá klapot psacího stroje z kanceláře vedoucí jako poskakování potůčku.

Celý domov si žije po svém a bez ní a ona jen zdálky přihlíží, jako by se dívala na nějaký film. Co kdyby vyskočila z vlaku a rozběhla se nahoru do kopce? Janě se zdá, že by dějství tohoto filmu bylo násilně přerušeno, že by domov vytrhla z nějakého snu.

Ústí nad Orlicí je krátké čekání. Vlak na Českou Třebovou stojí už ve stanici. Průvodčí se podívala na Janin chlebník:

„Jsi sama? V Třebové a ve Svitavách přestupovat.“ Jana si řekla: Ted' to ještě není nebezpečné, mohu se zeptat.

„O já, panenko! Čekání moře! Z České Třebové jede rychlík, ale tím nechceš, co! Tak tedy: ve 13.40 a ze Svitav až v 17.20.“

Průvodčí se pak opřela vedle Jany o stěnu v chodbičce vagonu.

„Jedeš na výlet?“

„Ne, k tetě!“

Jana čekala s úzkostí otázku: Odkud jsi? Nemohla by říci z Prahy, rovněž ani z domova z Dubí. Vlak naštěstí zastavil v Dlouhé Třebové a průvodčí seskočila.

Musím být opatrná, napomínala se Jana. S nikým nerozpřádat žádné hovory. Třebas *se to už vědělo*. Tatínek telefonoval do Dubí a vedoucí vyňala ze skříňě růžové desky s Janiným jménem a do rubriky *na útěku* napsala dnešní datum a hodinu.

Ze Svitav se Jana vmáčkla do kupé mezi mladé dívky z továrny. Je skoro jako jedna z nich, jenom útlejší a menší. Děvčata vesele pokřikují a jedna po druhé vystupuje na vlekokoučích se stanicích.

Vendolí, Vendolí zastávka, Květná, Pomezí. Do Poličky se kupé vyprázdnilo a nově naplnilo starými dělníky ze stavby. Přinesli s sebou ostrý pach vápna, jenž se brzy rozplynul v dýmu jejich cigaret. Jeden z nich krájí kusy slaniny na tlustém špalku chleba. Jana rychle odvrátila hlavu k oknu. Ze tří krajců, které jí Tony násilím vnutila, jí zůstal poslední a Jana neví, jak dlouho s ním bude muset vystačit.

Malé stanice se pomalu střídají a každá nažene Janě strach. Dokud je vlak v pohybu, cítí se v bezpečí. Sádek, Oldříš, Borová, Pustá Kamenice! Tady už začíná známý kraj, jaký je u Kralovic. Břízky a lesy, kamenité stráně a tiché strnulé vody. Všechno je zacloněno lehounkou mlhou, jako když na Národním divadle spustí před scénu jemnou průsvitnou látku.

Cachnov, Podhradí, Skuteč město, Skuteč!

„Všechno, vystupovat!“

Jana se vtláčila do zástupu, který ji nesl neviditelnou a skrytou jako ve svém srdci.

Tlampač vyvolává odjezd připraveného vlaku: „Pokřikov, Vojtěchov, Holetín, Janová, Sobínov, Oslavičany, Kralovice...“

V Janě se až zastavil dech nad jménem tak sladkým, jménem domova nebo maminky, což teď splývá v jediné jméno cíle, jímž je láska, jistota a bezpečí.

Svádí krutý boj. Chvěje se rozčilením. Co kdyby poprosila průvodčího, aby ji bez jízdenky nechal ve vlaku? Za hodinu by byla u maminky. Je to však příliš nebezpečné. Třebas už i tady mají rozkaz ji zadržet a vrátit do domova v Dubí, kde čeká rozzuřený tatínek.

Jana nechá vlak odjet. Dívá se za ním tak dlouho, dokud se neztratí v šedé mlze. Nástupiště se vyprázdnilo. Jen zřízenec táhne od vlaku zpola naplněný vozík.

Podle jízdního řádu jsou Kralovice vzdálené 33 km, ale po silnici je to mnohem blíže. V Kralovicích se vždycky hovořilo, jaké dělá dráha dlouho serpentiny. Za městem na ukazovateli stálo: *Kralovice 23 km*. Na Janu padla převeliká tíha. Taková dálka! Vzpomněla si však, že František šel mnohem dál a celou cestu vykonal jenom pro svého psa.

Lidé se už vracejí z polí. Silnicí drkotají a zvolna se kolébají vozy vysoko naložené pící. Pasoucí se krávy zvedly hlavy a hleděly na Janu s pozorným zájmem, jak si rázně vykračuje s chlebníkem přes rameno. Nad krajinou se vznáší hebký sametový soumrak. Po strništi se rozběhly husy s rozepjatými křídly a se slavnostním výrazem a křikem, jako by letěly vysoko, kamsi do dalekých krajin, spěchaly však na svých oranžových nohou jenom do chlévů.

Silnice vchází do lesa. Odtud z mírného vršku rozprostírají se před Janou lesy jako oceán. Proti Janě kulhá starý muž. Opírá se o hůl a vyhlíží zpustle. Jana uvažuje s tlukoucím srdcem: Mám utíkat? Sotva by ji dohonil! Avšak projde kolem něho jako po žhavé půdě a nahlas zdvořile pozdraví.

Muž se zastavil a přikoval Janu dlouhým podezíravým pohledem. Janinými útrobami projelo strašné leknutí.

„Ty jsi Jarmilka Nováková?“

„Ne,“ vyhrkne šťastně a vesele. Kdyby před ní neležela dlouhá cesta a noc, smála by se na celé kolo. Jak hloupě se bála! Podívejme se! Po jedné Jarmilce všechno zdědila a druhé se zas podobá!

Lesy, které se zdály tak jednoduší, jsou náhle přerušeny vesnicí se zahradami a poli. Z chlévů, v nichž hoří slabá světla, dýchl na Janu teplý štiplavý pach, jenž Julku pokaždé rozdivočí radostí. Bude už jistě devět

hodin. Děti jsou už v ložnicích. Jana spatří svou prázdnou postel a uvažuje o zázraku, kdyby se tam tak najednou octla jako nadpozemská bytost na čarovných křídlech.

Není však ani nadpozemských bytostí ani žádných čarovných křídel! Na co myslil František, když šel nocí sám a sám? Myslíl na svého psa, který trpěl a měl hlad. A ta myšlenka ho nesla jako čarovná křídla.

Jana se musela na okamžik zastavit nad objevem tak překvapivým; pohádky a pohádkové činy tedy vpravdě jsou, ale jinde, než se o nich děti dočítají: *Jsou přímo v lidech.*

Škoda že neměla nikoho, s kým by si mohla o tom promluvit! S Lenou to bylo takové, že ji nikdy nic nenapadlo; viděla také jen polovinu věcí, co Jana. Jistě z ní bude krásný a šťastný motýl, jak tvrdí Tony, ale nebude létat příliš vysoko.

Za vesnicí byla už tma, jako by spadla ze šedivé oblohy. Spustil se jemný déšť. To je čistě jenom mlha, utěšovala se Julčiným rozhodným hlasem.

U silnice v polích stojí maličký domek, váha pro pivozy s prodlouženou střechou. Pod ní je suchá zem se zbytky slámy a sena. „Měla bych tu zůstat, než přestane pršet a bude trochu světlo,“ řekla si polohlasem.

Skrčila se u zdi a celá se zahalila do igelitového pláště. Bojíš se? zeptala se v duchu sama sebe a hned si rázně odpověděla: Ne, nebojím se!

Je hluboké ticho. Jen déšť lehounce šumí v listech stromů u silnice. Zanedlouho rozeznává Jana spoustu jemných zvuků. Naslouchá jim pozorně a snaží se uhodnout, odkud přicházejí. V trávě kolem jako když pobíhá spousta drobných nožek. Myši, myslí si upokojeně. Něco se jich Bob nahonil na společných vycházkách. Vítr třese suchými makovicemi v bramborovém poli. Občas protnou klidný vzduch divoká křídla nočního dravce a z lesa zazní srdcervoucí výkřik. Tma už není neproniknutelná. Jana vidí do dalekého okolí čím dál zřetelněji. Všechno je však změněno hlubokým spánkem přírody.

Kdyby maminka věděla, kde jsem! Maminka, která se vždycky strachovala, když jsem nepřišla domů do osmi hodin! A co asi dělá tatínek? proletělo jí postrašeně myslí. Možná že prohledávají celou trať od Dubí

do Doudleb, kde jsem se ztratila. Nebo sedí tatínek s vedoucí v její kanceláři a uvažují spolu, co počít.

Jakmile přijdu do Kralovic, hned napíšu do Dubí: Já jsem neutekla! Musela jsem si jenom něco vyřídit jako František!

Jana spatřila domov ponořený v noční ticho. Prázdné chodby se slabými světly, opuštěné pracovny, koupelny s mokřými ručníky jako prapory. Veliká kuchyň spala tím nehlubším spánkem se všemi svými hrnci, s celým kuchyňským zařízením i Toninou lenoškou. Jak to, že myslila na domov, ač byla tak blízko maminky? Děti však neviděla na postelích v tichých temných ložnicích, nýbrž uprostřed rozličných dějů, v nichž je její paměť zachytila a dala jim strnout, jako by byly zaklety v pohádkový sen.

Jozin, s vysokým smetákem vlasů na hlavě, s malými pichlavými očima, houpal se na větvi stromu, kde přebýval nejraději. Kulatý ruměný Žrout s utěrkou kolem tlustých boků, čiperný a drobný František se psem Bobem na klíně. Zdeněk, ten zlý hezký kluk s nezbytným prutem v ruce, slabý vytáhlý Karel, se stopami Julčiny podoby, až na vršku vysoké zdi.

I děvčata stála před ní se smíchem a slovy, jež jim zkameněla na tvářích. Něžná Boženka s ostrými rýhami kolem úst, bezzubá Anička, Julka, jako vysoustruhovaná z jádra dubu, i ostatní děvčata a chlapci, na které teď, když byla daleko od nich, viděla lépe než kdy předtím. Všichni jí této noci, kdy byla docela sama, byli společníky. Přivolávala si odvahu jejich malých tvrdých srdcí, která prošla mnohými zármutky, přesto však – až na malé výjimky – zůstala jemná a citlivá.

Jana se probudila zimou.

Byl už plný den.

Jak to, copak jsem spala? polekala se. V žaludku jí seděla hlodavá nevolnost. To mám z hladu, utěšovala se. Škoda že jsem neměla víc jídla.

Do Kralovic zbývá ještě šestnáct kilometrů. Když se počítají čtyři kilometry na hodinu chůze, znamená to pochodovat pouhé čtyři hodiny, a to je dvě stě čtyřicet minut. A co je to jedna minuta? Skoro nic!

Avšak s tím výpočtem nebylo všechno v pořádku. Když dorazila do Holetína, tlouklo na kostelní věži poledne, a měla být dávno v Kralovicích.

Horko je únavné. Jana odpočívá častěji a častěji. Odpočítává telegrafní tyče, kde si opět dovolí na chvilku sednout do stínu stromu. Vzpomněla si, jak jednou nesla těžkou tašku k tetě na Vinohrady. Nejela tehdy tramvají, aby pro sebe ušetřila šedesát haléřů. Taška se však dlouhou cestou tak pronesla, že už nemohla dál. Tehdy si umínila nemyslet na její tíhu a vskutku ji přestala cítit. Co kdyby si teď poručila totéž? Nohy by ji možná nesly přes všechnu velkou únavu.

Před Oslavičany snědla dvě spadlá jablka na silnici a odváží se do Jednoty pro rohlík. Kralovice jsou odtud jenom tři kilometry. Do Oslavičan chodili na výlet, jednou seděli na návsi a dívali se na husy v malém rybníku. Poznává i les, místa, kudy prolézala s Míšou a s dětmi tety Pavly. Tady je zkratka, která musí silnici doběhnout téměř až na konci lesa, kde už čekají Kralovice.

Jana se dívá na městečko v odpoledním slunci pozdního léta s radostným úžasem a v mocném pohnutí. Takové pocity asi měli cestovatelé, když přešli liduprázdné kraje a octli se u cíle své záchrany.

Co kdyby tu maminka nebyla? projelo jí postrašeně myslí. Najednou je všechna únava tatam. Těžké nohy tak obludně zpuchlé, že je sotva vlekla, jsou opět lehké a hbité. Kdesi uvnitř těla se skrývala síla pro tento poslední úsek cesty. Jana utíká ulicí. Na vršku, středem městečka, kolem známých domů a obchodů, kde nakupovala, až za trať na Oslavičany. Ulice se tady lomí doleva a v jejím středu je domek tety Pavly s malou zahrádkou před okny, obehnanou plotem ze železných kopí.

Jednou zůstala na jednom ostrém hrotu viset za šaty. Ovšem, vrátka jsou pootevřena jako vždycky, neboť jdou ztěžka zavřít. Dokáže to na noc svou velkou silou jenom strýček.

Před domem na slunci je prázdná židle a přes ni je přehozen *maminčin modrý svetr*. V hluboké úlevě mocně vydechla. Nic nevádí, že je dům úplně tichý. Jana už ví, že je zachráněna.

Z kuchyně na chodbu doléhá cinkot nádobí.

„Jano, Jano, kde se tu bereš?“

Maminka odhodila utěrku a rozevřela náruč. Jana si ji v mžiku prohlédla od hlavy až k patě a pak se opřela o její tělo, hlavou se zavrtala pod její paži a silně ji tiskla, aby se přesvědčila, že neobjímá pouhý sen.

„Jak jsi vyrostla a zesílila, a kde se tu bereš?“

Jana neodpovídá. Teď se již může poddat té hroznému únavě, která ji drtí jako nějaká nemoc.

Minka, Minka, maminenka

„Ještě spíš? Pořád budeš spát?“

Jana maličko zvedla víčka. Míša v trenýrkách sedí skrčena na okraji její postele, objímá své hubené opálené nohy a občas Janu rýpne. Avšak rozespalost a lahodná únava dá Janě opět zapadnout do sladkého polospánku, v němž je široce rozprostřeno vědomí, že je v Kralovicích, u maminky.

„Vzbuď se přece! Spíš už od včerejška, celou noc a teď bude jedenáct hodin!“

Nad postelí jsou čtyři dívky: Jaro, Léto, Podzim, Zima. Jak je to milé, sejít se s kouskem domova! Jana sklouzla pohledem k Míše a dívá se upřeně do tmavých očí, očí maminčiných, s blaženým úsměvem, že jí má tak blízko.

Míša se na ni převalila a divoce Janu líbá. To nejsou ty papírové hubičky, které posílala do domova s tak odpočítanou pečlivostí! Tyhle mají takovou pádnost, že kdyby jich měla Míša vysázet tisíc, asi by se udřela k smrti.

„Už nespí,“ poroučí a násilím Janě drží víčka. „Máme na zahradě stan a v něm celou kuchyň. Vařili jsme si tam oběd. Pojd' se honem podívat!“

Míša se zas posadila se zkříženýma nohama. To by nesměla v domově udělat, myslí si Jana. Beztak nemá nohy čisté.

„Je tu tatínek,“ praví Míša šeptem. „Přijel za tebou večerním vlakem, ale ty jsi spala jako dřevo. Celou noc si s maminkou povídali, seděli, chodili po pokoji, ani se nesvlékli a nešli spát a jen mluvili a mluvili. Řekla jsem jim: ‚Bud'te přece už potichu. Nemůžu pořádně usnout!‘ Koukali na mne, jako by mě neznali, a za chvíli začali znova. Vůbec jsem nespala.“

„Jestli nebudeš spát, tak ti něco řeknu!“ Míša potřásá hlavou a na tváři jí hraje tajnůstkářský úsměv. „Budeme zase všichni bydlet v Praze.“

„Ve starém domě?“ vyhrkne Jana.

„To se ještě neví, kde to bude, až tatínek vymění ty garsodiéry.“ Bezstarostným a určitým způsobem jako tatínek dodá: „To půjde rychle, závod se o to sám postará. *Chci být zase doma,*“ říká Míša zaníceným hlasem.

Kolébá tělem, mhouří oči jako vždy, když se něčím úporně zabývá. Jana na ni pronikavě pohlédla. Na Míšině tváři je nový výraz, v něčem dospělý a zkušený, jako mají děti v domově.

„Chci mít domov,“ opakuje tvrdošijně. „Děti a teta jsou takoví...“ a tu si Jana řekne s jistotou: Změnila se! Neměla to tady asi jenom tak. Jak nám bude tatínek říkat, když já už nechci být Trápení a Míša nebude ta jeho Netečnost?

On si něco vymyslí, uspokojila se rychle. Má tolik nápadů! Ale pro mne bude zase starý Tlapa.

„Copak se už probudila?“ zvolala maminka od dveří. Odstrčila Míšu, sklonila se k Janě a ta ji popadla kolem krku.

„Cos to zase udělala?“ pravila maminka s tichými šťastnými povzdechy. „Však tatínek říkal: No ovšem, to je naše trápení, pořád něco! Nemohla jsem z tebe dostat slovo, kácela ses únavou. Hned jak jsme tě s tetičkou svlékly, usnula jsi jako bez života. Honzíčku,“ šeptala maminka se rty na Janiných tvářích.

„Já vím,“ přerušila ji rychle Jana, aby se maminka nemusela přiznávat.

„Ale půjdeš ještě do domova, než budeme mít byt,“ řekla a Jana vydechla prudce a skoro s úlevou:

„*Ano! Já se tam vrátím!*“

„Budeš mi muset vyprávět, jaké to tam je. Z tvých dopisů jsem se nedověděla skoro nic.“

Kdepak, pomyslí si Jana. Cítila se najednou zkušenější než maminka. Kdyby maminka o dětech věděla, jaké mají rodiče, co všechno je potkalo, polekala by se, že jsem se zkazila. Nevěřila by, kolik jsem se toho od nich naučila, a především něco velmi zvláštního: vidět sama sebe, jako bych se dívala do zrcadla.

Neřeknu mamince docela nic, umínla si. Ať bydlíme v Praze kdekoliv, chci poslední rok osmiletky dochodit v naší škole, aby mě učila Baudyšová. Budu hrozně ráda doma, ale na dětský domov nikdy nezapomenu. Možná že děti navštívím, aby óenvé nevědělo. Napíši vedoucí: Vážená soudružko, laskavá matinko všech dětí, a Tony pošlu jenom lístek: Ahoj, Tony, už se hrozně těším! A Lenu si vezmu na prázdniny k nám, aby jí nebylo líto, že nemá kam jet.

Nikdy, nikdy na děti nezapomenu! A budu asi provždy vědět, že mít domov a hodné rodiče není taková samozřejmost, jak si u nás v pražské škole děti myslí.

Helena Šmahelová

Velké trápení

Edice Literatura pro děti a mládež
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 29. 1. 2018

ISBN 978-80-7587-725-3 (epub)
ISBN 978-80-7587-726-0 (pdf)
ISBN 978-80-7587-728-4 (prc)
ISBN 978-80-7587-727-7 (html)